Lei 26

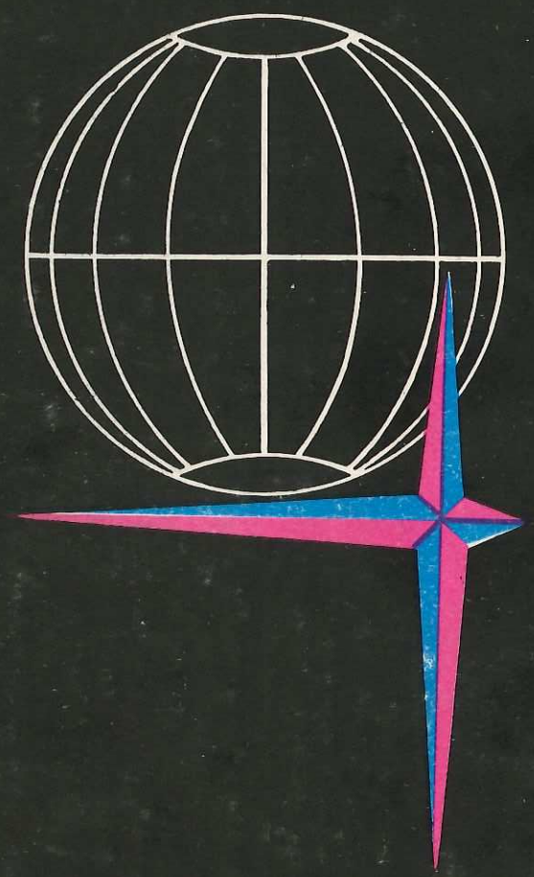

Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti — 1986

MINISTERUL EDUCAŢIEI ŞI ÎNVĂŢĂMÂNTULUI

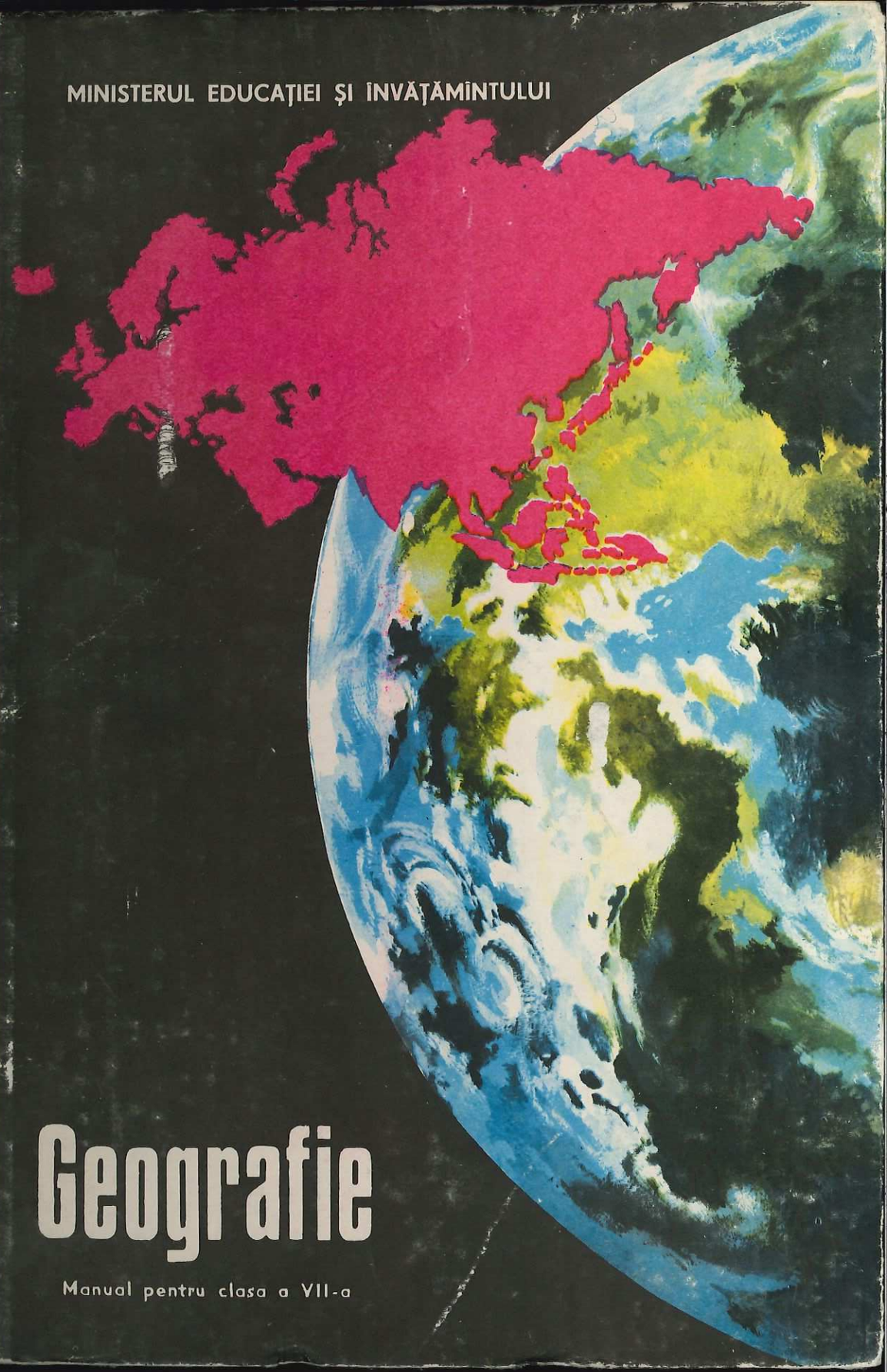

Geografie

Manual pentru clasa a VII-a

S.S.-HARTA ECONOMICĂ

HARTA FIZICĂ

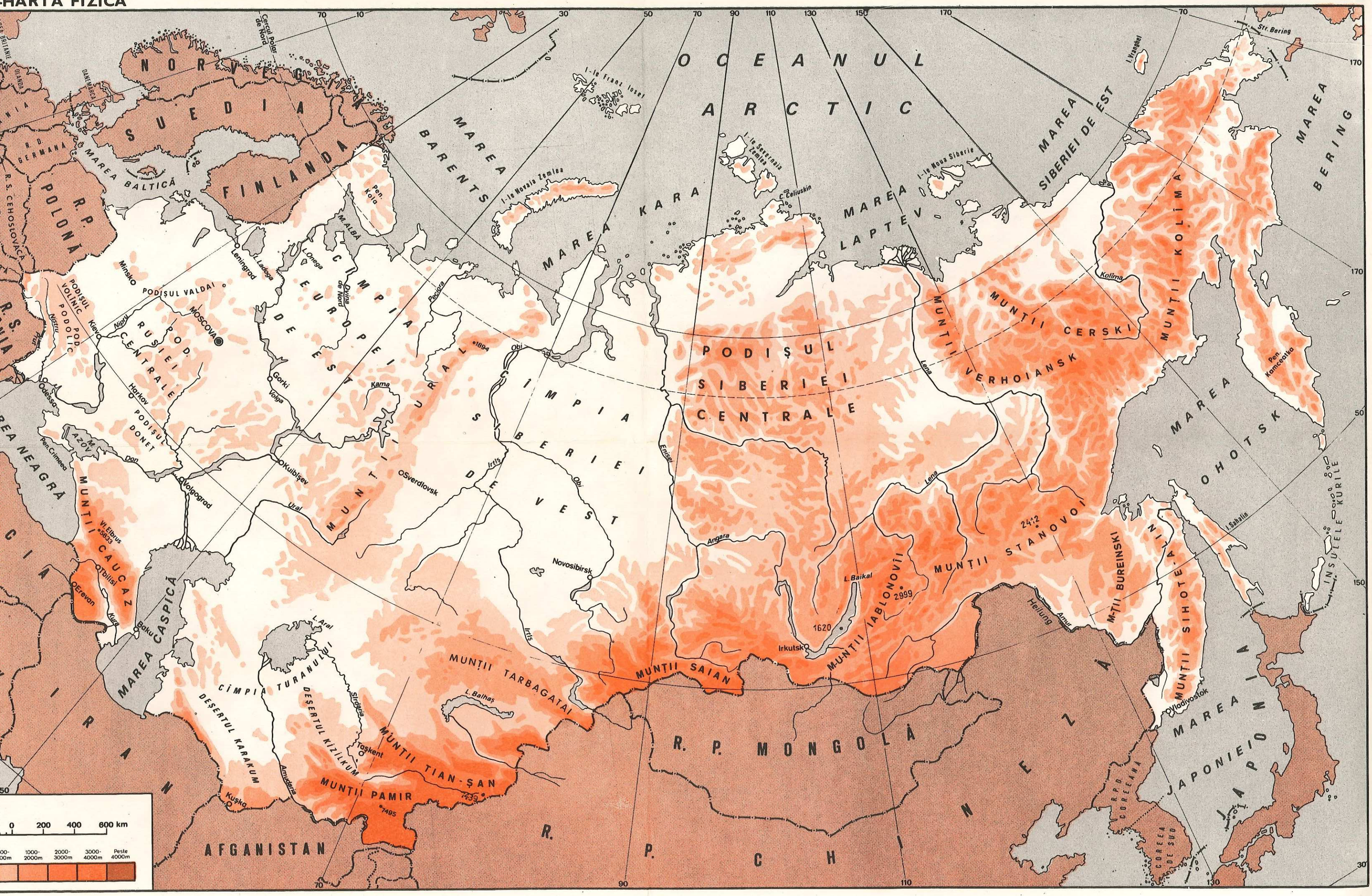

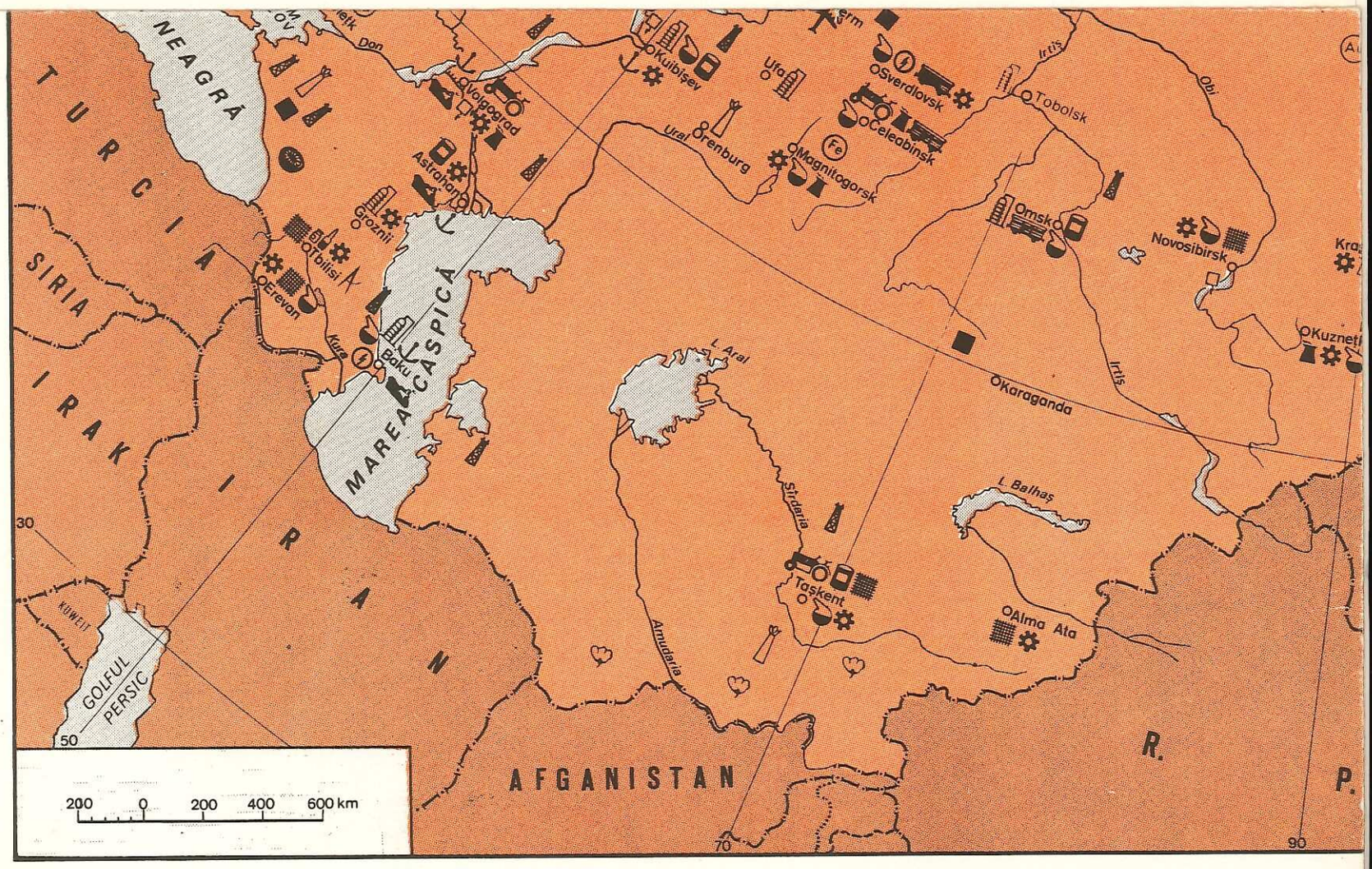
NEAGRĂ
TURCIA
SIRIA
IRAK
IRAN
MAREA CASPICĂ
L. Aral
L. Balhaş
AFGANISTAN
R.
P.
GOLFUL PERSIC
KUWEIT
Don
Volgograd
Astrahan
Groznii
Tbilisi
Erevon
Kura
Baku
Kuibişev
Ufa
Ural
Orenburg
Magnitogorsk
Sverdlovsk
Celeabinsk
Tobolsk
Irtiş
Obi
Omsk
Novosibirsk
Karaganda
Kuznetk
Syrdaria
Amudaria
Taşkent
Alma Ata
30
50
70
90
200 0 200 400 600 km

SEMNE CONVENȚIONALE

I. Resurse ale subsolului

- Cărbuni superiori
- Cărbuni inferiori
- Petrol
- Gaze naturale
- (Fe) Fier
- (Mn) Mangan
- (Ni) Nichel
- (W) Wolfram
- (Mo) Molibden
- (Al) Bauxită
- (Cu) Cupru
- (Pb) Plumb
- (Zn) Zinc
- (Sn) Staniu (cositor)
- (Hg) Mercur
- (Au) Aur
- (Ag) Argint
- (U) Uraniu
- (S) Sulf
- (Cr) Crom
- Sare
- (M) Marmură
- Diamante
- (K) Săruri de potasiu
- (Pt) Platină

II. Industria

- Metalurgie feroasă
- Metalurgie neferoasă
- Construcții de mașini
- Industria de avioane
- Construcții de vagoane
- Locomotive
- Autovehicule
- Tractoare
- Șantier naval

- Electrotehnică
- Mecanică de precizie
- Industria optică
- Industria de ceasornice
- Industria chimică
- Îngrășăminte chimice
- Rafinării de petrol (combinate petrochimice)
- Industria cauciucului
- Medicamente
- Fabrică de ciment
- Industria lemnului
- Mobilă
- Industria hîrtiei
- Industria sticlei
- Ceramică și porțelan
- Industria textilă
- Industria pielăriei
- Industria încălțămintei
- Industria alimentară
- Industria zahărului
- Industria tutunului
- Hidrocentrale
- Termocentrale
- Centrale atomoelectrice
- Citrice
- Trestie de zahăr
- Tutun
- Bumbac
- Teck
- Stejarul de plută
- Porturi

Prescurtări în text.

Bazin = Baz.; Cîmpie = C; Insulă = I; Lacuri = L; Masiv = Mas.; Munți = M-ți; Podiș = Pod.; Vîrf = Vf.; Vulcan = V.; Mare = M.

Manualul a fost elaborat în anul 1972 şi revizuit în anii 1976 şi 1980 pe baza programei aprobate de Ministerul Educaţiei şi Învăţământului, cu nr. 42 640

Reeditare pentru anul şcolar 1986—1987

Referent : Prof. gr. I. MARIA ENACHE

Redactor : Prof. gr. I. VASILE VĂRĂŞTEANU
Tehnoredactare şi machetare : ELENA PETRICĂ
Cartografia : CONSTANTIN VLĂDESCU
Coperta : VICTOR WEGEMANN

EUROPA

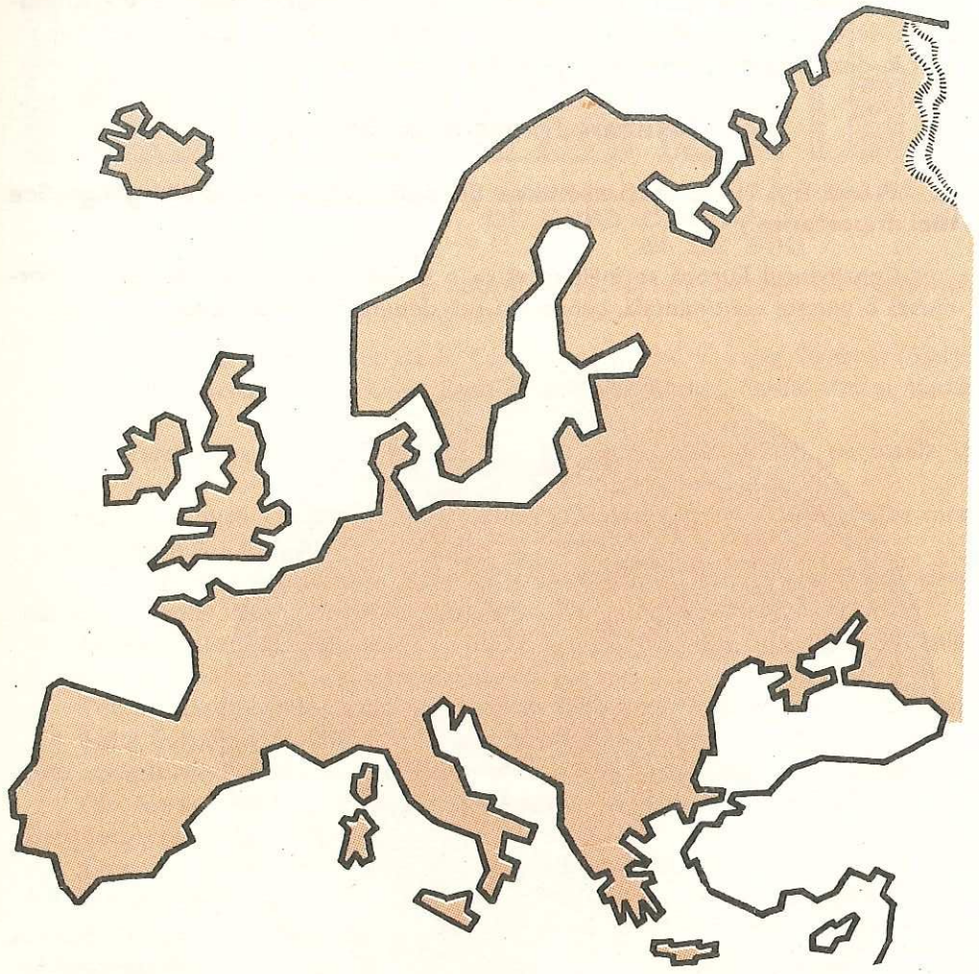

Privire generală

Europa este un continent străvechi, leagăn al unor strălucite civilizaţii. Evoluţia lui istorică este plină de contradicţii. Aici au trăit gînditori celebri, care au contribuit la progresul întregii omeniri. De aici au pornit, nu o dată, războaie care au provocat suferinţe enorme popoarelor lumii şi tot aici s-a dat semnalul unor revoluţii care au măturat imperii şi orînduiri perimate de pe arena istoriei.

Din Europa s-au avîntat pe întinsul oceanelor mari navigatori care au deschis epoca marilor descoperiri geografice. În secolul al XVIII-lea aici s-au pus bazele revoluţiei industriale.

Continentul european dispune de o populaţie numeroasă, de bogăţii variate, de o ştiinţă şi tehnică înaintate, ceea ce îi permite să joace un rol important în dezvoltarea economică şi spirituală a omenirii.

Aşezare, margini şi ţărmuri

Priviţi fig. 1 şi arătaţi aşezarea Europei. (Observaţi liniile geografice mai importante.)

Continentul Europa se înfăţişează ca o uriaşă peninsulă a Asiei cu care formează o unitate continentală, cunoscută sub denumirea de **Eurasia.**

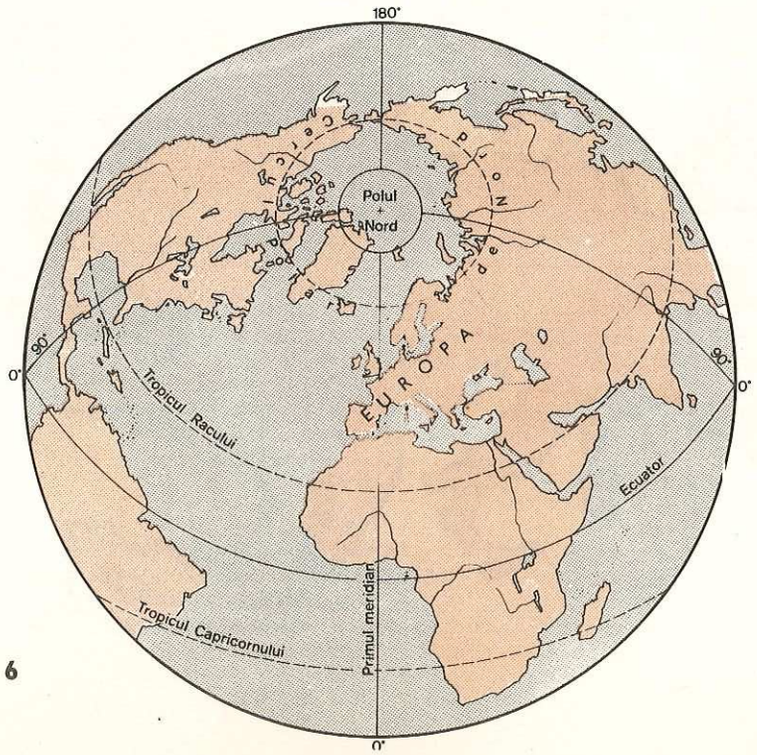

Fig. 1. **Aşezarea Europei pe Glob.**

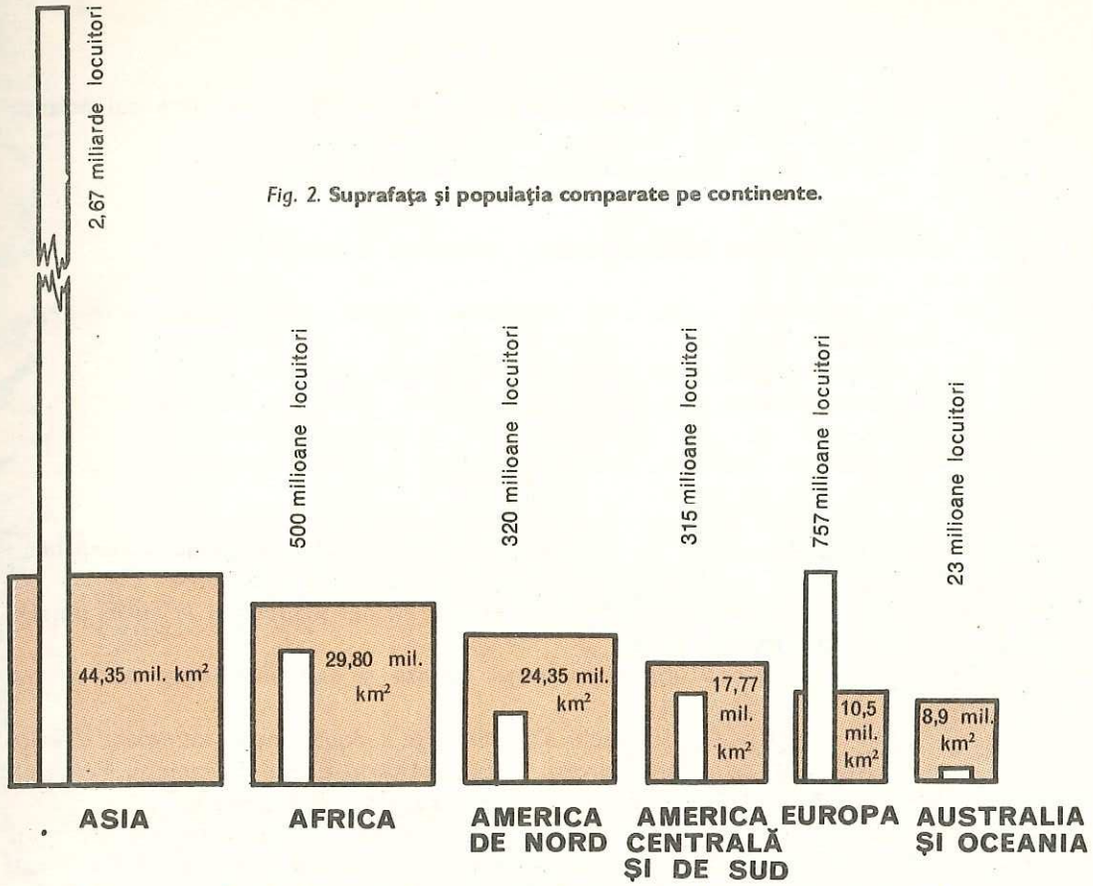

Fig. 2. **Suprafaţa şi populaţia comparate pe continente.**

Priveşte graficul alăturat şi spune ce loc ocupă Europa ca suprafaţă printre celelalte continente (v. fig. 2).

Ea se întinde în latitudine de la *Capul Nord* şi pînă la *Capul Tainaron (Matapan)*, iar în longitudine de la *Capul Roca*, pînă la *Munţii Ural, Fluviul Ural* şi *Marea Caspică*.

Ţărmurile sînt puternic crestate formînd numeroase golfuri, peninsule şi insule.

Partea nordică a Europei este scăldată de Marea Barents şi Marea Albă care aparţin Oceanului Arctic.

Vestul Continentului este udat de Oceanul Atlantic din care se diferenţiază Marea Norvegiei, Marea Nordului, Marea Baltică şi Marea Mînecii.

Marea Baltică pătrunde adînc în uscat printre *Peninsula Iutlanda* şi *Peninsula Scandinavică*, cea mai întinsă dintre peninsulele Europei.

Tot în vestul continentului menţionăm *Insula Islanda* şi *Arhipelagul Britanic*.

Sudul Europei este scăldat de *Marea Mediterană* ce se leagă cu Marea Neagră prin strîmtorile *Dardanele* şi *Bosfor* între care se intercalează *Marea Marmara*.

Din Marea Mediterană se diferenţiază mările: *Tireniană, Ionică, Adriatică* şi *Egee* despărţite de insule şi peninsule.

Cele mai importante peninsule sînt: *Peninsula Iberică, Peninsula Italică* şi *Peninsula Balcanică*.

Printre numeroasele insule cele mai mari sînt: *Baleare, Corsica, Sardinia, Sicilia* şi *Creta* (v. fig. 3).

Marea Mediterană comunică prin *Strîmtoarea Gibraltar* cu Oceanul Atlantic şi împreună cu Marea Neagră despart Europa de Africa şi de Asia.

Izolată, ca un lac uriaş, în sud-est se află *Marea Caspică*.

Folosiţi harta fizică a Europei şi figura 3 şi arătaţi:

— munţii şi apele care constituie limita convenţională dintre Europa şi Asia;
— oceanele, mările şi golfurile continentului;
— peninsulele şi insulele principale.

Relieful

M-ţii Scandinaviei

Pod. Valdai

Dobrogei, Ardeni

Alpi, Carpaţi, Dinarici etc.

Pod. Elveţiei

C. Dunării

V. Vezuviu, Etna, V. Hecla

Europa dispune de un relief variat, format din cîmpii, podişuri, *munţi tineri* şi munţi bătrîni. Iar după originea lor pot fi: *vulcanici* şi de *încreţire*.

Cîmpia Europei se întinde de la Munţii Pirinei şi Oceanul Atlantic, pînă în Munţii Ural şi Marea Caspică.

În partea estică atinge proporţii imense şi este întreruptă de podişuri joase.

Masivele şi podişurile vechi sînt rămăşiţe a două lanţuri muntoase diferite care străbăteau odinioară Europa, unul este Arhipelagul Britanic şi Peninsula Scandinavică, altul de la Oceanul Atlantic, pînă la Marea Neagră.

Munţii tineri se întind ca un arc uriaş de culmi şi creste muntoase, mai mult peste partea centrală şi sudică a continentului. În munţii Alpi se află cel mai înalt vîrf din Europa — Mont Blanc — 4 807 m.

Localizaţi pe figura 3 acest lanţ muntos.

Între munţii tineri se găsesc podişuri bine adăpostite şi cîmpii aluvionare.

Bazinul Mării Mediterane constituie o importantă arie seismică şi vulcanică. Alţi vulcani se întîlnesc şi în Insula Islanda.

— Priviţi harta fizică a Europei (fig. 3) şi găsiţi unităţile de relief citate în manual. Ce alte unităţi de relief mai recunoaşteţi pe hartă?
— Folosind metoda suprapunerii hărţilor din fig. 3 şi fig. 4, arătaţi munţii după origine şi vîrstă.

Resursele subsolului

Europa dispune de bogate rezerve de **cărbuni superiori** (Cîmpia Europei de Est, Europei Centrale), **minereuri de fier** (Munţii Scandinaviei, Munţii Ural), **bauxită** (Europa Centrală şi Europa Sudică), **sulf** (Peninsula Italică, Europa Centrală), **metale neferoase, petrol şi gaze naturale** (regiunea Volgăi, Munţii Ural, Munţii Caucaz, R.S. România, Marea Nordului).

Fig. 3. **Harta fizică a Europei.**

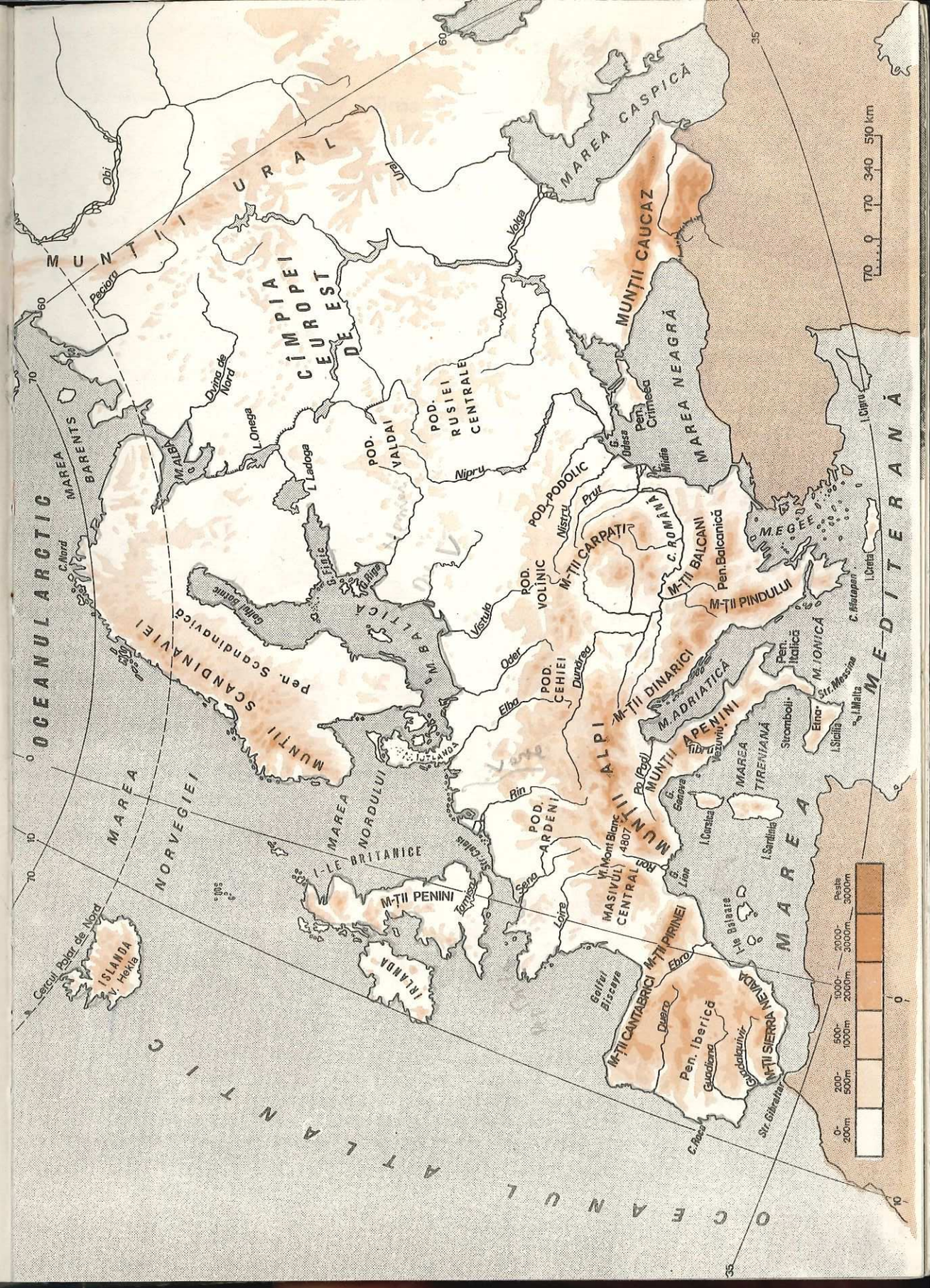

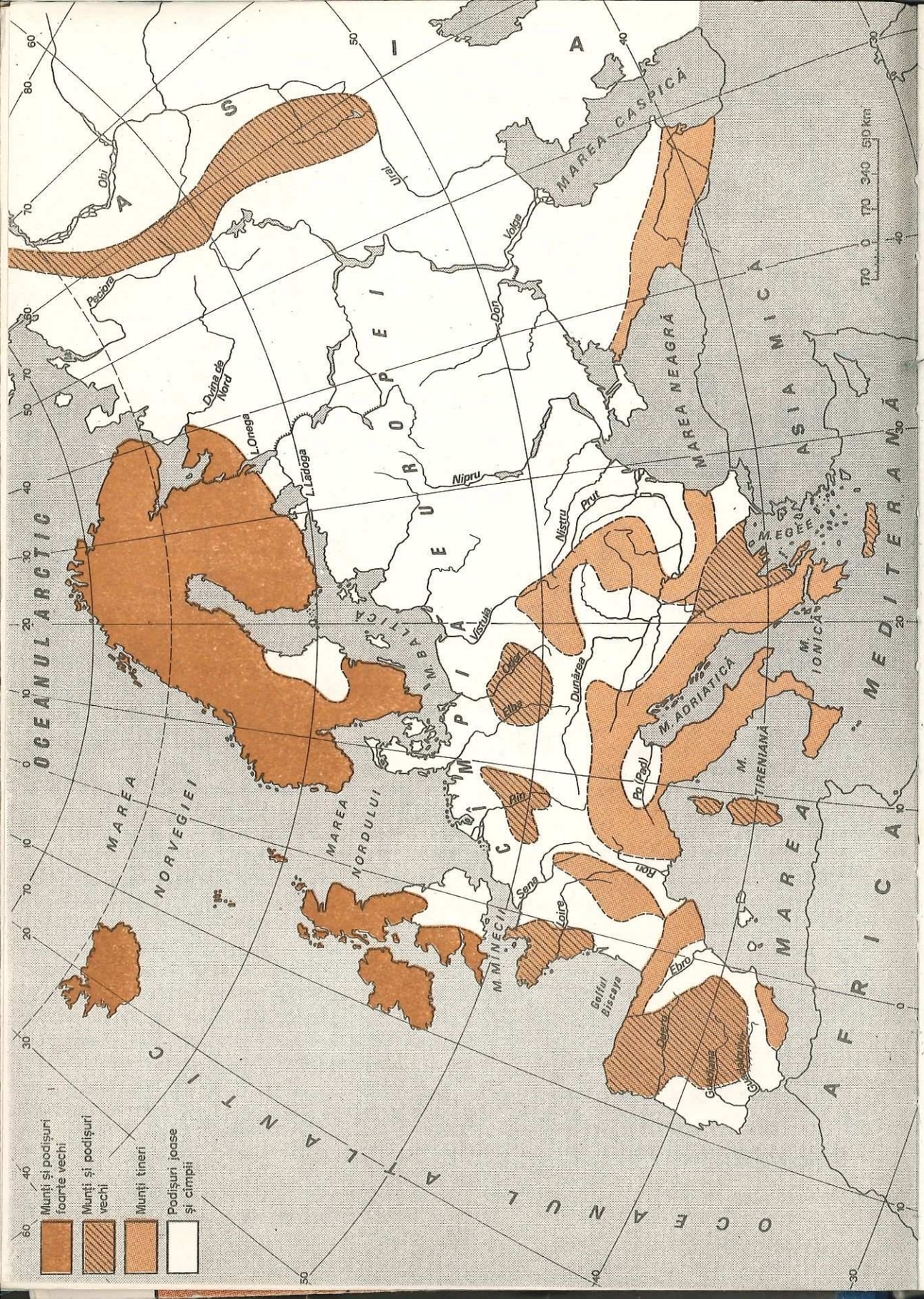

Clima Europei

Datorită latitudinii, clima Europei este, în general, **temperată,** cu excepţia părţii nordice, care depăşeşte Cercul Polar şi intră în zona de climă **rece.**

Avînd în vedere influenţa reliefului înalt, al mărilor ce pătrund adînc în uscat, a vînturilor de vest bogate în precipitaţii şi influenţa Curentului Atlanticului de Nord, în cadrul climei temperate deosebim mai multe tipuri de climat: *oceanic, continental, mediteranean.*

Climatul oceanic, climatul Europei Occidentale

În vest întîlnim o *climă maritimă (oceanică),* cu variaţii anuale şi zilnice de temperatură destul de reduse, cu vînturi ce bat dinspre apus şi precipitaţii abundente.

Climatul continental, climatul Europei centrale şi răsăritene

În partea centrală a Europei, clima este *continentală,* cu variaţii mai mari de temperatură şi precipitaţii mai reduse decît în apus. În Cîmpia Europei de Est, clima capătă un caracter continental-excesiv, cu ierni lungi şi aspre şi veri scurte şi călduroase.

Climatul mediteranean este specific Europei sudice

În zona Mării Mediterane este o *climă subtropicală (mediteraneană)* cu ierni blînde şi ploioase şi veri călduroase şi secetoase.

Climatul polar şi subpolar în nord

La nord de Cercul Polar se află zona de *climă rece,* cu vînturi puternice şi precipitaţii mai ales sub formă de zăpadă. Aici, iernile sînt foarte lungi şi deosebit de aspre, iar verile scurte şi răcoroase.

În zonele muntoase se observă o etajare a climei după altitudine. Regiunile înalte au o *climă de munte,* cu temperaturi scăzute şi precipitaţii abundente. Vîrfurile foarte înalte din Munţii Alpi şi Caucaz sînt acoperite cu zăpezi permanente şi gheţari.

Rezumat

În Europa predomină clima temperată, cu tipurile :
— maritimă sau oceanică (în vest) ;
— continentală (în centru) ;
— continentală-excesivă (în est) ;
— subtropicală sau mediteraneană (în sud).
În partea de nord este o climă polară şi subpolară.

Exerciţii şi aplicaţii

— Care sînt factorii ce influenţează clima Europei?
— Ce s-ar întîmpla dacă ar dispare Curentul Atlanticului de Nord?
— Ce tipuri de climă cunoaşteţi în Europa? Localizaţi-le pe hartă.
— Care sînt fenomenele meteorologice specifice climatului polar şi subpolar?

Fig. 4. **Marile unităţi de relief din Europa.** Reconstituiţi pe hartă traseul munţilor vechi şi noi de pe continent.

Apele

Dunărea, Volga, Rin etc.

Europa este brăzdată de numeroase ape curgătoare, unele lungi şi leneşe, altele scurte şi repezi.

În zonele muntoase apele cad vijelioase peste praguri şi cascade, constituind importante surse hidroenergetice.

Volga-Don, Rin-Elba

Cele mai multe fluvii sînt navigabile. Pentru navigaţia interioară s-au construit *canaluri* de legătură, mai ales în regiunile de cîmpie. Ele sînt utilizate şi pentru irigaţii.

Dintre marile lucrări de navigaţie interioară amintim Canalul Dunăre-Marea Neagră şi Canalul Dunăre-Main-Rin.

Ladoga, Prespa, Porţile de Fier

Pe întinsul Europei sînt presărate numeroase lacuri, care se deosebesc după origine: glaciare, tectonice şi de acumulare.

— Arătaţi pe fig. 3 principalele ape curgătoare.

— Ce ştiţi despre originea lacurilor? Mai cunoaşteţi şi altele decît cele din manual?

Rezumat

Europa are :

— Reţea hidrografică densă şi variată.

— Rîuri cu scurgere spre mările şi oceanele înconjurătoare, din cauza reliefului mai înalt din centrul continentului.

— Ape cu debit relativ constant, determinat de particularităţile tipurilor de climă, navigabile şi cu ridicat potenţial hidroenergetic.

— O diversitate de lacuri ce se deosebesc prin origine.

Flora şi fauna

În Europa se găseşte o mare diversitate de plante necultivate şi animale sălbatice, în funcţie de condiţiile de relief, sol şi climă.

Dintre asociaţiile vegetale, pădurile şi stepele au cea mai mare importanţă. Zonele de vegetaţie şi animalele sînt dispuse succesiv, în funcţie de latitudine. Astfel, de la nord la sud se disting:

Muşchi şi licheni

1. **Zona de tundră** este situată în jurul Cercului Polar de Nord. Plantele de aici sînt adaptate la condiţii foarte aspre de climă. Vînturile puternice, temperaturile scăzute şi iernile lungi determină o *vegetaţie măruntă*. În scurtele veri polare nu lipsesc nici plantele cu flori de un colorit viu. Dintre animale, cele mai răspîndite sînt vulpea şi iepurele polar, iar în apropierea ţărmurilor, ursul polar, foca şi morsa.

Fig. 5. **Vegetaţia Europei.** Explicaţi faptul că zona pădurilor de foioase se îngustează spre est.

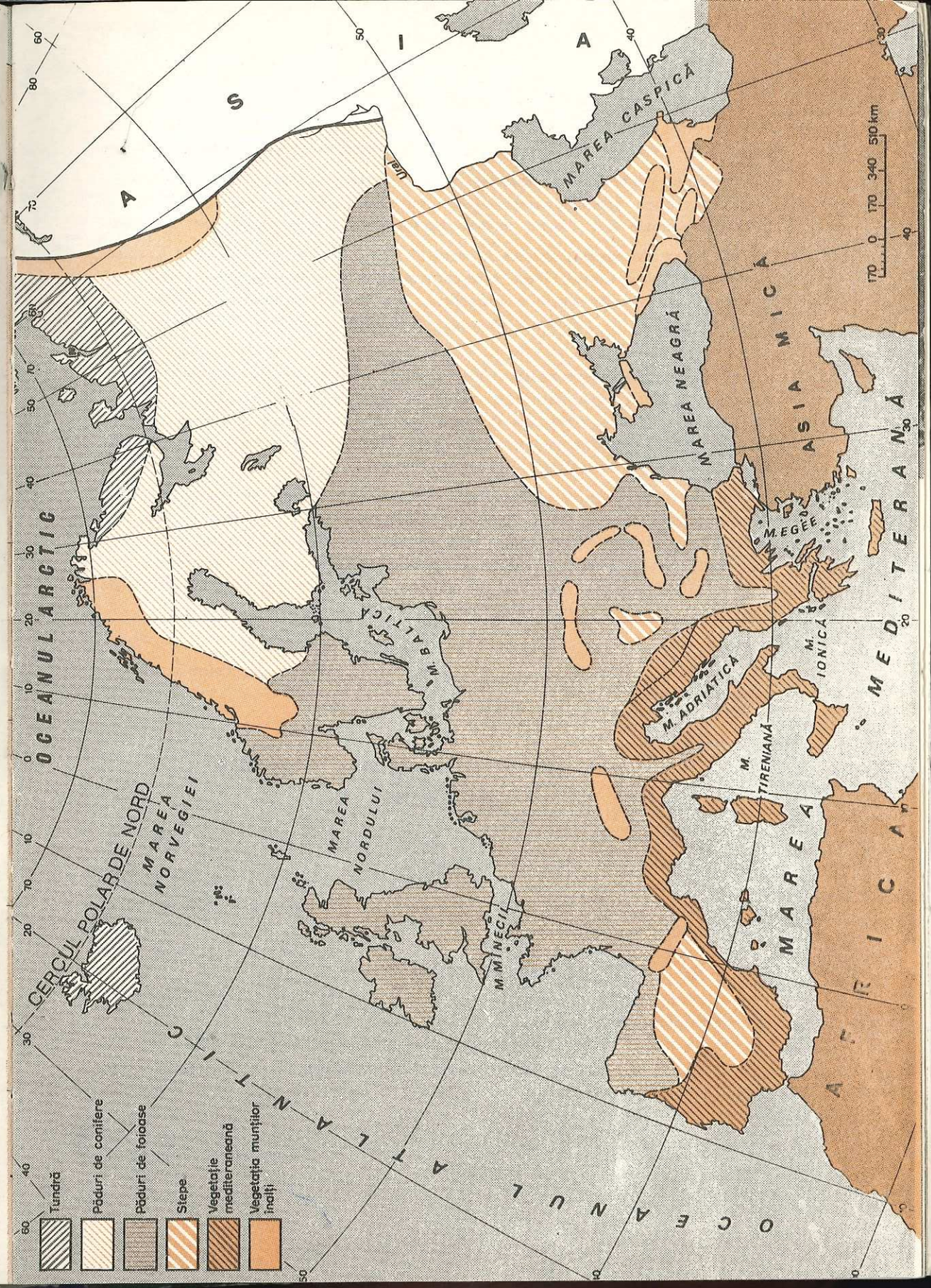

Molid, brad

2. **Zona pădurilor de conifere** (taiga) liniştită şi întunecoasă, desfăşurată între Munţii Scandinavici şi Munţii Ural, este cea mai întinsă pădure din Europa. Aici trăiesc: lupul, vulpea, elanul, hermelina şi numeroase păsări.

Fag, stejar

3. **Zona pădurilor de foioase** ocupă suprafeţe întinse, mai ales în estul şi centrul Europei. Speciile caracteristice sînt cele cu frunze căzătoare. Cele mai frecvente animale sînt: jderul, cerbul, căprioara, iar dintre păsări, cele cîntătoare.

Colilie, pir

4. **Zona de stepă,** situată în nordul Mării Negre, nordul Mării Caspice, Cîmpia Română şi Cîmpia Tisei, este caracterizată prin lipsa aproape totală a pădurilor şi marea dezvoltare a *ierburilor*. Cele mai frecvente animale sînt rozătoarele: popîndăul, şoarecele-de-stepă, hîrciogul, iepurele. Păsările specifice sînt: ciocîrlia, dropia.

Laur, smochin

5. **Zona mediteraneană** (subtropicală), situată pe litoralul Mării Mediterane şi al Mării Egee, este constituită din *arbori şi arbuşti* ce nu-şi pierd frunzele iarna, din cauza adaptarii la uscăciune. Mai numeroase sînt desişurile de maquis. Animalele sînt reprezentate prin şacal, broasca ţestoasă, scorpionul, magotul (o specie de maimuţă în Peninsula Iberică).

Smirdar, ienupăr

6. **Zona de vegetaţie montană,** localizată mai mult pe versanţii munţilor înalţi, este diferenţiată în etaje, după altitudine şi climă. Pădurile încep de la poalele munţilor cu etajul stejarului şi se continuă cu etajul fagului şi conferelor, după care urmează în partea superioară vegetaţia alpină. În această zonă trăiesc: capra neagră şi muflonul (Insula Corsica şi Insula Sardinia), iar dintre păsări, vulturul bărbos şi vulturul pleşuv.

— Cum influenţează clima şi relieful răspîndirea plantelor şi animalelor din Europa ?

Populaţia, statele şi regiunile geografice ale Europei

487 mil. loc.

Populaţia Europei (fără partea europeană a U.R.S.S.) reprezintă peste o optime din totalul populaţiei globului terestru.

99 loc/km²

Densitatea populaţiei pe continent este inegală, cauzată atît de condiţiile naturale (relief, climă, sol), cît mai ales de particularităţile istorice şi de dezvoltarea economică a diferitelor regiuni.

Bazinul Ruhr 800—1 000 loc/km²

În regiunile industriale din vestul şi centrul Europei, densitatea se ridică pînă la 200 şi chiar 500 de locuitori pe km².

În peninsula Scandinavică, densitatea scade la 15 locuitori pe km², iar în regiunile arctice ajunge la 1 locuitor pe km², sau chiar mai puţin.

După limbile vorbite se deosebesc următoarele grupe de popoare :

1) Grupa popoarelor care vorbesc *limbi romanice:* românii, italienii, francezii, spaniolii şi portughezii.

Fig. 6. **Densitatea populaţiei Europei.** Observaţi zonele cu populaţii foarte dense şi numiţi statele în care se găsesc.

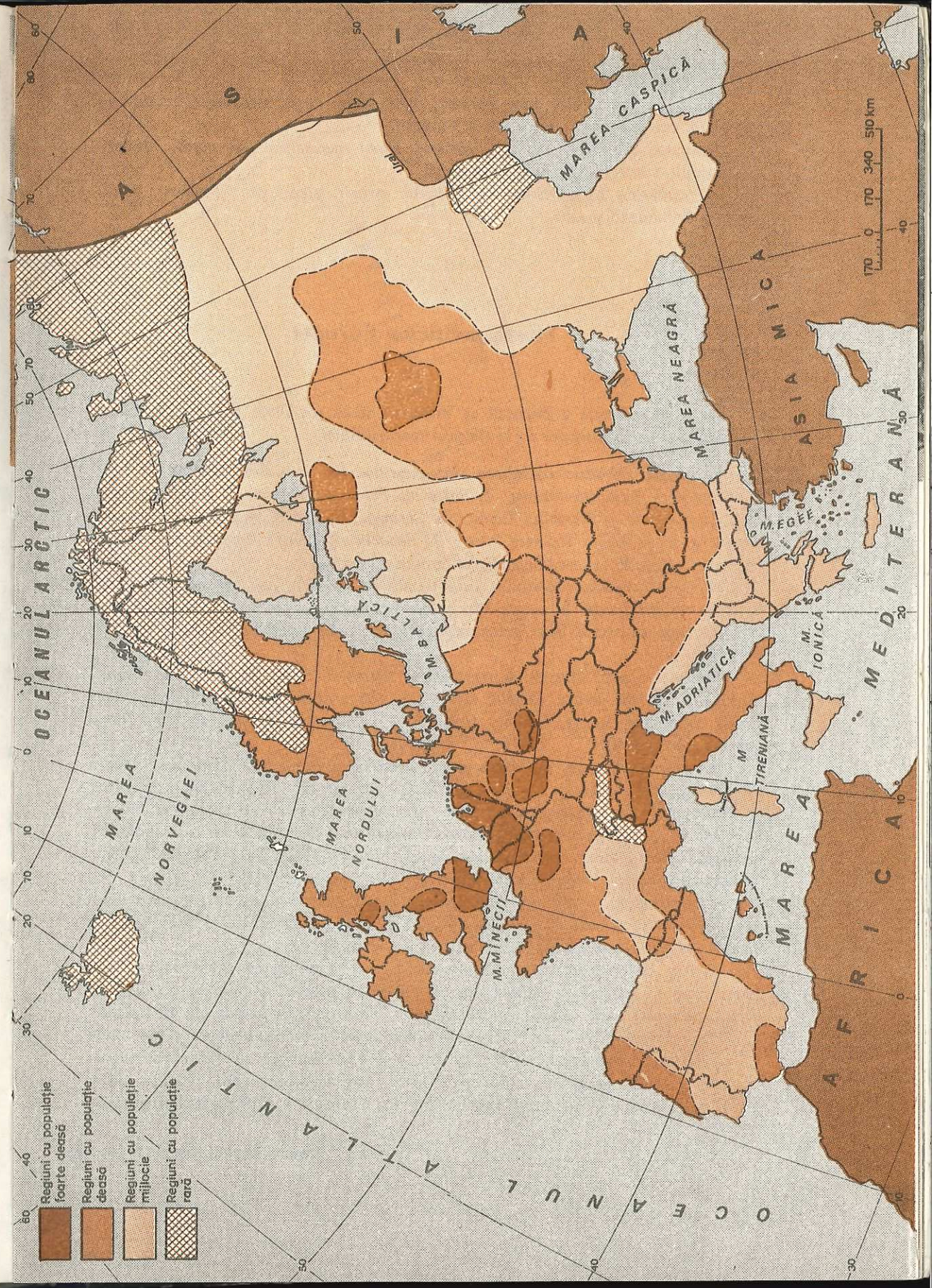

2) Grupa popoarelor care vorbesc *limbi slave:* ruşii, bieloruşii, ucrainienii, polonezii, cehii, slovacii, iugoslavii şi bulgarii.

3) Grupa popoarelor care vorbesc *limbi germanice:* germanii, danezii, norvegienii, suedezii, olandezii şi englezii.

4) Popoarele care vorbesc *alte limbi:* grecii, albanezii, irlandezii, turcii, ungurii, finlandezii şi alţii.

Harta politică a Europei

Pe harta politică a Europei se întîlnesc state socialiste şi state capitaliste (v. harta politică a Europei de la sfîrşitul manualului).

În **grupa statelor socialiste** sînt cuprinse (în ordine alfabetică): 1) *Republica Populară Socialistă Albania,* 2) *Republica Populară Bulgaria,* 3) *Republica Socialistă Cehoslovacă,* 4) *Republica Democrată Germană,* 5) *Republica Socialistă Federativă Iugoslavia,* 6) *Republica Populară Polonă,* 7) *Republica Socialistă România,* 8) *Republica Populară Ungară,* 9) *Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste.*

În ţările socialiste economia este bazată pe proprietatea socială asupra mijloacelor de producţie. În aceste ţări a fost lichidată exploatarea omului de către om, întreaga activitate fiind îndreptată spre ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii.

Statele capitaliste ale Europei sînt: *Marea Britanie, Irlanda* (Eire), *Spania, Portugalia, Franţa, Belgia, Olanda, Luxemburg, Danemarca, Republica Federală Germania, Norvegia, Suedia, Islanda, Finlanda, Italia, Grecia, Elveţia, Austria, Turcia* (partea europeană).

În ţările capitaliste, economia este bazată pe proprietatea particulară asupra mijloacelor de producţie. Scopul producţiei capitaliste îl constituie asigurarea profitului prin exploatarea muncitorilor şi a altor categorii de oameni ai muncii.

Multe dintre statele capitaliste au o economie dezvoltată, în care industria se bazează pe materii prime importate şi mînă de lucru de înaltă calificare, o agricultură intensivă complexă şi transporturi diversificate.

O caracteristică comună, dintre cele mai semnificative, este creşterea rolului statului în viaţa economică. Sub forme şi în proporţii diferite, statul intervine permanent în economie atît pe plan intern cît şi internaţional.

Lumea ţărilor capitaliste este departe de a fi omogenă. Între diferitele ei părţi componente există importante deosebiri de putere economică, de mod de viaţă, deosebiri care poartă amprenta particularităţilor naţionale de dezvoltare.

Ţinînd seama de aşezare, relief, climă, floră şi faună, precum şi de unele particularităţi istorico-economice de dezvoltare, în Europa se deosebesc următoarele regiuni geografice: Europa Sudică sau Mediteraneană, Europa Apuseană sau Oceanică, Europa Centrală, Europa Nordică şi Europa Răsăriteană (v. harta).

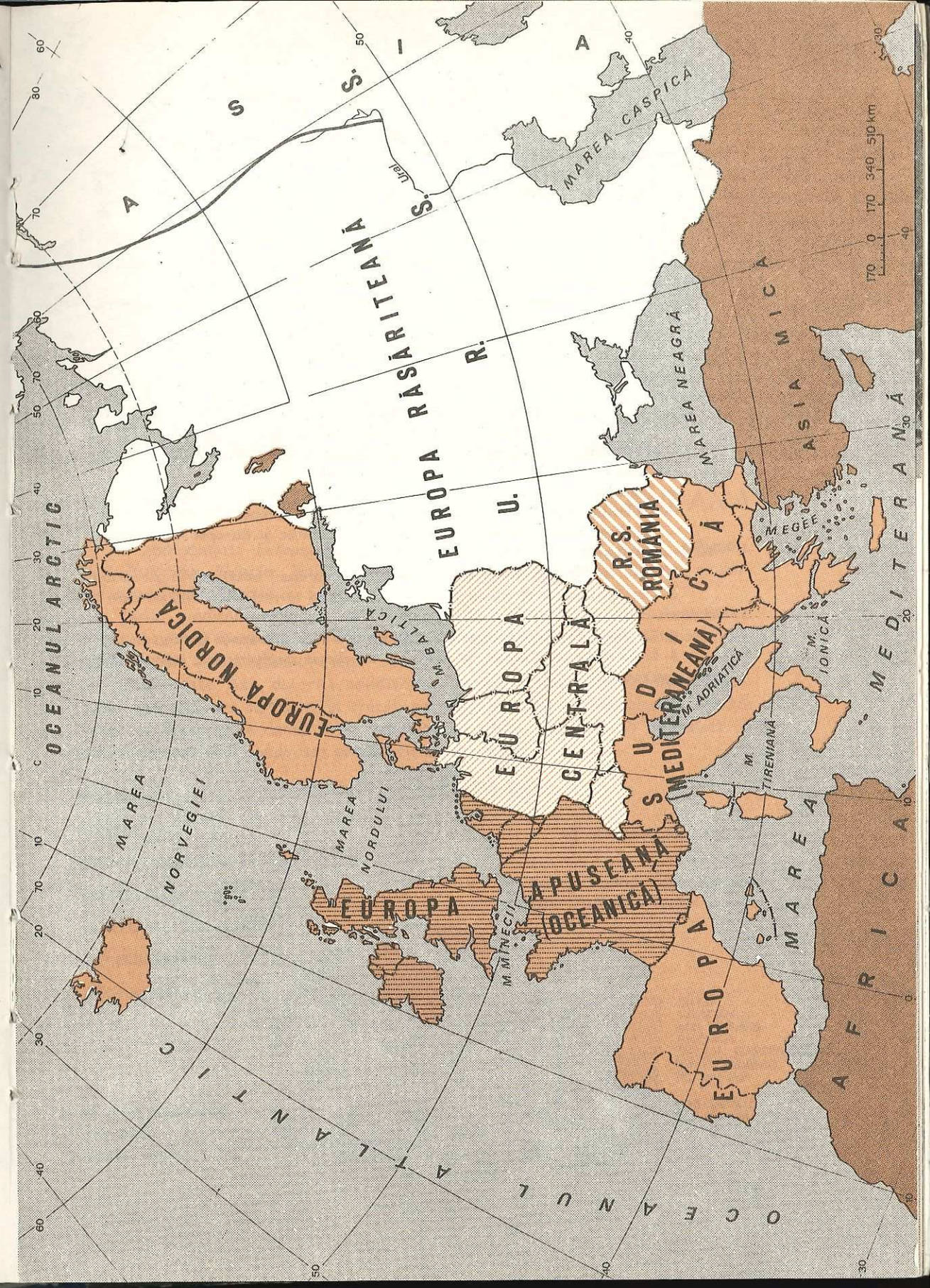

Fig. 7. **Regiunile geografice din Europa.**

Ştiaţi că:

În Europa există şi unele state numite «state pitice», ca: *Andorra, Liechtenstein, Monaco şi San Marino?* **Arătaţi-le pe hartă !**

Aplicaţii

1. Arătaţi pe harta politică a Europei de la sfîrşitul manualului, statele socialiste şi statele capitaliste.

2. Arătaţi regiunile cu densitate maximă a populaţiei şi pe cele cu densitate redusă. Explicaţi cauzele.

3. Priviţi harta cu regiunile Europei şi arătaţi aşezarea lor pe continent.

Întrebări şi aplicaţii recapitulative

1. Căutaţi pe harta din atlas punctele extreme ale Europei de nord şi de sud. Ştiind că 1 grad de latitudine măsoară 111 km, calculaţi :

— Distanţa dintre nord şi sud.

— Distanţa dintre Braşov şi punctul cel mai sudic al Europei.

— Distanţa dintre Braşov şi punctul cel mai nordic al Europei. Ce concluzii desprindeţi pentru aşezarea geografică a R.S. România ?

2. Care sînt principalele forme de relief din Europa ? Localizaţi-le pe hartă !

3. Urmăriţi pe hartă cursul Dunării şi observaţi formele de relief pe care le străbate.

4. Ce mase de aer influenţează clima Europei? Ce consecinţe decurg de aici ?

5. În ce state ale Europei se întîlneşte un climat mediteranean, oceanic şi în care continental ?

EUROPA SUDICĂ SAU MEDITERANEANĂ

În componenţa *Europei Sudice* intră următoarele state : **R.P.S. Albania, R.P. Bulgaria, Grecia, Italia, R.S.F. Iugoslavia, Portugalia, Spania** şi partea europeană a Turciei.

Ţările mediteraneene au vechi tradiţii în activitatea comercial-maritimă. Aci au luat fiinţă porturi de importanţă mondială (Barcelona, Lisabona, Genova, Napoli, Pireu, Istanbul etc.).

Unele state însă, datorită condiţiilor istorice nefavorabile (Albania, Iugoslavia, Bulgaria), au cunoscut în trecut perioade de stagnare economică. Astăzi, odată cu trecerea la construirea societăţii socialiste, aceste state realizează un dinamism social-economic fără precedent în istoria lor.

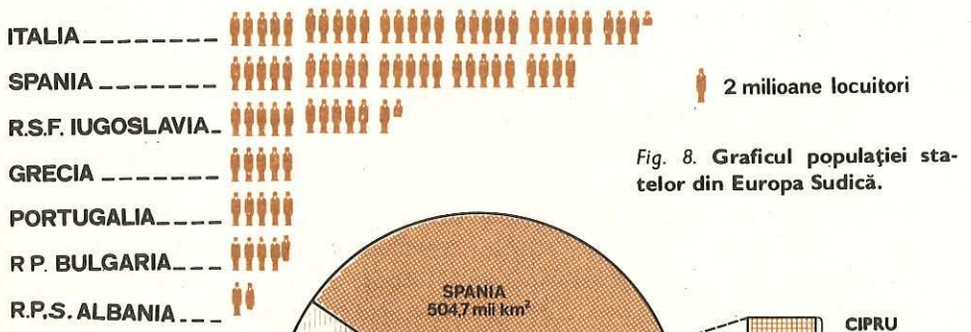

Fig. 8. **Graficul populaţiei statelor din Europa Sudică.**

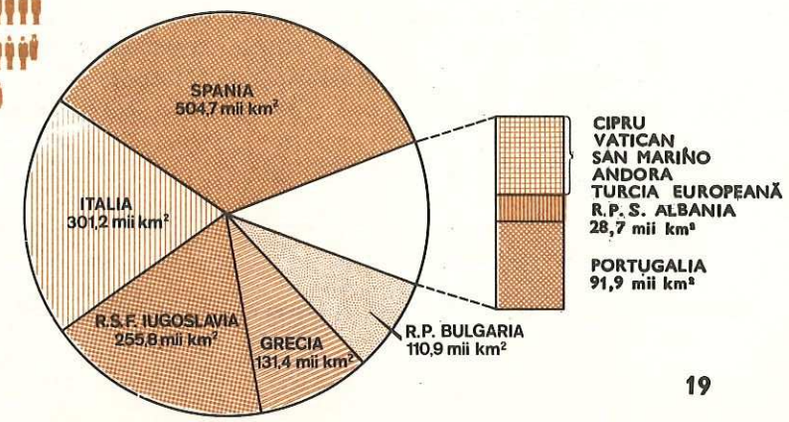

Fig. 9
Graficul suprafeţelor statelor din Europa Sudică.

REPUBLICA POPULARĂ BULGARIA

Republica Populară Bulgaria ocupă partea nord-estică a Peninsulei Balcanice, la sud de Republica Socialistă România.

— Priviţi harta politică a Europei şi arătaţi hotarele şi vecinii Republicii Populare Bulgaria.

Condiţii naturale

Cîmpia Înaltă a Dunării, Balcani (Stara Planina).

În nordul ţării se află o cîmpie înaltă, străbătută de văi adînci şi înguste cu soluri roditoare.

În partea centrală, începînd de la Valea Timokului, se înşiră un lanţ de munţi în culmi paralele, care scad în altitudine pe măsură ce se apropie de Marea Neagră.

Pe valea fluviului Mariţa se întinde o cîmpie aluvionară (Cîmpia Tracică Superioară).

Rila, Pirin, Rodopi

În sud şi sud-vest, spre graniţa cu Grecia şi Iugoslavia se ridică alte culmi muntoase, mai vechi şi mai înalte decît Balcanii.

Munţii Bulgariei sînt acoperiţi cu păduri şi cu păşuni alpine.

În subsolul Bulgariei se găsesc însemnate zăcăminte de **cărbuni inferiori** (Bazinul Mariţei-Pernik), de **metale neferoase** (Munţii Rodopi, nord-vestul ţării), **minereuri de fier, sare, ape minerale** (Sapareva Bania, Sofia) etc.

Clima Bulgariei este temperat continentală, cu ierni geroase, veri calde şi precipitaţii mai mult primăvara.

În Cîmpia Tracică Superioară climatul este apropiat de cel mediteranean care, împreună cu solurile fertile, favorizează dezvoltarea unei agriculturi intensive.

Pe culmile înalte din Munţii Rila, Pirin şi Rodopi clima este aspră.

Văile dintre munţi, cu orientare spre sud, au şi ele o climă relativ blîndă.

— Din ce cauză sînt diferenţele de climă dintre nordul şi sudul R.P. Bulgaria ?

— Căutaţi pe figura 10 principalele ape curgătoare. Arătaţi locul de unde izvorăsc şi direcţia de curgere.

Fig. 10. **R.P. Bulgaria. Harta fizică şi economică.** Arătaţi principalele zone industriale şi agricole.

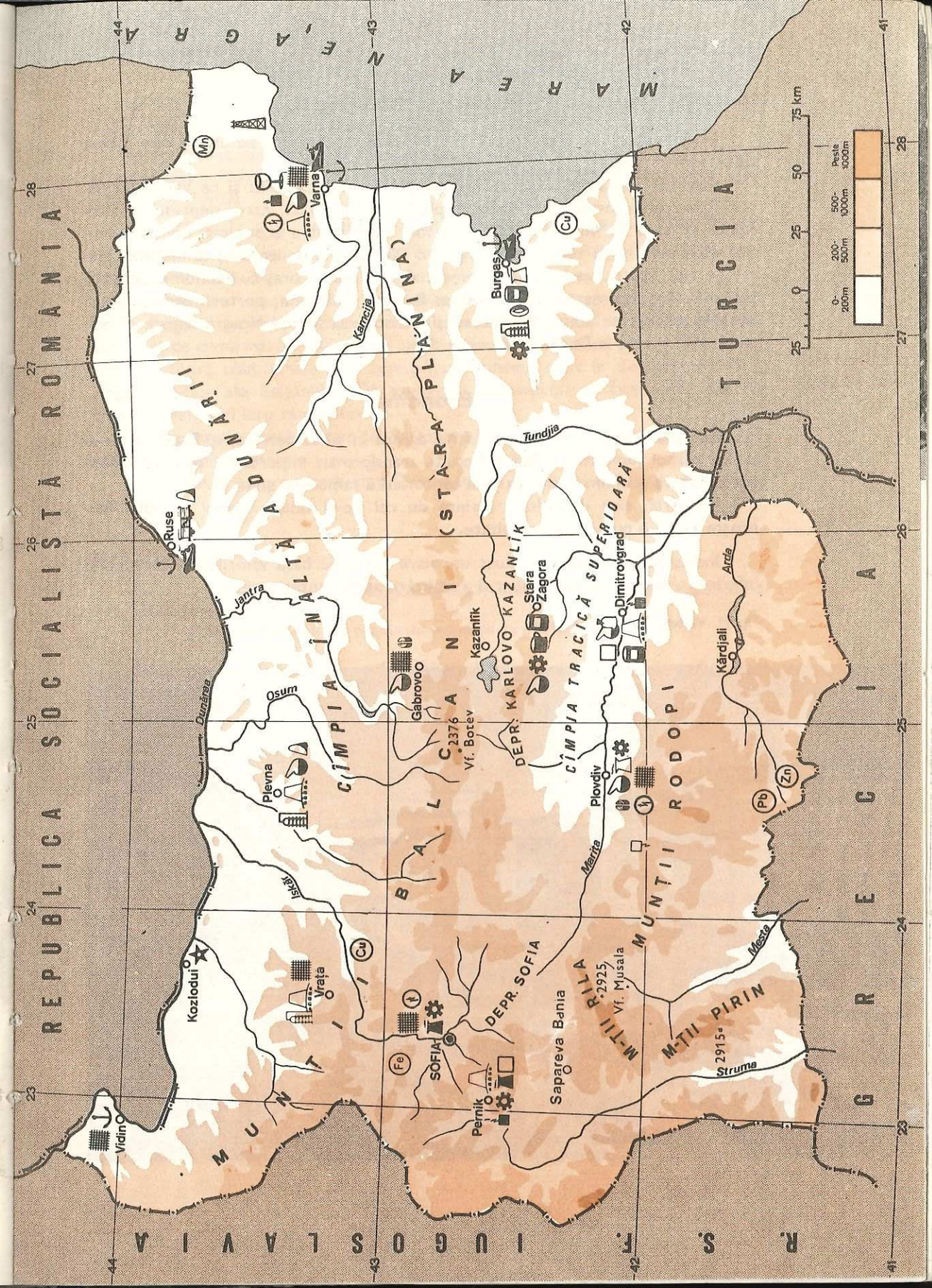

Populaţia şi oraşele

Marea majoritate a populaţiei este formată din bulgari, alături de care trăiesc turci, români etc.

Cea mai densă populaţie se găseşte în Depresiunea Sofiei şi pe Valea Mariţei.

Principalele oraşe sînt: **Sofia,** capitala ţării, aşezată într-o depresiune pitorească la nord de Muntele Vitoşa, cel mai mare centru economic, politic, administrativ, cultural şi turistic al Bulgariei; **Plovdiv,** al doilea oraş ca mărime, aşezat pe rîul Mariţa, vechi centru comercial, în prezent oraş cu economie activă şi renumit tîrg internaţional de mostre; **Burgas** şi **Varna,** porturi, centre industriale şi cunoscute staţiuni balneare şi turistice la Marea Neagră; **Ruse,** principalul port şi oraş la Dunăre etc.

Economia

Bulgaria are o economie industrial-agrară în plină dezvoltare. După cel de-al doilea război mondial au fost înfăptuite transformări importante, care au schimbat structura economică şi repartiţia teritorială a ramurilor sale.

Industria, slab dezvoltată înainte de cel de-al doilea război mondial, cunoaşte astăzi o puternică dezvoltare.

Industria energetică a luat un mare avînt pe baza valorificării cărbunelui inferior, a petrolului din import şi a utilizării apelor interioare.

Fig. 11. **Vedere din centrul Sofiei.**

A fost creată **industria metalurgiei feroase** şi s-a dezvoltat **metalurgia neferoasă,** utilizîndu-se resursele existente.

În **industria construcţiilor de maşini** se remarcă producţia de *electrocare* şi *motociclete* (Plovdiv), *maşini agricole, vagoane de cale ferată, automobile, nave maritime* şi *fluviale.*

Se extinde în mod deosebit **industria chimică** *(îngrăşăminte, petrochimică).*

Industria textilă, de **pielărie** şi **încălţăminte,** ca şi cea **alimentară,** au o veche tradiţie (fig. 10).

Agricultura capătă tot mai mult un caracter intensiv, specializată atît în culturile de grîu, porumb, sfeclă de zahăr, floarea-soarelui, cît şi în cultura plantelor iubitoare de climă mai blîndă: viţa de vie, bumbac, tutun şi orez.

O cultură tradiţională este trandafirul, cultivat mult în depresiunile de la poalele sudice ale Balcanilor. De asemenea, legumicultura face parte din vechile îndeletniciri larg răspîndite. Karlovo-Kazanlîk

În creşterea animalelor, un loc însemnat îl ocupă cornutele mici şi mari, păsările şi viermii de mătase.

Principalele zone agricole sînt Cîmpia Înaltă a Dunării şi Cîmpia Tracică Superioară.

Ştiaţi că:

— pentru a obţine un kilogram de ulei de trandafir sînt necesare 2 milioane de flori de trandafir ?

— Bulgaria dă 80% din producţia mondială de ulei de trandafir ?

Căile de comunicaţie feroviare şi rutiere au fost extinse şi modernizate în anii construcţiei socialiste. Cele mai importante căi ferate (Ruse-Sofia-Plovdiv-graniţa cu Turcia) au fost electrificate.

— arătaţi pe hartă (fig. 10) porturile fluviale şi maritime ale Bulgariei.

Bulgaria întreţine **relaţii comerciale** intense cu ţările socialiste, printre care şi cu ţara noastră.

De asemenea, are relaţii comerciale cu state vest-europene şi de pe alte continente.

Exportă : produse industriale şi agricole (motoare electrice, electrocare, bunuri de consum, petale de trandafir, esenţă de trandafir, tutun, legume timpurii). Locul I în lume

Importă : maşini şi utilaje industriale grele, material rulant, produse petroliere şi altele.

Turismul este dezvoltat — mai ales — în zona litorală, unde sînt situate staţiuni balneare renumite. Drujba, Nisipurile de Aur

România şi R.P. Bulgaria construiesc împreună Complexul hidroenergetic Turnu-Măgurele—Nikopol, Întreprinderea de maşini şi utilaje grele Giurgiu-Ruse, Combinatul pentru producţia de olefine Pleven şi altele.

Rezumat:

— Bulgaria are un relief foarte compartimentat, în majoritate muntos.
— Clima este temperat-continentală, cu influenţe mediteraneene.
— Numeroasele ape curgătoare sînt colectate de Dunăre şi Mariţa.
— Este un stat socialist, cu o economie industrial-agrară în plină dezvoltare.

Întrebări:

— Ce culturi de plante sînt caracteristice Republicii Populare Bulgaria ?
— De ce influenţa Mării Mediterane se resimte numai în sudul Bulgariei ?

REPUBLICA SOCIALISTĂ FEDERATIVĂ IUGOSLAVIA

Priviţi harta politică a Europei şi arătaţi :
— aşezarea geografică a ţării pe continent şi în Peninsula Balcanică ;
— comparaţi aşezarea R.S.F. Iugoslavia cu cea a R.P. Bulgaria.

În timpul celui de-al doilea război mondial, Iugoslavia a fost cotropită de armatele hitleriste. Popoarele iugoslave, sub conducerea Uniunii Comuniştilor din Iugoslavia, au luptat cu îndîrjire împotriva ocupanţilor, pentru eliberarea ţării de sub jugul fascist.

După război, Iugoslavia s-a constituit în republică populară federativă, compusă din şase republici : *Serbia, Croaţia, Slovenia, Bosnia-Herţegovina, Macedonia* şi *Muntenegru*.

Prin Constituţia din 1963 ţara a adoptat denumirea : Republica Socialistă Federativă Iugoslavia.

Condiţii naturale

Prin condiţiile sale fizico-geografice, R.S.F. Iugoslavia este o ţară balcanică, mediteraneană şi în acelaşi timp ţară alpină.

În Republica Socialistă Federativă Iugoslavia se deosebesc următoarele unităţi de relief :

— **Zona litorală a Mării Adriatice** (Coasta Dalmaţiei, a Istriei şi Muntenegrului), formată dintr-o fîşie îngustă şi pe alocuri joasă. Intensele rupturi şi scufundări au dat naştere de-a lungul timpului la numeroase golfuri, insule şi peninsule muntoase, înşirate de-a lungul ţărmului. Istria

Fig. 12. **Munţii Sloveniei** cu peisajele lor pitoreşti atrag numeroşi turişti din ţară şi de peste hotare.

Pe litoral este o climă mediteraneană care favorizează cultura plantelor subtropicale (viţa de vie, bumbacul, citricele, măslinul etc.).

— **Zona reliefului înalt** ocupă 3/4 din suprafaţa ţării. În nord-vest se află ultimele prelungiri ale Alpilor. Alpii Iulieni. Alpii Dinarici. M-ţii Macedoniei, M-ţii Pirin

De-a lungul coastelor Dalmaţiei se desfăşoară şiruri de munţi calcaroşi ce se prelungesc pînă în Albania şi care închid podişuri calcaroase. În extremitatea sudică se află două lanţuri de munţi impozanţi (v. fig. 12).

În zona muntoasă, clima este temperat-continentală, cu precipitaţii bogate. Pădurile şi păşunile ocupă suprafeţe întinse.

Pe platourile carstice, lipsite complet de vegetaţie, vara temperatura ajunge în timpul zilei pînă la 36°C, iar în timpul nopţii coboară aproape de 0°.

Cîmpia Dunării Mijlocii reprezintă cea mai însemnată zonă cerealieră a ţării. C. Voivodinei

Principalele rîuri ale ţării îşi adună apele în cîmpie şi converg în apropiere de Belgrad.

Priviţi figura 13 şi spuneţi :
— care sînt rîurile principale ale Iugoslaviei ?
— ce particularităţi prezintă rîurile ?

Resursele. Iugoslavia are importante resurse minerale : **cărbuni inferiori** (Serbia şi Bosnia-Herţegovina), **minereu de fier** (Bosnia-Herţegovina şi Macedonia), **cupru** (Serbia), **bauxită** (Croaţia, Muntenegru) şi un apreciabil potenţial hidroenergetic, valorificat prin construirea a numeroase hidrocentrale (v. fig. 13).

Populaţia şi oraşele

În R.S.F. Iugoslavia trăiesc sîrbi, croaţi, sloveni, muntenegreni, macedoneni, precum şi un număr mai mic de albanezi, turci, români, unguri ş.a.

Zone cu populaţia mai densă sînt Cîmpia Dunării, Văile Dravei, Savei şi Moraviei, ca şi regiunile industriale ale Bosniei-Herţegovinei şi Serbiei.

Capitala ţării este **Belgrad,** situat la confluenţa Savei cu Dunărea, important nod de comunicaţie, centru politic, economic şi cultural al federaţiei. Alte oraşe sînt: **Zagreb,** capitala Croaţiei, vechi oraş comercial şi meşteşugăresc, actualmente cel mai mare centru industrial al ţării, **Sarajevo,** capitala Bosniei şi Herţegovinei, aşezare pitorească la poalele Munţilor Dinarici, **Skopje,** capitala Macedoniei, situat pe rîul Vardar, reconstruit din temelie după cutremurul din 1963, **Ljubljana,** capitala Sloveniei, situat la poalele Alpilor Iulieni, **Rijeka** şi **Split** porturi la Marea Adriatică şi altele.

Economia

În trecut, Iugoslavia a avut o economie slab dezvoltată şi cu mari deosebiri între părţile nordice şi sudice. Astfel, sudul ţării se caracteriza printr-un nivel industrial redus şi o agricultură bazată pe creşterea animalelor, în timp ce în nord au pătruns mai de timpuriu meşteşugurile şi s-a dezvoltat industria.

Perioada construcţiei socialiste a dus la transformarea economiei ţării, la dezvoltarea industriei, la punerea în valoare a variatelor resurse naturale ale ţării. Totodată, s-a urmărit dezvoltarea într-un ritm mai rapid a republicilor din sud.

Industria. Iugoslavia dispune de o puternică *bază energetică* în care se remarcă extracţia de cărbuni, de petrol şi valorificarea potenţialului hidroenergetic.

Metalele neferoase se extrag şi se prelucrează în Serbia (cupru), Bosnia şi Herţegovina şi Muntenegru (bauxita).

Fig. 13. **R.S.F. Iugoslavia — harta fizică şi economică.** Observaţi că centrele industriale sînt în apropierea resurselor de materii prime.

Fig. 14. **Belgrad** este un oraş în plină reînnoire.

Iugoslavia produce *fontă, oţel, diverse maşini (nave oceanice, locomotive, automobile, motoare electrice* etc.) (v. fig. 13) şi *utilaje industriale*. Marea majoritate a întreprinderilor au fost construite în perioada socialistă.

Sînt bine dezvoltate şi industria chimică, de prelucrare a lemnului, industria textilă şi alimentară (v. fig. 13).

Agricultura se caracterizează prin *culturi de cereale*, marea varietate de *plante tehnice* (sfeclă de zahăr, tutun, floarea-soarelui, bumbac), *plante mediteraneene* (citrice, măslin, viţa de vie) şi *pomi fructiferi*. Se cresc porci, cornute (mari şi mici) şi păsări. Principala regiune agricolă este *Cîmpia Voivodinei*.

Pe teritoriul ţării se întretaie mai multe *căi ferate* şi *şosele internaţionale*. Dunărea, Drava, Sava şi Tisa sînt navigabile (arătaţi pe harta nr. 13 porturile de la Marea Adriatică).

R.S.F. Iugoslavia **exportă** maşini şi utilaje, produse agricole şi textile, metale neferoase, şi **importă** în special petrol, minereuri de fier, cărbuni şi produse chimice.

Ea întreţine relaţii comerciale cu diferite state din Europa şi din alte continente. Între ţara noastră şi Iugoslavia există strînse legături economice. Ca o expresie a legăturilor tradiţionale cu ţara noastră stă construcţia marelui complex hidroenergetic şi de navigaţie de la Porţile de Fier I.

Iugoslavia este o ţară frumoasă, care atrage numeroşi turişti. Coasta Dalmaţiei cu frumuseţile naturale şi porturile sale (Opatija, Dubrovnik, Split), ca şi regiunile muntoase bogate în fenomene carstice (peştera Postojna) şi ape minerale, atrag numeroşi turişti din toate colţurile Europei.

Rezumat

— Ca suprafaţă Iugoslavia este cel mai mare stat balcanic.

— Relieful este variat, dominat de Alpii Dinarici.

— Clima temperat-continentală în general, iar pe ţărmul Mării Adriatice este mediteraneană.

— Reţeaua hidrografică este densă, rîurile avînd un debit bogat. Cele mai multe rîuri sînt colectate de Dunăre.

Iugoslavia este un stat socialist federativ, cu o economie industrial-agrară în plină dezvoltare.

Ştiaţi că...

— În anul 1976 s-a inaugurat calea ferată Belgrad-Bar, o modernă construcţie care străbate munţii pe o lungime de 400 km, făcînd legătură directă între capitala ţării şi Marea Mediterană ?

Întrebări şi aplicaţii

— Localizaţi pe hartă principalele republici care compun R.S.F. Iugoslavia ! Ce oraşe mai însemnate au ? Ce resurse minerale se află în fiecare republică ?

— Ce ramuri industriale importante s-au dezvoltat în perioada construcţiei socialiste ?

— Care sînt zonele agricole ? Localizaţi-le pe hartă

REPUBLICA POPULARĂ SOCIALISTĂ ALBANIA

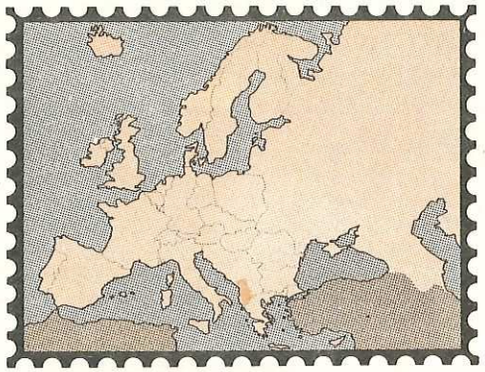

Republica Populară Socialistă Albania ca suprafaţă este cel mai mic stat dintre ţările balcanice.

— Arătaţi pe figura 15 aşezarea, hotarele şi vecinii Republicii Populare Socialiste Albania.

Sute de ani Albania a fost ocupată de Imperiul otoman. În 1912 şi-a cîştigat independenţa de stat.

Ocupată de Italia fascistă în preajma celui de-al doilea război mondial, Albania s-a eliberat prin lupta dusă de detaşamentele de partizani organizate şi conduse de Partidul Comunist.

Relieful Republicii Populare Socialiste Albania este mai mult muntos. O treime din suprafaţa ţării se află la o altitudine mai mare de 1 000 m. Din această cauză este supranumită şi «Schipetaria» sau «Ţara vulturilor». M-ţii Albaniei

Munţii Albaniei sînt o continuare a Munţilor Dinarici care fac trecerea spre Munţii Pind. Ei sînt dispuşi în şiruri paralele, despărţiţi de depresiuni şi văi adînci şi acoperiţi cu păduri de conifere şi foioase, exceptînd culmile înalte unde se găsesc păşuni alpine.

Cîmpia Albaniei se rezumă la o fîşie îngustă, pe alocuri joasă şi mlăştinoasă, situată spre ţărmurile Mediteranei. Clima subtropicală (mediteraneană) de aici permite cultura plantelor sudice.

Între cîmpie şi regiunea muntoasă se aşterne o zonă deluroasă, prielnică agriculturii.

Shköder
Prespa
Ohrid

În zonele de graniţă se află mari lacuri tectonice pe care le împarte cu statele vecine.

Rîurile Albaniei au un ridicat potenţial hidroenergetic.

Drin,
Vjose

— Priviţi harta Albaniei şi arătaţi lacurile şi rîurile mai însemnate.

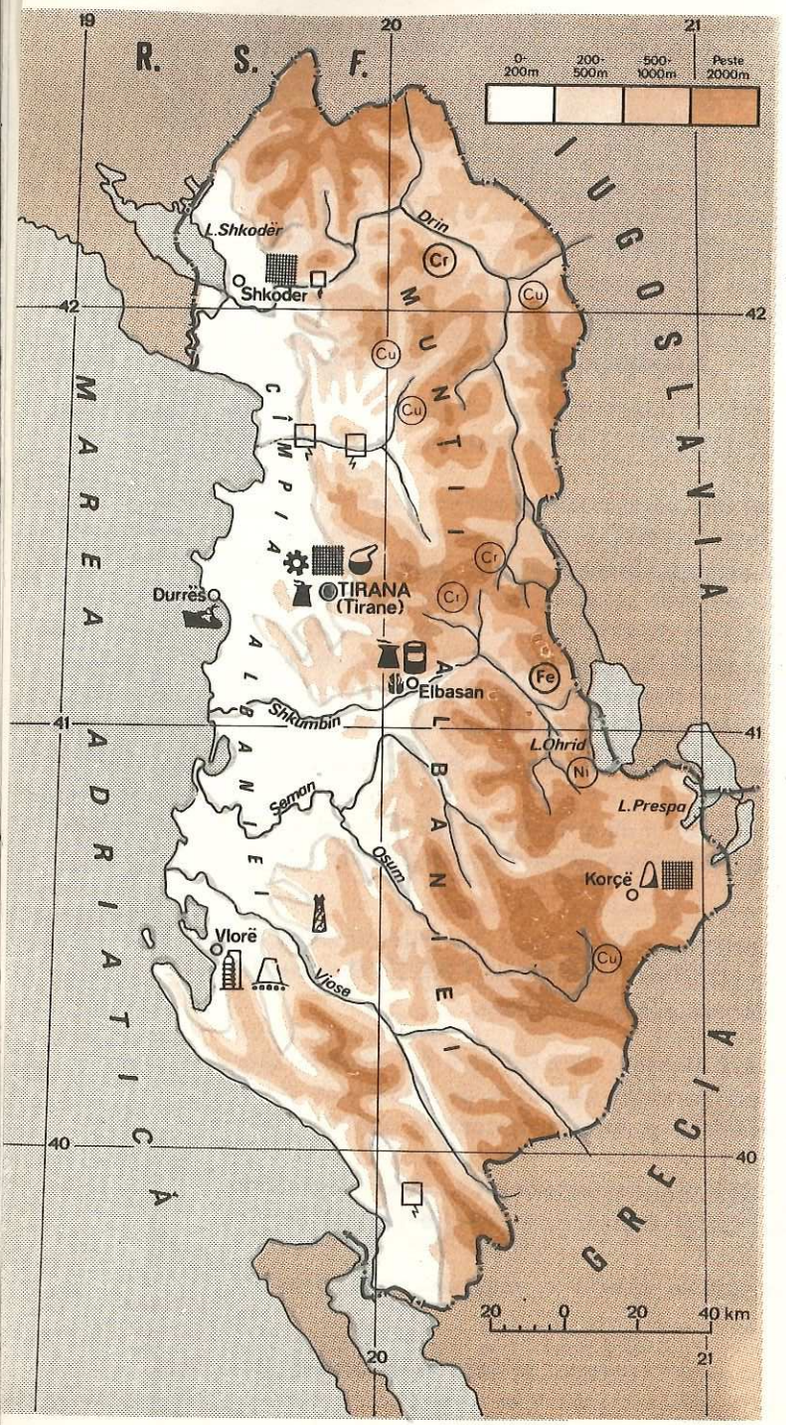

Fig. 15. **R.P.S. Albania — Harta fizică şi economică.** Ce formă de relief predomină ? Cum influenţează acesta asupra economiei ?

Populaţia şi oraşele

Cea mai mare parte a populaţiei o formează albanezii. Majoritatea trăiesc la sate. Capitala ţării este **Tirana.** Alte oraşe sînt: Shkodër, Durrës şi Vlorë (v. fig. 15).

Economia

În trecut, Albania era una dintre cele mai înapoiate ţări ale Europei. În anii construcţiei socialiste, ea a păşit la o rapidă dezvoltare a economiei sale. Valorificarea petrolului, bitumului, cromului, nichelului, minereului de fier, precum şi a altor resurse naturale proprii, a făcut posibilă crearea unei *industrii moderne:* extractivă, construcţii de maşini, metalurgică feroasă şi neferoasă, prelucrarea lemnului, textilă şi alimentară (v. fig. 15).

Cele mai mari întreprinderi industriale sînt la Tirana, Elbasan, Korçë, Shkodër şi în cele două porturi Vlorë şi Durrës.

Agricultura are tradiţii în creşterea cornutelor mici (zona de munte) şi a cornutelor mari (cîmpie). Pe terenurile desecate şi pe cele irigate din cîmpie se cultivă: *orez, bumbac, sfeclă de zahăr, grîu.* În zonele deluroase şi pe litoral, principalele culturi sînt *tutunul, citricele* şi *măslinul.*

Se extinde reţeaua de căi ferate şi şosele, ca şi traficul porturilor Durrës şi Vlorë.

Albania **exportă** minereuri, petrol, bitum natural, produse agricole mediteraneene şi **importă** în special maşini, utilaje şi produse chimice. Ea are relaţii comerciale în primul rînd cu ţări socialiste, cu unele state vest-europene, precum şi cu ţări în curs de dezvoltare.

Rezumat

— Ca suprafaţă Albania este cel mai mic stat balcanic.
— Relieful este predominant muntos.
— Clima este temperat-continentală şi mediteraneană, cu vegetaţie specifică fiecărui tip de climă.
— Apele sînt scurte, cu debit bogat şi alimentate din munţi.

Întrebări

— Care sînt cele mai importante unităţi de relief ?
— Ce resurse ale subsolului sînt în Albania ?
— Cum s-a dezvoltat economia Albaniei în anii construcţiei socialiste ?

REPUBLICA ELENĂ (GRECIA)

Aşezare geografică, ţărmuri

Grecia ocupă partea sudică a Peninsulei Balcanice şi majoritatea insulelor din mările înconjurătoare (Marea Egee şi Marea Ionică).

Folosiţi harta politică a Europei şi arătaţi :
— felul graniţelor şi vecinii Greciei ;
— importanţa aşezării sale geografice.

Aşezarea geografică a Greciei i-a oferit din timpurile vechi condiţii prielnice pentru dezvoltarea navigaţiei şi a vieţii portuare.

Condiţii naturale

Rodopi. C. Salonicului

M-ţii Pind (Vf. Olimp 2 911 m)

Grecia are un relief predominant muntos. Cîmpiile sînt reduse la fîşii litorale sau la depresiuni intramontane. După poziţia geografică, teritoriul ţării poate fi împărţit în trei regiuni :

Grecia continentală, străbătută de munţi şi cu cea mai importantă cîmpie a ţării.

Grecia peninsulară, muntoasă, cu ţărmurile crestate ca o frunză lobată.

Grecia insulară, o sumedenie de insule, din care reţinem : *Insulele Ionice, Insula Creta, Insulele Ciclade, Sporadele de Nord, Sporadele de Sud* etc., de asemenea, muntoase.

Grecia are puţine resurse minerale. Mai cunoscute sînt **bauxita, fierul, cromul, marmura** şi **cărbunele inferior.** În platforma continentală a Mării Egee s-a găsit **petrol.**

Clima este *mediteraneană*. Ploile cad mai mult toamna şi iarna, avînd un caracter torenţial. Ele se folosesc mai ales în irigaţii (v. fig. 17).

Axios, Strimon. Evros

Principalele rîuri se găsesc în nord şi vin din ţările vecine, spre Marea Egee.

Populaţia şi oraşele

Majoritatea populaţiei o formează grecii. Alături de ei trăiesc *macedoneni, bulgari şi turci.*

2 mil. loc.

Văile rîurilor şi zona litorală sînt cele mai dens populate.

Capitala ţării este oraşul **Atena.** Aşezată la poalele Acropolei, Atena a fost una dintre metropolele politice, economice şi culturale ale lumii antice, păstrînd şi astăzi urmele acestui trecut plin de glorie. Astăzi, Atena este cel mai mare centru politic şi economic al Greciei. Prin dezvoltarea sa, ea s-a unit cu portul Pireu, formînd de fapt un singur mare oraş.

Fig. 16. **Atena.** În centru se observă Biblioteca Naţională.

Se spune adesea că totul în Grecia este un dar al soarelui şi al mării. De acest lucru, vizitatorul este convins destul de repede. Lumina reprezintă pe aceste locuri, am putea spune, un miracol permanent ce concurează parcă cu strălucirea nemuritoare a monumentelor antice.

O plimbare prin Atena *îţi oferă imaginea ineditului. Alături de bulevardele largi – pe alocuri cu benzi de circulaţie suprapuse – de clădiri din beton şi sticlă, cu reclame luminoase multicolore, descoperi străduţe mici, înguste, cu ateliere meşteşugăreşti, magazine de tot felul.*

Ochiul vizitatorului se opreşte pentru a contempla coloritul alb, aproape imaculat al clădirilor, grădinile de portocali, lămîi sau măslini, adevărate oaze verzi, în evident contrast cu nota dominantă a albului. Dar, ori de cîte ori îţi arunci privirea către cer, nu poţi rezista tentaţiei de a admira măreţia **Acropolei,** *care dăinuieşte de peste 25 de secole pe colina cea mai înaltă din centrul Atenei.*

În fiecare an, peste un milion de persoane vin în pelerinaj la citadela de pe Acropole, încununată de frumuseţea pură a Parthenonului. *Construit de Pericle, în anul 438–432 î.e.n., ca templu al zeiţei Atena, edificiul prezintă particularităţi de construcţie care şi azi, după multe secole, trezesc admiraţia specialiştilor. În incinta sa vizitatorul întîlneşte celebra statuie de aur şi fildeş a zeiţei Atena.*

(după Ştefan Iancu)

Al doilea oraş aş ţării este **Salonic,** port activ şi centru comercial şi industrial, aşezat la golful cu acelaşi nume.

Alte oraşe mai mici sînt: **Patras, Volos, Larissa** şi **Iraklion.**

Economia

Grecia este o ţară capitalistă cu o industrie care începe să ia amploare. O bună parte din venitul naţional provine din cărăuşia pe mare şi din turism. **Industria** sa este legată de *exploatarea unor resurse miniere* (bauxită, crom, nichel, lignit, plumb), de *prelucrarea petrolului din import,* apoi de *ramurile textile* (bumbac, covoare) şi *alimentară* (conserve de peşte şi citrice, ulei de măsline, vinificaţie, stafide).

Dintre *ramurile industriei grele* este mai dezvoltată industria construcţiilor navale. Majoritatea obiectivelor industriale se află în oraşele porturi (v. fig. 17).

Agricultura se bazează pe culturile mediteraneene pentru export: citrice, măsline, viţă de vie, bumbac. Culturile cerealiere sînt restrînse, iar creşterea cornutelor mici (oi, capre) se practică mai mult în zona muntoasă.

Locul V pe Glob

Grecia este îndeosebi o *ţară maritimă-comercială,* flota sa fiind una dintre cele mai mari din lume (v. porturile pe fig. 17).

În comerţul internaţional, Grecia **exportă** produse mediteraneene (în primul rînd ulei de măsline şi citrice), apoi unele minereuri. **Importă** produse industriale şi agroalimentare.

Fig. 17. **Republica Elenă — Harta fizică şi economică.** Arătaţi principalele resurse minerale. Ce concluzie desprindeţi?

Rodos, Kerkyra, Creta

Turismul ocupă un loc important în viaţa economică, datorită numeroaselor monumente antice şi pitorescului insulelor.

Frecvenţa mare a vizitatorilor, noxele autovehiculelor şi cele industriale periclitează monumentele antice din care cauză statul elen întreprinde măsuri speciale pentru protejarea lor.

Rezumat

— Republica Elenă este un stat balcanic care cuprinde şi circa 3 000 de insule.
— Relieful este în general muntos, clima predominant mediteraneană.
— Resursele minerale sînt în general reduse.
— Ţară capitalistă, cu o industrie inegal dezvoltată. Transportul maritim joacă un rol deosebit în economie.
— Prezenţa unor importante vestigii ale antichităţii a favorizat dezvoltarea turismului.

Întrebări şi aplicaţii

— Care sînt mările care scaldă Grecia?
— De ce ţărmurile Greciei sînt atît de dantelate?
— Care sînt principalele masive muntoase?
— Care sînt principalele insule? Care sînt mai mari?
— Arătaţi pe figura 17 principalele regiuni şi unităţi naturale ale Greciei.
— Cum influenţează clima reţeaua hidrografică?
— Ce resurse minerale are Grecia?
— Cum se explică dezvoltarea flotei comerciale a Greciei?

ITALIA

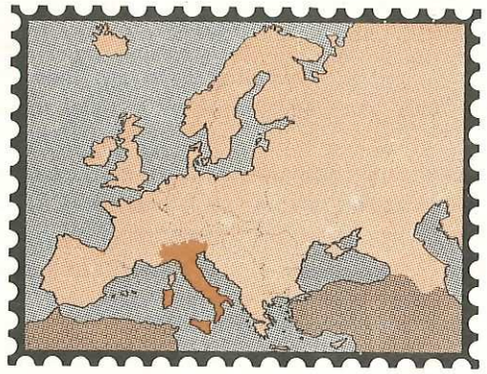

Aşezare geografică

Republica Italia se află în sudul Europei, ocupînd Peninsula Italică şi unele insule din mările învecinate.

Studiaţi harta fizică a Italiei şi arătaţi:
— graniţele şi vecinii;
— caracteristicile ţărmurilor şi golfurile importante.

Condiţii naturale

Italia este alcătuită din trei unităţi fizico-geografice: Italia continentală, Italia peninsulară şi Italia insulară.

Italia continentală cuprinde o mare cîmpie aluvionară, ce pătrunde ca un pivot între munţii Apenini şi Alpi. Această parte a Italiei este alcătuită din *Cîmpia*

Fig. 18. **Italia** — Harta fizică.

Padului şi munţii *Alpii Italieni*. Munţii se află spre graniţa cu Franţa, Elveţia şi Austria, constituind un adevărat zid pentru vînturile reci dinspre miazănoapte. Ei sînt străbătuţi de tuneluri feroviare şi rutiere.

Din Alpi izvorăsc numeroase rîuri care străbat Cîmpia Padului. La poalele lor sînt lacuri glaciare, foarte pitoreşti. Pad, Adige. Como, Garda, Maggiore

În nordul muntos al Italiei iernile sînt reci, cu zăpezi abundente, iar verile răcoroase şi ploioase.

În Cîmpia Padului este o climă continentală, cu veri foarte călduroase şi cu ierni reci. Ploile cad în special vara.

Cîmpia Padului, cea mai importantă regiune agricolă a ţării, este împînzită de o reţea densă de canaluri de irigaţie. În subsol se găsesc zăcăminte de gaze naturale, petrol şi săruri de potasiu.

Italia peninsulară este formată dintr-o fîşie de uscat lungă şi îngustă, ce pătrunde în interiorul Mării Mediterane. În partea centrală se află, ca o coloană vertebrală, un lanţ de munţi calcaroşi cu înfăţişarea unor valuri paralele revărsate spre Marea Adriatică, ce se termină în Insula Sicilia. Apenini (Vf. Gran Sasso 2 914 m)

Munţii Apenini prezintă rupturi şi vulcani şi sînt bîntuiţi de cutremure. Între ei şi ţărmuri se interpune o zonă colinară, iar din loc în loc cîmpii bine adăpostite. Vezuviu

Italia insulară (v. fig. 18) are un relief mai mult muntos cu vulcani activi, care erup periodic. Etna (3 340 m)

Italia peninsulară şi cea insulară au o climă mediteraneană.

Rîurile sînt mai scurte, cu debit bogat iarna şi cu puţină apă vara. Cînd vin mari, aduc aluviuni din munţi şi le depun în cîmpie. Tibru, Arno

Resursele subsolului. Italia nu dispune de resurse minerale însemnate. Mai bogate sînt zăcămintele de **sulf, gaze naturale** şi **săruri de potasiu.** Are resurse reduse de **petrol, minereuri de fier** şi **cărbuni,** fiind nevoită să importe mari cantităţi pentru a acoperi consumul intern.

Populaţia şi oraşele

Italia are o populaţie omogenă, formată în cea mai mare parte din *italieni*. Ca număr ocupă locul al treilea între ţările capitaliste ale Europei, după R.F. Germania şi Marea Britanie. În Cîmpia Padului, densitatea ajunge la 1 000 de locuitori pe km², iar în cîmpiile şi pe pantele din jurul Vezuviului depăşeşte chiar 1 800 locuitori pe km². Densitate redusă se întîlneşte în regiunile muntoase ale Alpilor, Apeninilor, în sudul peninsulei şi în părţile interioare ale Sardiniei şi Siciliei.

Capitala ţării este oraşul **Roma.** Alte oraşe mari sînt: **Milano,** al doilea oraş ca mărime şi cel mai important centru industrial şi nod de comunicaţii, situat în nord; **Napoli,** al treilea oraş al ţării ca mărime, **Torino,** cunoscut mai ales prin uzinele de automobile «Fiat», **Genova,** cel mai mare port al ţării şi puternic centru al industriei grele (v. fig. 21), **Florenţa,** situat pe rîul Arno, **Bologna,** aşezat în Cîmpia Padului, cu cea mai veche universitate din Europa, **Palermo,** port în Sicilia, unde a murit marele nostru revoluţionar şi istoric Nicolae Bălcescu, etc. 2 900 000 locuitori

Fig. 19. **Torino,** aşezat la poalele Alpilor, este un mare centru industrial.

Fig. 20. **Roma** — Columna şi Forumul lui Traian.

Oraşele Italiei au adunat de-a lungul secolelor o mare bogăţie de monumente de artă. Astăzi, vizitatorul poate admira vestigiile unei antichităţi plină de glorie, la Roma **(Via Appia, Colosseum),** *la* **Siena** *sau* **Pompei.**

Marea majoritate a oraşelor păstrează aproape intacte comorile arhitecturale şi artistice medievale, în special cele din epoca Renaşterii, intrate de mult în patrimoniul culturii universale. Le întîlneşti la tot pasul, de la Veneţia, oraşul construit în lagună pe un şirag de insule – cu celebrul său ansamblu arhitectonic, **Piaţa San-Marco,** *pînă la Verona. Nu poţi trece prin Milano fără să admiri vestitul* **Dom** *şi minunatele biserici şi catedrale. În drum spre Roma, o scurtă oprire la Pisa te pune în faţa enigmaticului turn înclinat, iar la Florenţa, oraşul-muzeu, poate giuvaerul cel mai de preţ al Renaşterii, vii peste tot în contact cu fastul şi arta autentică, pe străzi sau în renumitele galerii de pictură. Roma, «oraşul etern», glorioasa capitală a Imperiului Roman, te impresionează, atît prin splendida ei aşezare, pe cele şapte coline ce-o străjuiesc din toate părţile, cît şi prin nenumăratele opere de artă, de la* **Colosseum** *la* **biserica San Pietro.**

Economia

Italia este o ţară cu o economie dezvoltată. În economia Italiei se manifestă contraste între ramuri şi în repartiţia teritorială a industriei.

Nordul Italiei dispune de o industrie puternică şi de o agricultură intensivă foarte avansată, în timp ce sudul are mai puţină industrie şi o agricultură dominată de latifundiari.

Aici se află „triunghiul industrial al nordului", format din marile aglomerări urbane: *Milano, Torino* şi *Genova,* unde sînt concentrate toate ramurile de bază ale economiei. În restul ţării industria este mai dispersată.

De aceea mulţi dintre locuitorii Italiei sudice migrează în regiunile industrializate nordice sau în ţările occidentale dezvoltate. Alţii traversează Oceanul Atlantic şi se stabilesc definitiv în cea mai mare parte în S.U.A.

În industrie, pentru asigurarea **bazei energetice** se valorifică potenţialul apelor din Munţii Alpi, al petrolului şi al gazelor naturale. Italia importă mari cantităţi de petrol, pe baza căruia a construit o puternică industrie de prelucrare şi chimizare, amplasată mai ales în porturi.

Locul IV în lume

Industria siderurgică. Italia are o producţie ridicată de *oţel,* fontă şi laminate, folosind minereurile de fier şi fierul vechi din import şi, în mai mică măsură, minereurile proprii exploatate din Insula Elba. Marile combinate siderurgice sînt situate în porturile Genova, Napoli şi Taranto.

Locul III în Europa

Dintre produsele **industriei construcţiilor de maşini,** un loc de frunte îl deţin: navele maritime, locomotivele electrice, automobilele, produsele electrotehnice şi elecronice etc. (v. fig. 21).

Industria chimică este şi ea bine dezvoltată. Un loc aparte îl deţine petrochimia (mai ales în porturi), producţia de coloranţi şi de îngrăşăminte chimice.

Industria textilă are o frumoasă tradiţie în uzinele din oraşele nordice în ceea ce priveşte prelucrarea mătăsii naturale şi a bumbacului.

Tot tradiţionale sînt şi industriile: *încălţămintei, sticlăriei* şi *alimentare* (morărit, paste făinoase, ulei de măsline, vinuri, zahăr etc.). Principalele centre industriale se găsesc în nordul ţării.

Veneţia, Murano

Cea mai mare parte a industriei Italiei este controlată de mari monopoluri.

Fig. 21. **Italia — Harta economică.** Studiați harta și spuneți care sînt principalele ramuri ale economiei.

Priviți figura 21 și arătați care sînt principalele centre industriale.

Agricultura — modernă și intensivă — este legată de *cultura grîului*, a *porumbului*, a *orezului*, a *sfeclei-de-zahăr*, a *cartofului* etc. Cîmpia Padului este principala zonă agricolă a țării.

În zonele de la poalele Apeninilor și ale Alpilor se cultivă *viță de vie* și *pomi fructiferi*.

În Italia peninsulară și insulară, locul principal îl dețin pomicultura și viticultura. În jumătatea sudică a țării se cultivă mult *citricele* și *măslinul*. În zonele mai înalte se cultivă *porumbul*.

Creșterea animalelor este specializată în producția de lînă, carne și lactate, în structura șeptelului de animale predomină bovinele și ovinele. *Pescuitul* și *sericicultura* sînt îndeletniciri tradiționale.

Căile de comunicație sînt mai dezvoltate în partea nordică. Peste 1/2 din căile ferate sînt electrificate. Au fost construite și o serie de **autostrăzi.** Este vestită «*Autostrada Del Sole*», Milano-Roma-Napoli.

Porturile maritime au o însemnătate deosebită pentru economia țării, prin ele efectuîndu-se o mare parte a comerțului exterior. Tot aici se concentrează o puternică industrie (fig. 21). Italia are o importantă flotă maritimă comercială.

Relațiile comerciale ale țării sînt extinse mai ales cu țările vest-europene, dar și cu alte numeroase țări ale lumii. **Exportă:** produse agricole mediteraneene, utilaje, autovehicule, produse textile și alimentare etc. **Importă:** petrol, minereuri de fier, cărbuni, cereale etc.

Între Italia și R.S. România sînt relații comerciale tradiționale, care se intensifică în avantajul reciproc al celor două țări.

Turismul constituie una dintre cele mai mari surse de venituri, Italia deținînd primul loc în Europa, după numărul de turiști care o vizitează anual și locul al doilea, în urma Spaniei, după veniturile anuale obținute din turism.

Rezumat

— Italia este o țară peninsulară.

— Relieful variat, dominat de Munții Alpi și Apenini, prezintă vulcani în activitate.

— Clima mediteraneană în cea mai mare parte a teritoriului prezintă mari contraste între nord și sud.

— Rețeaua hidrografică este puternic influențată de climă și relief.

— Este o țară capitalistă, săracă în resurse ale subsolului, dar cu o industrie dezvoltată. Prezintă mari contraste în dezvoltarea economică, între nord și sud.

Știați că...

— peste 10 milioane de italieni trăiesc peste granițe, cei mai mulți dintre ei în Statele Unite ale Americii?

— că la New-York sînt mai mulți italieni ca la Roma?

— că în centrul Italiei se află cea mai mică și mai veche republică din lume — San Marino — întemeiată în anul 1278, în suprafață de 61 km², dar frecventată de zeci de mii de turiști?

Întrebări şi aplicaţii

— Studiaţi harta Italiei şi arătaţi principalele unităţi de relief.
— Ce vulcani se află în activitate?
— Prin ce se deosebeşte economia Italiei de nord de cea sudică?
— Arătaţi pe harta economică centrele industriale.
— Ce ramuri industriale de tradiţie are Italia?
— Ce rol au porturile în economia ţării?
— Enumeraţi oraşele Italiei cu un bogat trecut istoric şi artistic.

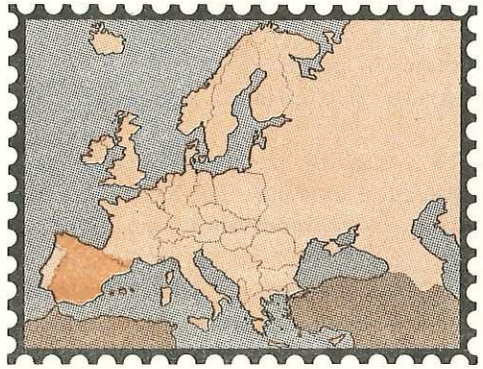

SPANIA

Aşezare şi vecini

Regatul Spaniei cuprinde cea mai mare parte a Peninsulei Iberice, Insulele Baleare din Marea Mediterană şi Insulele Canare din Oceanul Atlantic.

— Arătaţi aşezarea geografică şi ţărmurile Spaniei, folosindu-vă de atlas.

Condiţii naturale

Pod. Messeta
M-ţii Iberici,
M-ţii Cantabrici,
M-ţii Sierra Nevada etc.
Locul I pe Glob

Relieful Spaniei este un vast podiş muntos, mărginit de cîmpii litorale înguste, cu excepţia cîmpiei Andaluziei, de la Oceanul Atlantic.

În Munţii Sierra Nevada se găseşte cel mai sudic gheţar din Europa. Insulele au un relief muntos.

Resursele subsolului. Spania are importante bogăţii minerale. În subsolul său se găsesc *minereuri de fier* (Munţii Cantabrici, Munţii Sierra Nevada), *cărbuni* (în nord şi în Podişul Castiliei Noi), *metale neferoase*, *mercur*, *săruri de potasiu*, *aluminiu* etc. (fig. 22).

Fig. 22. **Spania şi Portugalia — Harta fizică şi economică.** De ce în centrul Spaniei industria este mai slab reprezentată?

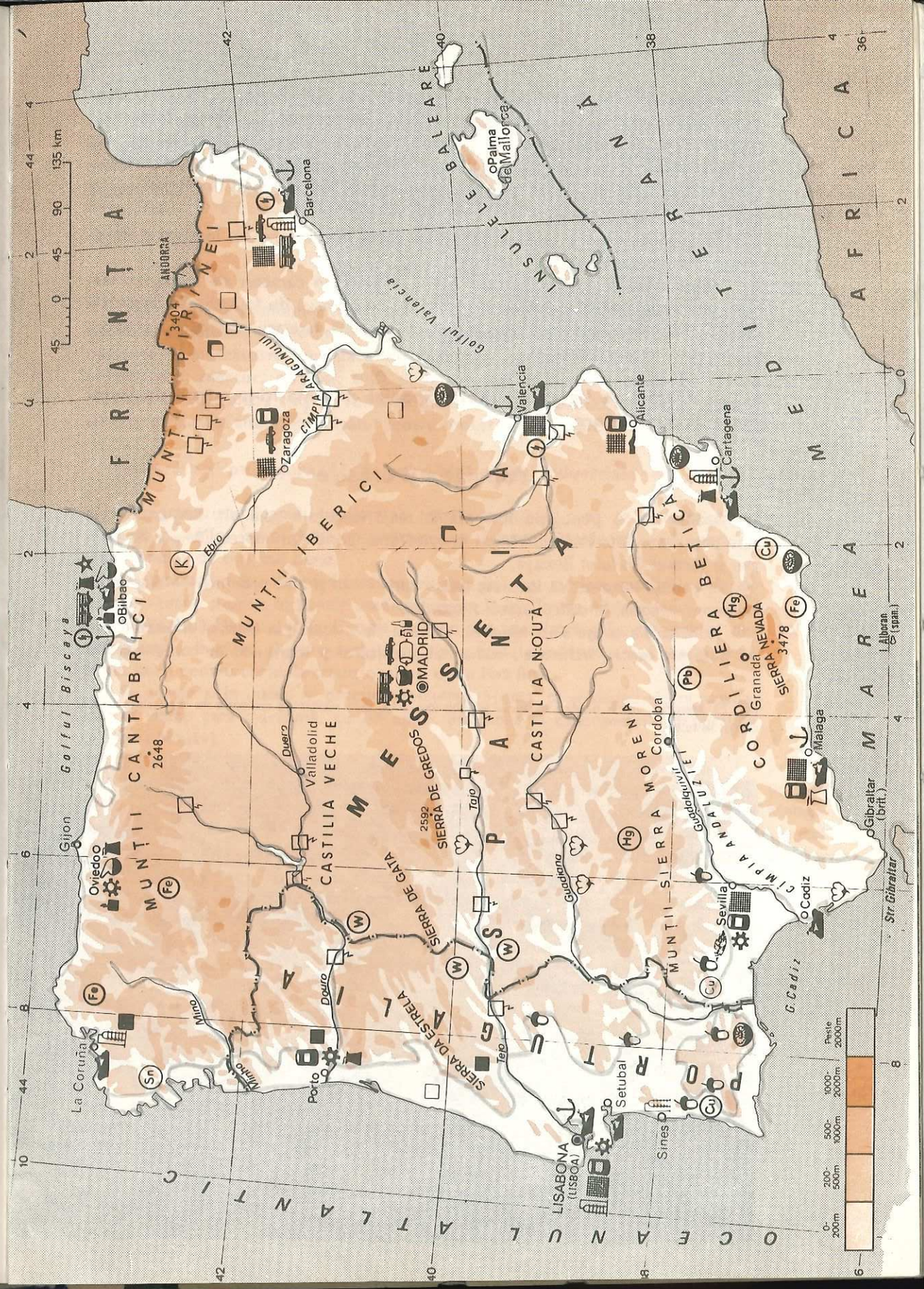

Clima şi apele. În interiorul Spaniei, clima este temperat-continentală. Zidul muntos ce înconjură Podişul Messeta împiedică influenţa Mării Mediterane şi a Oceanului Atlantic spre interiorul ţării şi de aceea iernile sînt reci iar verile fierbinţi şi uscate. Din această cauză, rîurile au debit scăzut vara şi ridicat iarna, producînd inundaţii. Excepţie face Guadalquivirul, care se alimentează din gheţarii Sierrei Nevada.

Tajo, Ebru, Guadalquivir, Duero

Pe ţărmul de est şi sud-est întîlnim o climă mediteraneană. În nord şi nord-vest o climă oceanică.

Vegetaţia. Vegetaţia Messetei are mai mult un caracter de stepă, cu ierburi sărace. În munţi se întîlnesc păduri de conifere şi de foioase. Pe ţărmurile Mării Mediterane creşte o vegetaţie subtropicală (stejarul de plută, castanul dulce, nuci, migdali, citrice).

— Arătaţi pe figura 22 rîurile Spaniei şi urmăriţi-le cursul de la izvoare pînă la vărsare.

Populaţia şi oraşele

Spania are o populaţie formată în majoritate din spanioli. Regiunile cele mai populate sînt: litoralul Mării Mediterane, zonele miniere, Cîmpia Andaluziei şi ţărmul Golfului Biscaya.

În partea nord-estică locuiesc bascii care — ca şi alte provincii — dispun de autonomie locală, în cadrul statului spaniol.

3,2 mil. loc.

Principalele oraşe sînt: **Madrid**, capitala ţării, aşezat în centrul Messetei, este un puternic centru industrial, comercial şi cultural şi mare nod de comunicaţii. În apropierea lui se află **El Escorial**, fostă reşedinţă a regilor Spaniei. **Barcelona**, mare port la Marea Mediterană, considerat, prin poziţia sa pitorească şi prin construcţiile sale monumentale, unul dintre frumoasele oraşe ale lumii, **Valencia** şi **Malaga**, de asemenea, porturi cu vechi tradiţii comerciale şi oraşe industriale însemnate, **Sevilla**, port pe Guadalquivir şi apreciat centru turistic, **Bilbao**, oraş în Ţara Bascilor, **Zaragoza**, **Palma** de Mallorca etc.

Fig. 23. **Madrid**, vestit pentru muzeele şi arhitectura sa, este vizitat de milioane de turişti din toate colţurile lumii.

Economia

Spania are o economie industrial-agrară cu disproporţii în repartizarea teritorială a industriei. În ultimul timp înregistrează o dezvoltare mai ridicată în industria prelucrătoare. În afară de *industria extractivă* (minereuri de fier, plumb, zinc, mercur, cărbuni, sulf) şi de *industria textilă* şi *alimentară* (ulei de măsline, tutun, zahăr, vin) se remarcă *industriile de autovehicule, navală, electrotehnică, chimică* şi altele. Principalul centru industrial este *Barcelona*.

Locul III în lume Alicante, Malaga, Xeres

— Arătaţi pe figura 22 principalele oraşe industriale ale Spaniei.

În agricultura Spaniei predomină marile latifundii, ceea ce determină un exod al ţăranilor spre ţările dezvoltate din Europa Occidentală, în speranţa unor condiţii de trai mai bune.

Se practică culturile mediteraneene (viţa de vie, citrice, măslini), cele de bumbac, tutun şi orez, în zonele mediteraneene şi în Cîmpia Andaluziei.

În Podişul Messeta şi în Cîmpia Aragonului se cultivă grîu, porumb şi sfecla de zahăr. În nord şi nord-vest, unde sînt păşuni suculente, cresc vaci pentru lapte, tauri pentru coridele tradiţionale şi oi cu lînă fină.

Pe coaste şi în insule se practică pescuitul. Spania, ca şi vecina ei Portugalia, este o veche ţară maritimă, cu un aport însemnat în descoperirile geografice («Lumea Nouă»).

În prezent deţine o flotă comercială însemnată.

Locul I pe Glob Malaga, Valencia, Las Palmas

Turismul aduce mari venituri ţării. Alături de numeroase monumente istorice şi de artă se situează vestitele staţiuni balneoclimaterice de pe ţărmul Mediteranei şi din cele două arhipelaguri: **Baleare** — situat în Marea Mediterană în dreptul Golfului Valencia cu reşedinţa în oraşul Palma din Insula Mallorca şi **Canare** — situat în Oceanul Atlantic, în apropierea ţărmului Africii, cu reşedinţa la Santa Cruz de Tenenerife. Ele dispun de un climat plăcut, fiind foarte căutate de turişti. **Comerţul.** Spania *exportă:* minereuri de fier şi neferoase, unele maşini, citrice, ţesături şi *importă* maşini şi utilaje diverse.

Între Spania şi România s-au statornicit bune relaţii economice.

Rezumat

- **Ţară cu dublă faţadă — atlantică şi mediteraneană — ceea ce a înlesnit dezvoltarea transporturilor maritime.**
- **Relieful este format dintr-o asociere de munţi şi podişuri diferite ca vechime.**
- **Condiţiile climatice nu au favorizat formarea unor reţele hidrografice bogate.**
- **Populaţia este în majoritate rurală.**
- **Spania este bogată în resurse minerale dar cu disproporţii în dezvoltarea economică.**

Fig. 24. **Barcelona,** situat la Marea Mediterană, este un mare centru industrial şi turistic.

Ştiaţi că:

— italianul Cristofor Columb a pornit din Sevilla în descoperirea Americii?
— Spania este singura producătoare de banane din Europa? (în insulele Canare).
— Spania este vizitată anual de un număr de turişti ce depăşeşte populaţia ţării.

Întrebări şi aplicaţii

— Care sînt principalele oraşe ale Spaniei? De ce sînt situate mai mult pe ţărm?
— Ce caracteristici prezintă apele Spaniei?
— Indicaţi principalele unităţi de relief şi localizaţi-le pe hartă.
— Cum influenţează clima răspîndirea culturilor agricole?

PORTUGALIA

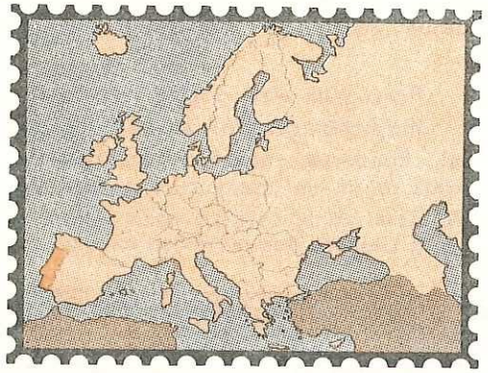

Aşezare şi vecini

Republica Portugheză ocupă partea vestică a Peninsulei Iberice şi cîteva insule din Oceanul Atlantic. Ea are ca vecin Spania. Ţărmul Oceanului Atlantic este drept, cu puţine golfuri şi estuare (Tejo).

Madeira şi Azore

— Arătaţi pe Harta politică a lumii cele două grupe de insule care intră în componenţa teritoriului Portugaliei

Condiţii naturale

Relieful Portugaliei este format mai mult dintr-o cîmpie ce se întinde de-a lungul Oceanului Atlantic şi dintr-o zonă deluroasă şi muntoasă în părţile interioare.

C. Portugaliei
Sierra da Estrela

Insulele prezintă un relief muntos, înalt, cu vulcani stinşi.

Resursele subsolului Portugaliei sînt limitate. Deţine ceva cărbuni, wolfram şi uraniu, mangan, cupru, plumb, zinc, marmură, sulf, sare.

Clima Portugaliei este oceanică. Principalele ape îşi au izvoarele în Spania, sînt navigabile şi se varsă prin estuare.

Douro, Tejo

Populaţia şi oraşele

Populaţia este alcătuită din portughezi care trăiesc într-un număr mai mare în cîmpia litorală; 38% locuiesc în oraşe.

1,6 mil. loc. Principalele oraşe sînt: **Lisabona**, capitala ţării, mare port la estuarul fluviului Tejo, aşezat într-o zonă colinară, cu legături tradiţionale cu America de Sud. Este cel mai mare centru economic al ţării şi principalul centru cultural şi ştiinţific. Oraşul se evidenţiază prin construcţiile monumentale şi cu o deosebită activitate industrială portuară. În partea de nord dispune de un renumit aeroport internaţional. Legăturile peste estuar se fac prin grandiosul pod denumit «*Ponte di 25 april*».

Al doilea oraş al ţării este **Porto** situat la gurile fluviului Douro, important pentru exportul vinului.

Economia

Portugalia este o ţară cu economia în curs de dezvoltare şi diversificare.

Industria concentrează 40% din populaţia ocupată şi 45% din venitul naţional. Ponderea ramurilor tradiţionale *(textilă, confecţii şi alimentară)* a fost

Fig. 25. **Lisabona.** Vedere din Piaţa comerţului.

egalată de *construcţiile navale* şi *prelucrarea lemnului*. Alte ramuri industriale: *metalurgia neferoasă, rafinarea petrolului, petrochimia, pielărie* etc. Dintre produsele industriale amintim: autoturisme, aparate de radio, televizoare, nave, anvelope, ciment, fire de bumbac, lînă, ulei de măsline, vin.

Ponderea producţiei agricole în cadrul economiei este în continuă scădere. Cultura plantelor se practică pe 1/2 din suprafaţa ţării: *orez, grîu, porumb, tutun, viţă de vie* (1/10 din suprafaţa ţării, unul din marii producători mondiali de *struguri* şi *vin* — locul IV pe Glob), pomi fructiferi *(citrice, măslini, smochine* ş.a.). Portugalia este cel mai mare producător mondial de *plută*. Pescuitului îi revine un rol important în economie. Porto, I-le Madeira

Transporturile sînt dezvoltate pe căi ferate (3 592 km), căi rutiere (47 000 km), căi maritime şi aeriene.

Comerţul. Exportă produse textile, chimice şi alimentare, lemn, minereuri, maşini, plută şi **importă** maşini, utilaje industriale, fontă, oţel, bumbac, petrol, grîu, cărbune etc.

Turismul este foarte dezvoltat. Principalul punct turistic este oraşul Lisabona.

Alte zone sau obiective turistice sînt: *Riviera Portugheză*, cu multe staţiuni balneoclimaterice, *Porto*, cu numeroase monumente istorice şi de artă, *Valea Douro* etc.

Rezumat

— Ţară cu faţadă atlantică.
— Relieful cu altitudine redusă şi cu resurse minerale puţine.
— Economia parcurge o perioadă de transformări revoluţionare.

Întrebări şi aplicaţii

— comparaţi aşezarea geografică a Portugaliei cu cea a Spaniei.
— ce ştiţi despre relieful Portugaliei?
— stabiliţi unele trăsături comune şi deosebiri între reţeaua hidrografică a Spaniei şi Portugaliei.
— comparaţi economia celor două state iberice.

EUROPA APUSEANĂ SAU OCEANICĂ

Europa Apuseană sau Oceanică cuprinde statele: **Marea Britanie, Irlanda, Franţa, Belgia, Olanda şi Luxemburgul.**

Aceste state au vechi tradiţii industriale şi se remarcă printr-un intens trafic comercial.

Marea Britanie, Franţa, Belgia şi Olanda au deţinut imense imperii coloniale care le-au asigurat materia primă şi pieţele de desfacere, ceea ce le-a adus o mare prosperitate economică şi dominaţia pe pieţele mondiale.

Astăzi unele mai deţin puţine colonii, dar ocupă încă puternice poziţii în economia occidentală.

Fig. 26. **Graficul populaţiei statelor regiunii Europa Apuseană**

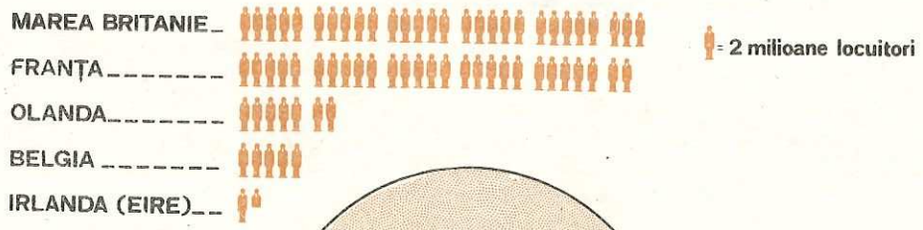

Fig. 27. **Graficul suprafeţelor statelor din Europa Apuseană**

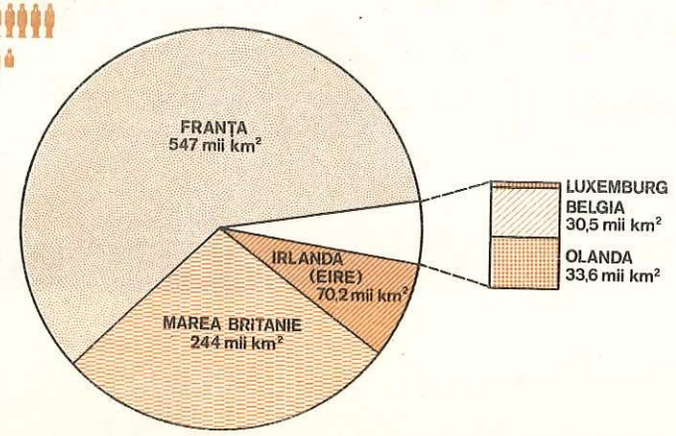

MAREA BRITANIE

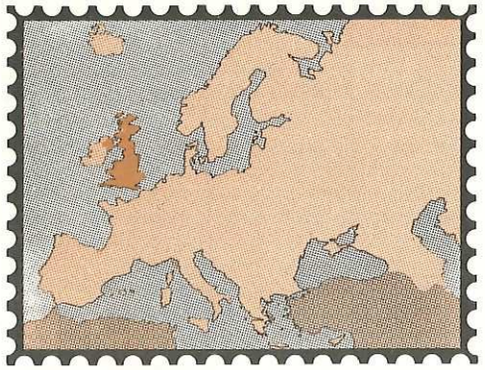

Componenţă, aşezare, margini

Marea Britanie sau *Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord,* stat insular în Europa Apuseană, cuprinde Insula Marea Britanie, partea de nord a Insulei Irlanda şi alte numeroase insule de mărimi diferite, aşezate în Oceanul Atlantic şi mările înconjurătoare.

Teritoriul său cuprinde patru regiuni ce au particularităţi geografice, istorice, economice şi etnografice proprii: *Anglia, Scoţia, Wales* (Ţara Galilor) şi *Irlanda de Nord.* Marea Britanie este despărţită de continent de *Marea Mînecii* şi *Marea Nordului,* iar de Republica Irlanda,de marea cu acelaşi nume.

— Arătaţi pe harta următoare aşezarea geografică, mările înconjurătoare şi insulele: Hebride, Orkney, Shetland, Channel şi Man.

Ţărmurile sînt foarte crestate, cînd înalte şi tăiate în calcar, cînd joase, nisipoase, întrerupte de estuare adînci.

— Localizaţi pe hartă principalele estuare şi golfuri.

Condiţii naturale

— Observaţi harta şi răspundeţi:
Ce regiuni ale Marii Britanii au un relief muntos? Ce denumiri poartă? Cunoaşteţi originea şi vechimea acestora? Ce regiuni au un relief de cîmpie? Care este importanţa acestor cîmpii?

Pămîntul britanic este o îmbinare din munţi vechi, tociţi şi din cîmpii fluviale şi litorale.

Partea nordică (Scoţia) este alcătuită din *munţi vechi,* cu aspect de podiş, despărţiţi prin depresiunea Canalului Caledonian. Aici se găseşte cel mai înalt vîrf din Marea Britanie (v. fig. 28).

M-ţii Caledonici, Grampiani, Cheviot

Fig. 28. **Marea Britanie — Harta fizică.** Care forme de relief predomină?

Cîmpiile ocupă suprafeţe reduse spre sud, după care urmează o zonă muntoasă.

În *regiunile de mijloc şi sud* (Anglia) se continuă zona munţilor vechi, erodaţi, bogaţi în cărbuni superiori şi polimetale. Penini

Dealurile şi cîmpiile au o extindere mai mare, spre sud şi sud-estul regiunii. C. Londrei

În vest (Ţara Galilor) predomină munţii vechi. În sudul lor se găsesc importante resurse de cărbuni superiori. Cambrieni

Relieful *Irlandei de Nord* este — de asemenea — alcătuit din munţi vechi, de mică altitudine şi din cîmpii înguste.

Resursele subsolului. Marea Britanie are importante rezerve de **cărbuni superiori, minereuri de fier, sare, caolin;** în cantităţi mai mici se găsesc resurse de **metale neferoase.** În regiunea Mării Nordului au fost descoperite bogate zăcăminte de **gaze naturale** şi **petrol.** Producţia sa de petrol satisface necesarul de consum intern (v. fig. 29).

Clima

Clima este temperat-oceanică, influenţată de vînturile de vest şi de curentul cald al Atlanticului de Nord. Iernile sînt blînde, verile moderate, iar precipitaţiile cad tot timpul anului. Zăpezile sînt mai frecvente în zonele nordice (Scoţia).

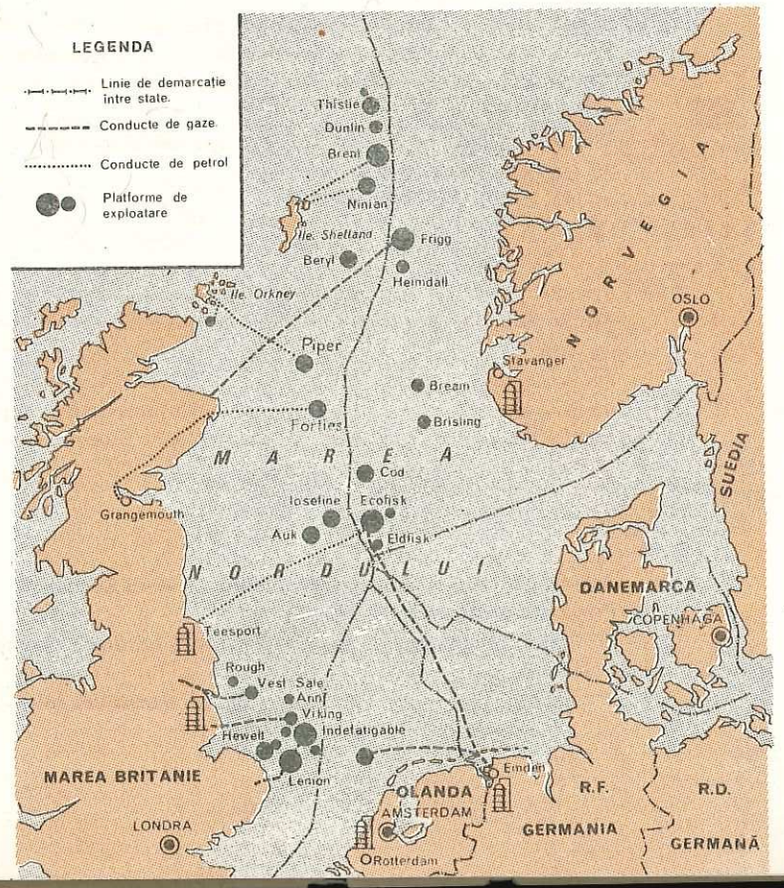

Fig. 29. **Exploatarea petrolului şi gazelor naturale în Marea Nordului.** Ce concluzii desprindeţi din analiza acestei hărţi?

Un fenomen caracteristic îl constituie ceţurile, care, amestecate cu fumul din centrele industriale, formează aşa-zisul «**smog**» foarte dăunător pentru sănătatea oamenilor. Astăzi, mai ales în Londra, smogul a dispărut datorită măsurilor de protecţie a mediului înconjurător.

Apele

Ca urmare a precipitaţiilor bogate, apele curgătoare sînt numeroase, însă scurte, cu un debit bogat tot timpul anului, fiind legate între ele printr-o reţea deasă de canaluri.

Tamisa — Cel mai însemnat fluviu trece prin Londra şi se varsă în Marea Nordului printr-un larg estuar. Pe el, în timpul fluxului, pot pătrunde vase oceanice pînă la Londra. În Golful Bristol se varsă fluviul **Severn.**

Rîurile nu îngheaţă iarna şi au o mare însemnătate pentru navigaţie, fiind legate prin canaluri. Unele lacuri sînt de natură tectonică, altele de origine glaciară, mai numeroase în Scoţia şi Irlanda de Nord.

Vegetaţia

Pădurile au fost tăiate aproape complet, rămînînd doar pîlcuri sub formă de *parcuri*. Este una dintre ţările cel mai puţin împădurite din Europa. În schimb, se găsesc *păşuni* întinse cu ierburi suculente.

Rezumat

— Marea Britanie are o aşezare geografică insulară foarte avantajoasă şi cuprinde circa 2 000 de insule.
— Relieful este alcătuit din masive muntoase vechi şi cîmpii sedimentare.
— Climatul oceanic determină precipitaţii bogate şi frecvente ceţuri.
— Reţeaua hidrografică este alcătuită din rîuri scurte, cu un debit bogat şi în parte navigabile.
— Dintre bogăţiile minerale cărbunii superiori şi petrolul ocupă primele locuri ca importanţă.

Ştiaţi că...

— meridianul de 0° (primul meridian) trece prin observatorul astronomic Greenwich (Londra)? De la acest meridian se măsoară longitudinea estică şi vestică.
— apele Tamisei, din care dispăruseră pe o mare porţiune, încă din 1949, toate speciile de peşti, din cauza poluării, au devenit astăzi limpezi datorită măsurilor luate pentru combaterea poluării? Spre bucuria pescarilor au şi apărut o serie întreagă de specii de peşti.

Aplicaţii şi întrebări

— Arătaţi pe hartă regiunile componente ale Marii Britanii.
— Prin ce se caracterizează relieful?
— Pe figura 29 arătaţi principalele platforme britanice de exploatare a petrolului şi gazelor naturale.

Fig. 30. **Marea Britanie — Harta economică.**

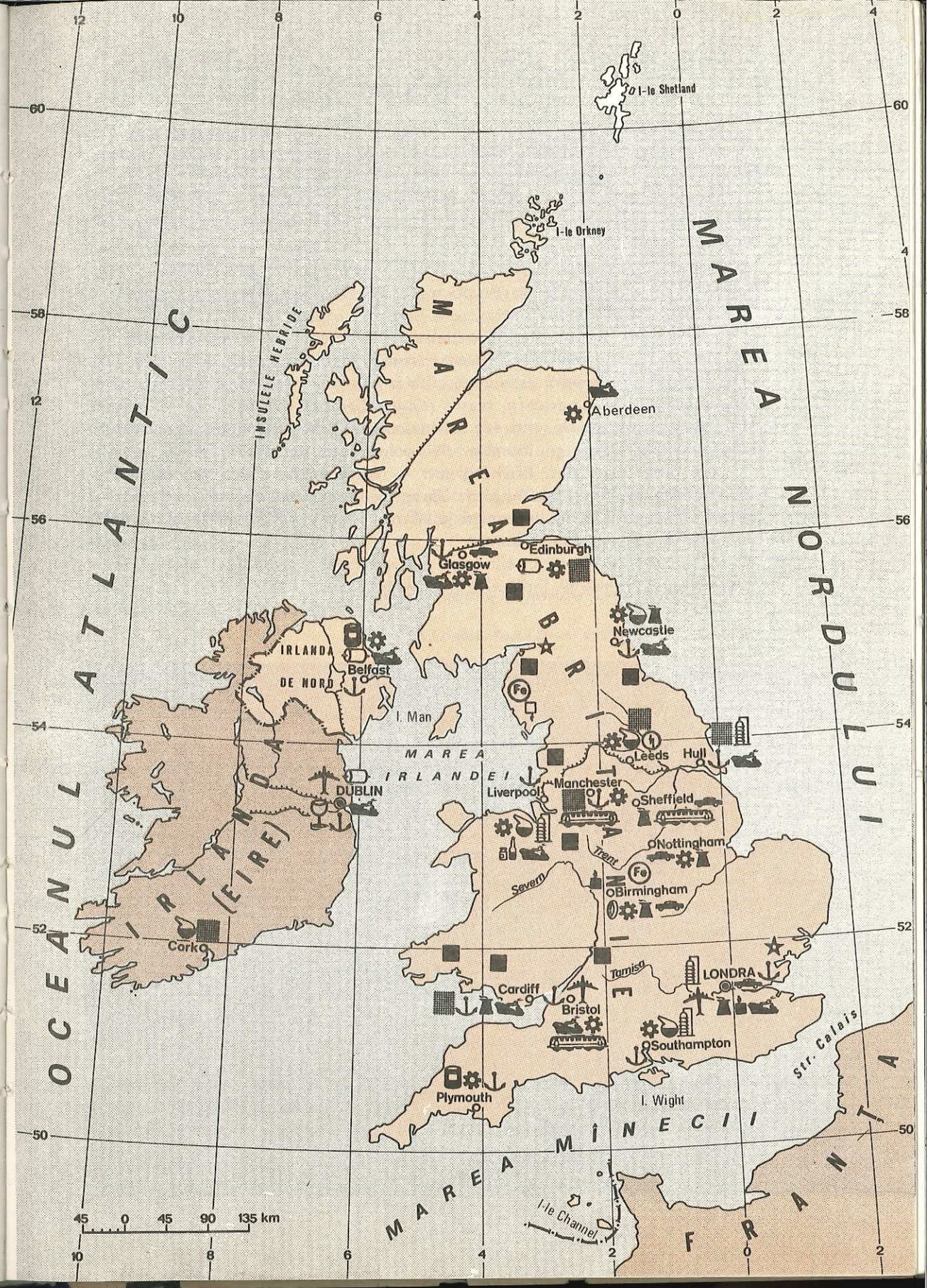

Populaţia şi oraşele

Marea Britanie este una din ţările globului cu o populaţie numeroasă. Cea mai mare parte a locuitorilor o formează *englezii*. Alături de ei trăiesc: *scoţienii*, *galezii* (velşii) şi *irlandezii*.

Marea Britanie are o densitate foarte mare a populaţiei şi unul dintre cele mai ridicate procente de urbanizare din lume. Mai mult de 4/5 din populaţie trăieşte în oraşe.

6,7 mil. locuitori

Capitala ţării este **Londra**, una dintre marile aglomeraţii urbane ale lumii. La Londra se încrucişează marile căi maritime intercontinentale şi o puternică reţea de căi ferate şi şosele.

Londra este unul dintre importantele centre economice, politice şi culturale ale lumii. Industria concentrează circa 50% din populaţia oraşului şi este mult diversificată. Londra este cunoscută şi prin numeroasele sale muzee *(British Museum)*, şcoli superioare, teatre *(Covent Garden)*, săli de concerte, parcuri *(Hyde Park)*, cartiere de vile etc. Majoritatea populaţiei locuieşte în cartiere populare *(East End)* şi în cele 11 oraşe-satelit care înconjură capitala.

Alte oraşe mari sînt: **Birmingham** — veche cetate a oţelului, **Manchester**, al doilea oraş industrial al ţării, **Glasgow**, cel mai mare centru industrial al Scoţiei, **Liverpool**, port însemnat la Marea Irlandei, **Newcastle** şi **Cardiff**, port prin care se exportă cărbunele.

Fig. 31. **Londra.** Clădirea Parlamentului şi Podul Westminster.

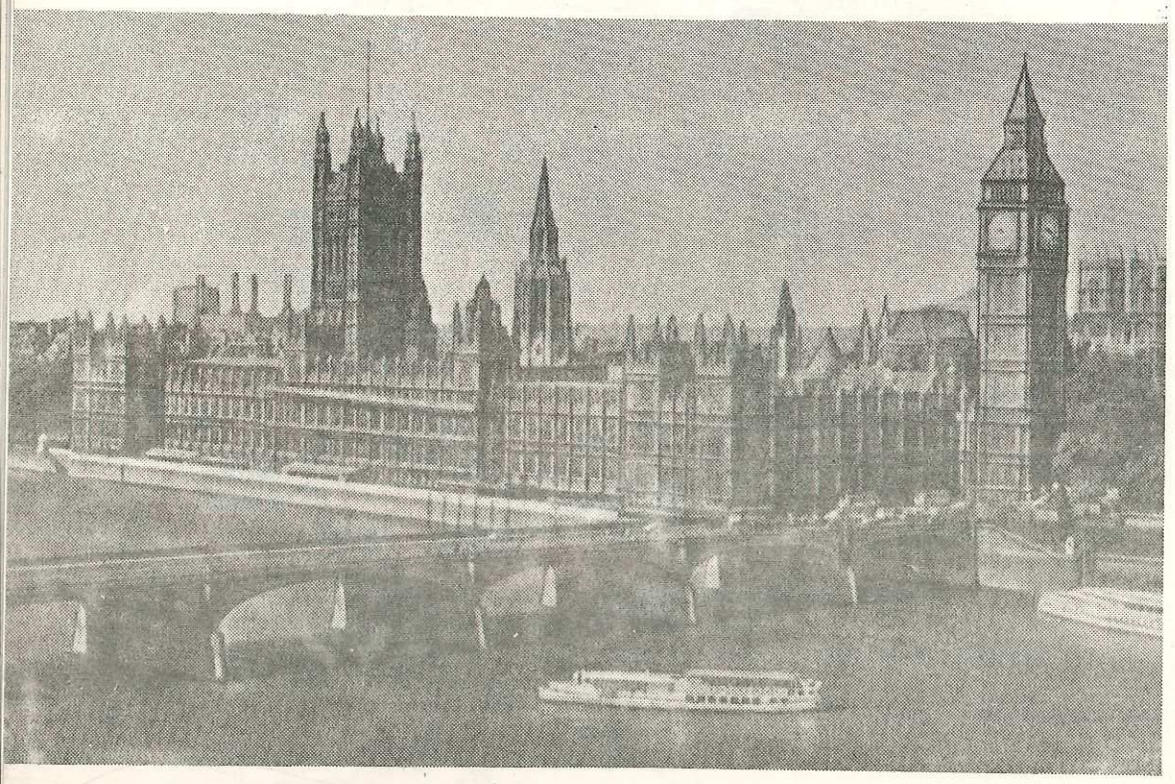

Economia

Marea Britanie este o *ţară capitalistă cu o economie dezvoltată*. Datorită resurselor mari de cărbuni superiori şi aplicării multor invenţii în producţie, Marea Britanie a păşit pe calea dezvoltării capitaliste înaintea altor ţări. În lupta pentru pieţe de aprovizionare cu materii prime şi de desfacere a produselor industriale, Marea Britanie şi-a învins cei mai puternici rivali (Spania, Olanda, Franţa), reuşind să-şi creeze cel mai vast imperiu colonial. Secole de-a rîndul Marea Britanie a fost supranumită «regina mărilor», «cărăuşul lumii» şi «fierarul lumii», pentru a ilustra puterea şi capacitatea sa industrială şi maritimă, în comparaţie cu alte ţări. Imperiul britanic a supravieţuit pînă după cel de-al doilea război mondial, cînd s-a destrămat, datorită luptei pentru independenţă a popoarelor subjugate. Cu timpul, Marea Britanie a pierdut supremaţia pe piaţa mondială în favoarea altor rivali, ca S.U.A., Republica Federală Germania şi Japonia.

Economia Marii Britanii este controlată de cîteva monopoluri, care concentrează în mîna lor producţia principalelor ramuri industriale: industria chimică, construcţiile de maşini etc.

Industria. Marea Britanie este una dintre marile puteri industriale ale lumii. Industria grea ocupă primul loc. Baza de materii prime este asigurată în mare parte din import.

Industria carboniferă este una din ramurile tradiţionale. Marile bazine carbonifere de huilă sînt situate în Wales (Ţara Galilor), în centrul şi nord-estul Angliei şi în Scoţia (Glasgow).

Fig. 32. **Londra.** Podul Tower Bridge şi Turnul Londrei.

Locul II în Europa

Locul V în Europa

Bine dezvoltate sînt **extracţia şi prelucrarea petrolului din Marea Nordului,** precum şi producţia **energiei electrice,** obţinută în termocentrale şi centrale atomoelectrice.

Industria siderurgică (fontă, oţel) se dezvoltă datorită minereurilor de fier proprii şi celor aduse din Canada şi Suedia, precum şi datorită importului de fier vechi (fig. 30).

Industria construcţiilor de maşini produce: motoare cu abur şi electrice, maşini-unelte, maşini textile, locomotive, automobile, avioane, nave oceanice (v. fig. 30).

Industria chimică este o ramură în plină dezvoltare, care produce îngrăşăminte, mase plastice, coloranţi, fibre sintetice, medicamente, pe baza cărbunelui şi a petrolului etc. (v. fig. 30).

Manchester, Liverpool Leeds, Hull

Industria textilă face parte, de asemenea, din ramurile industriale tradiţionale ale acestei ţări. Ea se bazează pe bumbacul importat din India, S.U.A. şi Sudan (centrele principale sînt la vest de Munţii Penini) şi pe lîna adusă din Australia, Noua Zeelandă, Republica Africa de Sud şi Argentina (centre mai însemnate sînt la est de Munţii Penini).

Ştiaţi că...

— prin exploatarea petrolului din Marea Nordului, Marea Britanie a ajuns să-şi satisfacă integral necesităţile de petrol?

— nici o localitate din Marea Britanie nu este mai departe de 120 de km de ţărmul mării?

— construcţia metroului din Londra a început în anul 1861? Astăzi reţeaua lui are o lungime de 400 km.

Agricultura. În agricultură, o atenţie mai mare se acordă creşterii animalelor. În ansamblu, agricultura nu reuşeşte să satisfacă în întregime necesităţile interne de consum. De aceea, Marea Britanie importă cereale, carne, ouă, produse lactate, precum şi materii prime agricole pentru industrie (bumbac, lînă).

Creşterea animalelor este asigurată de păşunile şi plantele furajere cultivate în fermele situate în jurul marilor oraşe. Se cresc: *bovine*, pentru carne şi lapte, *oi* cu lînă fină, *porci, cai* (îndeosebi pentru curse) şi *păsări*.

Cea mai importantă zonă agricolă este Cîmpia Londrei, unde se practică agricultura intensivă. Se cultivă *cereale (orz, grîu, secară, ovăz), sfeclă de zahăr, cartofi, plante furajere, in, pomi fructiferi* în sud ş.a.

În mările din jur şi mai ales în Oceanul Atlantic se pescuiesc cantităţi mari de peşte.

Transporturile. Căile ferate şi şoselele sînt principalele mijloace de legătură între diferitele regiuni ale ţării. În ultimul timp rolul canalurilor a crescut simţitor.

Locul III după Liberia şi Japonia

Marea Britanie dispune de o puternică flotă comercială, ce asigură legăturile externe. Numeroasele porturi maritime (v. fig. 30) au rol deosebit de important în viaţa economică a ţării. Marea Britanie dispune de o importantă reţea de căi aeriene, cu aeroporturi internaţionale la Londra şi Glasgow.

Comerţul exterior. Marea Britanie este legată — prin importul unor materii prime — de piaţa externă. **Importă:** minereuri de fier, bumbac, lînă şi produse alimentare. **Exportă:** maşini, utilaje, produse chimice, textile etc.

Din vastul imperiu colonial de altădată, astăzi mai deţine numai cîteva colonii mici. O parte din fostele colonii care şi-au obţinut independenţa fac parte împreună cu Marea Britanie, din **Comunitatea Britanică de Naţiuni** (Commonwealth).

Comunitatea Britanică de Naţiuni cuprinde: **Marea Britanie, republici independente** (India, Ghana, Nigeria etc.), **dominioane** (ţări autonome cu guverne şi parlamente proprii, ca, de exemplu, Canada, Australia, Noua Zeelandă), **colonii** (teritorii lipsite de independenţă), **protectorate** şi **teritorii sub tutelă.** Toate acestea sînt legate de Marea Britanie prin anumite tratate economice şi politice.

Rezumat

— Marea Britanie are o mare densitate a populaţiei şi un grad de urbanizare foarte ridicat.

— Are o industrie cu vechi tradiţii, situîndu-se la un nivel tehnic foarte ridicat în toate ramurile.

— Agricultura este modernă, dar puţin diversificată şi nu acoperă nevoile interne.

Întrebări şi aplicaţii

— Localizaţi pe hartă principalele regiuni carbonifere şi siderurgice. Ce constataţi?

— Analizaţi figura 30 şi spuneţi: în care oraşe este concentrată industria textilă şi de ce?

— Unde se află principalele şantiere de construcţii navale?

— De unde importă Anglia produse alimentare?

— Ce state intră în componenţa Commonwealth-ului?

FRANŢA

Aşezare, margini

Republica Franceză este aşezată în vestul Europei, avînd ieşire la Oceanul Atlantic şi Marea Mediterană. Este al doilea stat ca mărime din Europa după U.R.S.S.

— Arătaţi pe figura 35 aşezarea, peninsulele, precum şi mările şi golfurile care mărginesc teritoriul Franţei.
— Ce consecinţe decurg din aşezarea geografică?
— Arătaţi vecinii şi graniţele ţării.

Ţărmurile sînt mai puţin crestate decît cele ale Mării Britanii, în unele părţi înalte şi calcaroase, în altele, joase, nisipoase, cu plaje întinse şi estuare. Insula *Corsica* aparţine Franţei din anul 1768.

Cadrul natural

Relieful. După vîrstă şi altitudine, relieful Franţei se împarte astfel:

Munţii tineri sînt situaţi spre graniţa cu Spania, Italia şi Elveţia (Munţii Pirinei, Alpii Francezi).

Munţii vechi ocupă partea centrală, sudică şi nord-vestică de la graniţa cu Belgia şi Republica Federală Germania.

Mas. Central, M-ţii Ceveni, Ardeni, Vosgi. Baz. Parisului, Baz. Aqvitaniei. Culoarul Ronului Mont Blanc 4 807 m

Cîmpiile acoperă o mare parte din teritoriul Franţei sub formă de bazine sau culoare.

Alpii Francezi ocupă regiunea de graniţă dintre Marea Mediterană şi Lacul Geneva. Semeţi, cu piscuri golaşe, coboară treptat de la est la vest, pînă se pierd în Valea Ronului. Către Italia se profilează cel mai înalt vîrf din Europa, deosebit de pitoresc şi mult frecventat de turişti sportivi.

Munţii Pirinei se înalţă ca un zid între Franţa şi Spania. Mai mărunţi, *Munţii Jura* sînt dispuşi în culmi paralele, la hotarul cu Elveţia.

Dintre munţii vechi, cei mai înalţi sînt *Munţii Vosgi*, care ating înălţimi de 1 400 m, spre deosebire de *Munţii Ardeni* care din cauza eroziunii arată ca un podiş deluros de 400—500 m.

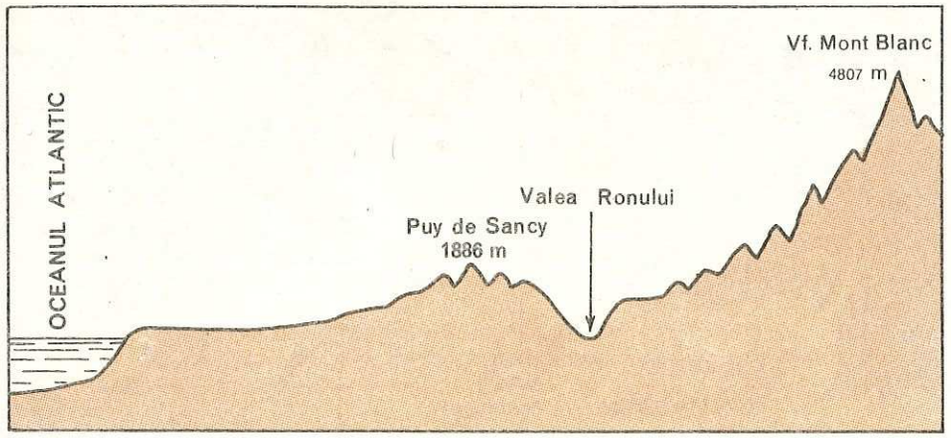

Fig. 34. Secţiune — est-vest — prin relieful Franţei.

În centrul Franţei, *Masivul Central*, de origine vulcanică, se termină cu o bordură muntoasă, cunoscută în sud, spre Valea Ronului, sub numele de *Munţii Ceveni* (v. fig. 35).

Zona de ţărm a Mării Mediterane, între Marsilia şi graniţa cu Italia, e numită *Coasta de Azur*. Aici munţii ajung pînă la ţărm. Clima este blîndă, mediteraneană, cu plante veşnic verzi. Acest tip de coastă poartă numele de «rivieră» şi este renumită prin dezvoltarea turismului. Un profil transversal prin relieful Franţei ne arată cum acesta urcă treptat de la vest spre est, culminînd la graniţa cu Italia (fig. 34).

Resursele subsolului. Franţa dispune de însemnate resurse minerale. Rezervele sale de **minereu de fier** se găsesc mai ales în Lorena şi în Masivul Central. Însemnate **zăcăminte de bauxită** se află în Munţii Alpii Francezi şi Munţii Pirinei. În Podişul Ardeni se găsesc **cărbuni superiori.** La nord de Pirinei sînt cantităţi însemnate de **gaz metan.**

Locul II în Europa

Clima Franţei este în general temperată. Spre vest este o *climă temperat-oceanică*, determinată de faţada atlantică şi de vînturile de vest, care aduc precipitaţii bogate.

În centrul ţării şi în est, din cauza reliefului înalt, influenţa oceanului descreşte, clima devenind *temperat-continentală*.

Pe ţărmul Mării Mediterane este o climă mediteraneană, cu veri uscate, fierbinţi şi ierni blînde, ploioase.

Apele curgătoare formează o reţea deasă. Majoritatea lor izvorăsc din Masivul Central şi din Munţii Alpi. Ele au cursuri lungi şi debite constante, unele fiind alimentate din gheţari. Sînt însemnate pentru navigaţie.

Sena, Loara, Ronul, Garonne

Rinul este o importantă arteră navigabilă ce face graniţă între Franţa şi R.F. Germania pe o porţiune însemnată.

— Priviţi figura nr. 35 şi arătaţi fluviile Franţei cu particularităţile lor.

Rîurile sînt folosite pentru a pune în mişcare turbinele hidrocentralelor din Munţii Alpii Francezi, Munţii Pirinei şi din Masivul Central.

Fig. 35. **Franța — Harta fizică.** Localizați după vîrstă principalele masive muntoase.

Franța folosește și *energia atomică*, *energia mareelor* și *energia solară* pentru obținerea curentului electric. O centrală mareemotrică s-a construit în Golful La Rance, unde mareele ating înălțimi de 10—15 m.

Rezumat

— Franța este o țară atlantică cu largă deschidere la Marea Mediterană.
— Teritoriul ei prezintă o îmbinare de forme de relief diferite ca înfățișare și vîrstă.
— Minereul de fier și bauxită sînt adevărate comori ale Franței.
— Clima, influențată atît de Oceanul Atlantic cît și de Marea Mediterană, determină o rețea hidrografică bogată.

Știați că:

— bauxita a primit denumirea după localitatea Les Baux, situată la nord-vest de Marsilia, unde a fost exploatată prima dată?
— denumirea de fîntîni arteziene provine de la provincia Artois din nordul Franței, unde au fost forate prima dată fîntînile arteziene?
— în zona Parisului turiștii sînt așteptați de cele peste 8 000 de hoteluri?
— masivul Mont Blanc este străbătut de un tunel rutier de 11,6 km, care leagă Franța de Italia?
— «Batillus» — cel mai mare petrolier din lume — a fost construit în Franța? El are un deplasament de 554 000 tone.

Întrebări și aplicații

— Care sînt principalele forme de relief?
— Ce fel de climă are Franța? Care sînt factorii ce diferențiază clima?
— Arătați principalele rîuri începînd de la obîrșia lor, regiunile străbătute și locul de vărsare. Numiți marile porturi de la gurile lor.

Populația și orașele

Franța are o populație omogenă, formată în cea mai mare parte din *francezi*.

Cea mai deasă populație se găsește în regiunea industrială a Parisului, pe văile Rinului și Ronului, pe țărmul de nord-vest etc. Aproape 74% din populație locuiește în orașe. Cele mai multe sate au înfățișare de oraș.

Capitala Franței este orașul **Paris**, centru politic, economic, comercial și cultural, important nod internațional de comunicații, situat la confluența Senei cu Marna. 8,6 mil. loc.

Alte orașe importante sînt: **Lyon**, port fluvial pe Rhon, mare centru al industriei textile, cu vechi tradiții revoluționare, **Marsilia**, însemnat port la Marea Mediterană, mare centru financiar și comercial, **Bordeaux**, port fluvio-maritim pe Garonne,

Fig. 36. **Paris.** Aspect de pe Bulevardul Champs-Elysées.

renumită piaţă pentru vinuri, **Lille,** situat în nordul Franţei, oraş al industriei textile şi al manufacturilor de faianţă, **Nantes,** port la estuarul Loarei, oraş de importanţă istorică şi cu o însemnată industrie petrochimică, **Nisa,** renumită staţiune balneoclimaterică pe Coasta de Azur şi altele.

Paris
(L e c t u r ă)

...zadarnic vei căuta centrul acestei mari metropole de aproape 9 milioane de locuitori. Spre deosebire de alte capitale, Parisul are mai multe centre, sau mai bine zis centrul său e pretutindeni. «Centru» e considerat şi *piaţa Operei,* şi regiunea insulei *«Cité»,* cu primăria şi *catedrala Nôtre-Dame* şi *Piaţa Concorde,* şi *Champs-Elysées.*

Fiecare centru al Parisului îşi are faţa sa proprie şi totuşi păstrează stilul general al oraşului, acel stil format şi înfrumuseţat de veacuri, în cadrul căruia trecerea de la un secol la altul se face treptat, fără să strice armonia ansamblului.

Toate aceste centre sînt legate între ele prin bulevarde largi, drepte, plantate cu castani, deschizînd fiecare perspectiva unor monumente, palate şi parcuri.

Mărimea, stilul şi chiar ornamentaţia clădirilor din centrul Parisului sînt supuse unei reglementări extrem de drastice, pentru a nu strica cu nimic aspectul specific al străzii respective şi al Parisului în ansamblu. Spre deosebire de alte capi-

Fig. 37. **Paris.** Podul Nôtre-Dame şi tribunalul comerţului.

tale europene, la Paris nu poţi vedea o clădire cubistă ridicîndu-se în rînd cu clădiri în stilul secolelor XVIII şi XIX. Toate clădirile de pe bulevarde sînt la fel de înalte, de 6—8 etaje, de aceeaşi culoare, avînd acelaşi aspect general şi prezentînd acelaşi gen de ornamente exterioare.

Urcînd Sena pe malul ei drept, ajungi în principala piaţă a Parisului, Piaţa Concorde. Ciudăţenia acestei pieţe, creată în mijlocul secolului al XVIII-lea, constă în faptul că nu are decît două clădiri pe una dintre laturile uriaşului octogon pe care îl formează. Şi totuşi este una dintre cele mai frumoase pieţe din lume. Stînd în mijlocul ei, între două fîntîni ce amintesc pe cele din piaţa Sfîntului Petru din Roma, lîngă uriaşul obelisc egiptean, adus la începutul secolului trecut din templul de la Luxor, ai în spate Sena, pe malul opus se înalţă sediul Adunării Naţionale. La stînga se întind aleile umbrite de copaci din Champs-Elysées, cu perspectiva *Arcului de Triumf* la capătul lor, iar în dreapta grilajul aurit al porţii *grădinii Tuileries,* cu *Luvru.*

Străbătînd Tuileries în lung, ajungi la micul arc de triumf, înălţat în cinstea lui Napoleon I, aşezat între aripile clădirii uriaşului Luvru. Este unul din numeroasele locuri din Paris care îţi încîntă ochii.

Proporţiile şi precizia acestui ansamblu urbanistic uriaş, unic în lume în felul său, sînt uimitoare, îţi creează o senzaţie de ireal, de pictură sau decoraţie de teatru, subliniată de culorile de pastel ale frunzişului multicolor al parcurilor şi de culoarea uşor cenuşie a zidurilor.

Din spate şi din părţi te domină uriaşa masă a bătrînului **Luvru**, a cărui construcţie pe etape a durat peste 300 de ani. Masiv, cu acoperişul înalt, cu bogate decoraţii exterioare, Luvrul păstrează, cu toată diversitatea epocilor şi a arhitecţilor care au contribuit la crearea lui, o uimitoare unitate — o îmbinare a stilului Renaşterii cu cel clasic — care-i dă un aer inimitabil de vechime şi nobleţe.

Lîngă una din porţile sale, pierdută în întinderea nesfîrşită a aripei de sud, forfoteşte o lume pestriţă. E intrarea în celebrul muzeu, de fapt şase muzee diferite, reunite în acelaşi loc, cunoscute în întreaga lume sub o singură denumire, scurtă, «Luvru». El reprezintă una din cele mai impresionante concentrări a operelor de artă aparţinînd culturii universale.

(După «Note de drum», de A I. Şiperco)

Economia

Franţa este o ţară capitalistă industrial-agrară dezvoltată. Valorificarea unor bogăţii naturale, materii prime aduse din colonii, tradiţia în unele meşteşuguri au favorizat crearea unei economii bazate pe industria grea, dar şi pe o agricultură avansată şi variată.

O parte importantă a economiei este naţionalizată: cărbunele, uraniul, gazele naturale, energia electrică, căile ferate, transporturile aeriene, băncile.

Fig. 38. **Paris. Teatrul de operă** — Parisul este nu numai capitală şi oraş industrial, ci şi primul centru cultural al Franţei.

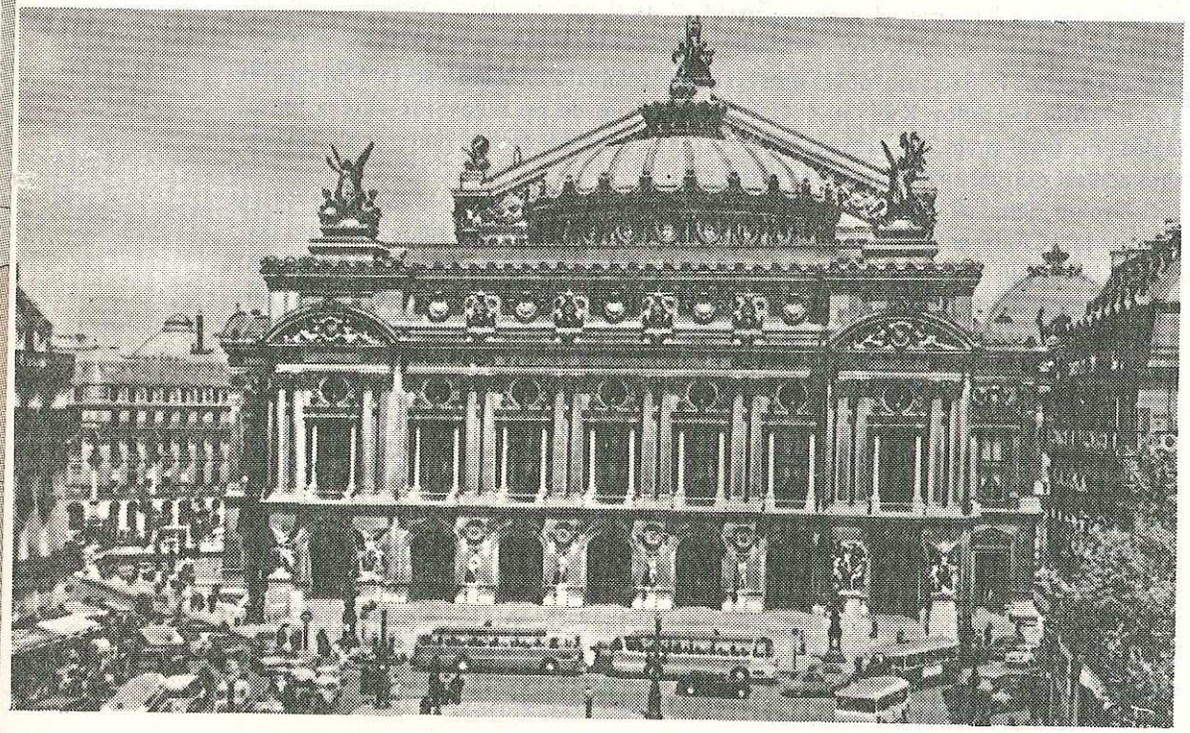

Deşi industrializarea capitalistă a început mai tîrziu decît în Marea Britanie, totuşi Franţa a devenit şi ea o mare putere a lumii imperialiste, ajungînd să posede un vast imperiu colonial.

Acest imperiu s-a destrămat.

Industria. Franţa este o ţară industrială dezvoltată. În timp ce ţăranii formează 18% din populaţia activă, muncitorii reprezintă 40% din această populaţie.

Sursele de energie. Franţa are o producţie insuficientă de cărbune, petrol şi gaze naturale.

Pentru satisfacerea nevoilor de consum, se foloseşte petrolul importat şi prelucrat în numeroase rafinării situate în porturi (v. harta).

Industria siderurgică este legată de zăcămintele de minereu de fier din Lorena, aici fiind şi cele mai numeroase centre de producţie a fontei şi oţelului. Se extinde construcţia uzinelor siderurgice în porturi, folosindu-se minereu de fier importat (v. fig. 39).

Locul IV în Europa

Metalurgia neferoasă, în primul rînd producţia de aluminiu se dezvoltă pe baza bauxitei exploatate în sudul ţării. Uzinele sînt situate în zona munţilor Alpi şi Pirinei. De asemenea, uzine de cupru, plumb şi zinc se găsesc în porturi, folosind concentrate de minereuri importate.

Franţa dispune de o **industrie a construcţiilor de maşini** care produce o gamă variată de utilaje, automobile, locomotive, vagoane, produse electronice, avioane, nave maritime etc., în numeroase centre (v. fig. 39).

Locul II în Europa după R.F.G.

În **industria chimică,** un loc important îl ocupă petrochimia şi producţia de îngrăşăminte şi medicamente. Parisul are vechi tradiţii în producţia de parfumuri şi alte articole cosmetice.

Tradiţia în **industria textilă** a dus la formarea unor regiuni specializate (nordul ţării, Parisul, Lyonul), în care se dezvoltă industria lînii, a bumbacului, a inului, a mătăsii naturale şi a confecţiilor.

Industria alimentară produce: conserve de legume, de fructe şi peşte, vinuri şi băututri alcoolice, zahăr, produse lactate etc.

Agricultura. Franţa rămîne şi o mare ţară agricolă. Ea poate, cu tot consumul intern ridicat, să exporte cereale (grîu, orz, porumb), vinuri, fructe şi legume, unt şi brînzeturi, carne, zahăr.

Locul III în lume

Mai produce in, cînepă, tutun, cartofi, citrice.

Franţa deţine un loc de frunte în producţia mondială de struguri şi vinuri, obţinute în regiunile Bordeaux, Champagne, Bourgogne, Côte de Rhone etc.

Locul I

Creşterea animalelor are o mare importanţă economică. Se cresc cornute mari, pentru lapte şi carne, în Munţii Alpi, Pirinei, în Bretagne şi Normandia, precum şi porci, oi etc.

Pescuitul este dezvoltat îndeosebi în zona litorală a Oceanului Atlantic şi a Mării Mînecii.

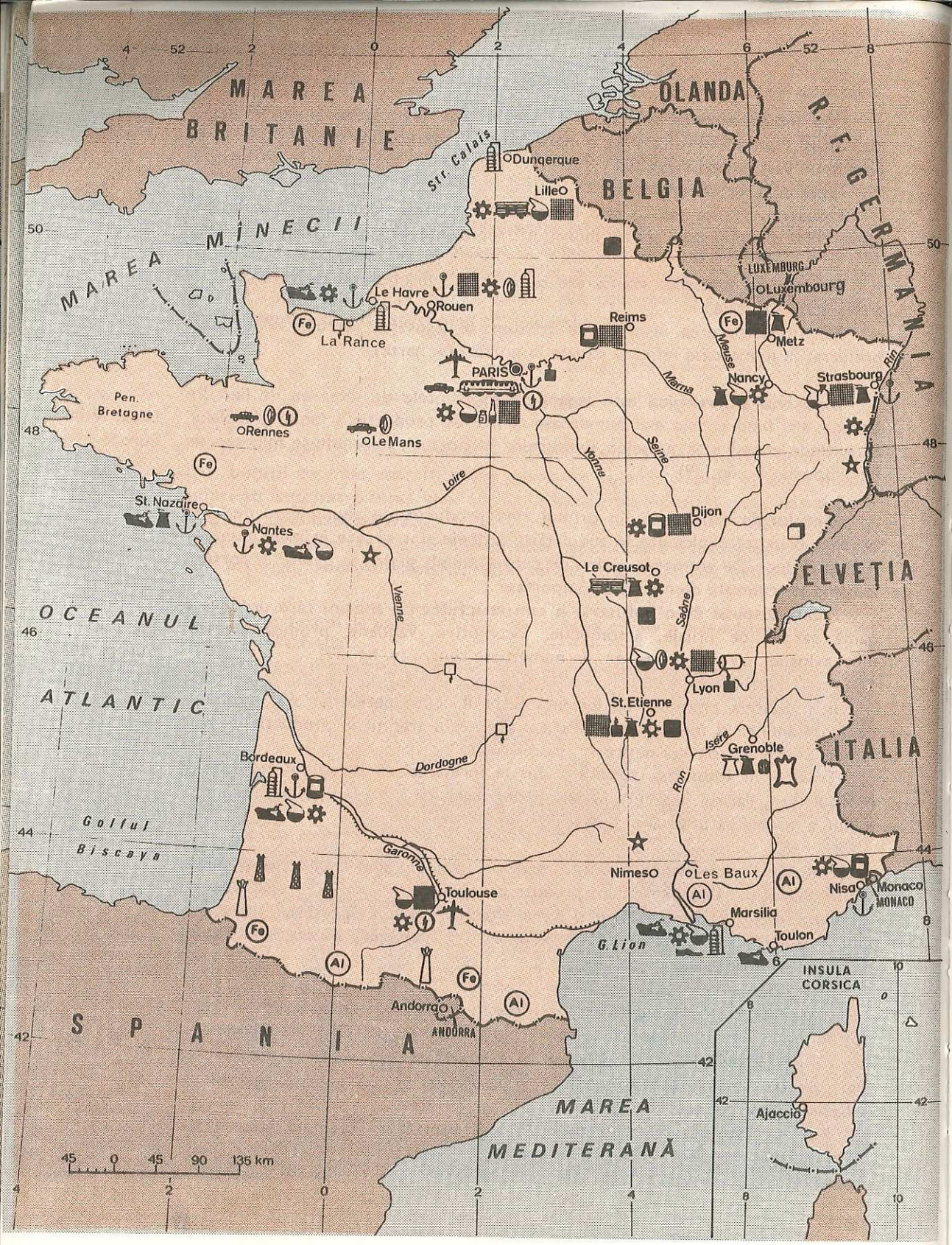

Căile de comunicaţie. Transporturile interioare sînt asigurate de o reţea deasă de căi ferate, în majoritate electrificate, şosele modernizate, rîuri şi canaluri navigabile.

Franţa are numeroase porturi la Marea Mediterană şi Oceanul Atlantic (v. fig. 39).

Aeroporturile din *Paris* (Charles de Gaulle, Orly) şi *Marsilia* au un trafic aerian foarte intens.

Comerţul exterior s-a dezvoltat rapid. Franţa ocupă locul al 3-lea în lumea capitalistă, după S.U.A. şi R.F. Germania, la egalitate cu Japonia. Ea **importă** petrol, gaze naturale, maşini, utilaje industriale, cărbuni superiori, bumbac etc. şi **exportă** mărfuri variate, ca: maşini şi utilaje, mijloace de transport, produse chimice şi textile, cosmetice, minereuri de fier, bauxită, vinuri etc. Între Franţa şi R.S. România există legături economice tradiţionale, amplificate şi multiplicate în prezent.

Turismul ocupă un loc însemnat în viaţa ţării. Franţa este una dintre principalele ţări turistice ale lumii. Zone turistice mult vizitate sînt: Parisul şi împrejurimile, Valea Loirei cu vestitele castele, litoralul Oceanului Atlantic, Riviera mediteraneană, Alpii, Pirineii, oraşele Lyon, Bordeaux, Marsilia etc.

Rezumat

— Populaţia Franţei este numeroasă şi omogenă; un popor cu o străveche civilizaţie şi bogate tradiţii revoluţionare.
— Franţa este o mare putere a lumii capitaliste, avînd o industrie foarte dezvoltată ce produce o variată gamă de produse.
— Agricultura se face intensiv, produsele agricole fiind foarte diversificate.
— Reţeaua de transporturi este complexă, avînd o densitate mare.

Ştiaţi că...

— la 15 km nord-vest de Le Havre s-a construit modernul port Antifer, capabil să primească tancuri petroliere de peste 500 000 de tone?
— la 18 mai 1871, clasa muncitoare a instaurat Comuna din Paris, primul guvern al dictaturii proletariatului din istorie?
— în Masivul Mont Blanc, într-un refugiu alpin la 2 771 m altitudine, a fost instalat primul radiotelefon din lume care funcţionează cu energie solară?

Întrebări şi aplicaţii

— Ce resurse stau la baza industriei energetice?
— Arătaţi pe hartă principalele zone industriale.
— Localizaţi pe hartă principalele regiuni viticole.

Fig. 39. **Franţa — Harta economică.**

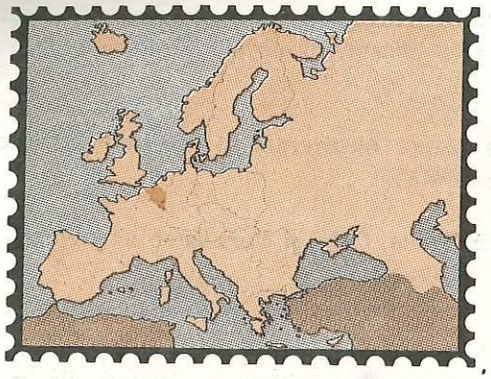

BELGIA, LUXEMBURG

Aşezare şi vecini

Regatul Belgiei este aşezat în vestul Europei, cu ieşire la Marea Nordului, ţărmul fiind jos şi rectiliniu.

Vecinii săi sînt: Franţa, Luxemburg, R.F. Germania şi Olanda. Ducatul de Luxemburg ocupă partea de nord a Podişului Ardeni.

— Arătaţi pe figura 40 graniţele şi vecinii celor două ţări.

Condiţii naturale

Relieful **Belgiei** coboară în trepte spre mare, întîlnindu-se mai multe regiuni:

Pod. Ardeni Cîmpie înaltă

– *Belgia înaltă,* ce cuprinde un podiş vechi de 400—700 m înălţime.

– *Belgia de mijloc* (Flandra), o treaptă mai joasă, uşor înclinată spre mare, favorabilă culturilor de cereale, sfeclă-de-zahăr şi in.

– *Belgia de jos* (Brabant) o regiune nisipoasă, situată în zona centrală.

Luxemburgul cuprinde un relief colinar, fragmentat de văi adînci şi fertile.

Principalele *resurse minerale* ale Belgiei sînt cărbunii, fosfatul şi sulful.

Schelde, Meuse, Moselle

În Luxemburg se găsesc mai ales minereuri de fier.

Clima Belgiei şi a Luxemburgului este temperat-oceanică, cu precipitaţii aduse de vînturile de vest, de aceea şi rîurile dispun de ape bogate.

Populaţia şi oraşele

Populaţia Belgiei este formată din *valoni* (în sud) care vorbesc un dialect francez şi *flamanzi* (nord şi vest), ce vorbesc o limbă germanică.

Locuitorii Luxemburgului vorbesc limbile franceză şi germană.

1 mil. loc.

Capitala Belgiei este oraşul **Bruxelles,** mare centru industrial şi nod de comunicaţii, unit prin canaluri cu marea, cu bazinele carbonifere şi cu celelalte oraşe industriale ale ţării; **Liège,** legat prin canalul Albert de **Antwerpen** (Anvers), ambele însemnate oraşe industriale ale ţării şi altele.

Fig. 40. **Belgia, Olanda şi Luxemburg. Harta fizică şi economică**

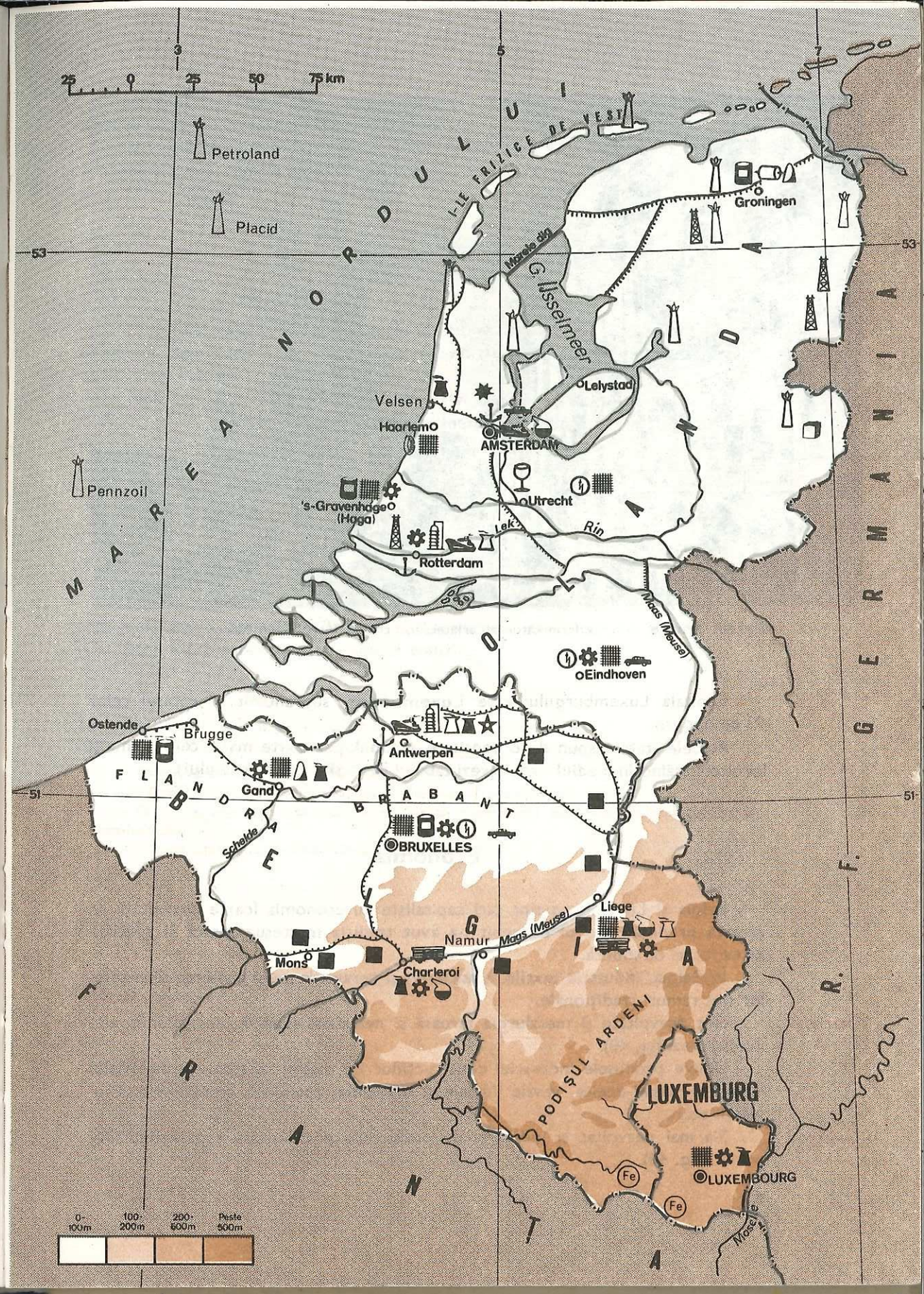

Fig. 41. **Brugge** — oraş fermecător al arhitecturii clasice. Aspect din Marea piaţă a oraşului.

Capitala Luxemburgului este **Luxembourg,** supranumit şi «oraşul celor 93 de poduri».

Ambele state dispun de o densitate a populaţiei foarte mare, cei mai mulţi locuitori trăind în mediul urban (vezi tabelul de la sfîrşitul manualului).

Economia

Belgia şi Luxemburg sînt ţări capitaliste cu economia foarte dezvoltată. În această privinţă, un rol deosebit l-a avut tradiţia meşteşugărească şi specializarea forţei de muncă.

În Belgia, industria textilă, a sticlăriei şi ceramicii, ca şi şlefuirea diamantelor sînt ramuri tradiţionale.

Charleroi — Sînt dezvoltate şi metalurgia feroasă şi neferoasă (cupru, zinc, plumb, aluminiu) (vezi fig. 40).

Dintre produsele industriei construcţiilor de maşini se remarcă materialul feroviar, maşini-unelte, vasele fluviale şi maritime, aparatură pentru telecomunicaţii etc.

Antwerpen — S-a mai dezvoltat şi industria de prelucrare şi chimizare a petrolului importat (fig. 40).

Luxemburgul excelează prin industria metalurgiei feroase, producînd mari cantităţi de fontă şi de oţel.

Primul loc în lume pe locuitor (9,7 tone)

Agricultura celor două state, bine dezvoltată, este specializată în creşterea animalelor şi în cultura legumelor, apoi în cultura cerealelor, sfeclei-de-zahăr etc.

Căile de comunicaţie

Densitatea reţelei feroviare este foarte mare, fiind dublată de o reţea densă de şosele moderne şi de canaluri. Portul Antwerpen vehiculează mari cantităţi de mărfuri.

Belgia loc I în lume

Belgia şi Luxemburg joacă un rol activ în comerţul internaţional. Amîndouă **importă** materii prime (petrol, minereuri, produse agricole tropicale etc.) şi **exportă** maşini şi utilaje, chimicale, aparatură pentru telecomunicaţii şi diverse alte produse finite.

Turismul

Turismul este important pentru vizitarea numeroaselor monumente de artă mai ales la Bruxelles, Brugge şi Antwerpen, ca şi pentru băi de mare (Ostende). Majoritatea turiştilor sînt în tranzit.

Întrebări şi aplicaţii

— Care sînt unităţile de relief ale Belgiei?
— Ce ştiţi despre resursele naturale ale Belgiei şi Luxemburgului?
— Din cine este formată populaţia Belgiei? Comparaţi populaţia Belgiei cu cea a Luxemburgului.
— Comparaţi economia celor două ţări.

Ştiaţi că...

— Belgia, Olanda (Nederland) şi Luxemburg formează o uniune cunoscută sub numele de «Benelux»?

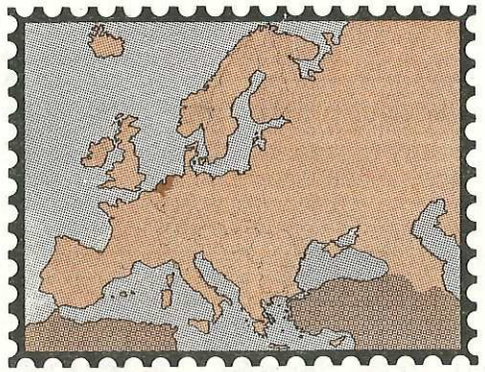

OLANDA

Aşezare şi vecini

Olanda ocupă cea mai mare parte a Cîmpiei Europei Apusene. Este cunoscută ca «Ţara lalelelor», «Ţara morilor de vînt» şi, ceea ce i se potriveşte mai mult, «Ţara polderelor». Ţărmurile sale sînt joase, nisipoase şi deltaice. Ele au fost modificate datorită vastelor lucrări de îndiguiri şi desecări.

— Arătaţi pe hartă aşezarea şi vecinii (fig. 40).

Condiţii naturale

Nu există alt loc în lume unde omul şi natura să se fi înfruntat cu atîta înverşunare.

În timpul romanilor, în interiorul Olandei de astăzi era un lac numit Flevo. În secolul al XII-lea s-a unit cu marea, dînd naştere Golfului Zuider (IJsselmeer).

Ani de ani, olandezii au luptat cu marea, construind diguri şi smulgîndu-i, prin secarea apelor, terenuri numite *poldere*, pe care le-au transformat în păşuni şi ogoare mănoase.

27% Deoarece *o bună parte* a teritoriului ţării este *sub nivelul mării*, digurile sînt astfel construite ca să reziste presiunii valurilor şi furtunilor.

Olanda este împînzită de canaluri ce curg mai sus de nivelul general al cîmpiei. Numeroase hidrofoare mecanice şi eoliene absorb surplusul de apă provenit din

Fig. 42. **Secţiune prin terenurile asanate de la mare.**

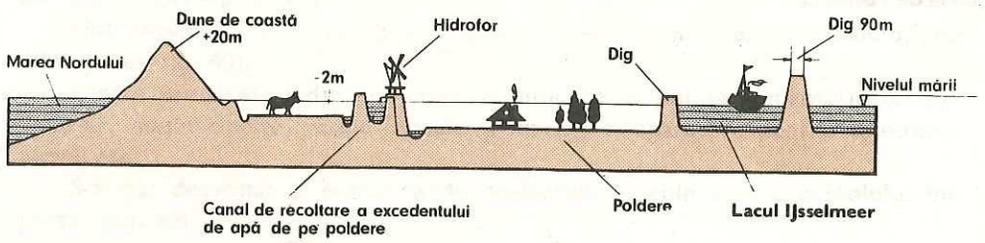

ploi şi-l varsă în canaluri. Unele rîuri sînt închise şi deschise de ecluze care le reglementează cursul în timpul mareelor (fig. 42).

Cele mai importante *resurse ale subsolului* Olandei sînt zăcămintele de *gaze naturale*. Petrolul se găseşte în cantităţi neîndestulătoare (v. fig. 40). Locul IV pe Glob după U.R.S.S., S.U.A. şi Canada

Clima Olandei este temperat-oceanică. Verile sînt răcoroase şi iernile mai blînde. Cerul este adesea noros şi cad multe precipitaţii aduse de vînturile de vest.

Fluviile sînt bogate în apă şi se varsă în Marea Nordului prin estuare (fig. 40). Pe cursul lor inferior se ramifică în multe braţe. Ele sînt navigabile, iar la gurile lor s-au dezvoltat porturi mari. Rhin, Maas

Populaţia şi oraşele

Olanda are o populaţie omogenă ce vorbeşte o limbă germanică. *Densitatea* locuitorilor pe km² este printre cele mai ridicate din lume. 350 loc/km²

Oraşele Olandei sînt renumite atît prin dezvoltarea lor economică şi culturală, cît şi prin monumentele de mare valoare artistică.

Cele mai importante sînt: **Amsterdam,** capitala constituţională a ţării, centru al şlefuirii diamantelor şi al unor industrii de mare fineţe, **Rotterdam,** cel mai mare port al lumii după traficul de mărfuri şi care polarizează industrii moderne de mare complexitate, **Haga** (s'Gravenhage), reşedinţa regală şi a administraţiei de stat, **Utrecht,** situat în delta Rinului, centru industrial, comercial şi al tîrgurilor internaţionale, **Eindhoven,** renumit pentru aparatură electronică (Uzinele «Philips») şi altele.

Economia

Olanda este o ţară capitalistă cu economia dezvoltată. Ea are multe afinităţi cu Belgia în modul cum a evoluat economia. Şi aici un rol deosebit l-a avut tradiţia meşteşugărească şi specializarea forţei de muncă, însă şi marea dezvoltare a transporturilor maritime.

Olanda a fost mare putere colonială. Azi mai posedă doar cîteva mici teritorii în America Latină.

În Olanda *industria* este legată mai mult de importul de materii prime. Se menţin ramurile industriale de tradiţie ca: industria textilă, construcţiile navale de mare tonaj, prelucrarea diamantelor şi industria alimentară (fig. 40).

Dintre produsele industriei moderne se remarcă produsele electrotehnice şi electronice, maşinile-unelte, industria de prelucrare şi chimizare a petrolului din import (fig. 40). Eindhoven Rotterdam

Agricultura are un caracter fermier intensiv. În Olanda se cresc cornute mari, pentru lapte şi carne. De asemenea, Olanda este specializată în producţia de legume, fructe şi flori de seră (Ţara lalelelor). Produsele agricole sînt furnizate pe pieţele Londrei şi R.F. Germania.

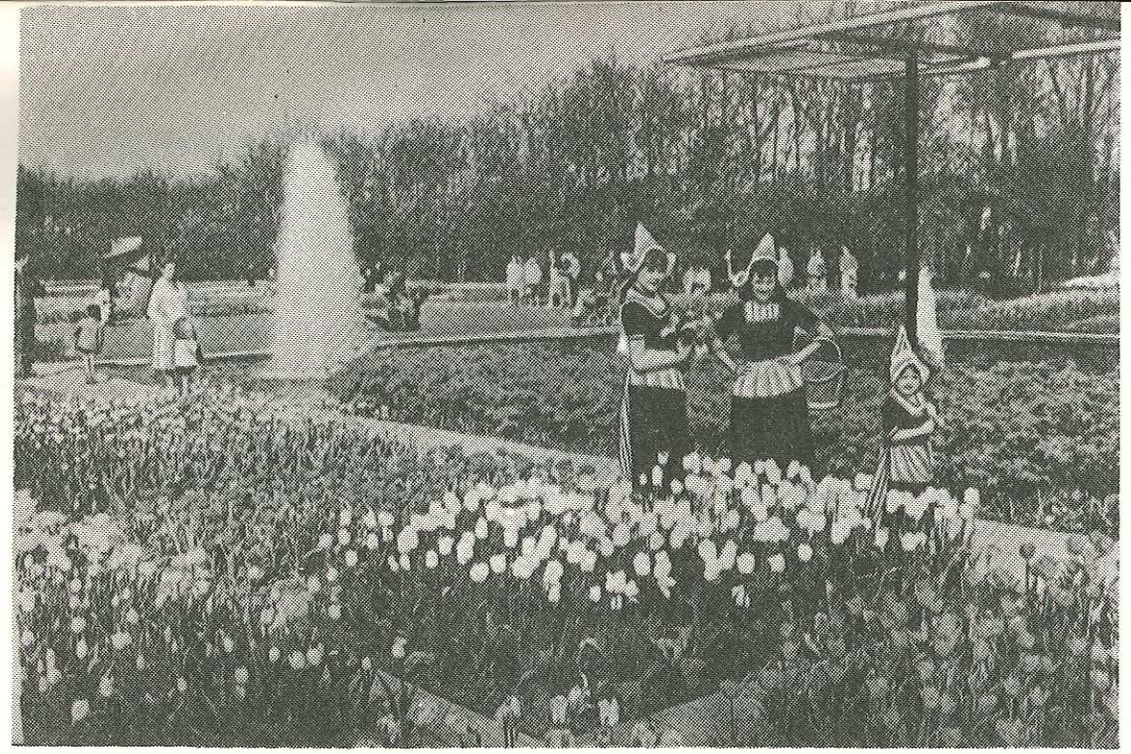

Fig. 43. Olanda nu-şi dezminte numele de «Ţara lalelelor»

Căile de comunicaţie

Olanda dispune de o reţea densă de căi ferate şi şosele moderne. Alături de ele, fluviile şi canalurile măresc capacitatea de transporturi şi comunicaţii interne.

Olanda dispune de o importantă flotă comercială maritimă.

Olanda ocupă un rol activ în comerţul internaţional. **Importă:** minereuri diverse, petrol, produse exotice şi **exportă:** maşini şi utilaje, textile, chimicale, produse agroalimentare etc.

Ştiaţi că...

— denumirea oficială a Olandei este Nederland, ceea ce însemnează «Ţara de Jos»?

— în ultimul timp se desfăşoară o vastă acţiune de formare a polderelor, în vestul Olandei, cunoscută sub numele de «Planul Delta»?

— portul Rotterdam s-a îmbogăţit cu o nouă zonă portuară, obţinută prin desecarea mării, numită Maasvlakle şi aici pot ancora supernave de peste 300 000 tdw?

— lîngă Amsterdam (Schiphol) se află unul dintre cele mai mari şi moderne aeroporturi din Europa?

Întrebări şi aplicaţii

— Prin ce este caracteristic relieful Olandei?

— Comparaţi economia industrială a Belgiei şi Olandei. Observaţi unele trăsături comune.

— În ce este specializată agricultura Olandei?

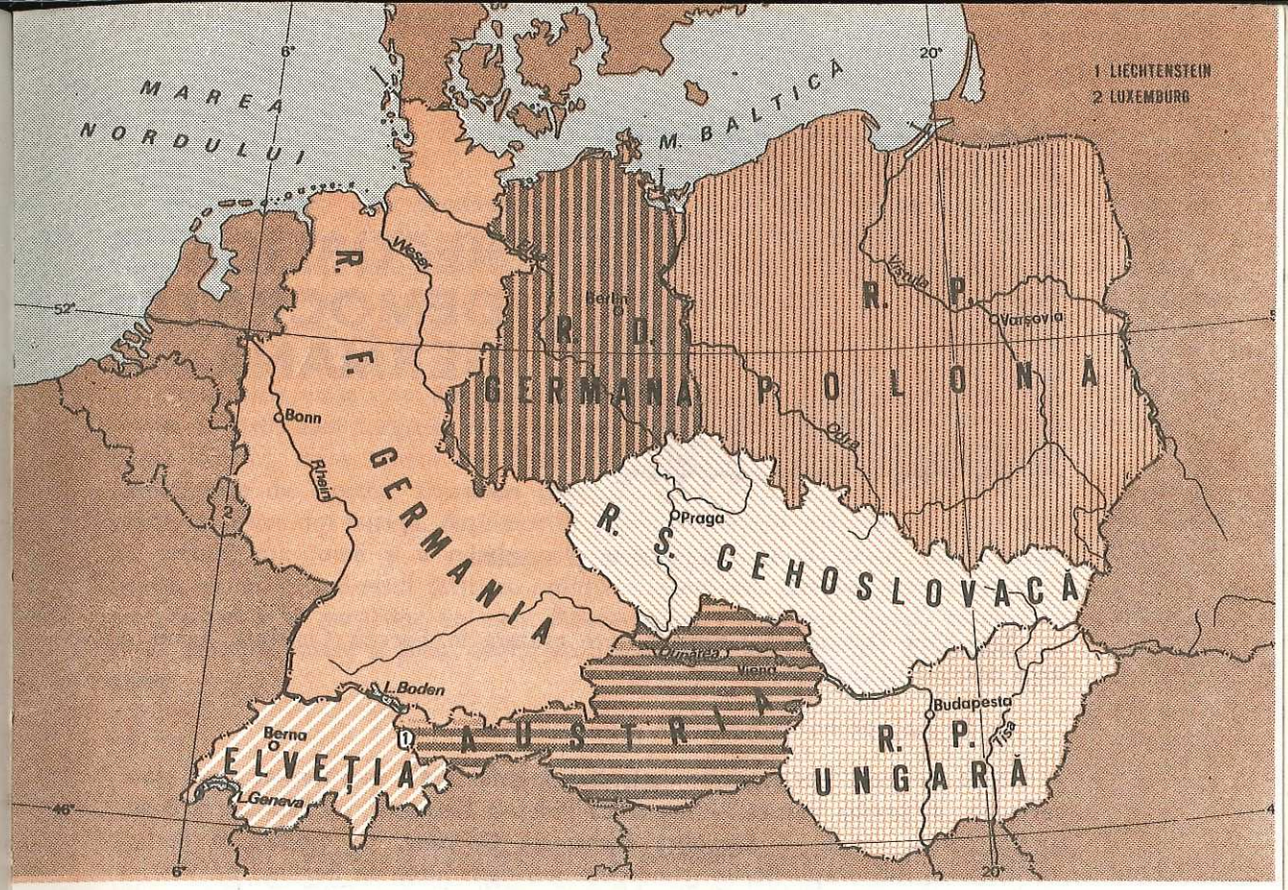

EUROPA CENTRALĂ

Europa Centrală este aşezată la întretăierea marilor drumuri europene. Ea cuprinde statele: **Austria, R.S. Cehoslovacă, Elveţia, R.D. Germană, R.F. Germania, Liechtenstein, R.P. Polonă, R.S. România şi R.P. Ungară.**

O caracteristică a acestor state este gradul înalt de industrializare a economiei, fie datorită condiţiilor istorice favorabile (R.F. Germania, Elveţia, Austria), fie datorită noilor structuri social-politice care au descătuşat şi valorificat energiile umane şi materiale existente (R.S. România, R.P. Ungară, R.D. Germană, R.S. Cehoslovacă, R.P. Polonă).

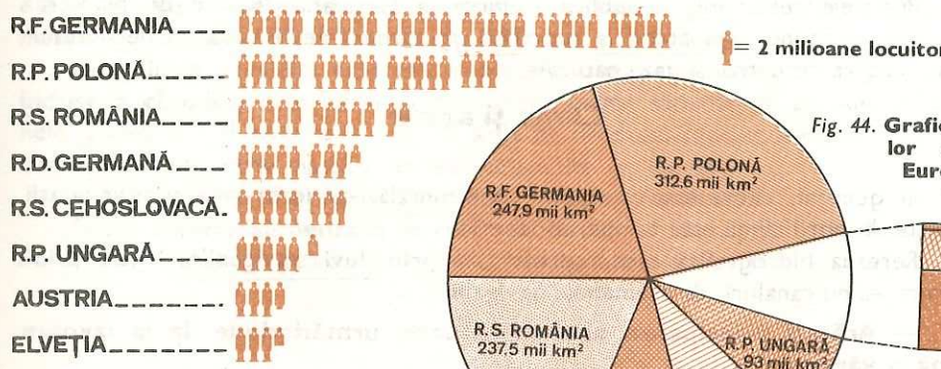

Fig. 45. **Graficul populaţiei statelor din Europa Centrală.**

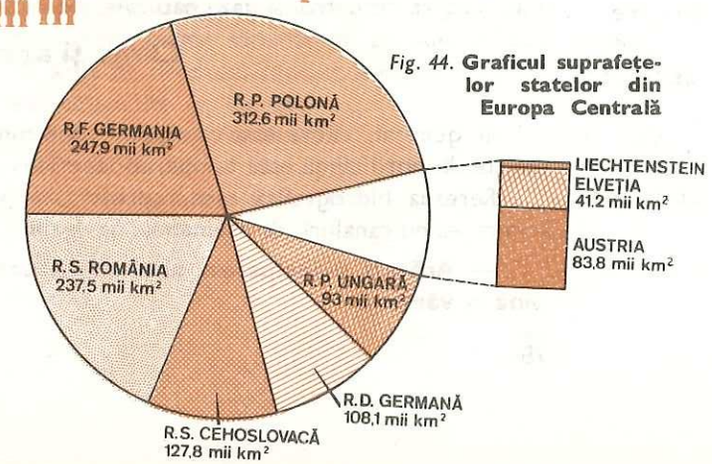

Fig. 44. **Graficul suprafeţelor statelor din Europa Centrală**

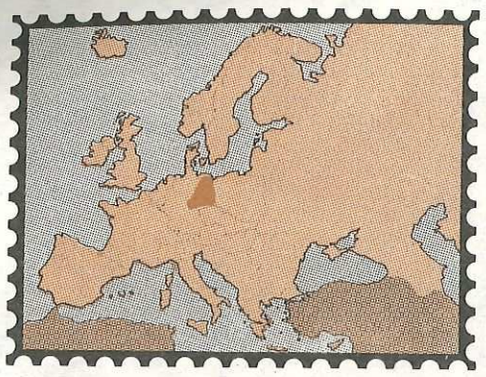

REPUBLICA DEMOCRATĂ GERMANĂ

Aşezare şi vecini

Republica Democrată Germană este aşezată în Europa Centrală, avînd o largă deschidere la Marea Baltică.

— Arătaţi pe hartă hotarele şi vecinii ţării.

După cel de-al doilea război mondial, în anul 1949, s-au format două state germane: în partea vestică — *Republica Federală Germania*, cu capitala la *Bonn*, iar în partea estică — *Republica Democrată Germană*, cu capitala la *Berlin*.

1,9 mil. locuitori

O parte din oraşul Berlin, cunoscută sub denumirea de Berlinul de Vest, a rămas sub controlul S.U.A., Marii Britanii şi Franţei.

Condiţii naturale

Republica Democrată Germană este formată, în cea mai mare parte, dintr-o *cîmpie*.

Cîmpia Germană

Partea centrală şi nordică, pînă la Marea Baltică, este alcătuită din soluri nisipoase, cu înălţimi morenaice, lacuri şi mlaştini.

De-a lungul ţărmului relativ crestat se înşiră numeroase insule.

M-ţii Harz, Turingiei, Metaliferi

Partea sudică este formată din podişuri şi munţi tociţi, care rar depăşesc 1 000 m.

Locul I în lume în prod. de lignit.

Resursele subsolului. Republica Democrată Germană dispune de mari rezerve de cărbune exploatabil la suprafaţă, minereuri de fier, săruri de potasiu, mici rezerve de petrol şi gaze naturale.

Clima şi apele

În general, clima este temperat-continentală, cu ierni reci şi precipitaţii bogate. În nord clima este temperat-oceanică.

Elba, Oder

Reţeaua hidrografică este reprezentată prin fluvii navigabile, legate printr-o reţea de canaluri, de asemenea, navigabile.

— Arătaţi principalele ape curgătoare, urmărindu-le de la izvoare pînă la vărsare.

Populaţia şi oraşele

Populaţia ţării este numeroasă, fiind formată în marea ei majoritate din *germani*. Densitatea medie este aproape de două ori mai ridicată decît media europeană. În oraşe trăiesc 3/4 din totalul populaţiei ţării. Majoritatea oraşelor mari se găsesc în sud, unde industria este mai dezvoltată. Ele au o veche tradiţie, fiind cunoscute încă din evul mediu ca centre meşteşugăreşti, comerciale şi culturale.

154 loc. pe kmp

Principalele oraşe sînt: **Berlin**, capitala ţării, cel mai important centru economic al ţării, apoi **Leipzig**, cunoscut şi sub numele de Lipsca, oraş de rezonanţă istorică, mare centru industrial şi comercial, vestit pentru tîrgurile internaţionale de mostre, **Dresden** (Dresda), port pe Elba, cu industrie complexă, produse din faianţă, deţinător al uneia dintre cele mai valoroase colecţii de pictură din lume şi a numeroase monumente arhitectonice, **Karl-Marx-Stadt**, situat în sud-estul ţării, cu industrie însemnată, **Erfurt**, oraş al electrometalurgiei şi al maşinilor de scris, **Rostock**, port la Marea Baltică, cu importante şantiere navale şi **Jena**, sediul vestitelor uzine optice «Karl Zeiss-Jena» şi altele.

1,2 mil. locuitori

Economia

Republica Democrată Germană are o *economie industrial-agrară bine dezvoltată*, făurită mai ales în perioada socialistă. Industrializarea socialistă a dus la apariţia unor ramuri industriale noi şi a transformat Republica Democrată Germană într-o puternică ţară industrială.

Industria se caracterizează printr-o mare varietate de ramuri şi un ridicat nivel tehnic, fiind specializată, mai ales, în construcţii de maşini şi produse chimice.

Un loc însemnat îl are **industria energetică.** Pe baza cărbunelui şi a gazului metan, recent descoperit, s-au construit mari combinate termochimice, în care se obţine energie electrică şi diverse produse chimice, de asemenea, au construit centrale atomoelectrice.

Industria metalurgiei feroase a fost creată în perioada construcţiei socialiste. Ea foloseşte, în special, materii prime importante. Republica Democrată Germană are o *industrie a construcţiilor de maşini* care produce instalaţii industriale, maşini-unelte, aparate de precizie şi optice, produse electrotehnice, maşini agricole şi nave maritime (v. fig. 46).

Una dintre ramurile cele mai reprezentative pentru economia ţării este **industria chimică,** care foloseşte ca materii prime sărurile de potasiu, cărbunele şi petrolul, şi realizează o gamă largă de produse: cauciuc sintetic, îngrăşăminte, coloranţi, mase plastice, fibre sintetice etc. (v. fig. 46).

Halle, Bitterfeld, Leuna

În sudul ţării se află regiuni cu tradiţie în **industria textilă.**

Saxonia, Turingia

Din **industria alimentară** se remarcă, în primul rînd, producţia de zahăr, de conserve de carne, peşte, cea a produselor lactate şi a berii.

Fig. 47. **Berlin, capitala R.D.G.,** a căpătat în anii socialismului o nouă şi modernă înfăţişare.

Fig. 48. **Aspect din oraşul Jena,** renumit prin Întreprinderea Zeiss, care produce aparate şi instrumente optice.

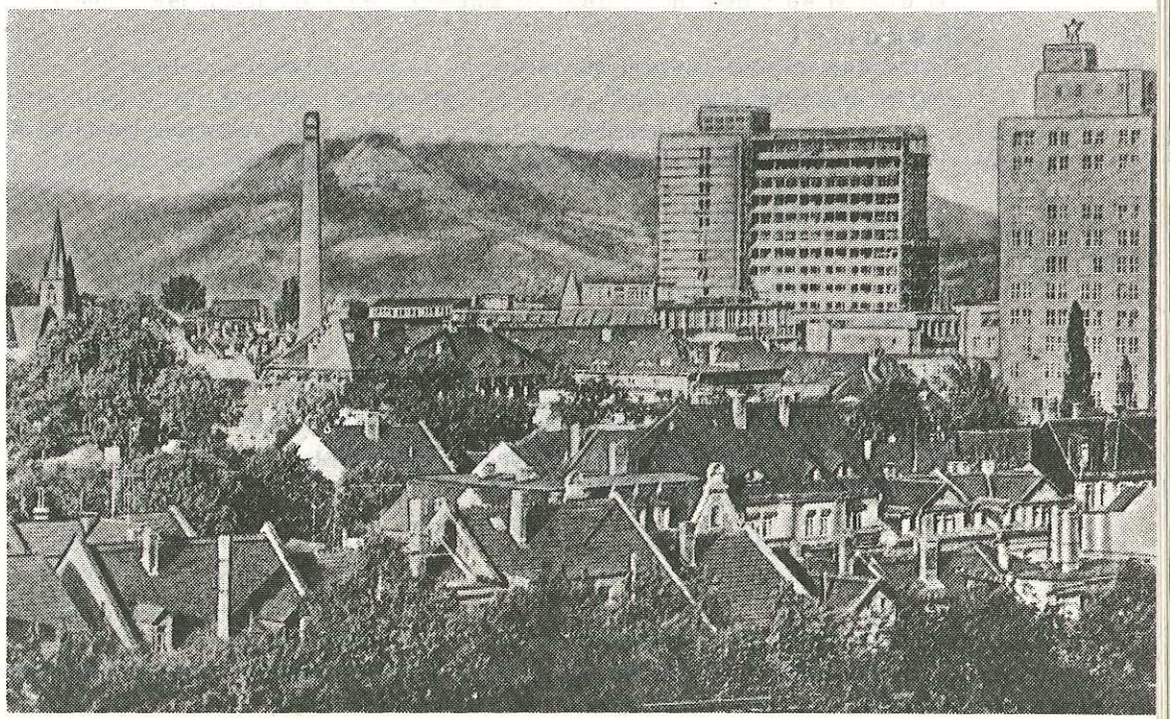

Fig. 46. **R.D. Germană — Harta fizică şi economică.** Studiaţi harta şi spuneţi care sînt principalele ramuri ale industriei.

Ştiaţi că...

— în oraşul Meissen, situat pe fluviul Elba, a fost fabricat prima dată porţelanul în Europa?

Agricultura. Republica Democrată Germană are o *agricultură socialistă*, cu un grad ridicat de mecanizare şi chimizare. Ea este specializată în creşterea *cornutelor mari*, a *porcilor* şi în cultura *plantelor furajere*. În cîmpie se cultivă *cartofi, orz, ovăz, secară, grîu, sfeclă de zahăr, in* şi *cînepă*, iar în sudul ţării — *pomi fructiferi* şi *legume*.

Transporturile sînt bine reprezentate. Reţeaua de căi ferate este deasă şi orientată spre Berlin. Pentru transporturile auto s-au construit şosele asfaltate şi autostrăzi. Pe fluviile şi rîurile principale, precum şi pe marile canaluri, se face o intensă navigaţie. Cel mai mare port de la Marea Baltică este *Rostock*. El este legat prin ferry-boat[1] cu Suedia şi Danemarca.

Comerţul exterior. Republica Democrată Germană **exportă** diverse tipuri de maşini şi utilaje, mijloace de transport, produse chimice, combustibili, cauciuc sintetic etc. **Importă:** minereu de fier, cărbuni cocsificabili, petrol şi produse petroliere, oţeluri şi laminate, bumbac, produse agroalimentare etc.

Cele mai intense legături economice le are cu ţările socialiste, apoi şi cu alte state din Europa şi din celelalte continente ale lumii.

Rezumat

— Ţară cu deschidere la Marea Baltică.
— Un relief în formă de amfiteatru, ce coboară în trepte spre ţărmul mării.
— Populaţia urbană formează marea majoritate a locuitorilor.
— R.D. Germană este un stat socialist, a cărui industrie foarte diversificată are un ridicat nivel tehnic.

Întrebări

— De ce resurse ale subsolului dispune Republica Democrată Germană?
— Cum s-a dezvoltat industria în anii construcţiei socialiste?
— În ce este specializată agricultura? De ce?

1 Ferry-boat — un vapor pe care se află linii ferate. El este tras la ţărm, iar vagoanele sînt trecute de pe uscat pe vas. Viteza ferry-boat-ului este de 25 km/h.

REPUBLICA FEDERALĂ GERMANIA

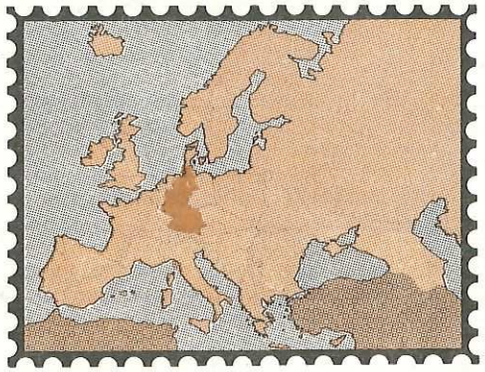

R.F. Germania este un stat federal format din 10 landuri (state).

— Priviţi figura 49 şi arătaţi aşezarea, hotarele şi vecinii ţării.
— Ce concluzii puteţi desprinde din aşezarea geografică?

Relieful

Relieful Republicii Federale Germania se prezintă în trepte de la nord la sud.

— În nordul Germaniei este un şes întins, ce prezintă caractere asemănătoare cîmpiei din Republica Democrată Germană. De-a lungul litoralului se găsesc numeroase insule (Frizice de Est, Helgoland, Sylt etc.)

C. Saxoniei Inferioară, C. Litorală

Urmează apoi un ansamblu de masive muntoase tocite şi din podişuri vechi.

Mas. Renan

În sudul Germaniei se întind unele prelungiri ale Munţilor Alpi şi Podişul Bavariei.

Alpii Bavariei 3 000 m

Alpii Bavariei au culmi semeţe şi pante abrupte. Podişul Bavariei este străbătut de numeroase ape ce izvorăsc din Alpi şi curg spre Dunăre. El este acoperit cu păduri de foioase, turbării şi întinse terenuri agricole.

Resursele subsolului. Republica Federală Germania dispune de mari rezerve de **cărbuni superiori** (Bazinul Ruhr, Bazinul Saar), cărbuni inferiori (Bazinul Ville-Köln) şi de **săruri de potasiu.** De asemenea, are şi rezerve de **petrol** şi **gaze naturale** (Zona Mării Nordului, Saxonia Inferioară, Cîmpia litorală), de **minereuri de fier** (Masivul Renan, Munţii Harz) etc. (v. fig. 53).

Republica Federală Germania are un *climat de tranziţie*, de la *oceanic* din nord-vest la cel *temperat-continental* din centru şi sud-est. Vînturile de vest aduc precipitaţii abundente.

Pe valea Rinului, mai adăpostită, clima este mai blîndă, fiind favorabilă culturii viţei de vie şi pomilor fructiferi.

Apele curgătoare

Cel mai important fluviu este Rinul care, împreună cu afluenții săi (Main, Mosel, Neckar) și cu multe canaluri, formează cel mai însemnat sistem de navigație fluvială din Europa.

Alte ape curgătoare importante mai sînt: Dunărea, Elba, Weser și Ems. În sud împarte cu Austria și Elveția lacul glaciar Constanța (Bodensee).

— Arătați pe figura 49 principalele ape curgătoare. Stabiliți zonele și orașele importante pe care le străbat. Ce caracteristici prezintă la vărsare?

Știați că...

— În trecut, cărbunii din Bazinul Ruhr se exploatau de la suprafață? Straturile de la suprafață s-au epuizat și, astăzi, cărbunii sînt exploatați din mine situate la peste 1 200 metri adîncime.

— Dunărea izvorăște din Munții Pădurea Neagră, de la o altitudine de 680 metri, față de nivelul mării, și că, pînă la Marea Neagră, parcurge 2 857 km?

— În orașul Braunschweig este sediul Institutului internațional pentru carte școlară?

Populația și orașele

Ca număr de locuitori, Republica Federală Germania ocupă locul al doilea în Europa, după U.R.S.S. Populația este formată din germani. Densitatea medie este una din cele mai ridicate din lume. În regiunea Rin-Main densitatea medie ajunge la 1 250 locuitori pe km². 241 locuitori pe km²

Aproape 4/5 din populație trăiește în orașe. Orașele s-au dezvoltat în jurul unor nuclee urbane vechi, dispun de înnoiri edilitare moderne. Ele sînt grupate în zonele industriale interioare sau pe țărm, la gurile marilor fluvii.

Capitala țării este **Bonn,** situată pe Rin, cunoscută pentru activitatea sa culturală.

Cele mai mari orașe sînt: **München,** capitala landului Bavaria, situat la poalele Alpilor, centru comercial și industrial, **Hamburg,** așezat pe Elba, la 100 km de Marea Nordului, renumit centru comercial și financiar al Europei Occidentale, unul dintre cele mai mari porturi ale lumii, **Köln,** puternic centru economic pe Valea Rinului datînd din epoca romană, **Frankfurt,** cu cel mai mare aeroport al țării, **Stuttgart,** localitate industrială și nod feroviar, **Bremen,** port pe Weser, cu mari antrepozite și șantiere navale, **Düsseldorf,** port și oraș industrial pe Rin și altele.

În Bazinul Rinului orașele se țin lanț (Essen, Duisburg, Bochum, Dortmund etc.) formînd o aglomerație urbană denumită Ruhrstadt (v. fig. 52).

Fig. 49. **R.F. Germania — Harta fizică.**

Fig. 50. **Aspect din Hamburg** — cel mai mare port al R.F.G. la Marea Nordului, situat pe estuarul Elbei la 100 km în interior.

Fig. 51. **Frankfurt** — port fluvial pe Main, oraş industrial şi centru bancar.

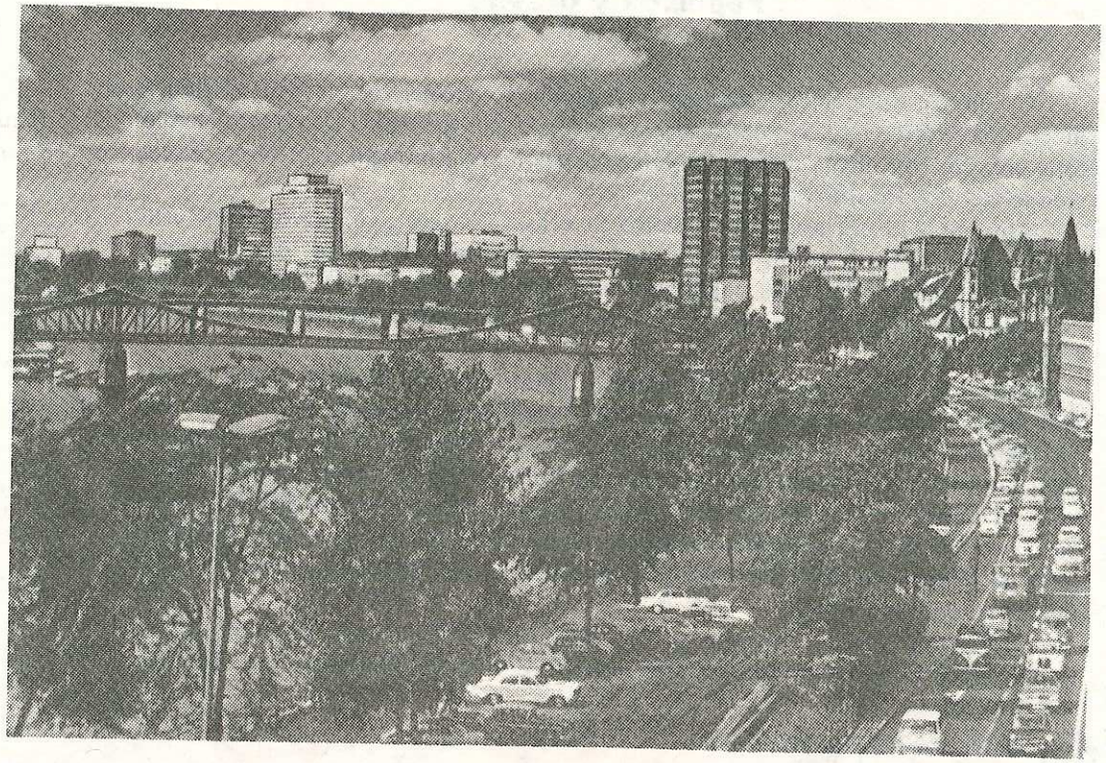

Economia

Republica Federală Germania este un stat *federal cu o economie capitalistă puternic dezvoltată.*

Industria constituie ramura principală a economiei.

Baza energetică este asigurată de cărbuni superiori şi inferiori proprii, apoi de petrol şi gaze naturale din import. Principalele bazine carbonifere sînt *Ruhr* — cel mai important din Europa Centrală — şi *Saar*. Cărbune brun se exploatează în bazinul *Ville-Köln*. În bazinul Ruhr se concentrează o puternică industrie energetică şi prelucrătoare. Republica Federală Germania importă mari cantităţi de petrol din Orientul Apropiat şi Mijlociu, avînd numeroase rafinării în porturi, pe Valea Rinului şi în Bavaria. Cantităţi importante de cărbune importă din S.U.A.

În ultimul timp şi-a intensificat exploatările de petrol de pe platforma continentală a Mării Nordului, cu unele rezultate.

O parte din energia electrică este asigurată de 10 centrale atomoelectrice.

Metalurgia feroasă foloseşte în mare măsură minereuri importate din Suedia şi din alte ţări, obţinînd o producţie de oţel şi fontă ce o situează pe locul patru în lume. Principalele centre sînt: *Essen, Bochum* şi *Kiel*.

În *producţia de aluminiu* (Ruhr, Bavaria), R.F. Germania ocupă locul patru în lume, materia primă — bauxita — fiind asigurată numai din import. Intensa activitate economică din zona Ruhr-ului a schimbat substanţial peisajul natural cu cel industrial, sursă de noxe dăunătoare vieţii umane din regiune. Măsurile recente de depoluare şi înierbarea haldelor de steril au restabilit echilibrul natural în mare parte, dovedindu-se că se pot combate cu succes efectele negative ale industrializării.

Industria construcţiilor de maşini se caracterizează printr-un nivel tehnic ridicat şi o specializare deosebită. Ea produce instalaţii industriale, maşini-unelte, produse electrotehnice, material feroviar, automobile, nave maritime, instrumente de precizie şi ştiinţifice, maşini agricole, televizoare (locul 3 după S.U.A. şi Japonia) etc. (v. fig. 53).

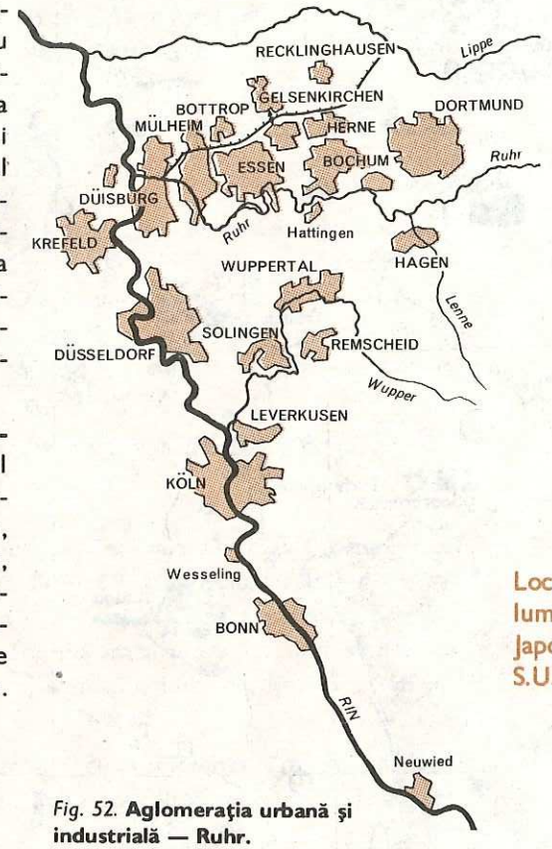

Locul III în lume după Japonia şi S.U.A.

Fig. 52. **Aglomeraţia urbană şi industrială — Ruhr.**

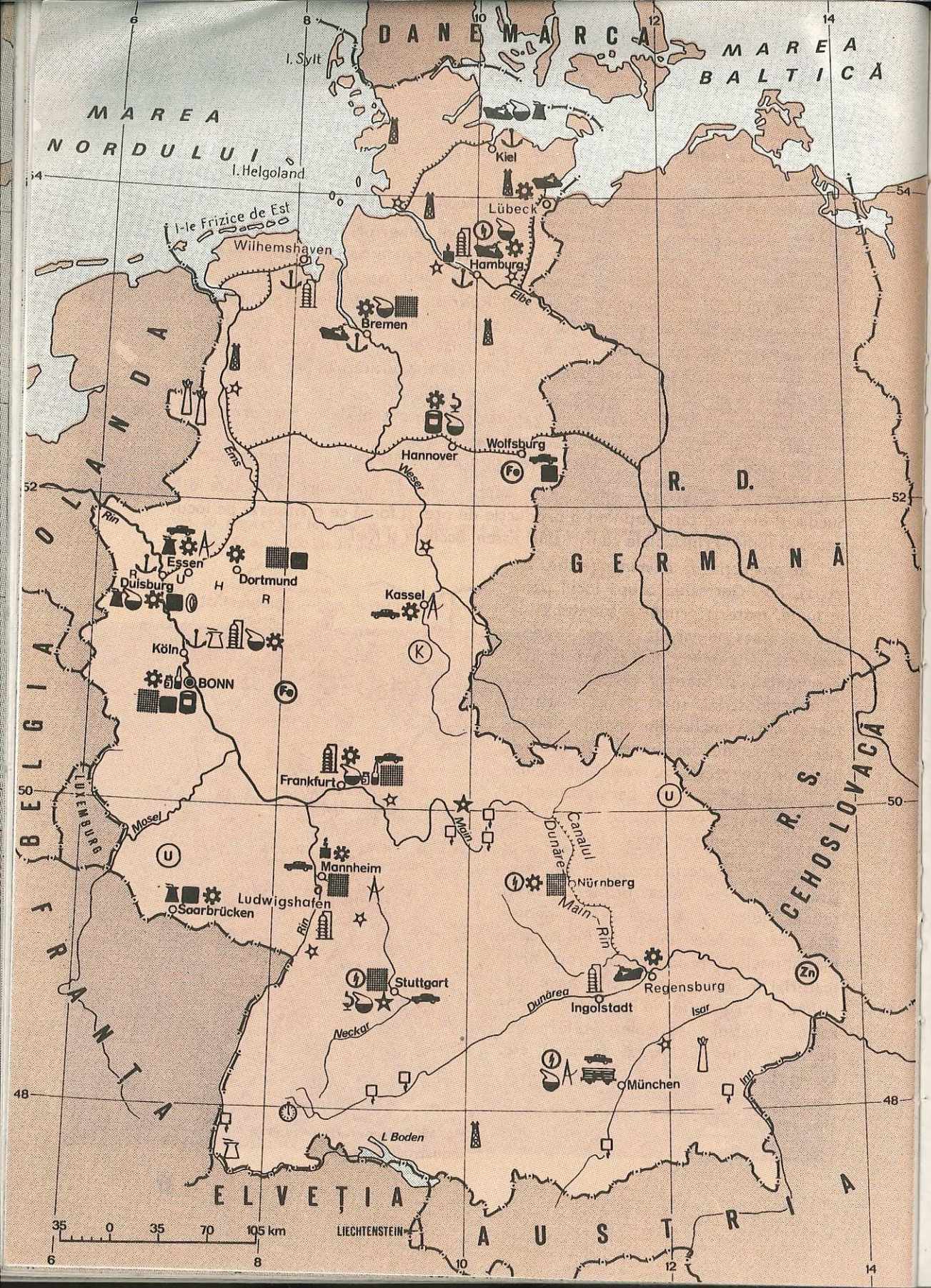

Industria chimică folosește cărbuni, săruri de potasiu și petrol. Gaze naturale și petrol se exploatează în cîmpia nordică, dar necesarul este completat din import. După nivelul atins de dezvoltarea industriei chimice, această țară ocupă unul dintre primele locuri în lume. În Germania Federală, ca și în alte țări puternic industrializate, se dezvoltă vertiginos industria recuperării și valorificării deșeurilor menajere.

Ramurile industriei ușoare și alimentare se bazează mai ales pe tradițiile meșteșugărești. Dezvoltate sînt și producția textilă și cea de zahăr și bere.

Agricultura, puternic mecanizată și chimizată, cuprinde mai puțin de 10% din populația activă. Ramura principală a agriculturii este creșterea animalelor (porci și cornute mari), care are un caracter intensiv.

Dintre cereale, *orzul, ovăzul* și *secara* se cultivă mai ales în nord, iar *grîul* în centrul și sudul țării. Dintre plantele tehnice, cultura sfeclei-de-zahăr situează R.F. Germania între primele producătoare. O largă răspîndire are *cartoful* și plantele furajere.

Locul III în lume, după U.R.S.S. și Franța

În sud, în special pe Valea Rinului, Moselei și Neckarului se cultivă *pomi fructiferi* și *viță de vie*.

Agricultura beneficiază de numeroase și variate mașini agricole și îngrășăminte chimice. Prin aplicarea unor procedee moderne, în agricultură se obțin producții mari.

Pe țărmul Mării Baltice și al Mării Nordului se practică pescuitul, R.F. Germania dispunînd de o flotă de pescuit modernă.

Căile de comunicație sînt bine dezvoltate. R.F. Germania ocupă *locul al treilea din Europa după densitatea căilor ferate la 100 km²*. În privința gradului de modernizare a șoselelor și a lungimii rețelei de autostrăzi, deține *primul loc pe continent*. Multe dintre căile feroviare și rutiere au importanță internațională. În transportul de mărfuri se folosește și rețeaua fluvială, cu numeroase canaluri de legătură.

Cele mai mari aeroporturi sînt la *Frankfurt* (de mare importanță internațională), *Bonn-Köln, München* și *Hamburg*.

Relațiile economice externe. Republica Federală Germania ocupă *locul al doilea după S.U.A., între țările capitaliste ale lumii, după volumul comerțului său exterior*. **Exportă:** instalații industriale, mașini, mijloace de transport, produse chimice, cărbuni, cocs ș.a. În **import** predomină materiile prime industriale, ca: minereuri de fier, metale neferoase, petrol, cărbuni, bumbac, lînă etc. Mai importă produse agroalimentare ș.a.

R.F. Germania întreține *relații comerciale* cu numeroase țări de pe toate continentele. Are relații comerciale și cu state socialiste, cele cu țara noastră fiind într-o continuă dezvoltare.

Fig. 53. **R.F. Germania — Harta economică**
Arătați principalele regiuni și centre industriale

Rezumat

— Relieful este în formă de amfiteatru alcătuit din trei trepte ce coboară spre nord.

— Cele două tipuri climatice (oceanic şi temperat-continental) se succed de la nord-vest spre sud-est.

— Principalul rîu navigabil este Rinul, ce străbate zona industrială cea mai importantă a R.F. Germania.

— R.F. Germania este o mare putere industrială. Tradiţiile industriale, industria modernă şi foarte diversificată fac ca această ţară să ocupe în multe domenii locuri importante în lume.

Întrebări şi aplicaţii

— Cum se prezintă relieful R.F. Germania?

— Localizaţi pe hartă principalele bogăţii ale subsolului.

— În ce este specializată industria construcţiilor de maşini? Arătaţi pe hartă centrele principale.

— Localizaţi pe hartă principalele regiuni industriale. Ce factori au influenţat formarea acestora?

ELVEŢIA

Aşezare geografică

Elveţia este aşezată în Europa Centrală, pe cursurile superioare ale fluviilor Ron şi Rin.

Priviţi harta Europei şi spuneţi:

— Care sînt vecinii Elveţiei?

— Ce avantaje şi dezavantaje are această ţară prin aşezarea sa geografică?

Fig. 54. **Elveţia — Harta fizică şi economică**

Relieful

Predominant este relieful muntos, compus din lanţurile Alpilor Elveţiei şi din Munţii Jura. Este ţara cu altitudinea medie cea mai ridicată din Europa.

Peste 4 000 m

Alpii Elveţiei se află în partea centrală şi în sudul ţării. Crestele înalte sînt acoperite de zăpezi veşnice şi gheţari. Între culmile lor se află numeroase văi longitudinale adînci (Ron, Rin, Inn).

Munţii Jura, situaţi la graniţa cu Franţa, deşi mai puţin semeţi decît Alpii, sînt greu de trecut, datorită componenţei calcaroase, a culmilor paralele şi a numărului mic de trecători.

Partea nordică a ţării este ocupată de **Podişul Elveţiei,** bine populat, important pentru agricultură.

Resursele naturale. Elveţia dispune de bogate resurse hidroenergetice, precum şi de păduri. Are însă puţine resurse ale subsolului (v. fig. 54).

Ştiaţi că...

— Între Elveţia şi Italia se găseşte tunelul Simplon, unul dintre cele mai mari din lume? El are două galerii, fiecare de aproape 20 km lungime şi a fost inaugurat în anul 1908.

— Gheţarul cel mai lung din Europa se află în Alpii Bernezi din Elveţia? El are o lungime de 24 km.

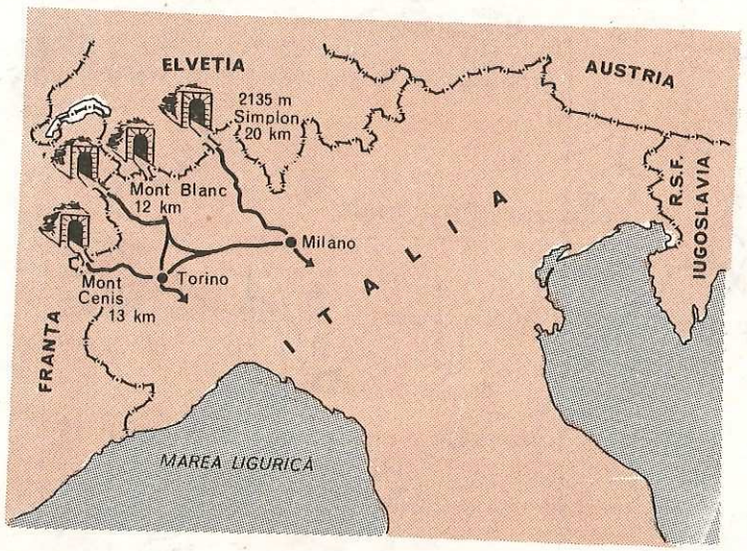

Fig. 55. **Căi de acces prin Munţii Alpi.**

Clima şi apele

Zona muntoasă are un climat alpin cu ierni lungi şi aspre, verile fiind destul de răcoroase. În Podişul Elveţiei iernile sînt mai blînde, iar verile mai ploioase.

Numeroase rîuri se varsă în Rin, care drenează 2/3 din teritoriul ţării. În extremităţile sudice curg Ronul şi Innul. Prin poziţia sa, Elveţia poate fi socotită un castel de ape în Europa Centrală.

Elveţia dispune de numeroase lacuri glaciare, unele de mari dimensiuni. Lacul Geneva, fiind situat la graniţă, este împărţit cu Franţa.

Zürich, Neuchatel, Lacul celor patru cantoane, Boden

— Priviţi figura 54 şi arătaţi principalele lacuri ale Elveţiei.

Populaţia şi oraşele

Ţară muntoasă, Elveţia are totuşi o populaţie numeroasă şi deasă, mai ales în Podişul Elveţiei şi pe văile Rinului şi Ronului.

Populaţia este alcătuită din patru naţionalităţi, deosebite după limbile vorbite. În centru şi în nord locuiesc elveţienii de limbă germană (circa 2/3 din populaţia ţării), spre vest elveţienii de limbă franceză, iar spre sud cei de limbă italiană. Un grup din ce în ce mai restrîns vorbeşte limba reto-romană (v. fig. 56).

Capitala ţării este **Berna,** oraş vechi, întemeiat în sec. al XII-lea. Acest oraş adăposteşte *Muzeul Alpilor*. Alte oraşe importante sînt: **Zürich,** aşezat pe ţărmul lacului Zürich, centru comercial şi financiar internaţional, **Basel,** centru

Fig. 56. **Structura demografică a Elveţiei** şi repartiţia pe teritoriu.

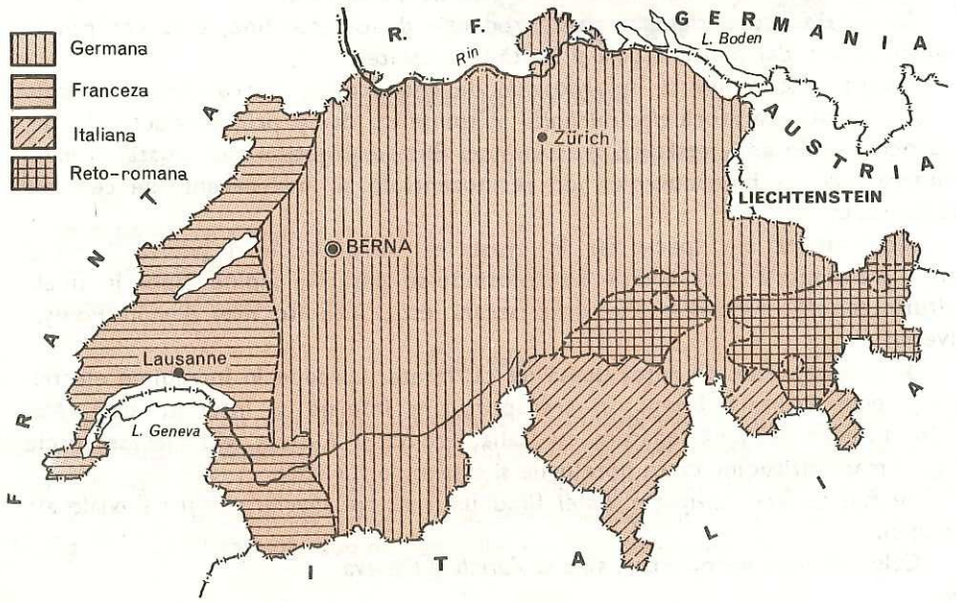

Fig. 57. **Zürich** — oraş industrial, bancar şi financiar, internaţional, situat într-o zonă montană pitorească.

bancar şi al industriei farmaceutice, textile şi al ceasornicelor, **Geneva,** situat pe ţărmul lacului Geneva, oraş al industriei ceasornicelor, al instrumentelor de precizie, este astăzi sediul cîtorva organisme internaţionale (Crucea Roşie, Organizaţia Mondială a Sănătăţii) etc.

Economia

Folosind din plin calificarea forţei de muncă, tradiţia meşteşugărească, veniturile obţinute din turism, transporturi şi activitatea bancară, Elveţia şi-a creat o economie modernă, cu un grad înalt de dezvoltare.

Industria este orientată spre producţia de obiecte fine, care cer puţine materii prime, dar multă migală şi înaltă tehnicitate.

Geneva, Basel, Zürich

Elveţia este renumită în producţia de **ceasornice,** instrumente de măsurat şi calculat, aparatură *electrotehnică şi ştiinţifică,* dar şi prin producţia de medicamente, coloranţi, ţesături, dulciuri etc. Baza energetică este legată de valorificarea largă a hidroenergiei, de termocentrale şi, mai recent, de centrale atomoelectrice.

Agricultura s-a specializat în creşterea *cornutelor mari* pentru lapte şi carne (renumitele vaci elveţiene), folosindu-se păşunile alpine, apoi în unele culturi: *cartofi, sfeclă-de-zahăr, grîu, secară* etc., întîlnite mai ales în Podişul Elveţiei.

Transporturile. O reţea deasă de căi ferate, aproape în întregime electrificată, este utilizată intens în transporturile interne şi internaţionale. Mai multe tuneluri asigură legătura cu Italia, Franţa şi Austria. Numeroase şosele urcă la mare altitudine către hotelurile şi staţiunile turistice.

Pe Rin se face navigaţie, *Basel* fiind unul dintre marile porturi fluviale ale Europei.

Cele mai mari aeroporturi sînt la *Zürich* şi *Geneva.*

Relaţiile economice externe. Elveţia exportă: ceasornice, aparataj electronic de calcul, instrumente ştiinţifice, medicamente, textile, dulciuri şi importă: petrol, cărbuni, materii prime vegetale, cereale şi alte produse agroalimentare.

Principalii parteneri comerciali sînt Italia, Franţa şi R.F. Germania. Dar Elveţia întreţine legături economice cu numeroase state, cele cu ţara noastră fiind în continuă creştere.

Turismul este foarte bine dezvoltat, numeroase staţiuni climaterice alpine sau de sporturi de iarnă, ca şi cele din zona lacurilor, fiind vizitate anual de milioane de turişti străini. Geneva, Lucerna

Rezumat

— Elveţia este o ţară muntoasă, cu o poziţie geografică avantajoasă, pe teritoriul ei intersectîndu-se principalele căi ferate şi şosele europene.

— Populaţia ţării este numeroasă, dar inegal repartizată, cea mai deasă fiind în Podişul Elveţiei şi culoarele alpine.

— Economia este puternic dezvoltată, industria fiind orientată spre producţia de înaltă tehnicitate, iar agricultura spre creşterea intensivă a animalelor.

— Importante sînt şi transporturile şi turismul.

AUSTRIA

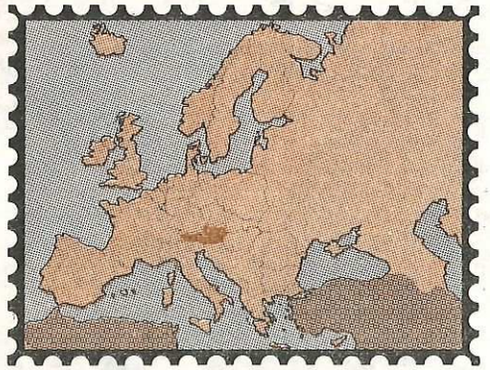

Aşezare geografică

Republica Austria este aşezată în Europa Centrală, pe cursul mijlociu al Dunării, fără ieşire la mare.

Priviţi harta Europei şi spuneţi:

— Ce urmări decurg din aşezarea geografică a Austriei?

— Care sînt vecinii ei?

Relieful

Austria este un stat alpin, aproape 2/3 din suprafaţa sa fiind acoperită de lanţurile **Alpilor Austriei** constituiţi din *Alpii Calcaroşi Nordici, Alpii Centrali* şi *Alpii Calcaroşi Sudici,* între care se află văi longitudinale adînci (Inn, Enns, Mur). Sub 4 000 m

În partea de nord-est a Austriei se află o depresiune străbătută de Dunăre (v. fig. 58) delimitată spre sud de dealurile Austriei Prealpine. Bazinul Vienei

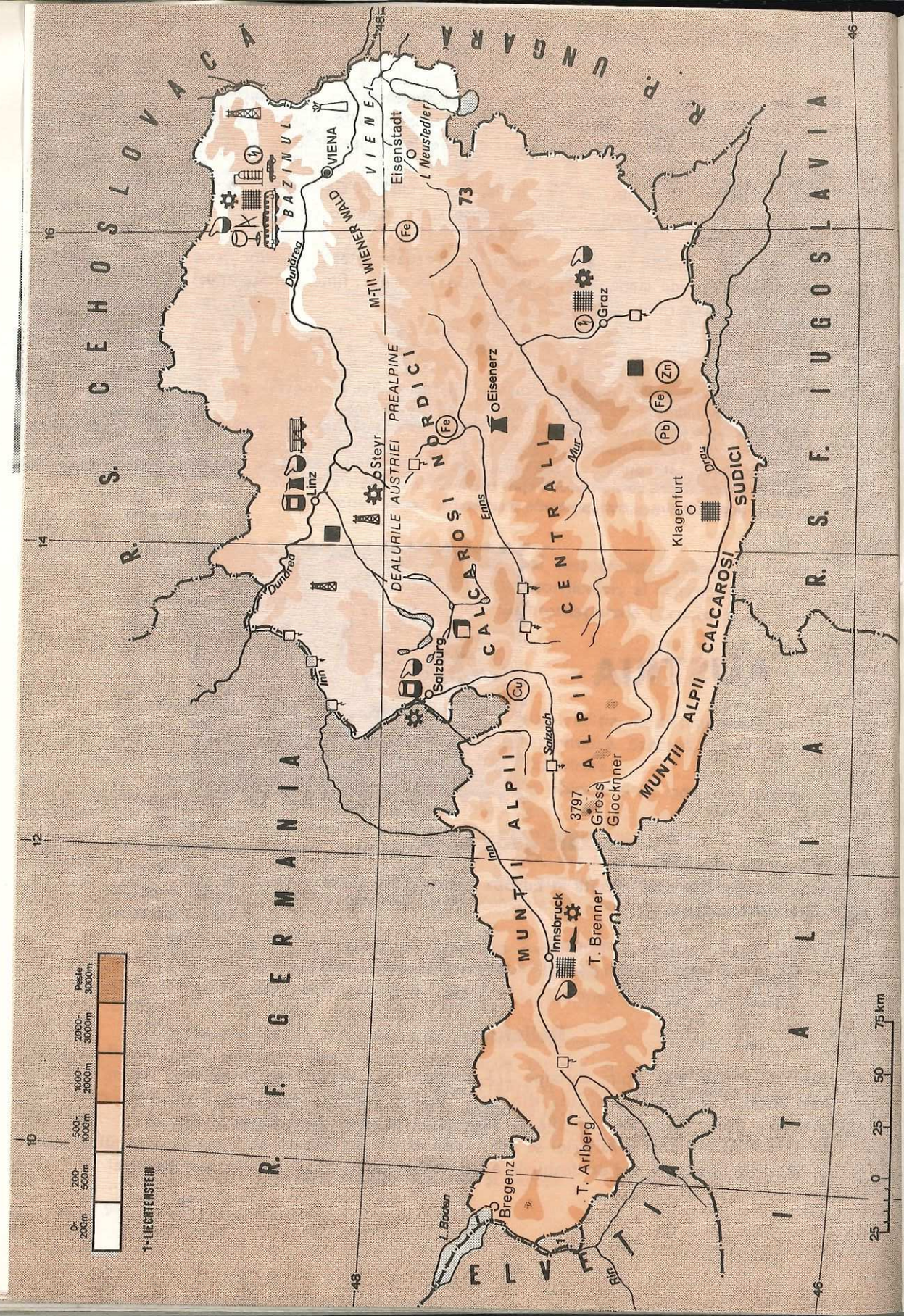

Fig. 58. **Austria — Harta fizică şi economică.**

Resursele naturale. Austria dispune de unele resurse de subsol: *cărbuni, minereu de fier, magnezit, minereuri complexe* (în Munţii Alpi), apoi *petrol* şi *gaze naturale* (în Bazinul Vienei). Are bogate resurse forestiere şi hidroenergetice, bine valorificate.

Clima şi apele

Climatul predominant este cel alpin, cu precipitaţii bogate, ierni în care îngheţul durează 4—5 luni, în timp ce verile sînt răcoroase (+21°C).

În zonele joase se întîlneşte un climat temperat de tranziţie cu ierni mai blînde şi veri mai călduroase.

Apele principale sînt colectate de Dunăre care străbate partea de nord a ţării. Ele au debite ridicate datorită alimentării din zăpezi şi gheţari, fiind intens utilizate pentru producerea energiei electrice. În munţi sînt numeroase lacuri, cele mai însemnate fiind în extremităţile de est şi de vest ale ţării.

Boden, Neusiedler

— Priviţi harta şi spuneţi care sînt principalele rîuri şi lacuri din Austria.

Populaţia şi oraşele

Deşi are o suprafaţă mică, Austria are o populaţie numeroasă, cu densitate mare în nordul ţării. Populaţia este omogenă, formată din austrieci, care vorbesc limba germană. În zonele de graniţă se întîlnesc şi minorităţi naţionale: unguri, sloveni, croaţi.

Fig. 59. **Viena** — capitala Austriei — deţine numeroase monumente de artă şi în acelaşi timp 1/3 din producţia industrială a ţării. În partea stîngă se află clădirea Parlamentului iar în dreapta Burgtheater.

1,5 mil. locuitori

Cel mai mare oraş al ţării este **Viena**, capitala ţării, unul dintre cele mai frumoase oraşe ale Europei. Viena deţine 40% din producţia industrială a ţării.

Mărturie a grandoarei de altădată sînt celebrele monumente arhitectonice ca: *Palatul Schonbrunn, Burgtheater, Muzeul Academiei de istoria artei, Muzeul de istorie naturală* etc. Vestite sînt şi frumoasele parcuri: *Prater* şi *Donau-park*.

Oraşul «Dunării albastre» care a dat pe Johann Strauss, «regele valsului», îmbină armonios nostalgia trecutului cu prezentul dinamic.

Alte oraşe ale Austriei sînt: **Graz**, nod de comunicaţii, centru industrial şi cultural cu o universitate datînd din sec. al XVI-lea, **Linz**, oraş industrial şi port pe Dunăre, în nordul ţării, **Salzburg**, situat în nord-vest, oraşul festivalurilor culturale internaţionale, **Innsbruck**, situat pe Inn, mare staţiune turistică şi a sporturilor de iarnă şi altele.

Economia

9 landuri

Austria este un stat federal, cu o economie industrială avansată, legată de valorificarea resurselor naturale, tradiţia meşteşugărească, înalta calificare a forţei de muncă şi marea dezvoltare a turismului şi a transporturilor.

Linz

Industria este orientată către ramurile de bază: energetică (hidroenergie, cărbuni, petrol), metalurgia feroasă, aluminiu, mijloace de transport, electrotehnică, maşini şi utilaje, industria chimică, cea a lemnului, celulozei şi hîrtiei.

Linz, Graz, Viena

Industria textilă, cea alimentară şi de încălţăminte se bucură de vechi tradiţii. Viena este renumită în producţia bunurilor de consum.

Agricultura este specializată în creşterea animalelor (cornute mari, de rase superioare, pentru lapte), folosindu-se păşunile alpine. În Bazinul Vienei şi pe Dealurile Prealpine se fac culturi intensive de cereale, viţă de vie, cartofi, sfeclă-de-zahăr, pomi fructiferi, folosindu-se îngrăşăminte chimice şi diverse maşini agricole.

Transporturile. O bună parte a căilor ferate sînt electrificate, ele fiind intens folosite în transportul internaţional. Mai multe tuneluri uşurează circulaţia prin Munţii Alpi. Pe Dunăre se face navigaţie, iar pentru legăturile internaţionale aeriene cel mai important aeroport este la Viena.

Brenner, Alberg

Relaţiile economice externe. Austria exportă: mijloace de transport, produse electrotehnice, utilaje industriale, aparataj ştiinţific, coloranţi, produse textile, mobilă, lemn, hîrtie, cherestea, celuloză, bovine şi importă: cărbuni şi cocs, minereu de fier, petrol, unele produse agricole.

Austria întreţine relaţii comerciale în primul rînd cu ţările vecine (R.F. Germania, Italia) apoi cu numeroase alte state ale lumii. Legăturile economice cu ţara noastră sînt tradiţionale şi se dezvoltă continuu.

Turismul este favorizat de frumuseţea peisajului alpin, de numeroase izvoare termale şi de pitorescul unor oraşe vechi. Austria obţine importante venituri din turismul internaţional. Principalele centre turistice sînt: *Viena, Innsbruck, Salzburg*, apoi numeroase staţiuni climaterice, balneare şi alpine.

Rezumat

— Austria este o ţară continentală, muntoasă, cu o serie de resurse naturale, cele mai importante fiind: hidroenergia, pădurile şi magnezitul.

— Populaţia este numeroasă şi trăieşte mai mult în oraşe, care, cu excepţia Vienei, sînt în general mici şi mijlocii.

— Economia este dezvoltată, orientată spre o industrie cu nivel tehnic ridicat, o agricultură intensivă şi o puternică dezvoltare a transporturilor şi a turismului internaţional.

Ştiaţi că...

— În urma dezvoltării agriculturii, aceasta asigură în prezent aproape 100% din cerinţele populaţiei, ceea ce a făcut ca importul să scadă considerabil ?

— Între dealurile Tirol şi Vorarlberg s-a inaugurat în 1978 tunelul Arlberg de 14 km, unul dintre cele mai lungi tunele rutiere din lume ?

— La Viena este sediul Agenţiei Internaţionale pentru Energia Atomică şi al Organizaţiei Naţiunilor Unite pentru Dezvoltare Industrială?

REPUBLICA POPULARĂ UNGARĂ

— Arătaţi pe figura 60 aşezarea geografică şi vecinii ţării.

— Ce fluviu important străbate teritoriul Republicii Populare Ungare ?

Relieful

Teritoriul Ungariei este alcătuit în cea mai mare parte dintr-o cîmpie întinsă şi foarte roditoare, împărţită de Dunăre în două subdiviziuni: Alföld şi Dunántúl (la vest de Dunăre).

C. Panonică

Relieful muntos este reprezentat, la vest de Dunăre, de unele culmi insulare tocite, ce nu depăşesc altitudinea de 700 metri, iar la nord-est de Dunăre de cîteva masive muntoase.

Bakony, Vertes Mátra, Bükk

Resursele subsolului. Importante zăcăminte de *cărbuni inferiori* se găsesc în Munţii Mátra şi Bükk, iar **bauxită** în munţiii Bakony şi Vertes. Republica Populară Ungară *ocupă un loc însemnat în Europa* în producţia şi exportul de bauxită. Se mai găsesc resurse de **petrol** şi **gaze naturale** în sud-vestul ţări şi în Cîmpia Tisei.

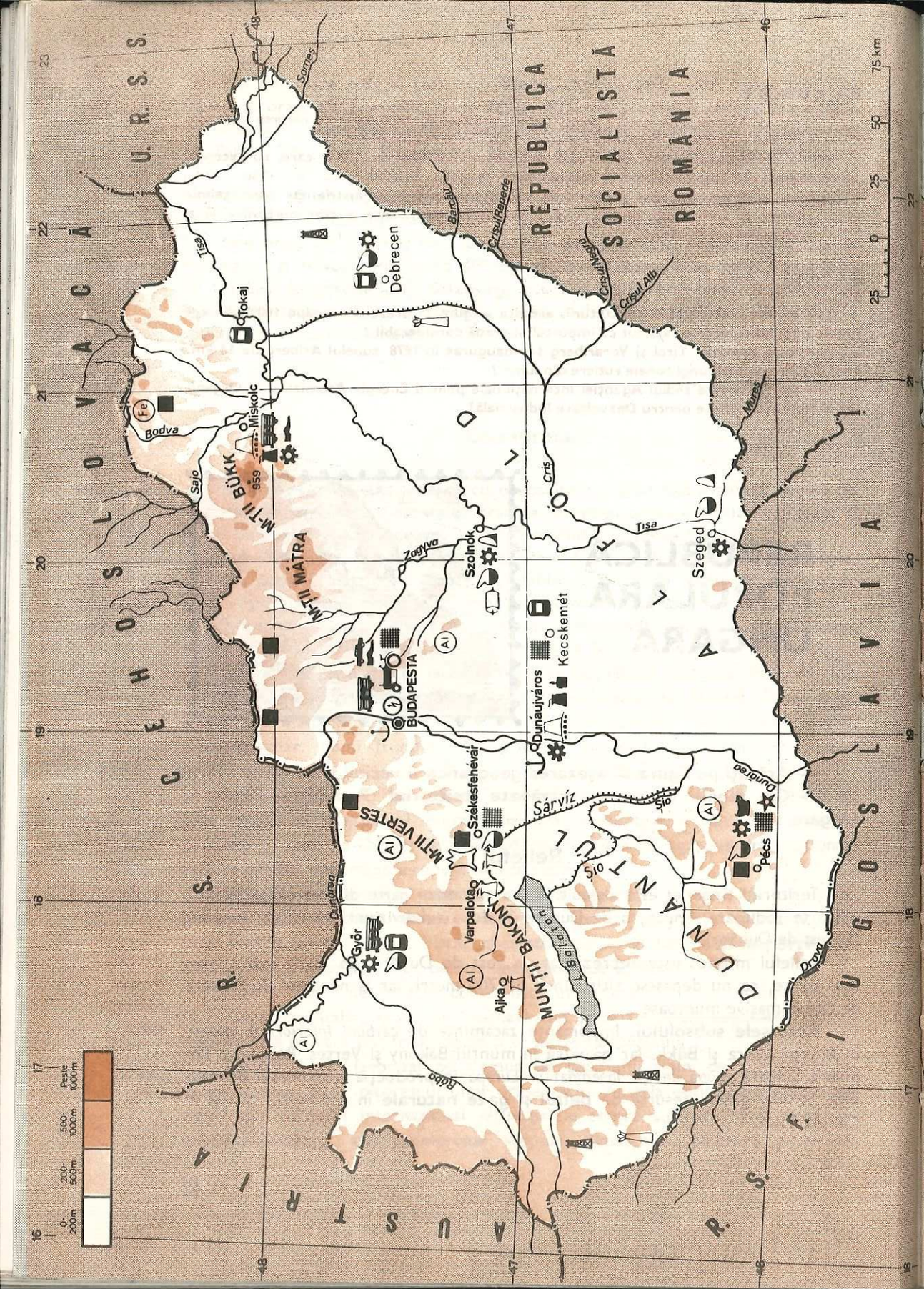

Clima şi apele

Clima este temperat-continentală, cu ierni reci şi veri lungi, călduroase, uneori secetoase. Cele mai bogate precipitaţii cad în vestul ţării. În est, pentru combaterea secetei, se extind irigaţiile.

Principala apă curgătoare este Dunărea, care taie în două teritoriul ţării, însemnată arteră de navigaţie şi pentru irigaţii. În est curge Tisa care primeşte numeroşi afluenţi ce vin din ţara noastră.

— Priviţi harta Ungariei şi arătaţi principalele ape ce constituie reţeaua hidrografică. Ce caracteristici prezintă în comparaţie cu reţeaua altor state învăţate ?

Lacul Balaton este cel mai întins lac din Europa Centrală. Pe malurile sale s-au dezvoltat frumoase staţiuni balneoclimaterice. El este legat de Dunăre printr-un canal ce traversează Dunántúl. Sio

Priviţi reţeaua hidrografică de pe figura 60:

— Observaţi cursul Dunării, ca principală apă curgătoare. Ce caracteristici stabiliţi ?

— Cum se prezintă regiunea prin care curge rîul Tisa? Din ce cauză acesta are un curs atît de cotit ?

Populaţia şi oraşele

Republica Populară Ungară are o populaţie omogenă, formată în marea ei majoritate din *unguri* (maghiari). Alături de unguri, mai trăiesc români, germani şi alte naţionalităţi. Cea mai deasă populaţie este în zona Budapestei, a Lacului Balaton şi în regiunile industriale din nord-estul ţării.

Populaţia urbană reprezintă 54% din totalul populaţiei.

Cele mai însemnate oraşe sînt: **Budapesta**, capitala ţării, unul dintre cele mai frumoase oraşe din Europa Centrală. Ea concentrează 1/5 din populaţia ţării, fiind situată pe ambele maluri ale Dunării, într-un cadru pitoresc deosebit. 2 milioane locuitori

Buda şi Pesta erau două oraşe diferite, despărţite de Dunăre. Cu timpul s-au extins şi s-au unit, fiind legate de 9 poduri, adevărate monumente de artă.

Budapesta este un puternic centru economic care deţine 40% din producţia industrială a ţării.

Alte oraşe sînt: **Miskolc**, centru al industriei grele, **Debrecen** şi **Szeged**, cele mai mari aşezări din Cîmpia Tisei, **Pécs**, în sud şi **Győr** în nord-vestul ţării.

Economia

În trecut Ungaria era o ţară agrară cu întinse latifundii, stăpînite de un număr redus de mari moşieri. Industria era dezvoltată mai ales la Budapesta.

Ca urmare a realizărilor social-economice din anii construcţiei socialiste, R.P. Ungară s-a transformat dintr-o ţară agrară într-un stat cu economie socialistă industrial-agrară.

Fig. 60. **R.P. Ungară — Harta fizică şi economică.** De ce industria este mai dezvoltată în partea nordică?

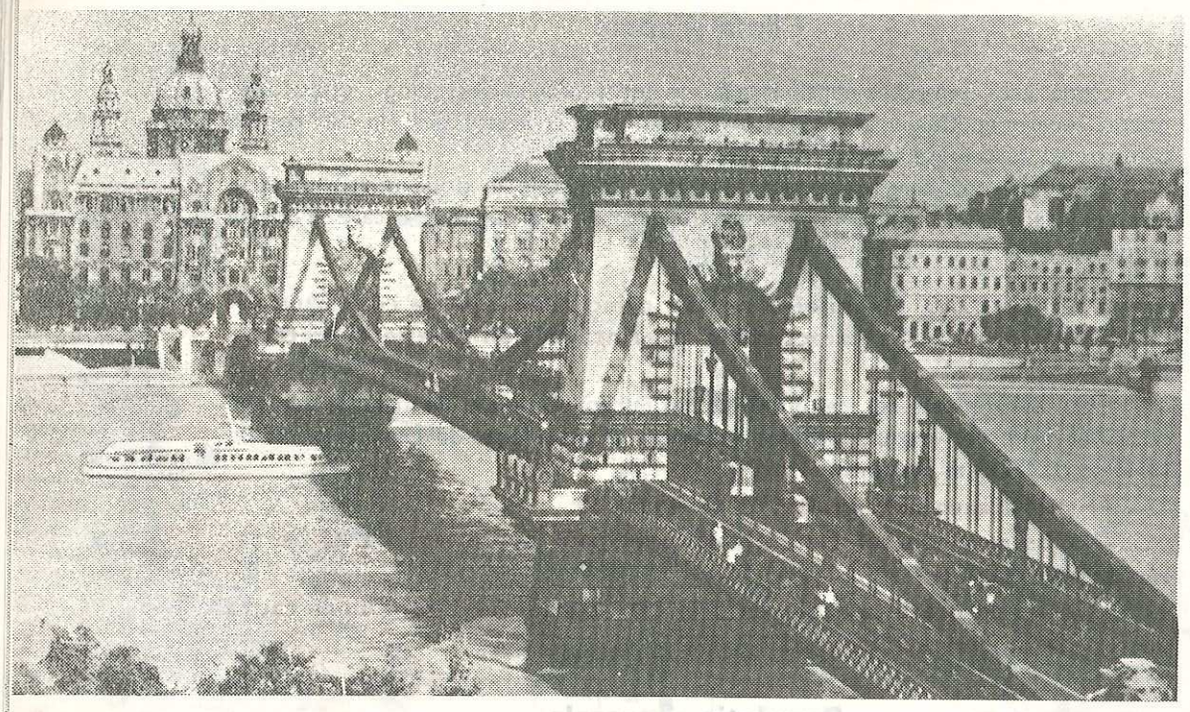

Fig. 61. **Budapesta.** Unul dintre cele 9 poduri de peste Dunăre.

Industria este principala ramură a economiei Ungariei. S-au dezvoltat producţia de cărbuni şi de energie electrică, metalurgia neferoasă, construcţiile de maşini, industria textilă şi alimentară.

Republica Populară Ungară dispune de resurse de petrol şi gaze naturale, însă în cantităţi reduse. De aceea importă petrol şi gaze din U.R.S.S.

Energia electrică este produsă în special în *termocentrale*.

Centrele *industriei metalurgiei feroase* sînt Dunáujváros, pe Dunăre, şi Miskolc, unde s-au construit mari combinate.

Metalurgia neferoasă s-a dezvoltat rapid în anii construcţiei socialiste.

Várpalota Ajka

Din bauxită se fabrică aluminiu în zonele de exploatare şi la Budapesta.

Industria construcţiilor de maşini produce material feroviar, autobuze (Ikarus), produse electrotehnice, maşini agricole etc. la Budapesta şi în alte oraşe.

Dintre celelalte ramuri, mai însemnate sînt: *industria chimică* (îngrăşăminte chimice), *industria confecţiilor, încălţămintei, industria alimentară* (morărit, zahăr, conserve de legume şi fructe), vinuri (v. fig. 60).

Agricultura ocupă un loc important în economia ţării şi este specializată în producţia de cereale. Se cultivă *porumb, grîu, orz,* precum şi plante tehnice ca: *sfecla-de-zahăr, floarea-soarelui* şi *tutunul*. Pe terenurile irigate din est se cultivă *orezul*. Se mai cultivă *cartofi* şi *plante furajere*.

O atenţie deosebită se dă culturii *legumelor, pomiculturii* şi *viticulturii* (vestitele podgorii de la *Tokaj* şi din jurul Lacului Balaton).

Creşterea intensivă a *porcilor* este legată de cultura *porumbului* şi de resturile rezultate din prelucrarea sfeclei-de-zahăr. Se mai cresc *ovine, bovine* pentru carne şi lapte, de asemenea şi *păsări*.

Transporturile. Republica Populară Ungară este străbătută de căi ferate şi şosele transeuropene. Budapesta este unul dintre principalele noduri de comunicaţii ale Europei Centrale. Reţeaua de căi ferate porneşte radiar din capitală spre marginile ţării.

Dunărea şi Tisa sînt folosite pentru navigaţie, atenuînd greutăţile provenite din lipsa de ieşire la mare.

Legăturile economice externe. Exportă: bauxită, produse agroalimentare, autobuze, maşini şi utilaje. **Importă:** materii prime industriale (cărbuni, cocs, petrol, gaze) şi produse petroliere.

Ungaria are relaţii comerciale strînse cu toate ţările socialiste, iar dintre ele U.R.S.S. este principalul partener comercial. De asemenea are legături economice cu ţările vest-europene, cu ţări din America, Asia etc.

Din ţara noastră, Ungaria importă produse chimice, energie electrică, gaz metan, lemn, mobilă, tractoare, autoturisme, maşini-unelte etc. Noi importăm din Ungaria bauxită, produse electrotehnice, utilaj chimic, autobuze etc.

Republica Populară Ungară este vizitată de numeroşi turişti, mai ales Budapesta, Lacul Balaton şi zona muntoasă din nord-est.

Rezumat

— R.P. Ungară este o ţară central-europeană fără ieşire la mare.
— Relieful este predominant format dintr-o cîmpie drenată de fluviul Dunărea.
— Principalele bogăţii sînt cărbunii şi bauxita.
— Ţară socialistă, cu vechi tradiţii în agricultură şi cu o industrie modernă în plină dezvoltare.

Întrebări şi aplicaţii

— Care sînt principalele forme de relief ale R.P. Ungare? Ce importanţă au acestea pentru dezvoltarea economiei?
— De ce marele combinat metalurgic Dunáujváros s-a construit pe Dunăre?
— Ce bogăţii ale subsolului sînt în R.P. Ungară?
— Ce legătură există între bogăţiile subsolului şi dezvoltarea industriei? Arătaţi pe hartă centrele principale.
— Ce rol joacă Dunărea în transporturile ţării?

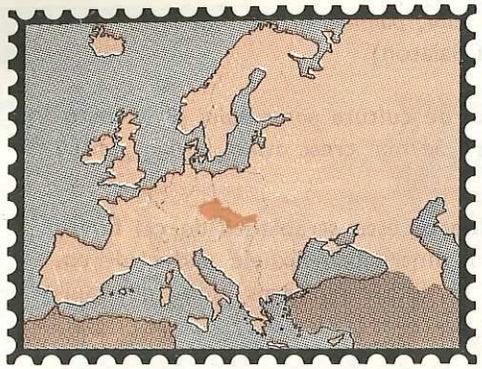

REPUBLICA SOCIALISTĂ CEHOSLOVACĂ

Aşezare şi vecini

— Arătaţi pe harta politică a Europei aşezarea R.S. Cehoslovace. Numiţi vecinii ţării.

Relieful şi clima

Relieful foarte variat, în care predomină munţii şi podişurile, se împarte astfel:

Pod. Cehiei Metaliferi, Krkonoše, Jeseniky, Pădurea Cehă, Sumava

— *O unitate veche* sub formă de patrulater, situată în vest, cuprinde un podiş vălurit, încadrat de munţi cu înălţimi mici. Subsolul este bogat în *cărbuni, uraniu* şi *ape minerale*.

Podişul Cehiei este închis la est de **Colinele Ceho-Morave.**

Clima temperat-continentală, cu ierni reci şi veri relativ răcoroase şi precipitaţii aduse de vînturile de vest, favorizează cultura cerealelor, a plantelor industriale şi a legumelor.

M-ţii Carpaţi 2 655 m

— *O unitate constituită dintr-un relief tînăr* începe de la Bratislava, sub forma unor coline ce devin impunătoare în *Munţii Tatra,* cei mai înalţi munţi din întregul lanţ carpatic. În continuare, spre est, arcul carpatic poartă diferite denumiri şi are depresiuni bine populate. Aici, clima este mai rece decît în vest şi precipitaţiile mai bogate.

Între cele două unităţi se află **Depresiunea Ostrava** şi **Culoarul Moravei.**

Resursele subsolului. Cehoslovacia are variate resurse ale subsolului: *cărbuni, minereu de fier, bauxită, caolin, polimetale, petrol, gaze naturale* etc. (v. fig. 64).

Apele. R.S. Cehoslovacă este o ţară bogată în ape curgătoare, mult utilizate ca surse hidroenergetice (fig. 62). Pe teritoriul său îşi au izvoarele Elba *(Labe)* şi Oderul *(Odra). Dunărea* curge în sud şi adună mulţi afluenţi din munţi *(Morava, Vah* etc.).

Vegetaţia. Munţii sînt acoperiţi de păduri de *conifere* şi de *foioase.* În podişul Cehiei 1/3 din suprafaţă este ocupată de păduri, iar restul de culturi agricole.

Fig. 62. **R.S. Cehoslovacă — Harta fizică.**

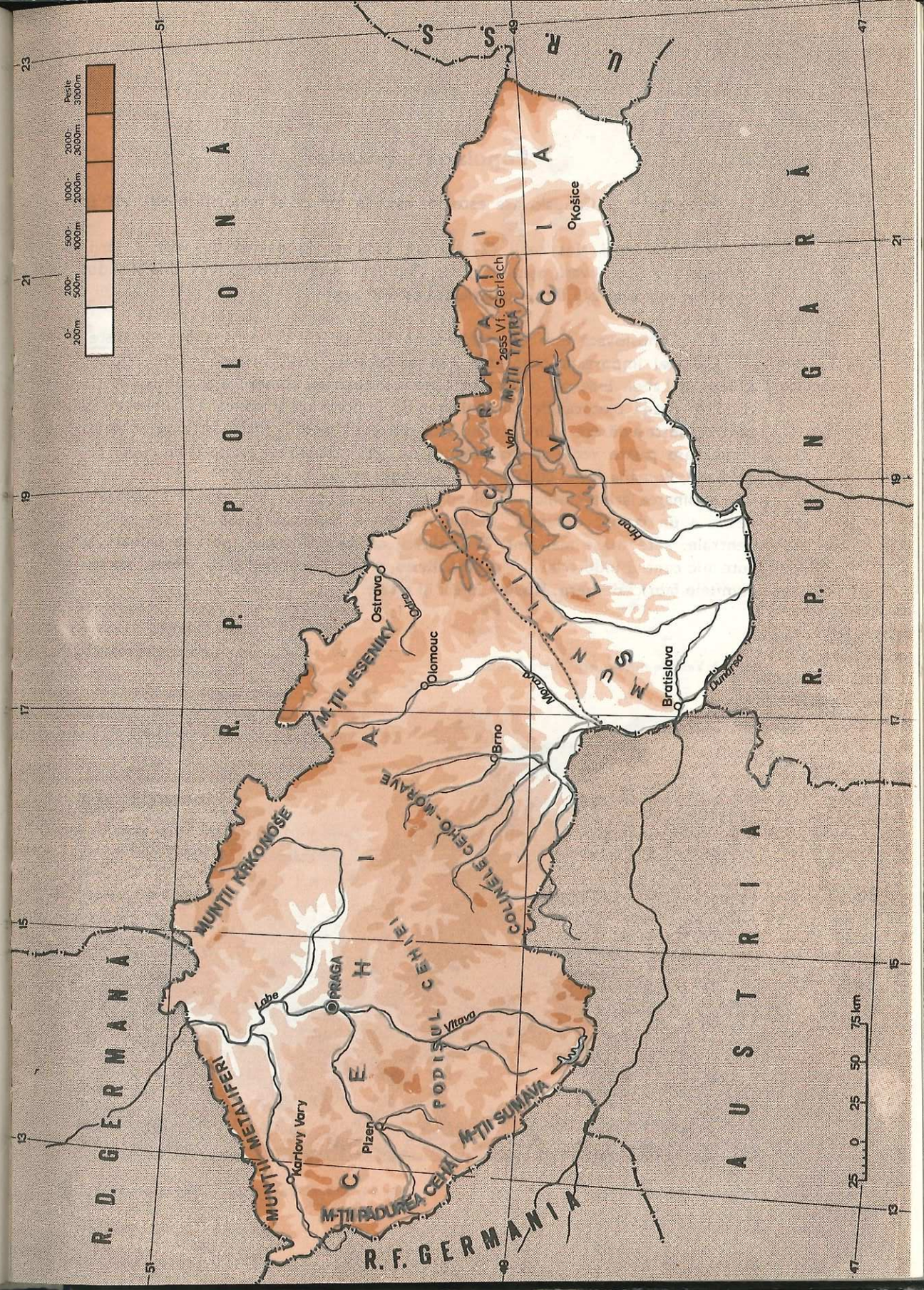

Populaţia şi oraşele

Populaţia R.S. Cehoslovace este formată în marea ei majoritate din *cehi* şi *slovaci*.

Mai numeroşi sînt *cehii* (2/3), care locuiesc în partea de vest a ţării. Aproape 1/3 sînt *slovaci*, aşezaţi în est. Populaţia este mai deasă în Cehia şi sudul Slovaciei. Aproape 2/3 din populaţie trăieşte în oraşe.

Cehia şi Slovacia 1,2 mil. locuitori

R.S. Cehoslovacă este un *stat federal*, alcătuit din două republici socialiste.

Cel mai important oraş este **Praga**, capitala ţării, situată pe rîul Vltava, afluent al Labei. Este cel mai mare centru industrial, comercial şi cultural al ţării. Prin Praga trec căi de comunicaţie de importanţă europeană. Cunoscut ca centru meşteşugăresc şi industrial încă din evul mediu, mai păstrează şi astăzi numeroase palate vechi şi monumente de artă *(Complexul arhitectonic Hrad, Podul Carol, Primăria veche* cu turnul cu orologiu etc.).

Îmbinarea arhitectonicii vechi cu cea a construcţiilor moderne dau «oraşului de aur» un farmec deosebit, situîndu-l printre frumoasele capitale ale Europei Centrale. Alte oraşe mai sînt: **Bratislava**, capitala Slovaciei, port la Dunăre şi puternic centru industrial şi cultural, **Brno**, situat în centrul ţării, **Plzen**, cu renumitele fabrici de bere, **Kosice** în est şi altele.

Fig. 63. **Vedere din Munţii Tatra Înaltă**

Fig. 64. **R.S. Cehoslovacă — Harta economică**

Economia

Ca stat socialist, Cehoslovacia cunoaşte o *dezvoltare multilaterală*, bazată pe valorificarea resurselor naturale interne şi pe importul unor materii prime.

Ostrava-Karvina, Kladno

Industria. Baza energetică este asigurată prin exploatarea cărbunilor în numeroase centre.

Energia electrică este produsă de termocentrale şi de hidrocentrale de pe rîurile interioare.

Principala ramură a industriei este **industria construcţiilor de maşini.** Se construiesc turbine, locomotive, autocamioane, autoturisme (Skoda), maşini grele etc. Bine dezvoltată este şi industria chimică (v. fig. 64).

Liberec

În R.S. Cehoslovacă sînt dezvoltate ramuri tradiţionale, ca: **industria sticlăriei** şi a **vitraliilor**, a **porţelanurilor** (Karlovy-Vary), **prelucrarea lemnului,**

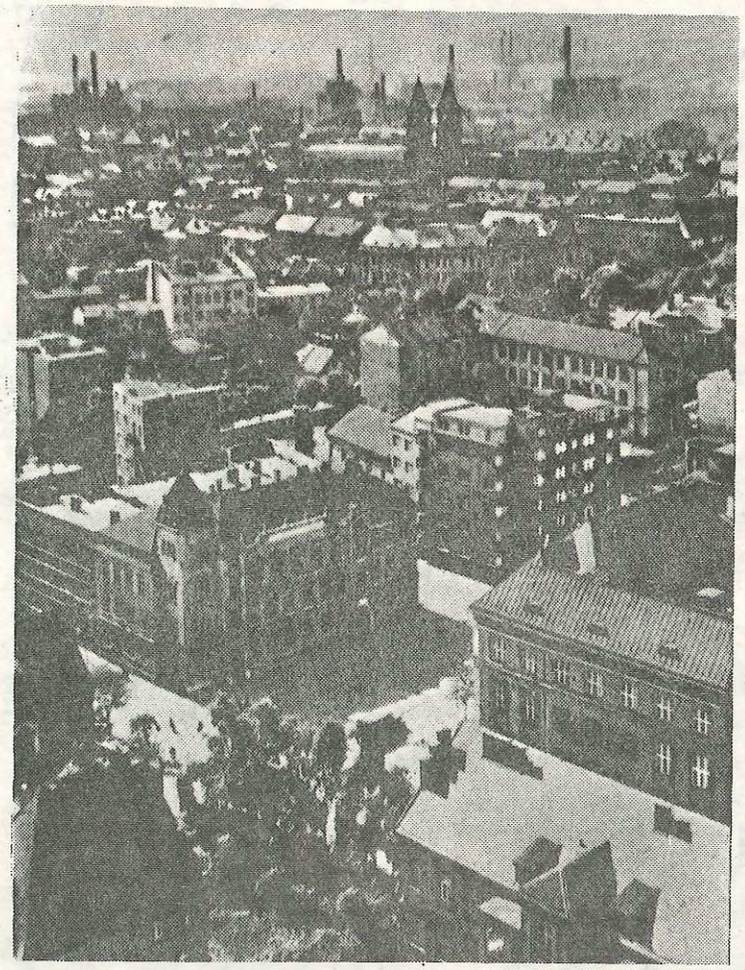

Fig. 65. **Ostrava — Vedere generală**

industria textilă, a pielăriei şi **încălţămintei,** precum şi unele ramuri ale **industriei alimentare** (produse din carne, zahăr, bere etc.).

Agricultura este specializată în *creşterea animalelor* (cornute mari, porcine). Se cultivă: *cereale* (grîu, orz, secară), *sfeclă-de-zahăr, cartofi, hamei,* apoi, în măsură redusă, pomi fructiferi şi viţă de vie.

Căile de comunicaţie. Republica Socialistă Cehoslovacă — prin poziţia sa geografică — joacă un rol de seamă în transporturile feroviare ale Europei. Multe linii au un caracter internaţional. Aeroportul din *Praga* este unul dintre cele mai mari de pe continent.

R.S. Cehoslovacă are legături, prin Dunăre, cu sudul Europei, iar prin Labe şi Odra, cu ţările din nord şi nord-vest.

Relaţiile economice externe. R.S. Cehoslovacă **exportă** produse industriale ca: fontă şi oţel, mijloace de transport, autoturisme, maşini şi utilaje, produse chimice, textile, articole de sticlărie şi porţelan. **Importă:** petrol, produse petroliere, autoturisme, maşini agricole, produse chimice, precum şi unele produse agroalimentare.

R.S. Cehoslovacă are relaţii economice cu statele socialiste, cu ţările vest-europene şi sud-est europene, cu numeroase ţări din Asia, Africa şi America. Relaţiile economice cu R.S. România se bucură de frumoase tradiţii, continuate şi extinse în anii construcţiei socialiste.

Turismul are o mare dezvoltare, atît în zonele muntoase (Tatra, Krkonoše), cît şi prin valorificarea apelor termale *(Karlovy-Vary, Marianske Lazne, Piestany* etc.).

Rezumat

— Teritoriul Cehoslovaciei este alungit de la vest la est.

— Relieful este format dintr-un podiş în formă de patrulater cuprins între munţi vechi şi munţi tineri despărţiţi de o zonă depresionară.

— Subsolul bogat în cărbuni, uraniu, ape minerale şi caolin.

— Stat socialist cu o industrie modernă bine dezvoltată. Are vechi tradiţii în industria sticlei şi porţelanurilor.

Întrebări şi aplicaţii

— Ce caracteristici prezintă relieful Cehoslovaciei?
— Ce influenţă au aşezarea şi relieful asupra climei?
— Care sînt principalele oraşe ale Cehoslovaciei?
— Ce staţiuni balneoclimaterice vestite cunoaşteţi din R.S. Cehoslovacă?
— Arătaţi pe hartă principalele ramuri şi centre ale industriei.

REPUBLICA POPULARĂ POLONĂ

Aşezare şi vecini

— Arătaţi hotarele şi vecinii R.P. Polone.
— Comparaţi aşezarea R.P. Polone cu cea a R.D. Germane.

Relieful

M-ţii Sudeţi, Pod. Malopolska Pod. Lublin

Relieful este variat şi cuprinde Cîmpia cu lacuri din nord, Cîmpia Centrală Polonă, *munţi vechi*, podişuri şi munţi tineri (Carpaţii).

— Arătaţi pe figura 66 cele trei trepte de relief ale Poloniei. Prin ce se deosebesc lanţurile muntoase din sud?

Munţii Carpaţi sînt foarte pitoreşti, cunoscuţi şi pentru sporturile de iarnă (staţiunea *Zakopane*).

Cîmpia face parte din *marea cîmpie europeană* şi cuprinde o suprafaţă mai mare decît celelalte forme de relief. Partea nord-estică a cîmpiei este presărată cu coline nisipoase de origine glaciară, despărţite de unele adîncituri fără scurgere, în care se găsesc numeroase lacuri.

Resursele subsolului. R.P. Polonă este una dintre cele mai bogate ţări din lume în zăcăminte de **cărbuni superiori** (Pod. Lublin şi Silezia Superioară dă 9/10 din producţia ţării). **Minereurile de fier** se extrag din Podişul Malopolska, **petrol, gaze** şi **sare** din dealurile de la poalele Carpaţilor şi **metale neferoase** (plumb, zinc şi cupru) din sudul ţării.

Polonia ocupă *primul loc în Europa în rezervele* de **sulf** şi de **cupru,** înaintea Italiei şi a Spaniei.

Ştiaţi că...

— la poalele Carpaţilor sarea a fost extrasă din timpuri străvechi? Unele dintre minele vechi (la Wieliczka) au fost amenajate ca săli de spectacol, unde statuile şi candelabrele sînt sculptate din sare.

Fig. 66. **R.P. Polonă — Harta fizică şi economică.** Ce concluzii puteţi desprinde asupra răspîndirii industriei ?

Clima este *continentală de tranziţie*, de la cea oceanică, vest-europeană, la cea continentală excesivă, est-europeană.

În vestul ţării iernile sînt mai blînde şi verile mai răcoroase. Spre est, iernile devin mai aspre, iar verile mai fierbinţi. Ploile cad mai mult vara. Precipitaţiile sînt suficiente.

Apele. Fluviile şi rîurile sînt lungi, cu multă apă, dar cu debit variabil, influenţat de topirea zăpezilor şi căderea ploilor de toamnă. Ele au nevoie de amenajări pentru navigaţie şi irigaţii.

Fluviile sînt legate prin canaluri, în cursul lor inferior. Cele mai importante sînt *Vistula (Visla)* cu afluenţii săi *San* şi *Bug*, apoi *Odra* cu *Warta*.

L. Mazuriene, şi Pomeraniene

În nordul ţării se găsesc numeroase lacuri glaciare.

Vegetaţia în zonele muntoase este reprezentată de întinse păduri de *conifere* şi *foioase*. Pe terenurile nisipoase din cîmpie cresc *păduri de pin*, populate de animale sălbatice.

Populaţia şi oraşele

Populaţia este numeroasă, alcătuită din *polonezi*, popor de origine slavă. În regiunile sudice, mai ales în Silezia Superioară, densitatea depăşeşte chiar 250—300 locuitori pe km². La oraşe trăieşte 58% din populaţia ţării.

1,6 mil. locuitori

Capitala Republicii Populare Polone este **Varşovia.** Oraş vechi, distrus aproape complet de hitlerişti în timpul celui de-al doilea război mondial, astăzi este refăcut şi constituie principalul centru industrial şi cultural al ţării. Alte oraşe mari sînt: **Lódz,** situat în centrul Poloniei, puternic centru industrial, cunoscut pentru industria textilă, **Krakow** (Cracovia), oraş industrial cu o universitate din sec. al XIV-lea, fostă capitală a Poloniei, **Wroclaw** pe Odra, principal centru al Sileziei Inferioare, **Poznan,** vestit pentru tîrgurile sale, **Gdansk** şi **Szczecin,** porturi cu mari şantiere navale la Marea Baltică.

În Silezia Superioară se află o mare aglomerare urbană cu o populaţie de peste 3,3 milioane locuitori.

Fig. 67. **Aspect din Varşovia, capitala Poloniei.** În timpul ocupaţiei hitleriste a suferit mari distrugeri. A fost refăcută prin munca eroică a poporului polonez.

Economia

În trecut, economia Poloniei a cunoscut o oarecare dezvoltare în industria textilă, alimentară şi extracţia cărbunilor.

După cel de-al doilea război mondial, trecerea la socialism a determinat o puternică dezvoltare a economiei naţionale. Astăzi, R.P. Polonă este o ţară *industrial-agrară*, ocupînd un loc însemnat în Europa.

Industria poloneză se bazează pe valorificarea huilei din Silezia Superioară şi Inferioară, ceea ce a dus la dezvoltarea unor ramuri ca: energetica, cocsochimia, metalurgia feroasă şi construcţiile de maşini.

Producţia energetică este legată în primul rînd de utilizarea huilei şi a cărbunilor bruni, de folosirea petrolului, în mare parte importat din U.R.S.S., precum şi de valorificarea în mai mică măsură a *hidroenergiei*.

Metalurgia feroasă foloseşte minereurile de fier din ţară şi cele importate din U.R.S.S., Suedia etc. Cele mai mari centre se află în sud (v. fig. 66). Cracovia, Katowice.

Industria construcţiilor de maşini produce nave maritime, utilaje electronice şi miniere, automobile, locomotive, vagoane şi maşini agricole (v. fig. 66).

Se dezvoltă **industria chimică** pe bază de cărbune, petrol, gaze naturale şi sulf.

Industria textilă şi cea **alimentară** au tradiţii vechi. Polonia este specializată în ţesături de in, bumbac şi lînă (Lodz), în producţia de zahăr şi conserve de peşte (porturile baltice). Poznan

Agricultura. O dată cu intensificarea mecanizării şi a chimizării, a crescut producţia de *cereale* şi *plante tehnice*. Se cultivă pe scară largă *secara* în centru şi nord, *grîul* în sud, apoi *orzul* şi *plantele furajere*. În producţia de *cartofi* şi *sfeclă-de-zahăr* R.P. Polonă ocupă un loc de frunte în Europa. Se cresc *cornute mari, porcine, oi* şi *păsări*.

Căile de comunicaţie. Pe teritoriul ţării se întîlnesc linii ferate şi căi rutiere internaţionale care străbat Europa. Principalele centre feroviare sînt *Varşovia* şi *Katowice*.

Fluviile Odra şi Vistula sînt folosite pentru navigaţie. La gurile lor s-au dezvoltat mari porturi maritime. Portul Szczecin de pe Odra este al doilea port al întregului bazin al Mării Baltice, după Göteborg.

La Varşovia se află un *aeroport* de importanţă internaţională.

Relaţiile economice externe. R.P. Polonă are relaţii comerciale cu ţările socialiste şi cu numeroase ţări din Europa şi alte continente. **Exportă:** cărbuni, cocs, cupru, unele produse textile, nave maritime etc. **Importă:** petrol, minereu de fier, produse petroliere, locomotive Diesel, produse chimice şi unele produse agroalimentare. Între R.P. Polonă şi ţara noastră se dezvoltă relaţii comerciale fructuoase, în avantajul ambelor ţări.

Rezumat

— Teritoriul Poloniei este o punte de legătură între Munţii Carpaţi şi Marea Baltică.

— Treptele de relief descresc în altitudine spre nord. Predomină cîmpia presărată cu morene şi lacuri glaciare.

— Subsolul este bogat în cărbuni superiori, minereuri de fier, sare şi sulf.

— R.P. Polonă este o ţară socialistă, cu o industrie modernă, în plină dezvoltare economică.

Ştiaţi că...

— În apropiere de oraşul Bialystok există un parc naţional, unde zimbrii trăiesc în rezervaţii, pentru a fi ocrotiţi de dispariţie ? Numărul lor este de circa 150, reprezentînd jumătate din numărul de zimbri de pe Pămînt. De aici au fost aduşi zimbrii din rezervaţia de la Haţeg din ţara noastră.

Întrebări şi aplicaţii

— Care sînt cele mai importante bogăţii ale subsolului ? Localizaţi-le pe hartă.

— Ce ramuri ale industriei sînt mai dezvoltate ? De ce ?

EUROPA NORDICĂ

Europa Nordică cuprinde statele : **Danemarca, Finlanda, Islanda, Norvegia şi Suedia.**

Această regiune este alcătuită dintr-un ansamblu de peninsule şi insule, cu un relief puternic modelat de gheţari.

Toate statele (mai puţin Islanda) au o economie dezvoltată, cu tradiţii vechi în pescuit, creşterea animalelor şi exploatarea lemnului.

Fig. 68. **Graficul suprafeţelor statelor din Europa Nordică**

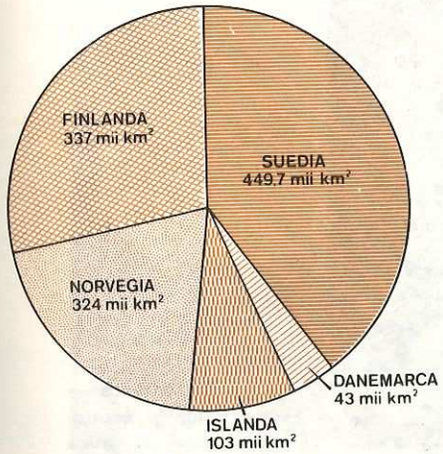

Fig. 69. **Graficul populaţiei statelor din Europa Nordică**

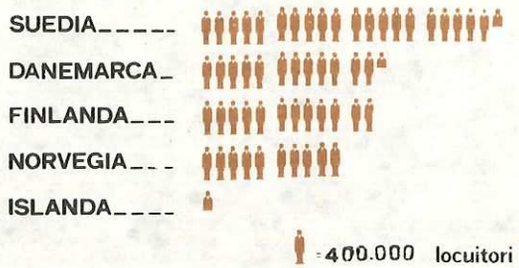

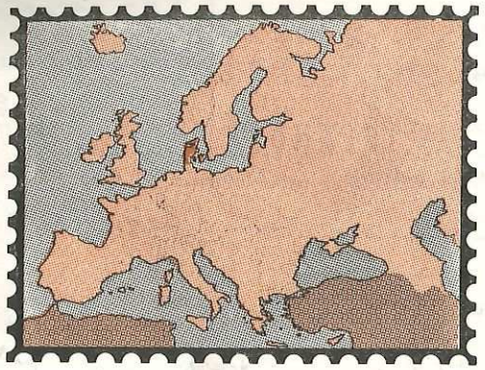

DANEMARCA

Aşezare

Danemarca este situată la poarta Mării Baltice, fiind înconjurată de ape, cu excepţia unei mici porţiuni din sud unde are graniţă de uscat cu R.F. Germania.

— Priviţi figura 70 şi arătaţi importanţa poziţiei geografice a ţării.

Teritoriul ţării este format din *Peninsula Iutlanda* şi numeroase insule ce formează arhipelagul danez : *Seeland, Fionia, Falster, Lolland* etc. (în total 500 de insule). Mai departe, în Marea Baltică, se află *Insula Bornholm*. În Regatul Danemarcei intră şi insulele *Far-Öer* şi *Groenlanda* (care a obţinut autonomie internă).

Fig. 70. **Danemarca — Harta fizică şi economică**

Condiţiile naturale

Relieful, o cîmpie joasă, cu morene în interior şi nisipoasă pe ţărmuri, are sub 150 m altitudine. Dintre *resursele naturale* menţionăm petrolul şi gazele naturale care se găsesc în Marea Nordului, apoi nisipuri şi caolin, toate în cantităţi mici.

Clima este temperat-oceanică. Din cauza situaţiei aproape insulare, *reţeaua hidrografică* este neînsemnată.

Populaţia şi oraşele

Populaţia Danemarcei este omogenă, formată din danezi. Densitatea este mai ridicată în Insula Seeland.

Populaţia urbană este preponderentă (83%) într-o ţară în care aproape nu se mai găsesc sate. Cel mai mare oraş este **Copenhaga**, capitala ţării, care, împreună cu suburbiile, concentrează 1/3 din populaţia ţării. Veche aşezare de pescari, Copenhaga s-a dezvoltat ca un port deosebit la strîmtoarea Sund (Öresund), iar mai tîrziu şi ca centru industrial şi comercial deosebit. Ea este renumită şi prin universitatea sa, una dintre cele mai vechi din lume, precum şi prin modernul său aeroport internaţional (Kastrup). Oraş întins, cu frumoase parcuri, între care celebra grădină de distracţii Tivoli, capitala daneză este vizitată anual de peste 9 milioane de turişti străini. Dintre celelalte oraşe se remarcă porturile din peninsula Iutlanda : **Arhus**, al doilea centru urban al ţării, **Alborg**, **Esbberg**, apoi **Odense**, în insula Fionia, în care s-a născut celebrul povestitor H.C. Andersen.

Fig. 71. **Copenhaga.** Vedere din centrul oraşului.

Economia

Danemarca este o ţară cu o economie capitalistă dezvoltată. Economia ei se bazează pe o industrie modernă legată de prelucrarea produselor agricole şi a materiilor prime importate şi pe o agricultură intensivă cu un înalt grad de mecanizare.

Principalele ramuri ale industriei sînt : *industria construcţiilor de maşini* (nave maritime, utilaje şi instalaţii industriale, electrotehnică), *industria chimică, a cimentului, ceramicii şi alimentară*. Centre industriale însemnate sînt în oraşele mari (fig. 70).

Agricultura daneză are condiţii mai prielnice în regiunile răsăritene, acoperite cu soluri fertile. Cea mai mare parte a suprafeţelor este cultivată cu plante furajere, pe baza cărora s-a dezvoltat mult creşterea cornutelor mari şi a păsărilor. Alte plante de cultură sînt cartofii, legumele, sfecla-de-zahăr şi cerealele (orz, ovăz, secară). Ea furnizează produse proaspete pieţelor din Marea Britanie şi din R.F. Germania.

Căile de comunicaţie sînt reprezentate prin transporturile maritime şi căile ferate care leagă Danemarca prin ferry-boat de Scandinavia şi Europa centrală. Aeroportul din Copenhaga se numără printre cele mai mari din Europa Nordică.

Danemarca **exportă** maşini şi utilaje, nave maritime, produse agroalimentare etc. şi **importă** cărbuni, petrol şi alte materii prime. Turiştii care vizitează anual Danemarca depăşesc de peste trei ori populaţia ţării.

Rezumat

— relieful : cîmpie nisipoasă
— clima : temperat-oceanică
— populaţia şi oraşele : danezi ; Copenhaga, Arhus, Odense
— economia : industrial-agrară dezvoltată
— construcţii navale, instalaţii, electrotehnică, produse chimice, ciment, ceramică, alimentară
— plante furajere, cartofi, legume, ovăz, secară, păsări, cornute mari
— transporturi : maritime, feroviare, ferry-boat
— comerţ : maşini, utilaje, nave, produse agroalimentare, turism dezvoltat.

Ştiaţi că...

— în strîmtoarea Sund, unde legăturile dintre Danemarca şi Suedia se fac prin ferry-boat se preconizează construirea unui pod rutier şi feroviar în lungime de 2 km ?

Întrebări şi aplicaţii

— ce ştiţi despre condiţiile naturale ale Danemarcei ?
— explicaţi caracteristica economică de ţară industrial-agrară dezvoltată a Danemarcei.

ISLANDA

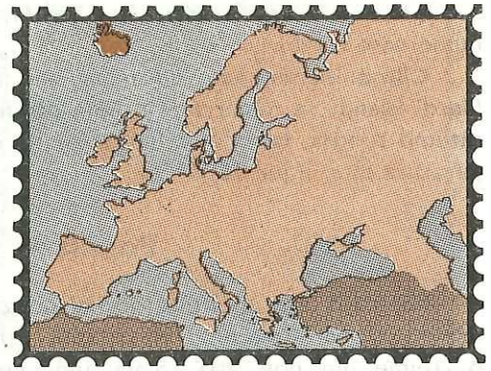

Condiţiile naturale

Islanda — ţara gheţurilor — cea mai apropiată ţară europeană de continentul America, situată în vecinătatea Cercului Polar de Nord, este cea mai mare insulă vulcanică de pe Glob.

— Arătaţi pe figura 72 aşezarea geografică a Islandei.

Relieful este format dintr-un podiş vechi, din lavă bazaltică, din care se ridică masive muntoase cu numeroşi *vulcani, gheisere* şi *gheţari*. Patru cincimi din întinderea ei este ocupată de munţi şi gheţari.

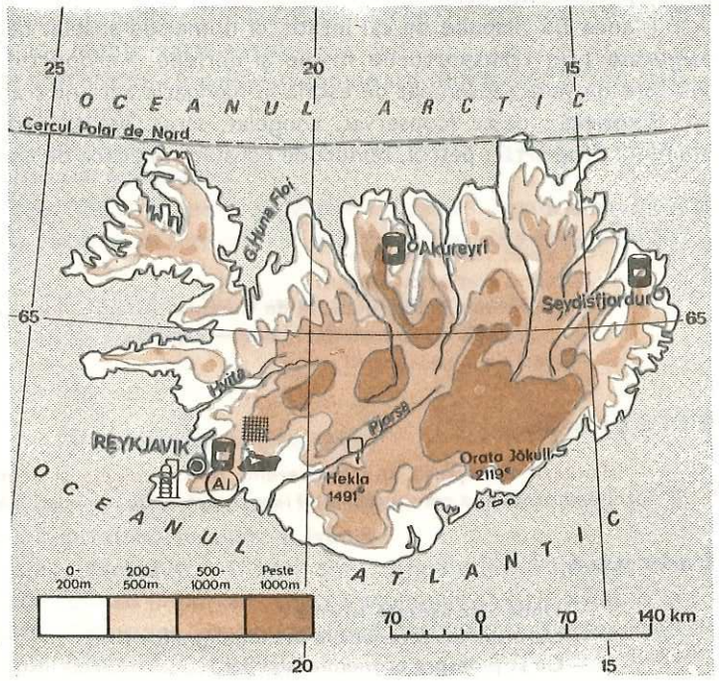

Fig. 72. **Islanda — Harta fizică şi economică**

Ţărmul, foarte crestat, ca şi al Norvegiei, prezintă cîteva golfuri mari şi numeroase fiorduri.

Clima Islandei este *subarctică,* îndulcită de curentul cald al Atlanticului de Nord. Islanda se remarcă prin lipsa pădurilor şi prezenţa unor întinse păşuni, alcătuind tundra. Iarna este lungă dar nu excesiv de friguroasă. În luna iulie temperatura este în jur de 11°C.

Populaţia şi oraşele

97 000 loc.

Populaţia este alcătuită din islandezi, care în proporţie de 50% locuiesc la oraşe. Cel mai mare oraş, **Reykjavik,** este capitala ţării şi cuprinde mai mult de o treime din populaţia totală, fiind cea mai nordică dintre capitalele lumii.

Economia

Principala îndeletnicire a locuitorilor este pescuitul maritim. Există mai multe porturi pescăreşti unde s-a dezvoltat industria conservelor din peşte. În acelaşi timp în Islanda au apărut şi alte ramuri industriale : construcţii şi reparaţii de nave pescăreşti, industria frigotehnică, îngrăşăminte, textile, ciment, rafinarea petrolului iar mai recent producţia de aluminiu (care deţine locul doi în exportul Islandei).

Agricultura, care deţine numai 1% din suprafaţa ţării, are ca ramură principală creşterea animalelor (oi, vaci de lapte). Cultura plantelor este puţin dezvoltată. Se cultivă cartofi şi ricin pe circa 1000 ha.

Locuitorii folosesc apele fierbinţi ale gheiserelor la încălzirea serelor de legume şi a locuinţelor.

Keflavik

Islanda nu dispune de căi ferate, ci numai de şosele. Legăturile externe sînt asigurate prin transporturile navale şi aeriene. Aeroportul de bază din Reykjavik este un punct însemnat de escală în navigaţia aeriană transatlantică.

Exportă : peşte (conservat, congelat, sărat, uscat, făină şi untură de peşte), aluminiu. **Importă :** petrol, bunuri de consum, mijloace de transport etc.

Rezumat

— podiş vechi, bazaltic
— ţărm crestat cu fiorduri
— clima subpolară, îndulcită de Curentul Atlanticului de Nord
— populaţia : islandezi, Reykjavik — capitala
— vaci de lapte, pescuit

Ştiaţi că...

— islandezii transportă apa gheiserelor prin conducte şi o utilizează în nevoile casnice, rezolvînd problema combustibilului într-o ţară unde nu există păduri ?

Întrebări

— Unde este aşezată Islanda ?
— Care sînt caracteristicile fizico-geografice ?
— Ce ştiţi despre economia Islandei ?

FINLANDA

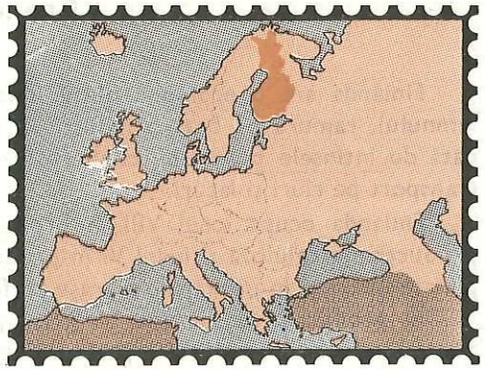

Aşezare, margini

Republica Finlanda, supranumită şi «Ţara celor o mie de lacuri», este aşezată în nordul Europei cu largă deschidere la Marea Baltică, golfurile Botnic şi Finic.

Finlandei îi aparţin şi Insulele Aaland (Ahvenanmaa) cu o suprafaţă de 1 505 km².

— Arătaţi pe figura 73 vecinii Finlandei şi principalele linii geografice care o străbat.

Condiţii naturale

Relieful Finlandei este un *podiş* cu numeroase morene şi chiuvete lacustre, rezultat din eroziunea unor munţi foarte vechi.

Laponia

Partea nordică este mai înaltă cu coline şi ramificaţii muntoase, iar pe margini se termină prin cîmpii litorale.

În general clima Finlandei este rece şi umedă, cu zăpezi bogate în timpul iernii, iar în nord *subpolară,* cu ierni aspre.

60 000 lacuri pe cca 32 000 kmp

Podişul Finlandei este presărat de o puzderie de lacuri legate prin rîuri scurte şi uneori repezi, folosite la transportul buştenilor şi obţinerea energiei electrice.

Principalele bogăţii ale Finlandei sînt *lemnul* şi *rocile de construcţii,* apoi *minereurile de fier, crom* (locul VI pe Glob), *cupru, nichel, cobalt, vanadiu.*

Populaţia şi oraşele

Populaţia este formată în majoritate din finlandezi, mai concentrată pe litoral şi în părţile sudice. În nord mai locuiesc şi laponi.

Principalele oraşe sînt : **Helsinki,** «Oraşul alb», capitala ţării, un oraş modern situat la golful Finic, cel mai important centru economic al ţării, avînd o industrie larg diversificată, **Tampere,** important nod feroviar şi **Turku,** port maritim şi vechi centru universitar.

Economia

69,3% din suprafaţă

Finlanda are o economie dezvoltată, bazată pe exploatarea şi prelucrarea lemnului, ramură de bază a industriei. Dezvoltarea industriei lemnului este legată de întinsele păduri de conifere, de energia electrică şi de posibilităţile de transport pe rîuri şi lacuri.

Finlanda ocupă locul VIII în producţia mondială de cherestea, locul V în producţia de celuloză şi locul VI în producţia de hîrtie de ziar. Fabricile sînt amplasate mai ales în principalele oraşe (v. fig. 73).

În producţia de energie electrică pe locuitor, Finlanda ocupă locul V pe plan mondial. Cea mai mare parte a energiei electrice este obţinută prin numeroasele hidrocentrale, repartizate pe tot cuprinsul ţării, termocentrale şi centrale atomoelectrice.

Alte ramuri industriale, ca: exploatarea şi prelucrarea metalelor neferoase, siderurgie (Tampere), construcţii de maşini (nave, electrotehnică, utilaje forestiere), chimică (îngrăşăminte, fibre sintetice), materiale de construcţii, textilă şi alimentară, sînt răspîndite mai mult în sudul ţării şi în porturi (v. fig. 73).

Agricultura se practică în sudul ţării în condiţii dificile de climă şi sol. Unele plante (orzul, grîul, secara, ovăzul, cartoful) reuşesc să dea recolte satisfăcătoare în scurta perioadă de vegetaţie (iunie-august). Creşterea animalelor (bovine şi reni) şi vînatul ocupă un loc important în asigurarea cu resurse alimentare.

Căile de comunicaţie sînt mai dense în partea centrală şi sudică.

Finlanda **exportă** lemn şi produse din lemn, granit, minereuri de cupru, produse chimice, utilaje forestiere etc. şi **importă** cereale, petrol, cărbuni, oţeluri, bunuri de consum.

Rezumat

— podiş vechi, clima aspră; 60 000 de lacuri
— populaţia: finlandezi, laponi; oraşe: Helsinki, Turku, Tampere, Pori
— economie: industria lemnului, celuloză, hîrtie, mobilă, siderurgie, nave, electrotehnică, utilaj forestier, materiale de construcţii, textile, alimentară, zootehnie.

Ştiaţi că...

— Finlanda fiind situată la o latitudine nordică avansată, în aşa-zisele «nopţi albe» vacile pasc şi ziua şi noaptea?

— Deşi Finlanda dispune de puţine bogăţii subsolice, deţine totuşi cea mai mare mină de cupru din lume?

Întrebări

— ce particularităţi prezintă condiţiile naturale ale Finlandei?
— ce este specific în economia Finlandei ?

NORVEGIA

Aşezare, margini

Norvegia, «Ţara fiordurilor», ocupă faţada atlantică a Peninsulei Scandinavice. O graniţă sinuoasă, trasată prin zona muntoasă, o desparte pe o lungime de aproape 1 000 km, de Suedia. În nord se învecinează cu Finlanda şi U.R.S.S. În interiorul ţării intră şi *Arhipelagul Svalbard*. În regatul Norvegiei se află cel mai nordic punct al continentului (Capul Nord).

Condiţii naturale

M-ţii Scandinavici, Trondheims, Sogne

Cea mai mare parte din Norvegia este ocupată de munţi foarte vechi. Ei sînt abrupţi spre ţărmul Mării Nordului şi de un pitoresc rar, dat de mulţimea fiordurilor şi insulelor.

Culmile munţilor sînt tocite de eroziune şi acoperite cu gheţari.

Oslo

În sudul Norvegiei se întinde o fîşie îngustă de cîmpie litorală, cu ţărmuri la fel de crestate, cu fiorduri. Ea ocupă doar 3% din suprafaţa ţării.

Resursele subsolului sînt reprezentate prin *minereuri de fier, cupru, petrol, mangan* şi altele.

Clima şi apele. Litoralul norvegian — cu climă temperat oceanică — este scăldat de apele calde ale Curentului Atlanticului de Nord. Astfel el rămîne liber de gheaţă, permiţînd o activitate maritimă neîntreruptă tot anul. În interiorul ţării clima este continentală, cu ierni lungi şi aspre, iar verile scurte şi calde, cu precipitaţiile reduse. Îngheţurile permanente încep de la 1 000—1 500 m înălţime, din cauza latitudinii nordice. În nord este climă subpolară.

Gloma

Apele sînt numeroase, scurte şi repezi, foarte bogate în hidroenergie.

Populaţia şi oraşele

Populaţia Norvegiei este formată din norvegieni. Densitatea este redusă. Cea mai densă populaţie se găseşte în sudul ţării, în zona litorală.

Cele mai importante oraşe sînt: **Oslo,** capitala ţării, oraş cu aşezare pitorească în interiorul fiordului cu acelaşi nume, principalul centru economic, **Bergen, Stavanger, Trondheim** şi **Narvik,** toate porturi maritime, pe coasta vestică.

Economia

Norvegia este o ţară industrial-agrară dezvoltată, datorită valorificărilor intensive a resurselor ţării, precum şi hărniciei şi iscusinţei locuitorilor.

Industria, diversificată, este legată de exploatarea şi prelucrarea minereurilor de fier (partea sudică) şi de folosirea energiei electrice produse de hidrocentrale.

Locul I pe Glob

Din platforma Mării Nordului, începînd din anul 1971, se exploatează importante cantităţi de petrol şi gaze (v. fig. 29). Norvegia a devenit o mare producătoare şi mai ales exportatoare de petrol a Europei. Zăcămîntul de gaze naturale de la Frigg din Marea Nordului, cel mai bogat zăcămînt din lume, îl împarte cu Marea Britanie, 60% revenind Norvegiei (v. fig. 29). Statul controlează cea mai mare parte a acestor resurse.

Ecofisk, Cod, Bream

Industria construcţiilor de maşini produce: nave (unul dintre marii constructori mondiali de nave maritime), utilaje industriale, utilaj petrolier de foraj şi extracţie, produse electronice, industria chimică (coloranţi, îngrăşăminte, explozivi) ş.a. Un loc deosebit îl ocupă industria lemnului (cherestea, mobilă, celuloză, chibrituri şi hîrtie) (v. fig. 73), pădurile ocupînd 25% din teritoriu.

În industria alimentară se remarcă produsele din peşte şi produsele lactate.

Agricultura norvegiană se bazează pe creşterea intensivă a animalelor pentru carne sau lapte (ovine, bovine, porcine) ori pentru pielicele (vizoni, vulpi). Terenurile cultivate sînt restrînse. Se cultivă ovăz, orz, plante pentru nutreţ, cartofi, legume, pomi fructiferi (peri, pruni).

Pescuitul joacă un rol însemnat în economia Norvegiei (locul IV pe Glob). În apele arctice se practică şi vînătoarea de balene.

Căile ferate sînt aproape toate electrificate.

Fig. 74. Vedere panoramică asupra oraşului **Oslo,** vestit prin «Muzeul Mării» este şi centru turistic şi al sporturilor de iarnă.

Fig. 73. **Norvegia, Suedia şi Finlanda. Harta fizică şi economică.**

Locul IV în lume

Norvegia este o însemnată țară maritimă, care dispune de o puternică flotă comercială, ce-i aduce importante venituri. Flota sa petrolieră reprezintă 10% din cea a lumii.

Norvegia **exportă:** nave, minereuri de fier, aluminiu, petrol, lemn, cherestea, mobilă, celuloză, hîrtie, chimicale, pește (în primul rînd heringi) și **importă:** cărbuni, produse alimentare, mașini, utilaje industriale, oțel, fontă etc.

Frumusețea inegalabilă a fiordurilor sale, ca și fenomenele luminoase din nordul îndepărtat (aurorele boreale), orașul Oslo și împrejurimile atrag numeroși turiști din toate colțurile lumii.

Rezumat

— Țară maritimă cu un țărm foarte dantelat de numeroase fiorduri.
— Relieful, format din munți vechi, vulcanici, a fost modelat de ghețari.
— Clima este favorabilă rețelei hidrografice, pășunilor și pădurilor.
— Pe platforma continentală din Marea Nordului are însemnate rezerve de petrol. În producția de petrol ocupă locul trei în Europa după U.R.S.S. și Marea Britanie.
— Are tradiții în pescuitul maritim. Energia electrică obținută prin hidrocentrale plasează Norvegia pe locul I în producția pe locuitor.

Știați că...

— de-a lungul țărmului Norvegiei se înșiră aproape 150 000 de insulițe?
— că țărmul în linie aeriană are 1 700 km? iar pe itinerarul fiordurilor 27 000 km?

Întrebări

— ce știți despre relieful Norvegiei?
— bazîndu-vă pe cunoștințele din clasa a V-a, reamintiți-vă cum s-au format fiordurile.
— ce este caracteristic economiei Norvegiei?

SUEDIA

Condiții naturale

Regatul Suediei ocupă cea mai mare parte a Peninsulei Scandinavice și numeroase insule din Marea Baltică și Golful Botnic.

— Arătați pe figura 73 așezarea și vecinii țării.

În Suedia se află versantul estic al Munților Scandinavici, care se termină domol spre est într-un podiș. Ghețarii de odinioară au lăsat urme evidente pe întreaga suprafață a țării (văi glaciare, lacuri etc.). P. Norrland

În sud se întinde un podiș deluros și cîmpii mult mai întinse decît în Norvegia (v. fig. 73).

Suedia dispune de importante *resurse ale subsolului*, mai ales **minereuri de fier**, de foarte bună calitate, apoi **cupru, zinc, plumb, lignit, turbă, uraniu** etc.

Clima este în general continentală, cu ierni lungi și aspre în nord și mai blîndă în sud, influențată de mare.

Golful Botnic îngheață cam 4 luni pe an. Clima în nord este aspră, subarctică.

Apele curgătoare ale Suediei au un curs paralel și sînt orientate spre Marea Baltică. În strîmtoarea Kattegat se varsă *Gota*, important pentru că pe el se află marele port Göteborg. Teritoriul țării este presărat cu numeroase lacuri glaciare drenate de o rețea densă de rîuri ce se scurg spre Golful Botnic. Lule, Ume, Dal

Vegetația este formată din păduri întinse de conifere ce acoperă mai mult de jumătate din întinderea țării și pajiști mănoase.

Populația și orașele

Populația Suediei este formată în majoritate din *suedezi* și un număr mic de *laponi*. Mai mult de patru cincimi trăiesc la orașe.

Cele mai mari orașe sînt: **Stockholm**, capitala țării, port la Marea Baltică și **Göteborg** principalul port maritim, la strîmtoarea Kattegat. Stockholm este cunoscut ca mare centru economic și cultural, oraș modern, amplasat pe mai multe insule ale lacului Mälaren, motiv pentru care e supranumit și «Veneția nordului». 1,4 mil. locuitori

Fig. 75. **Stockholm — capitala Suediei,** supranumit şi Veneţia nordului.

Göteborg este un mare port şi centru industrial (şantiere navale, uzinele de automobile «Volvo»). Alte oraşe sînt: **Malmö,** port activ la Öresund, **Uppsala** şi **Lund** cu vechi universităţi, **Norrköping** şi **Västeras.**

Suedia este o ţară cu o economie industrial-agrară dezvoltată, situîndu-se printre ţările puternic industrializate ale lumii.

Economia ei se bazează pe valorificarea minereurilor de fier, a lemnului, a hidroenergiei şi pe înalta calificarea a forţei de muncă.

Kiruna, Gällivare

Ramurile de bază le formează siderurgia, construcţiile de maşini şi industria chimică. *Minereurile de fier* sînt exploatate din nord, în mare parte exportate în ţările mari consumatoare de minereu de fier din vestul Europei, metalurgia feroasă şi neferoasă (în centrul ţării), construcţii de maşini-unelte, locomotive electrice, aparate telefonice, radio, televizoare, nave maritime, utilaje forestiere ş.a. Centre importante sînt în marile oraşe (v. fig. 73).

Locul II în prod. mondială

În producţia de energie electrică pe locuitor Suedia ocupă locul III pe glob (după Norvegia şi Canada). 77% din producţie este obţinută prin hidrocentrale; pondere mică o au centralele atomoelectrice şi termocentralele.

Locul V

Industria chimică produce îngrăşăminte, celuloză şi hîrtie, iar industria lemnului: cherestea, mobilă, schiuri, chibrituri, plăci aglomerate etc. Centrele de prelucrare se află în porturile de la Golful Botnic şi în marile oraşe din centrul ţării.

Industria textilă se bazează pe materiile prime din import (bumbac, lînă), producînd o gamă variată de ţesături.

Agricultura are condiţii ceva mai bune decît în Norvegia. Principala regiune agricolă este cea din sud, unde se cultivă orz, grîu şi sfeclă de zahăr.

O atenţie deosebită se dă creşterii bovinelor pentru carne şi lapte.

Pescuitul se practică în Marea Baltică, mai ales în Golful Botnic.

Marea majoritate a căilor ferate sînt electrificate şi se găsesc în partea centrală şi sudică. Şoselele sînt în mare parte asfaltate.

În Suedia se practică navigaţia, atît pe mare, cît şi pe lacurile interioare, legate prin canaluri. La Stockholm se află un aeroport de însemnătate europeană.

Suedia are *legături comerciale* cu multe ţări. Ea **exportă :** minereuri de fier, celuloză, hîrtie, chibrituri, maşini, utilaje, nave maritime etc. **Importă :** petrol, cărbuni, produse agroalimentare.

Rezumat

— Ţară scandinavă cu un relief format în general dintr-un podiş — este presărată de numeroase lacuri de origine glaciară.

— Clima a favorizat dezvoltarea unor păduri întinse de conifere şi păşunilor.

— Deţine rezerve foarte însemnate de minereu de fier.

— Industria modernă produce o gamă variată de maşini, bine apreciată pe plan internaţional.

— Creşterea cornutelor mari ocupă un loc însemnat în economia ţării.

Întrebări

— **Care sînt condiţiile naturale specifice Suediei ?**

— **Ce resurse naturale stau la baza dezvoltării industriei ?**

Ştiaţi că...

— La Kiruna se află cea mai mare mină de minereu de fier din lume ?

— Centralele atomoelectrice participau în 1977 cu 22% la producţia de energie electrică a Suediei ?

EUROPA RĂSĂRITEANĂ ŞI PARTEA ASIATICĂ A U.R.S.S.

UNIUNEA REPUBLICILOR SOVIETICE SOCIALISTE

U.R.S.S. este primul stat socialist din lume, creat în urma Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, care a desfiinţat exploatarea omului de către om şi a instaurat o nouă orînduire, orînduirea socialistă.

Aşezare, margini

U.R.S.S. cuprinde partea estică a Europei şi peste 1/3 din suprafaţa Asiei.

U.R.S.S. este cel mai întins stat din lume, măsurînd de la est la vest 10 000 km, iar de la nord la sud 4 500 km.

Urmăriţi pe harta pliantă conturul graniţelor U.R.S.S. şi arătaţi care sînt vecinii acestei ţări, principalele mări şi oceane ce scaldă ţărmurile Uniunii Sovietice şi insulele acestei ţări.

— Care sînt punctele extreme ale U.R.S.S.?

Condiţiile fizico-geografice

Relieful acestei ţări este format din cîmpii, podişuri, munţi vechi şi tociţi, precum şi munţi tineri.

În partea europeană predomină un relief de **cîmpii** şi **podişuri.**

— Vezi harta şi arată care sînt aceste forme de relief.

La limita dintre Europa şi Asia se află un lanţ de munţi bătrîni, erodaţi, cu înălţimi reduse. În sudul părţii europene un şir de munţi tineri, continuă lanţul alpin. — Ural, Caucaz

În partea asiatică a U.R.S.S. se întinde o cîmpie mlăştinoasă, continuată spre sud cu o altă cîmpie formată în mare parte din deşerturi nisipoase şi argiloase şi din depresiuni ocupate de lacuri sărate. Spre est se află o zonă de podiş, în cuprinsul căreia se întîlnesc şi munţi mai mici. În partea răsăriteană se ridică munţi înalţi, care ajung pînă la ţărmul Oceanului Pacific. — C. Turanului, Verhoiansk

În Peninsula Kamceatka se găsesc vulcani activi.

În partea sudică, de la Marea Caspică şi pînă la Marea Ohotsk, întîlnim un lanţ de munţi (tineri şi bătrîni). Altitudinea maximă se află în Munţii Pamir. — 7 495 m

— Vezi harta şi spune care sînt aceşti munţi.

Bogăţiile subsolului sînt foarte mari: **cărbuni, gaze naturale, petrol.** De asemenea U.R.S.S. dispune de însemnate rezerve de minereuri: **fier, mangan, cupru, zinc, plumb, cositor, bauxită,** apoi metale preţioase **(aur, platină, argint)** şi **radioactive** (v. harta pliantă). U.R.S.S. este singurul mare stat industrializat care-şi sprijină dezvoltarea economiei pe resursele proprii de materii prime şi energie. — Locul I pe Glob

Clima

Pe teritoriul U.R.S.S. se întîlnesc aproape **toate felurile de climă** din zona rece şi temperată, schimbîndu-se de la nord la sud: **clima rece** (polară şi subpolară), **clima temperat-continentală** mai umedă spre vest şi cu **caracter excesiv** în Siberia.

În regiunile de la răsărit de Marea Caspică şi pînă la poalele munţilor din sud este o *climă foarte secetoasă.* Aici se întîlnesc deşerturi mari *(Kîzîlkum, Karakum). Clima subtropicală uscată* se află pe unele văi din Asia Centrală şi pe ţărmul sudic al Crimeei.

Pe litoralul caucazian al Mării Negre este o *climă subtropicală umedă*. Vînturile care bat dinspre Marea Neagră aduc precipitaţii bogate tot timpul anului. Gerurile lipsesc aproape complet, iar verile sînt călduroase.

— Arătaţi tipurile de climă din Europa şi comparaţi-le cu cele din U.R.S.S.

Apele

Teritoriul U.R.S.S. este împînzit de fluvii şi rîuri ce curg în diferite direcţii (v. harta pliantă) şi au mare însemnătate pentru navigaţie şi producerea energiei electrice.

În anii puterii sovietice au fost construite canaluri de legătură pentru înlesnirea navigaţiei sau pentru asigurarea apei în zonele deşertice. Recent a început să funcţioneze «artera albastră», lungă de 500 km, a canalului Irtîş-Karaganda. Este prima experienţă sovietică de transferare a apelor din Siberia în Kazahstanul secetos.

Ladoga, Onega Kuibîşev, Bratsk

Lacurile, destul de numeroase, se deosebesc după anumite particularităţi: unele sînt rămăşiţe ale vechilor mări de odinioară, altele tectonice (Baikal), altele de acumulare (create de om).

Marea Caspică este cel mai întins lac din lume, iar *Lacul Baikal* cel mai adînc.

Apele sînt intens folosite pentru navigaţie, irigaţii şi producerea energiei electrice.

Vegetaţia şi animalele

Clima rece şi temperată, ca şi relieful variat, desfăşurate pe o mare întindere a teritoriului, fac ca U.R.S.S. să aibă zone de vegetaţie şi faună felurite de la nord la sud. În zona polară, **tundra** şi *tundra împădurită* sînt formate din muşchi şi licheni spre nord, iar spre sud apar arbuşti izolaţi. În tundră trăiesc: renul, vulpea polară, lupul, iepurele alb, potîrnichea polară ş.a. Vara, tundra este populată de păsări numeroase. Mai la sud se întinde **taigaua** (pădurea de conifere), care formează o zonă neîntreruptă de la Marea Baltică la Oceanul Pacific, fiind astfel cea mai întinsă pădure din lume. În ea trăiesc animale care sînt vînate pentru blănuri ca: veveriţa, ursul brun, rîsul, lupul, hermelina, samurul.

Zona de **păduri amestecate** (conifere şi stejar) face legătura cu întinsele stepe din sud, iar stepele, cu soluri fertile de cernoziom, au fost arate şi transformate în mari grînare ale ţării. În regiunile secetoase din Asia Centrală se întind *semideşerturi* şi *deşerturi*, cu vegetaţie săracă (Kîzîlkum, Karakum, Ustiurt, Betpak-Dala). Aici, irigaţiile întinse au permis dezvoltarea agriculturii de-a lungul canalurilor.

Zona subtropicală de pe ţărmul sudic al Crimeei, de pe litoralul caucazian al Mării Negre şi unele văi adăpostite din sudul Asiei Centrale, au o vegetaţie variată şi întinse culturi de arbori mediteraneeni, precum şi unii arbori tropicali.

În general vegetaţia arborescentă a U.R.S.S. ocupă 40% din suprafaţa ţării.

În zonele de munte trăiesc animale, ca: lupul, vulpea, ursul, iar în zona deşerturilor din Asia Centrală se întîlnesc reptile şi mamifere mici. **Cămila cu două cocoaşe** este folosită ca animal de povară.

Rezumat

— U.R.S.S. este o ţară euro-asiatică avînd dimensiuni de continent.
— Un relief în care unităţile lui componente se întind pe mari suprafeţe.
— Clima temperată şi rece are cel mai pronunţat caracter continental de pe Glob
— Reţeaua hidrografică este pe măsura suprafeţei ţării.
— Vegetaţia bogată şi variată în care pădurea de conifere (taigaua) ocupă suprafeţe uriaşe.
— O ţară cu uriaşe rezerve de energie şi materii prime minerale, pe măsura teritoriului.

Populaţia şi oraşele

După numărul locuitorilor săi, U.R.S.S. ocupă locul al III-lea pe Glob, după R.P. Chineză şi India.

În U.R.S.S. trăiesc înfrăţite numeroase popoare. Cei mai mulţi sînt *ruşii* (50%), care trăiesc în centrul părţii europene şi în Siberia, apoi *ucrainenii* (20%). De asemenea, în partea europeană a U.R.S.S. trăiesc *bieloruşi, moldoveni, letoni, estoni* şi *lituani*. În Transcaucazia trăiesc *gruzini* (georgieni), *armeni* şi *azerbaidjeni*, iar în Asia Centrală: *kazahi, turkmeni, uzbeci, tadjici* şi *kirghizi*. Între Volga şi Munţii Ural sînt *udmurţi, tătari* şi *başchiri* iar în Siberia, în afară de ruşi, în număr mic se întîlnesc *iakuţi, mongoli, buriaţi* etc.

Prin crearea *republicilor unionale*, a *republicilor autonome*, a *regiunilor autonome* şi a *districtelor naţionale*, toate popoarele U.R.S.S. se bucură de drepturi egale şi trăiesc înfrăţite în marea familie a popoarelor sovietice.

12 locuitori/kmp

Densitatea medie este mică, dar în partea europeană, în jurul Moscovei, al Leningradului, în bazinul Doneţk şi în vestul ţării ea ajunge la 100—200 locuitori pe km². Spre nord şi în partea asiatică, densitatea este mult mai redusă, ajungînd în unele locuri la mai puţin de un locuitor pe km². Prin dezvoltarea industrială a regiunilor estice, densitatea populaţiei a crescut simţitor în Ural, sudul Siberiei, la nord şi sud de Munţii Caucaz, în regiunile joase din Asia Centrală etc.

Populaţia urbană a crescut continuu, ea reprezentînd aproape 1/2 din populaţia totală. În anii construcţiei socialiste au apărut sute de noi oraşe, mai ales în regiunile estice.

8,4 milioane locuitori

În prezent, *20 oraşe au o populaţie de peste un milion de locuitori*. Cel mai important este **Moscova**, capitala U.R.S.S. şi principalul său centru economic, politic şi cultural.

Moscova într-un asfinţit de primăvară

(L e c t u r ă)

Primăvara îşi face apariţia la Moscova brusc, ca o surpriză, ca un neaşteptat mesaj al soarelui. În două-trei zile grădinile şi parcurile îmbracă veşmintele multicolore ale florilor, iar pe pămînt, între masivele de beton ale clădirilor, se aşterne covorul mătăsos al gazonului. Copacii, care cu o zi înainte întindeau încă spre cer ramurile lor scheletice, capătă dintr-odată o înfăţişare festivă. Această metamorfoză grabnică, de la o zi la alta a întregii naturi, atît de caracteristică ţinuturilor nordice, zămisleşte tablouri grandioase pe spaţiile imense ale unui oraş ca Moscova.

Contemplată de pe cea mai înaltă platformă naturală care domină peisajul — Colinele Lenin, pe care se profilează maiestuosul edificiu al universităţii «*Lomonosov*» — Moscova îşi dezvăluie alcătuirea urbanistică radială: largi bulevarde concentrice se înscriu în peisaj, din ce în ce mai ample, ca nişte cercuri într-un ocean fremătător, brăzdat de milioane de lumini. În centrul acestor artere se află partea cea mai veche a oraşului, ridicată încă în urmă cu şase-şapte secole: o impresie covîrşitoare produce asupra privitorului, chiar de la această distanţă, cetatea Kremlinului în care se află în prezent reşedinţa organelor de conducere ale statului sovietic. În lumina uşor neguroasă a asfinţitului de primăvară, apele rîului Moscova oglindesc turlele aurii ale catedralelor construite odinioară între zidurile vechii cetăţi, lîngă care se desenează straniul zvîcnet de turle multicolore, drepte şi încolăcite, ale frumoasei biserici Vasile Blajinul.

Fig. 76. **Aspect din Moscova**

Un vast spaţiu asfaltat se întinde chiar la poalele cetăţii Kremlinului: faimoasa Piaţă Roşie, unde se desfăşoară marile demonstraţii de masă cu prilejul sărbătorilor naţionale ale popoarelor sovietice. De aici pornesc ca adevărate raze — aceasta şi explică denumirea de alcătuire urbanistică radială —, artere stradale de o lungime impresionantă. Printre ele, cea mai cunoscută este strada Gorki, una dintre cele mai importante artere comerciale ale capitalei sovietice; la parterul impozantelor edificii magazinele variate se înşiruie aproape unul lîngă celălalt. Aici se află şi importante aşezăminte de cultură; menţionăm numai pe cel mai renumit, marea sală de concerte «Ceaikovski». Strada Gorki se prelungeşte cu şoseaua Leningradului, în jurul căreia s-au grupat cîteva din noile cartiere moscovite. Dealtminteri, noile cartiere, unele autentice oraşe, cu 3—400 000 de locuitori, s-au întins în ultimii ani spre toate zările, atît în zona portului fluvial Himki, cît şi în preajma Expoziţiei Realizărilor Economiei Naţionale, dominată de giganticul turn al reţelei de televiziune, înalt de peste 500 de metri. Merită menţionat la acest turn, de pe acum vestit în întreaga lume, că la unul dintre etajele sale, cam la înălţimea de 200 metri, se găseşte un original restaurant rotitor, un fel de placă turnantă care se învîrteşte încet în jurul propriei sale axe, îngăduind astfel vizitatorilor de la mese să admire, în decurs de o oră, întreaga panoramă a metropolei cu peste opt milioane de locuitori.

Iar de la această înălţime, situată exact în faţa colinelor Lenin, dar de la o distanţă de treizeci de kilometri, în partea opusă a oraşului, Moscova în asfinţitul de primăvară, cu cerul pîlpîind de ultimele reverberaţii roşietice şi cu milioane de lumini aprinzîndu-se de-a lungul vastelor artere, pare o constelaţie răsturnată — constelaţie cu aştri de neon.

Ş t i a ţ i c ă...

— Moscova este port la cinci mări? Ea este legată prin canaluri de: Marea Albă, Marea Baltică, Marea Azov, Marea Neagră şi Marea Caspică.

În partea de nord-vest, la gurile fluviului Neva, se află oraşul **Leningrad,** al doilea mare oraş al ţării şi principal port maritim al U.R.S.S. Oraş mai tînăr ca Moscova, fondat de ţarul Petru I, Leningradul se bucură de reputaţia unui mare centru industrial şi cultural, cu profunde semnificaţii în istoria U.R.S.S. Aici, în 1917, Crucişătorul «Aurora» a dat semnalul începerii Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie.

4 800 000 locuitori

Kiev, aşezat pe Nipru, capitală a R.S.S. Ucraineană, este un însemnat centru industrial şi cultural, un adevărat oraş-muzeu, cu numeroase monumente de artă, parcuri şi grădini.

2,4 mil. loc.

Tot în partea europeană se află şi alte oraşe mari: **Gorki, Kuibîşev şi Volgograd,** cele mai cunoscute dintre oraşele de pe Volga; **Minsk,** capitala R.S.S. Bieloruse, **Harkov,** cunoscut centru industrial al Ucrainei şi **Odessa,** însemnat port sovietic la Marea Neagră.

În Transcaucazia se află **Baku,** capitala R.S.S. Azerbaidjene, oraş-port la Marea Caspică, vechi centru al industriei petroliere, **Tbilisi,** capitala R.S.S. Gruzine şi **Erevan,** capitala R.S.S. Armene.

În partea asiatică se află oraşe mari, cu peste un milion de locuitori: **Sverdlovsk,** principalul centru economic al Uralului, **Taşkent,** capitala R.S.S. Uzbece, cel mai mare oraş şi centru industrial din Asia Centrală, oraşele **Novosibirsk, Omsk.** În Extremul Orient se află **Vladivostok,** principalul port sovietic la Oceanul Pacific.

Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste este formată din **15 republici unionale.**

— Priviţi hărţile colorate de la sfîrşitul manualului şi spuneţi care sînt republicile unionale ale U.R.S.S.

Economia

U.R.S.S. are o *economie industrial-agrară bine dezvoltată.* Ea este rezultatul eforturilor depuse de popoarele sovietice sub conducerea Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, al unui proces rapid de creştere a producţiei industriale şi agricole, în condiţiile construcţiei socialismului şi comunismului.

În anii construcţiei socialiste, într-un timp relativ scurt, Uniunea Sovietică a devenit *a doua mare putere industrială a lumii după S.U.A., iar în multe privinţe se află în fruntea tuturor ţărilor.*

S-au dezvoltat din punct de vedere economic toate regiunile ţării. O mare dezvoltare cunosc, în prezent, regiunile estice (Uralul, sudul Siberiei, Extremul Orient, Kazahstanul, Asia centrală sovietică).

Industria

Uniunea Sovietică şi-a creat o industrie modernă, mecanizată şi automatizată. Dispune de materii prime în cantităţi mari: cărbuni, petrol, gaze naturale, minereuri, roci de construcţie, lemn, produse agricole, astfel încît industria şi-a putut dezvolta toate ramurile, atît industria grea cît şi cea uşoară şi alimentară.

Locul I pe Glob

Baza energetică este asigurată, în primul rînd, de **exploatarea cărbunelui.** Marile bazine carbonifere sînt situate atît în partea europeană *(Doneţk, Moscova, Peciora),* cît şi în cea asiatică *(Karaganda, Kuzneţk).* Bine dezvoltată este şi **extracţia petrolului,** concentrată în zona Volga-Ural, apoi în Caucazul de Nord şi zona Mării Caspice (Baku, Emba etc.). În est există noua regiune petroliferă de mari perspective, şi anume Siberia de Vest. Rafinării importante se află la *Tobolsk, Baku, Groznîi, Kuibîşev, Ufa* şi *Omsk,* U.R.S.S. exportă petrol prin porturile de la Marea Baltică şi Marea Neagră, de asemenea şi prin «Conducta prieteniei», care ajunge în unele ţări socialiste europene (R.P. Polonă, R.S. Cehoslovacă, R.D. Germană şi R.P. Ungară).

U.R.S.S. ocupă primul loc pe Glob în producţia de **gaze naturale** *(Caucazul de Nord, Volga-Ural, Baku, Asia Centrală, Siberia de Vest).*

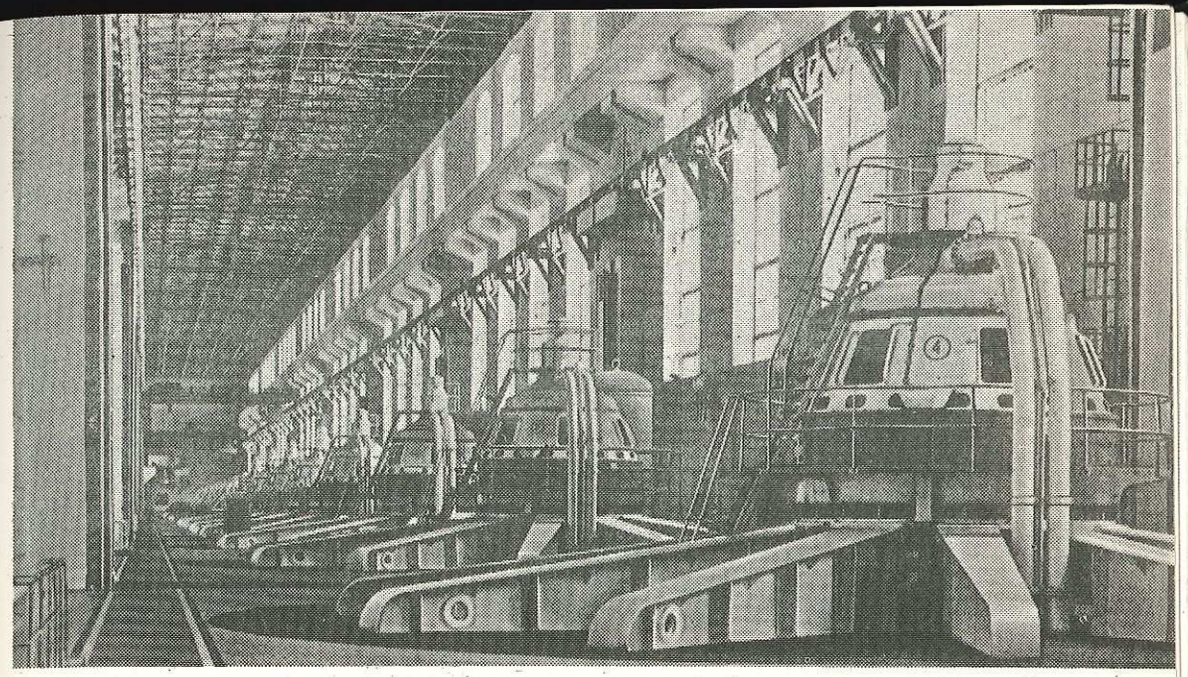

Fig. 77. **Aspect din sala turbinelor hidrocentralei «Lenin» de pe Volga.**

Producţia de **energie electrică** creşte într-un ritm deosebit de rapid, folosindu-se puterea apelor, în marile hidrocentrale de pe Nipru, Volga (Volgograd, Kuibîşev), apoi cele din partea asiatică (*Bratsk* pe Angara, *Krasnoiarsk* pe Enisei). Sînt construite mari termocentrale şi centrale atomoelectrice (v. harta).

Erevan, Leningrad, Voronej

Metalurgia feroasă dispune de o puternică bază de materii prime, mai ales de minereuri de fier şi mangan. Marile uzine siderurgice sînt amplasate în zonele de exploatare a minereurilor de fier, în mari bazine carbonifere, în apropierea hidrocentralelor sau în marile centre industriale (v. harta de la sfîrşitul manualului).

Locul I pe Glob

Locul I pe Glob în producţia de fontă şi oţel

Metalurgia metalelor neferoase este, de asemenea, însemnată, îndeosebi exploatarea şi prelucrarea cuprului, a zincului, a plumbului şi a producţiei de aluminiu (v. harta de la sfîrşitul manualului).

Ramura de bază a industriei este cea a **construcţiilor de maşini,** cu *o gamă variată de produse:* echipament industrial, utilaje industriale diferite, material feroviar, tractoare, aparataj de înaltă tehnicitate pentru cercetarea spaţiului cosmic, avioane (v. fig. 78), echipament energetic, motoare electrice, aparate de radio şi televiziune etc. (v. harta).

Pentru **industria chimică,** U.R.S.S. dispune de variate materii prime: cărbuni, petrol, gaze naturale, minereuri neferoase, săruri de potasiu, sulf, sare gemă etc. (v. harta).

Bogatele *rezerve forestiere ale taigalei* sînt bine folosite. Mari centre ale **industriei lemnului** *sînt Leningrad şi Arhanghelsk.*

Industria textilă este legată de prelucrarea bumbacului şi a lînii, de cea a inului, iar în marile oraşe, de confecţii (v. harta).

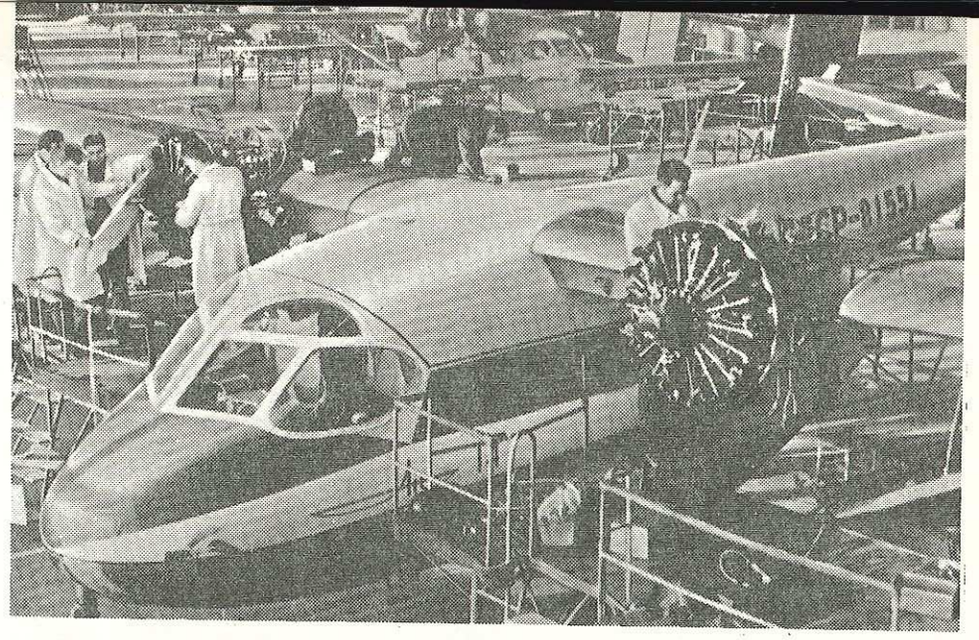

Fig. 78. **Aspect interior dintr-o sală de montaj a avioanelor.**

În **industria alimentară,** se remarcă producţia de lactate, conserve de legume, carne, fructe şi peşte, zahăr (primul loc în lume), ulei, bere etc.

Agricultura

Locul I pe Glob

Agricultura, dezvoltată pe baze socialiste, a înregistrat mari succese. Se cultivă cereale, în special grîu şi secară. Marile grînare ale ţării sînt: *Ucraina, stepa Kubanului,* de la nordul Munţilor Caucaz, *Povoljia* (regiunea Volgăi) şi nordul R.S.S. Kazahe, unde au fost desţelenite milioane de hectare de pămînt.

Locul I pe Glob

Dintre culturile de plante tehnice mai însemnate sînt: *sfecla-de-zahăr* şi *inul* (în partea centrală şi vestică a zonei europene), *tutunul* (în sud), *bumbacul,* foarte răspîndit în Asia Centrală şi în Transcaucazia, floarea-soarelui, cartoful etc.

În zonele cu climă mai blîndă se extinde *pomicultura* şi *viticultura* (R.S.S. Moldovenească şi R.S.S. Gruzină).

Creşterea animalelor are un caracter intensiv. În Bielorusia, republicile unionale baltice şi vestul R.S.F.S.R. predomină creşterea cornutelor mari pentru lapte şi carne, în R.S.S. Ucraineană, porcinele, iar în Transcaucazia şi Asia Centrală, ovinele cu lînă fină.

Locul II în lume după Japonia

Pescuitul este intens în zona Oceanului Pacific şi a Mării Caspice.

Căile de comunicaţie

Căile ferate sînt numeroase în sudul părţii europene şi în regiunea Moscovei. Cea mai cunoscută este linia transsiberianului Leningrad-Moscova-Sverdlovsk-Irkutsk-Habarovsk-Vladivostok (9 304 km) din care se desprind spre sud linii ce merg în Transcaucazia, Asia Centrală, R.P. Mongolă şi R.P. Chineză.

Şoselele moderne sînt mai numeroase în partea europeană.

Fluviile, rîurile şi canalurile formează o reţea deasă de linii navigabile. Cele mai folosite sînt: Nipru, Volga, Dvina de Vest (Daugava), Obi, Irtîş, Enisei, Lena.

— Arătaţi pe hartă porturile maritime mai însemnate.

Moscova este un mare centru al *navigaţiei aeriene mondiale.* Aeroporturi însemnate sînt şi cele de la Leningrad, Kiev, Taşkent şi altele.

Comerţul exterior

Uniunea Sovietică **exportă** maşini felurite, utilaje, instalaţii industriale, apoi materii prime: cărbuni, minereuri de fier, petrol etc. **Importă:** unele maşini şi produse chimice, apoi produse de larg consum.

Are *relaţii economice* strînse cu ţările socialiste, existînd o colaborare frăţească pe linia cooperării economice socialiste. U.R.S.S. are relaţii economice şi cu ţări capitaliste, precum şi cu state în curs de dezvoltare din Africa, Asia şi America Latină.

Rezumat

— U.R.S.S. este un stat socialist multinaţional, o comunitate de popoare înfrăţite pentru un ideal comun.
— Numărul populaţiei orăşeneşti este în creştere accelerată.
— O mare putere economică mondială.
— O industrie foarte dezvoltată, cu un nivel tehnic ridicat în toate ramurile.
— Agricultura foloseşte mijloace şi metode moderne, obţinînd o mare şi variată producţie.
— Reţeaua de transporturi este într-o continuă extindere şi modernizare.

Ştiaţi că...

— la 12 aprilie 1961 din U.R.S.S. a fost lansată prima navă cosmică cu om la bord, cosmonautul Iuri Gagarin?

— În Peninsula Kamceatka s-a construit o centrală geotermică ce alimentează cu energie electrică industria din perimetrul oraşului Petropavlovsk?

Întrebări şi aplicaţii

— Ce bogăţii ale subsolului stau la baza industriei sovietice?
— Arătaţi pe atlas oraşele cu o populaţie mai mare de un milion de locuitori.
— Cum influenţează relieful şi clima repartiţia plantelor de cultură în U.R.S.S.?
— Explicaţi de ce Uniunea Sovietică a devenit în anii construcţiei socialismului şi comunismului una din marile puteri industriale ale lumii.
— Care sînt principalele regiuni industriale?

Sugerăm utilizarea diapozitivelor «Imagini din Europa» (partea a II-a).

ASIA

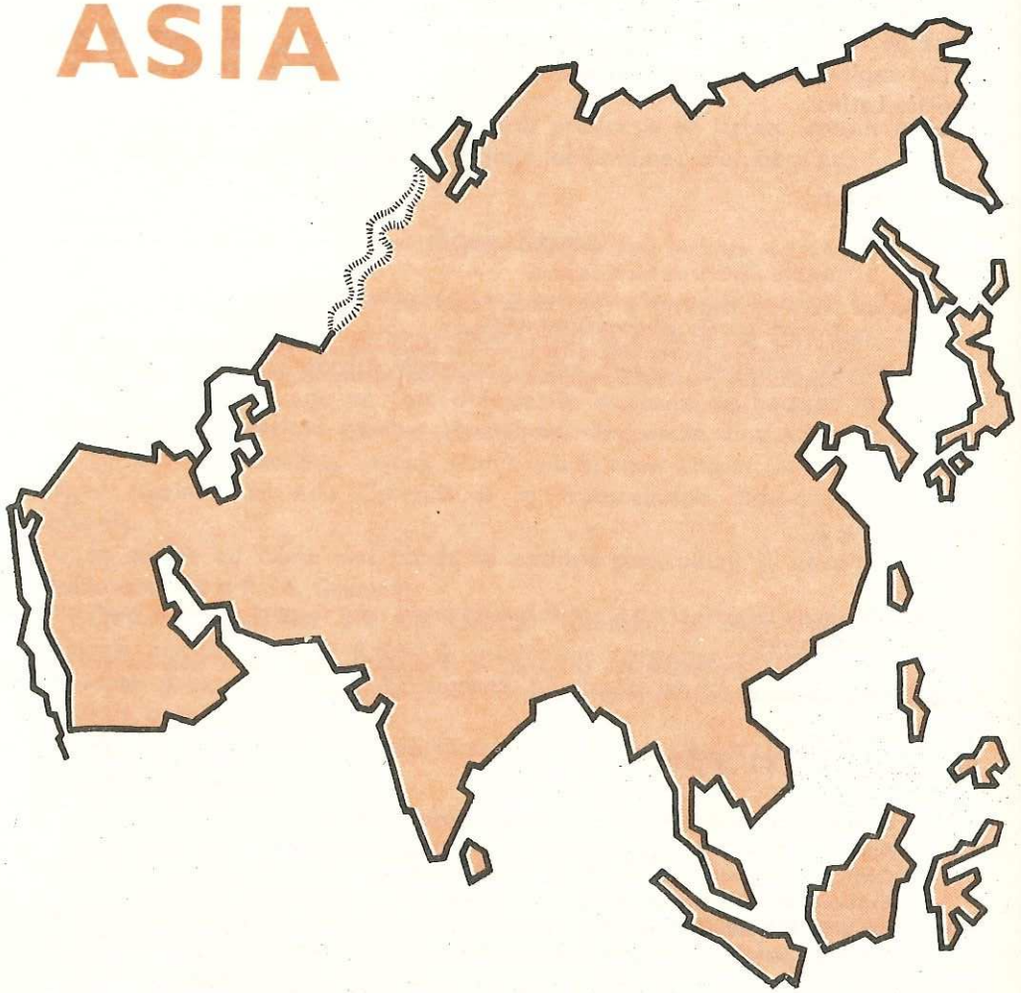

Întindere, aşezare, margini

Asia este cel mai întins continent de pe Glob, ocupînd o treime din suprafaţa uscatului. 44 mil. kmp

Ca şi Europa, este aşezată aproape în întregime în emisfera nordică.

— Priviţi harta Asiei din Atlasul şcolar şi stabiliţi-i coordonatele geografice care o delimitează.

— Arătaţi principalele linii geografice care străbat Asia (Ecuatorul, Tropicul Racului, Cercul Polar de Nord).

— Urmăriţi pe hartă marginile Asiei şi arătaţi unde sînt mai apropiate de continentele vecine.

Ţărmurile

Asia are ţărmurile foarte crestate. Apele oceanelor înconjurătoare au pătruns în uscat, creînd golfuri largi şi mări mărginaşe, despărţite prin peninsule. Insulele şi peninsulele ocupă abia 1/4 din suprafaţa continentului, iar influenţa oceanică în interiorul Asiei este foarte redusă.

Continentul Asia se întinde în latitudine de la Oceanul Arctic şi pînă la Oceanul Indian, iar în longitudine de la Marea Mediterană pînă la Oceanul Pacific.

Ţărmurile Asiei sînt foarte crestate, în special spre est, în zona cunoscută sub numele de «Cercul de foc al Pacificului». Aici cutremurele şi vulcanii au creat numeroase golfuri, peninsule şi insule.

Dintre mările mărginaşe estice deosebim: *Marea Bering, Marea Ohotsk* — încadrată de *Insula Sahalin, Peninsula Kamceatka* şi *Insulele Kurile, Marea Japoniei* închisă între continent, *Arhipelagul Japonez* şi *Peninsula Coreea, Marea Galbenă, Marea Chinei de Est* şi *Marea Chinei de Sud*.

Arhipelagul Filipine şi *Arhipelagul Sondelor* constituie o adevărată punte de legătură între Asia şi Australia.

În partea nordică a continentului se află *Marea Kara, Marea Laptev* şi *Marea Siberiei de Est*.

Cele mai importante insule din Oceanul Arctic sînt: *Insulele Franz Josef, Insula Novaia Zemlea* şi *Insulele Severnaia Zemlea*.

Continentul Asia este despărţit de continentul America de Nord prin *Strîmtoarea Bering*.

Sudul Asiei este mai puţin crestat, cu golfuri largi şi cîteva peninsule uriaşe.

Se disting: *Peninsula Arabia*, încadrată de *Marea Roşie* care o desparte de *Africa, Marea Arabiei* şi *Golful Persic, Peninsula India*, ca un triunghi ascuţit şi *Peninsula Malacca*, între *Golful Bengal* şi *Marea Chinei de Sud*, un adevărat pivot ce ajunge aproape de Ecuator.

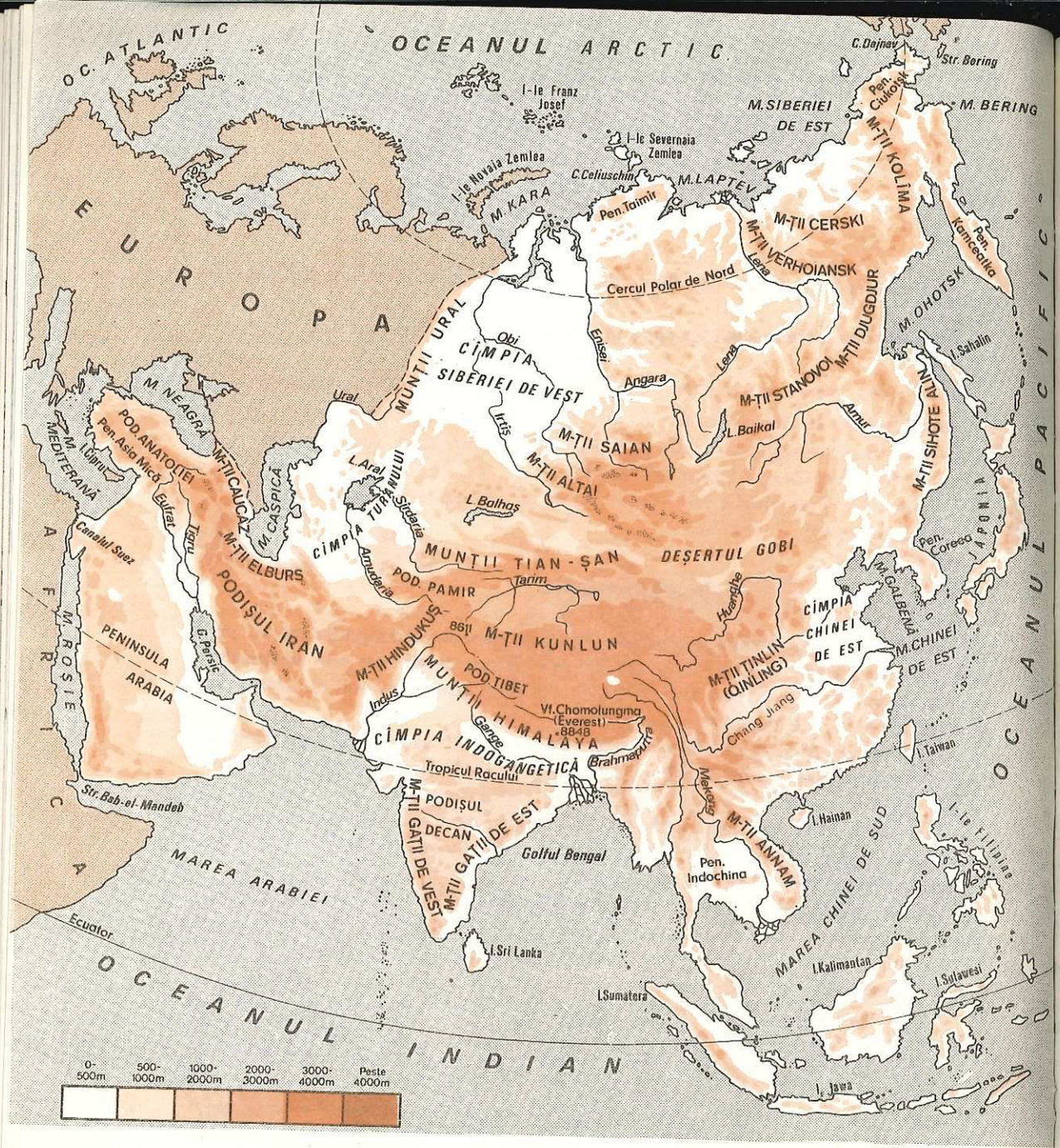

Fig. 79. Asia — Harta fizică

În partea de nord, spre Oceanul Arctic, prin mările litorale a fost deschis «Drumul maritim de nord».

În est şi sud-est, spre Oceanul Pacific, de-a lungul ţărmului Asiei sînt numeroase insule, cele mai multe îngrămădite în arhipelagurile *Japoniei, Filipinelor* şi *Indoneziei*. În aceste insule sînt vulcani activi şi cutremure frecvente. Această zonă, veşnic supusă *cutremurelor* şi *vulcanilor*, se încadrează în **«Cercul de foc» al Pacificului.**

În partea sudică şi sud-vestică, spre Oceanul Indian, se deschid o serie de golfuri şi mări care mărginesc peninsule uriaşe cu ţărmuri, în general, puţin crestate.

— Priviţi harta Asiei şi arătaţi principalele mări, golfuri, peninsule şi insule.

— Comparaţi ţărmurile udate de cele trei oceane şi observaţi frecvenţa insulelor, a mărilor şi a peninsulelor.

Relieful Asiei

Pe teritoriul acestui continent se întîlnesc toate formele de relief. Predomină însă cîmpiile, dealurile şi podişurile.

Deşi în Asia se găsesc cele mai înalte masive muntoase din lume, munţii nu ocupă decît 1/4 din suprafaţa continentului.

O bună parte din munţii Asiei sînt tineri şi se leagă de Sistemul alpino-carpato-himalayan, prelungindu-se pînă în Indonezia.

M-ții Caucaz, Elburs, Himalaya

Podişul Pamir este nodul de unde pleacă două şiruri de munţi spre Oceanul Pacific, unul către Strîmtoarea Bering, altul în direcţia Insulei Taiwan (arată pe hartă aceste două şiruri de munţi).

Între aceste şiruri apar vaste podişuri mult depărtate de influenţa binefăcătoare a mărilor şi oceanelor (v. harta 79).

Podişurile din zona tropicală sînt alcătuite din blocuri străvechi şi se deosebesc ca peisaj geografic, datorită condiţiilor de climă diferite.

Alte podişuri sînt aride din cauza munţilor ce se interpun ca un zid influenţelor mărilor sau oceanelor apropiate.

Pod. Tibet, Pod. Gobi, Pod. Arabiei, Pod. Deccan, Anatoliei, Iran

Cîmpiile se deosebesc şi ele unele de altele, în funcţie de aşezare, climă, reţeaua hidrografică ce le străbate etc.

Între Munţii Ural şi Ienisei se întinde o vastă cîmpie joasă şi mlăştinoasă, iar în estul Mării Caspice, o cîmpie semideşertică şi deşertică.

În partea sud-estică, sudică şi estică a Asiei, pe locurile udate de marile fluvii se întind cîmpii aluvionare foarte fertile.

C. Siberiei de Vest, C. Turanului, C. Mesopotamiei, Indogangetică, C. Chinei de Est

Resursele subsolului

Asia are bogăţii minerale, în cantităţi uriaşe. În partea nordică, centrală şi de est se află importante acumulări de **cărbuni.** În zona Golfului Persic şi în Cîmpia Mesopotamiei sînt situate cele mai mari zăcăminte de **petrol** din lume (v. fig. 80). Petrol se găseşte şi în Indonezia, China de Vest, Siberia de Vest şi în Peninsula India. Se mai întîlnesc şi bogate **minereuri de fier** şi **mangan, metale neferoase, metale preţioase** şi **metale rare, gaze naturale, sulf** etc.

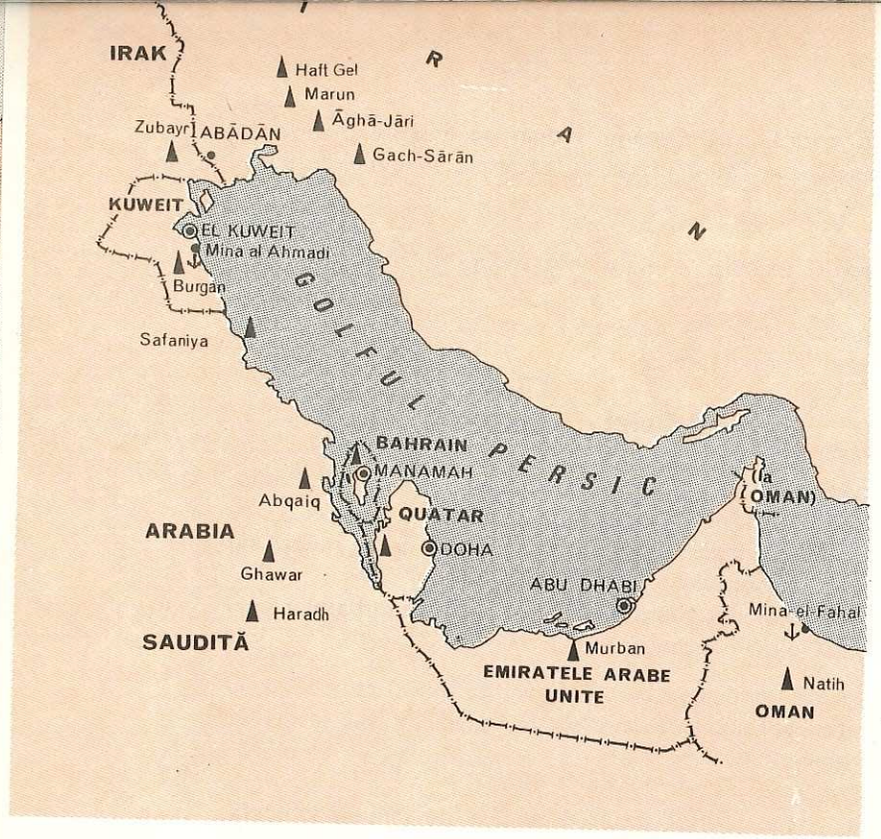

Fig. 80. **Zona petroliferă a Golfului Persic.**

Rezumat

— Asia — continent sudat de Europa şi Africa — este cel mai mare şi mai masiv continent din lume.

— Continent al marilor peninsule. Insulele şi arhipelagurile au un relief frămîntat şi instabil din cauza numeroşilor vulcani.

— Formele de relief au dimensiuni uriaşe. Aici sînt cei mai înalţi munţi, cele mai înalte podişuri şi cele mai întinse cîmpii din lume.

Clima Asiei

Spre deosebire de Europa, în Asia este o climă foarte variată, deoarece are o întindere mult mai mare, un relief variat (cu munţi şi podişuri), mai înalt ca cel european şi dispus în aşa fel încît izolează întinse regiuni interioare de influenţa oceanului.

Din cauza întinderii mari în latitudine, începînd de la sud de Ecuator pînă dincolo de Cercul Polar de Nord, în Asia se întîlnesc toate *zonele de climă.*

Avînd o suprafaţă uriaşă şi ţărmuri fără adîncituri mari (golfuri, mări), care să pătrundă departe în uscat, vaste regiuni interioare sînt lipsite de influenţa binefăcătoare a oceanului.

În partea nordică, spre Oceanul Arctic se întind cîmpii şi podişuri, şi numai în nord-est munţi, astfel că nu există o stavilă în calea valurilor de aer ce năvălesc dinspre Pol şi intră nestingherite pînă în centrul continentului.

Unele lanţuri muntoase, paralele cu ţărmul de est, reduc influenţa Oceanului Pacific, care se resimte numai în regiunile învecinate cu oceanul.

De asemenea, lanţurile muntoase înalte din Asia Centrală barează influenţa Oceanului Indian. De aceea, în mijlocul continentului este o climă secetoasă, cu mari diferenţe de temperatură de la iarnă la vară. Pe mari suprafeţe se întind deşerturi nisipoase sau pietroase.

Ţinînd seama de aceşti factori, în Asia se întîlnesc următoarele tipuri de climă:

Clima polară, localizată în insulele arctice şi pe ţărmul Oceanului Arctic iar la sud de ea *clima subpolară* de nord. Iernile sînt foarte lungi, grele, cu precipitaţii puţine sub formă de zăpadă, viscolită de vînturi puternice. Media anuală a temperaturii nu depăşeşte 0°C. Temperaturi foarte scăzute se înregistrează în insulele din Oceanul Arctic.

Clima temperată, cu patru anotimpuri, cuprinde o zonă întinsă, situată de la sud de Cercul Polar pînă în Centrul Asiei şi de la Munţii Ural pînă spre Oceanul Pacific. Mai răspîndită este *clima temperat-continentală.* Înspre centrul Asiei, clima devine tot mai secetoasă, *climă de deşert,* în marile deşerturi (v. harta).

În nord-estul Asiei, unde clima este continental-excesivă, s-a înregistrat la Oimeakon cea mai scăzută temperatură minimă de pe continent (—71°C).

Clima subtropicală se întîlneşte pe ţărmul mediteranean al Asiei Mici şi în unele văi adăpostite ale Asiei Centrale. Iernile sînt blînde şi verile foarte călduroase şi secetoase. În sudul Coreei şi al Japoniei, clima este sub influenţa musonilor, care aduc precipitaţii bogate.

Clima caldă se întinde de la tropic şi pînă la sud de Ecuator. Ea se diferenţiază în:

Clima musonică, caracteristică în Peninsula India şi Indochina, cu două anotimpuri: *unul ploios,* cînd musonii de vară aduc precipitaţii bogate de la Oceanele Indian şi Pacific, iar *altul secetos,* cînd bat musonii de iarnă, cu vînturi uscate dinspre continent spre cele două oceane. În perioadele de schimbare a musonilor se produc perturbaţii atmosferice, care aduc furtuni năpraznice şi ploi torenţiale ce provoacă uneori pagube imense.

Clima tropicală, caldă şi cu precipitaţii puţine, caracterizează insulele din sud-vestul Asiei. În regiunile din Peninsula Arabia se întind deşerturi chiar de la ţărmul mării.

Clima ecuatorială se întîlneşte în sudul Peninsulei Malacca şi în unele din insulele Indoneziei. Ea se caracterizează prin căldură înăbuşitoare şi prin umezeală multă în tot timpul anului.

Apele Asiei

Relieful Asiei este brăzdat de numeroase ape curgătoare, repartizate inegal pe suprafaţa continentului şi cu direcţii diferite.

Amudaria, Sîrdaria

În Asia Centrală, puţinele rîuri existente se varsă în lacuri sau se pierd în nisip. Cele ce se alimentează din munţi învîng deşerturile şi ajung la *Lacul Aral.*

Gangele, Brahmaputra, Indus

Fluviile ce izvorăsc din Munţii Himalaya formează la vărsare delte uriaşe. În timpul ploilor musonice produc uneori mari inundaţii.

Mekong, Chang Jiang Huanghe

Din Podişul Tibet izvorăsc ape care, datorită reliefului, se despart ca un evantai. Deoarece trec prin zone musonice, pe parcurs devin fluvii uriaşe, navigabile şi folosite pentru irigaţii.

Fluviul Huanghe depune în timpul inundaţiilor cantităţi uriaşe de aluviuni în Cîmpia Chinei de Est. În decursul timpului el şi-a schimbat deseori cursul, aducînd mari daune populaţiei. Acum furia lui este stăvilită, datorită unor mari lucrări de îndiguire şi îndreptare a cursului, făcute de-a lungul albiei sale.

Obi, Enisei, Lena

Fluviile ce curg spre nord prezintă alte particularităţi. Iarna îngheaţă, iar primăvara dezgheţul are loc de la izvor spre vărsare, de aceea provoacă inundaţii pe zone întinse.

Fluviile din insulele Indoneziei şi Filipine sînt *scurte*. Din cauza ploilor abundente au un debit mare tot timpul anului.

Tigru, Eufrat

În Asia de Vest, datorită climei secetoase, se găsesc *puţine* ape curgătoare, cele mai însemnate izvorăsc din Munţii Armeniei şi se unesc înainte de vărsare în Golful Persic.

L. Aral, L. Balhaş, L. Baikal

Cele mai importante lacuri ale Asiei sînt de dimensiuni mari, unele adevărate mări interioare.

Rezumat

— Asia este continentul marilor contraste climatice.
— Aici se află toate tipurile climatice de la Ecuator la Pol.
— Reţeaua hidrografică se numără printre cele mai bogate de pe Glob. Sînt 9 fluvii uriaşe atît ca debit cît şi ca lungime.
— Debitul apelor şi densitatea rîurilor reflectă diversitatea climatului.

Întrebări şi aplicaţii

— Cum vă explicaţi clima din centrul Asiei?
— Arătaţi pe hartă principalele fluvii ale Asiei.
— Care fluvii au delte? din ce cauză?
— Arătaţi principalele lacuri.
— Spuneţi ce influenţă are clima asupra reţelei hidrografice a Asiei.

Vegetaţia şi animalele Asiei

Sub influenţa climei, a reliefului şi a solurilor, vegetaţia şi fauna Asiei prezintă o mare varietate.

În Asia deosebim următoarele zone de vegetaţie şi de faună:

Muşchi, licheni

Tundra, care cuprinde părţile nordice ale continentului, cu ierni aspre şi lungi, este, în general, nafavorabilă dezvoltării vegetaţiei. Aici găsim o vegetaţie măruntă şi cîteva specii de plante pitice, unele cu flori, care înfloresc în scurta vară polară. Vegetaţia nu este continuă. În tundră trăiesc *vulpi polare, iepuri albi, lupul de tundră, păsări* etc.

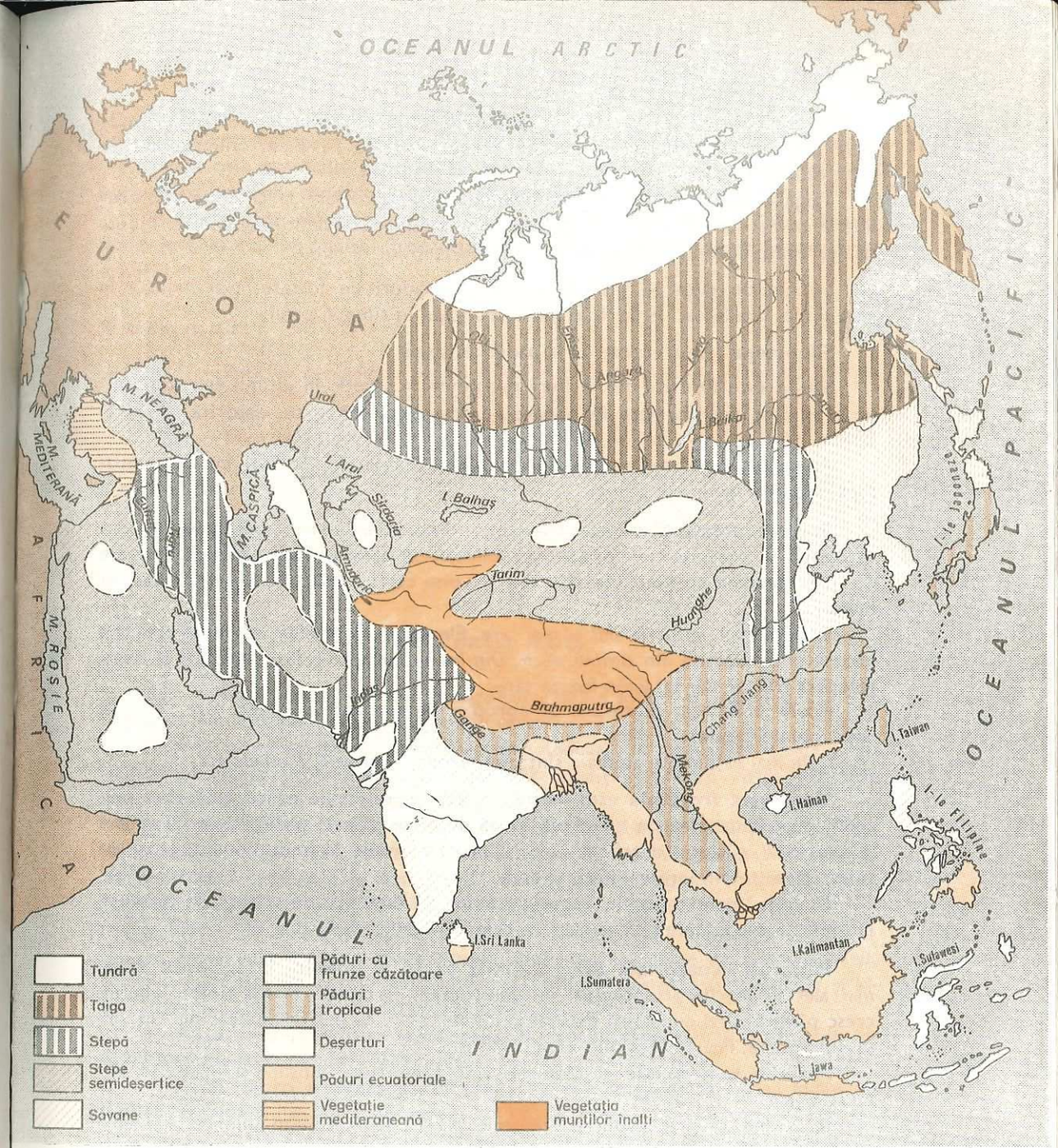

Fig. 81. **Asia — Harta vegetaţiei**

Cel mai răspîndit animal este *renul*. Pe insulele din Oceanul Arctic trăieşte *ursul alb*, iar în ape, *foca şi morsa*. Vara vin aici foarte multe păsări.

Brad, molid, pin

Taigaua este o pădure uriaşă de conifere întinsă la sud de tundră, de la Munţii Ural pînă la Oceanul Pacific. În taiga cresc şi arbori cu frunze căzătoare, ca mesteacănul, plopul tremurător şi arinul.

În taiga trăiesc *animale carnivore* (lupul, vulpea, samurul, rîsul) apoi *rozătoare* (veveriţe) şi *ierbivore*, ca: elanul, renul de taiga ş.a. Blana animalelor este mult căutată în comerţ.

Taigaua aparţine în întregime Uniunii Sovietice. Dacă în trecut era cutreierată numai de vînători, astăzi, în taigaua siberiană înfloresc centre industriale, legate de valorificarea lemnului şi a bogăţiilor minerale.

La sud de taiga se întinde o fîşie de păduri de foioase, mai îngustă în vest şi mai lată în est. Arborii îşi pierd frunzişul în timpul iernii.

Silvostepa face trecerea de la păduri la stepe.

Graminee, plante cu bulbi

Stepa este formată din ierburi rezistente la secetă. În ultimii ani, stepe întinse au fost transformate în ogoare ce dau recolte bogate, datorită solurilor fertile.

Animalele cele mai răspîndite aici sînt rozătoarele. Se mai întîlnesc antilope, păsări, reptile etc.

Stepele uscate şi deşerturile cuprind centrul Asiei şi podişurile de vest. Vegetaţia se prezintă sub forma unor *smocuri de iarbă* aspră şi băţoasă. Turmele de oi şi cămilele cu două cocoaşe sînt nevoite să cutreiere mult pentru găsirea hranei.

Saxaul

În deşerturi, *ierburile sînt şi mai rare*. Ele se usucă repede, din lipsa apei şi a excesului de căldură din timpul verii. Din loc în loc apar tufişuri precum şi arborele fără frunze, dar cu lemn foarte tare.

Acolo unde apa subterană se apropie de suprafaţă se ivesc *oaze*, în care cresc pomi fructiferi.

Cele mai răspîndite animale sînt: *rozătoarele, antilopele, reptilele* etc.

Vegetaţia tropicală este foarte variată. În regiunile estice, unde bat musonii, după cantitatea de umezeală adusă de ei se găsesc: păduri dese cu arbori veşnic verzi; păduri cu arbori care îşi pierd frunzele în anotimpul secetos; savane, alcătuite din ierburi înalte şi dese.

În vestul continentului, vegetaţia tropicală este mai dezvoltată pe ţărmuri, în interior predominînd deşerturi, ca cele din Peninsula Arabia.

Păduri etajate, pururi verzi

Pădurile ecuatoriale din regiunile calde şi umede. În sud-estul Asiei, mai ales în marile arhipelaguri cu climă caldă şi umedă în tot timpul anului, cresc păduri verzi cu arbori de înălţimi diferite, pe care se încolăcesc pînă în vîrful lor lianele. Foarte răspîndit este bambusul.

Pădurile subtropicale şi tropicale, cu numeroase tufişuri şi liane, se numesc *jungle*.

În savane, ca şi în pădurile tropicale, trăiesc foarte multe animale. Aşa sînt: *elefantul indian*, uşor de domesticit, *rinocerul indian* cu un singur corn, astăzi foarte rar, şi *tapirul* din familia ierbivorelor mari. Dintre carnivore, cel mai puternic este tigrul. Foarte răspîndite sînt *maimuţele*, diferite ca mărime şi înfăţişare.

În pădurile ecuatoriale (insulele Sumatera şi Kalimantan) mai trăiesc *maimuţe antropoide (urangutanul)*.

Păsările sînt numeroase şi variate. De asemenea sînt multe reptile: *şopîrle, şerpi* (pitonul ajunge la 10 m), *cobre* (şarpele cu ochelari), foarte veninoase, *crocodili* etc.

Vegetaţia şi animalele munţilor înalţi. Chiar în regiunile calde şi umede, pe măsură ce altitudinea creşte, vegetaţia munţilor înalţi se schimbă. Pe culmile cele mai înalte pădurile fac loc tufişurilor, apoi pajiştilor alpine, după care se întinde zona zăpezilor permanente şi a gheţarilor.

În aceste zone se găsesc animale mai puţine decît în regiunile joase. Predomină ierbivorele. În podişul Tibet trăieşte *iacul*, un animal folosit pentru tracţiune.

Rezumat

— Asia are o vegetaţie variată şi foarte diversificată, de la jungla musonică la taigaua siberiană.
— Deşertul ocupă întinse regiuni ale continentului.
— Diversitatea animalelor este foarte mare, de la tigri şi elefanţi la ursul polar.

Întrebări

— Care sînt cauzele diversităţii vieţii vegetale şi animale din Asia?
— Care sînt principalele zone de vegetaţie şi animale?

Populaţia Asiei

Asia numără peste 2,5 miliarde locuitori, fără a socoti şi populaţia U.R.S.S., depăşind jumătate din populaţia globului terestru.

Repartiţia geografică a populaţiei este inegală. În ţinuturile nordice, pe podişurile uscate şi în deşerturi, unde sînt condiţii grele de viaţă, populaţia este rară, uneori chiar foarte rară (v. fig. 82).

În Cîmpia Chinei de Est, pe văile fluviilor Huanghe şi Chang Jiang, pe litoralul Japoniei şi pe văile roditoare ale Gangelui şi Indusului, încă din cele mai vechi timpuri, populaţia a fost deasă. Acum, aceste regiuni sînt extrem de populate, înregistrîndu-se 1 000 locuitori pe km^2, şi chiar mai mult.

În funcţie de rase, populaţia Asiei poate fi astfel grupată:

— **Rasa asiatică** sau **mongoloidă,** din care fac parte *mongolii, chinezii, coreenii, japonezii*, popoarele din Indochina, cele din vestul Asiei Centrale şi alţii. Un grup apropiat lor este format din *malaiezi*.

— **Rasa eurasiatică** sau **europoidă,** în componenţa căreia intră: *ruşii, indienii, pachistanezii, iranienii, tadjicii* etc.

— **Rasa negro-australoidă,** cu populaţii care se găsesc în sudul Indiei, în Insulele Filipine şi Insulele Indoneziei.

Harta politică a Asiei

În urma celui de-al doilea război mondial, harta politică a Asiei a suferit transformări radicale. Datorită luptei revoluţionare a popoarelor s-au format state socialiste: *Republica Populară Chineză, Republica Populară Democrată Coreeană, Republica Socialistă Vietnam, R.P.D. Laos, Kampuchia Democrată*, ce s-au alăturat

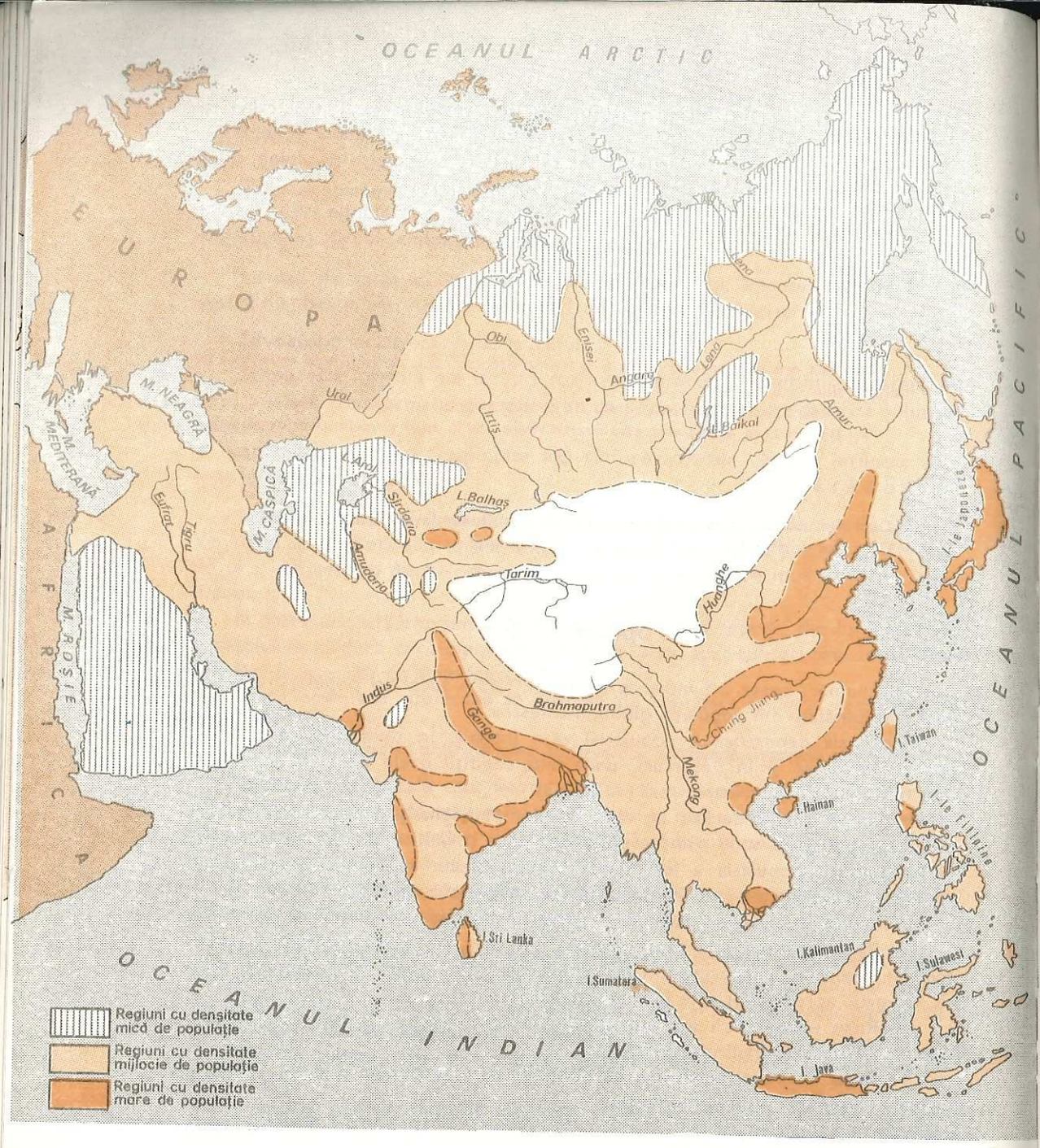

Fig. 82. **Densitatea populației Asiei**

statelor socialiste existente pînă în 1949: *(U.R.S.S.*, care se întinde și în Europa și *Republica Populară Mongolă)*. Prin lupta popoarelor pentru obținerea independenței de sub jugul colonial s-au format numeroase state noi: *India, Indonezia, Filipine, Uniunea Birmană, Pakistan, Sri Lanka* etc. (v. harta politică a Asiei). Alte state sînt: *Japonia, Turcia, Iran, Irak* etc.

În Asia au rămas în prezent puține colonii: Macao, Hong Kong și unele insule din Oceanul Indian.

Principalele regiuni geografice ale Asiei sînt: *Asia Nordică*, Asia de Est, Asia de Sud-Est, Asia Sudică* și *Asia de Sud-Vest.*

Întrebări și exerciții

— Care sînt zonele Asiei cu mare densitate a populației? De ce?
— Ce grupe de popoare cunoașteți în Asia?
— Priviți harta politică a Asiei și spuneți care sînt statele socialiste.

Sugerăm utilizarea diapozitivelor «Imagini din Asia» (1—15) și diafilmul «Asia».

---

* Asia Nordică cuprinde partea asiatică a U.R.S.S. (tratată la lecțiile despre Uniunea Sovietică).

OCEANUL ARCTIC

EUROPA

R.P. MONGOLĂ

JAPONIA

R. P. CHINEZĂ

OCEANUL PACIFIC

AFRICA

OCEANUL INDIAN

1 R.P.D. COREEANĂ
2 COREEA DE SUD

ASIA DE EST

Regiunea Asia de Est cuprinde statele: *R.P. Chineză, R.P. Mongolă, R.P.D. Coreeană, Coreea de Sud* şi *Japonia*. În această regiune este o uriaşă aglomerare umană, în care predomină chinezii şi japonezii.

Popoarele din Asia de Est au vechi tradiţii de muncă, iar economia actuală este foarte diversificată şi bine dezvoltată.

REPUBLICA POPULARĂ CHINEZĂ

Aşezare, margini

Republica Populară Chineză cuprinde partea centrală şi orientală a Asiei, cu o largă deschidere la Oceanul Pacific.

Ţărmul este crestat mai ales în nord-est unde apele oceanului pătrund adînc în uscat, formînd *Golful Bohai* despărţit prin Peninsula *Shantung* de Marea Galbenă. Între Marea Chinei de Est şi Marea Chinei de Sud se află *Insula Taiwan* care aparţine de drept R.P. Chineze iar în sud Insula *Hainan*.

— Arătaţi pe figura 83 hotarele şi vecinii.

— Observaţi caracteristicile ţărmului şi spuneţi care sînt mările şi insulele mai importante.

Condiţiile fizico-geografice

Relieful R.P. Chineze este foarte variat, dominat de munţi înalţi şi podişuri vaste (Tibet).

În nord şi nord-vest sînt situate deşerturile întinse, iar în sud-est se înfăţişează o zonă muntoasă şi colinară, cu depresiuni fertile.

În nord-est şi est se desfăşoară cîmpii netede, foarte mănoase, constituind principalele zone agricole ale ţării.

M. Himalaya, Kunlun, Ţinlin etc.
Deş. Gobi, Takla-Makan
C. Chinei de N.E.
C. Chinei de Est

— Priviţi figura 83 şi arătaţi principalele forme de relief.

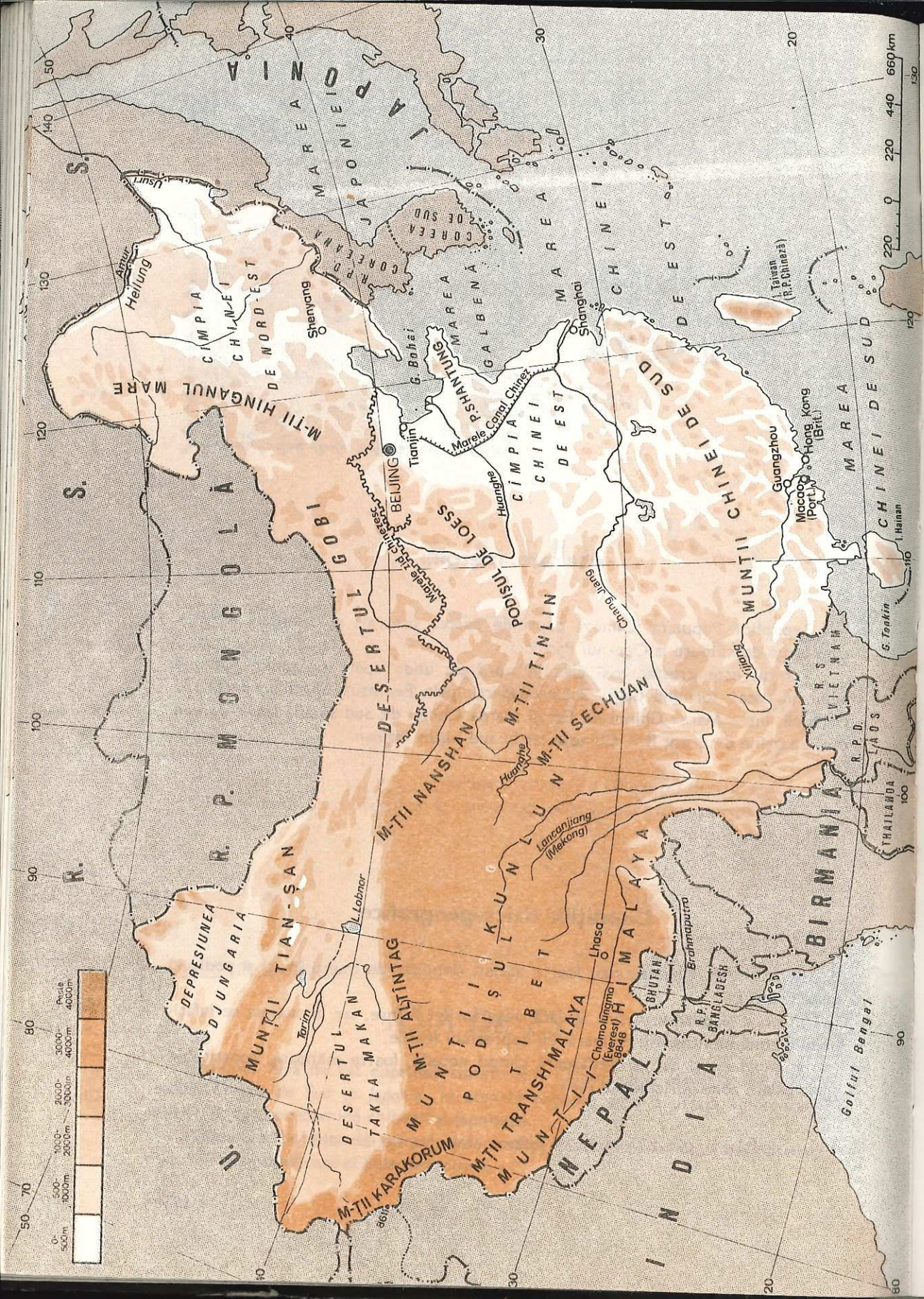

Republica Populară Chineză este *una dintre cele mai bogate țări din lume în resurse de combustibili și de substanțe minerale utile*. Ea dispune de mari zăcăminte de **cărbuni** (nord și nord-est), însemnate resurse de **petrol** (nord-est și nord-vest), **minereuri feroase** (nord și nord-est), **minereuri neferoase** (sud-est și sud-vest), **magneziu, plumb, zinc, aur, argint** și **metale rare** (stibiu, wolfram etc.).

Clima. În partea vestică, în deșerturi și pe podișurile înalte, este o climă *continental-excesivă*, uscată și cu diferențe mari de temperatură de la iarnă la vară.

În regiunile muntoase înalte *clima este alpină*, cu ierni lungi și aspre. În părțile sudice se întîlnește o climă *musonică, tropicală și subtropicală*.

Insulele Taiwan și Hainan au o *climă tropicală caldă*.

Insulele primesc cantități mari de precipitații aduse de musoni.

Diversitatea climei și a reliefului influențează *rețeaua hidrografică*.

Fluviile Republicii Populare Chineze se numără printre cele mai mari din Asia.

— Arătați pe figura 83 marile fluvii și observați locul de unde izvorăsc, pe unde curg, precum și marile porturi de la gurile lor.

Vegetația. În trecut, China dispunea de păduri întinse care au fost tăiate mai ales în părțile răsăritene. În zonele muntoase se găsesc păduri de *conifere* și păduri de *foioase*. Ele ocupă 15% din suprafața țării.

În sud-estul țării, sub influența climei tropicale, cresc păduri de *bambus, arborele-de-camfor, cedrul, chiparosul* etc. Spre nord, la granița cu R.P. Mongolă, cresc *ierburi mărunte*. Acolo unde plouă puțin se întind pustiuri aride.

În Tibet (Xizang), în regiunile înalte cu climă aspră și uscată, cu mari diferențe de temperatură, vegetația arborescentă nu se poate dezvolta. Singura vegetație o formează *mușchii, lichenii, ierburile* și *tufișurile sărace*. Văile mai adăpostite din sudul și sud-estul podișului oferă condiții mai favorabile dezvoltării vegetației.

Populația și orașele

Republica Populară Chineză ocupă în privința numărului locuitorilor *locul întîi între statele lumii*, avînd aproape o pătrime din populația globului. — 1 031 mil. locuitori

Densitatea medie nu este prea mare, dar se întîlnesc regiuni cu o densitate deosebit de mare a populației (pe valea inferioară a fluviului Chang Jiang, zona litorală, și, în general, în Cîmpia Chinei de Est). — 108 loc. kmp

Cu cît înaintăm spre vest, populația este tot mai rară, mai ales în Tibet.

Majoritatea locuitorilor trăiesc la sate. Cu toate acestea, în Republica Populară Chineză sînt orașe mari, cu multe milioane de locuitori.

Marile orașe sînt localizate, în special, pe țărm și de-a lungul marilor fluvii.

Capitala țării este **Beijing**. În el se găsesc palate și temple străvechi, create prin munca de veacuri a poporului chinez, alături de uzine moderne, ridicate în — 5,5 mil. locuitori

Fig. 83. **R.P. Chineză — Harta fizică**

Fig. 84. **Galeriile de artă din Beijing — capitala ţării**

6,3 mil. loc. anii construcţiei socialiste. Portul Shanghai este situat la gura fluviului Chang Jiang şi se numără printre cele mai mari oraşe ale lumii. În el se află numeroase uzine
5.1 mil. loc. şi fabrici de tot felul. Shanghai este şi cel mai important port al ţării; **Tianjin** este al treilea oraş mare al ţării (v. fig. 85). Alte oraşe mari sînt **Shenyang,** în partea de nord-est, **Wuhan** şi portul **Guangzhou.**

— Arătaţi pe harta Republicii Populare Chineze principalele oraşe şi oraşe-porturi.

China este o ţară străveche, cu o cultură şi o civilizaţie milenară. Din cele mai vechi timpuri, chinezii au cunoscut prelucrarea bronzului, irigaţiile şi felul cum se produce mătasea. De asemenea, au inventat busola şi hîrtia.

Dintre marile construcţii se păstrează şi astăzi *Marele zid chinezesc,* de 4 000 km lungime.

Poporul chinez a cunoscut dubla exploatare a claselor stăpînitoare şi a puterilor imperialiste.

Ştiaţi că...

— marele zid chinezesc a fost construit în scop de apărare încă din secolul al II-lea înaintea erei noastre?

— apropierea duşmanilor era anunţată prin semnale luminoase din turnurile de observaţie? Interesant este faptul că zidul a fost construit la limita pînă unde pătrund ploile musonice de vară. Deci terenurile cele mai bune pentru agricultură erau apărate.

Pînă la instaurarea puterii populare, 80% din întreaga populaţie era analfabetă. Sub conducerea Partidului Comunist Chinez, poporul chinez s-a ridicat la luptă, a izgonit imperialiştii din ţară şi a lichidat pentru totdeauna exploatarea.

La 1 octombrie 1949, China s-a proclamat republică populară. Victoria Revoluţiei Socialiste în China a marcat o cotitură importantă nu numai în viaţa poporului chinez, ci şi în întreaga mişcare revoluţionară mondială.

Republica Populară Chineză construieşte cu succes socialismul. Pe zi ce trece înregistrează succese uriaşe, care duc la întărirea puterii economice a ţării şi la ridicarea nivelului de trai al populaţiei.

Rezumat

— China este o ţară vastă, cu un relief foarte variat şi dispus în amfiteatru, de la vest spre est.
— Influenţele climatice sînt foarte diverse.
— Fluviile sînt mari, cu scurgere spre est; au numeroase canaluri.
— Resursele minerale sînt uriaşe şi foarte diverse.
— Ţara cu cea mai numeroasă populaţie de pe Glob.
— Oamenii au vechi tradiţii de muncă şi cultural-artistice.

Economia

În perioada construcţiei socialiste, sub conducerea Partidului Comunist, poporul chinez a făcut un uriaş salt în dezvoltarea ţării, făurindu-şi o economie bazată pe valorificarea numeroaselor bogăţii ale ţării şi pe dezvoltarea unei industrii variate, cu accent deosebit pe ramurile industriei grele.

De asemenea, agricultura, reorganizîndu-se pe baze socialiste, s-a dezvoltat într-un ritm accentuat. La aceasta au contribuit şi vastele lucrări de hidroameliorаţii, ca şi dotarea cu maşini şi îngrăşăminte chimice. Astfel, Republica Populară Chineză s-a transformat în scurt timp într-o *ţară industrial-agrară, situîndu-se printre statele cu o economie în plin proces de modernizare.*

Industria. Folosind marile resurse de cărbuni superiori, Republica Populară Chineză şi-a dezvoltat o puternică **bază energetică.** Exploatările de petrol şi şisturile bituminoase din vestul şi nord-estul ţării au favorizat dezvoltarea industriei petrochimice. Locul III pe Glob

S-au construit şi se construiesc mari hidrocentrale în special pe rîurile Sungari, Chang Jiang şi Huanghe.

Industria metalurgiei feroase prelucrează minereurile, de fier şi mangan, care se găsesc în apropierea bazinelor carbonifere. Prima bază siderurgică o formează China de Nord-Est, cu centrele *Anshan* («uriaşul siderurgiei chineze») şi *Fushou.* În anii construcţiei socialiste au fost create şi alte baze siderurgice (v. fig. 85). Baotou Wuhan

Bogatele resurse de metale neferoase care se exploatează în nordul şi sudul ţării sînt prelucrate în centrele industriale din nord-est, la Shanghai şi în centrele de exploatare din sud (v. fig. 85).

Industria constructoare de maşini, care în trecut era aproape inexistentă, s-a dezvoltat mult în numeroase centre (v. fig. 85). Ea produce material feroviar, automobile şi autocamioane, nave fluviale şi maritime, maşini-unelte, utilaje industriale, aparatură electronică şi electrotehnică, maşini agricole etc.

Fig. 86. **Locomotive şi vagoane construite în China**

De asemenea, a fost creată şi o **industrie chimică** modernă. În trecut, meşteşugarii chinezi erau renumiţi în producerea vopselelor şi a culorilor vegetale. Astăzi, industria chimică produce îngrăşăminte, coloranţi, acizi, medicamente, cauciuc sintetic, mase plastice (v. centrele de pe fig. 85).

Industria uşoară, bazată pe vechi tradiţii, se dezvoltă continuu. Ea foloseşte ca materii prime bumbacul, mătasea naturală şi artificială, firele sintetice şi lîna. Fabricile textile se găsesc în marile oraşe (v. fig. 85). *Produsele textile chinezeşti sînt renumite în toată lumea.*

Industria alimentară produce zahăr şi produse zaharoase, conserve de fructe, legume şi peşte, lapte praf, ceai. Deosebit de dezvoltată este şi industria morăritului şi decorticarea orezului.

Frumoasele tradiţii meşteşugăreşti care au dus faima Chinei de altădată pe toate meleagurile sînt continuate şi dezvoltate astăzi, astfel încît broderiile de mătase, porţelanurile, ceramica, sculpturile în fildeş şi jad, articole din lemn şi bronz aduc venituri mari economiei ţării, fiind foarte căutate la export.

Agricultura. În Republica Populară Chineză, agricultura a suferit mari transformări, folosindu-se astăzi metode agrotehnice înaintate. Marile lucrări hidrotehnice au înlăturat urmările secetelor şi ale inundaţiilor pustiitoare, iar prin dotarea cu tractoare şi maşini agricole şi folosirea îngrăşămintelor chimice s-a mărit producţia agricolă. Principalele culturi sînt: *orezul,* caracteristic părţii centrale şi sudice, şi *grîul,* cultivat mai mult în China de Nord şi Nord-Est. Se mai cultivă *soia, din care se extrage ulei, porumb, bumbac, cînepă, tutun* ş.a.

Locul I pe Glob

În sud capătă o mare dezvoltare *pomicultura, cultura cafelei, a arborelui de cacao, a trestiei-de-zahăr, a ceaiului şi a citricelor.*

Fig. 85. **R.P. Chineză — Harta economică**

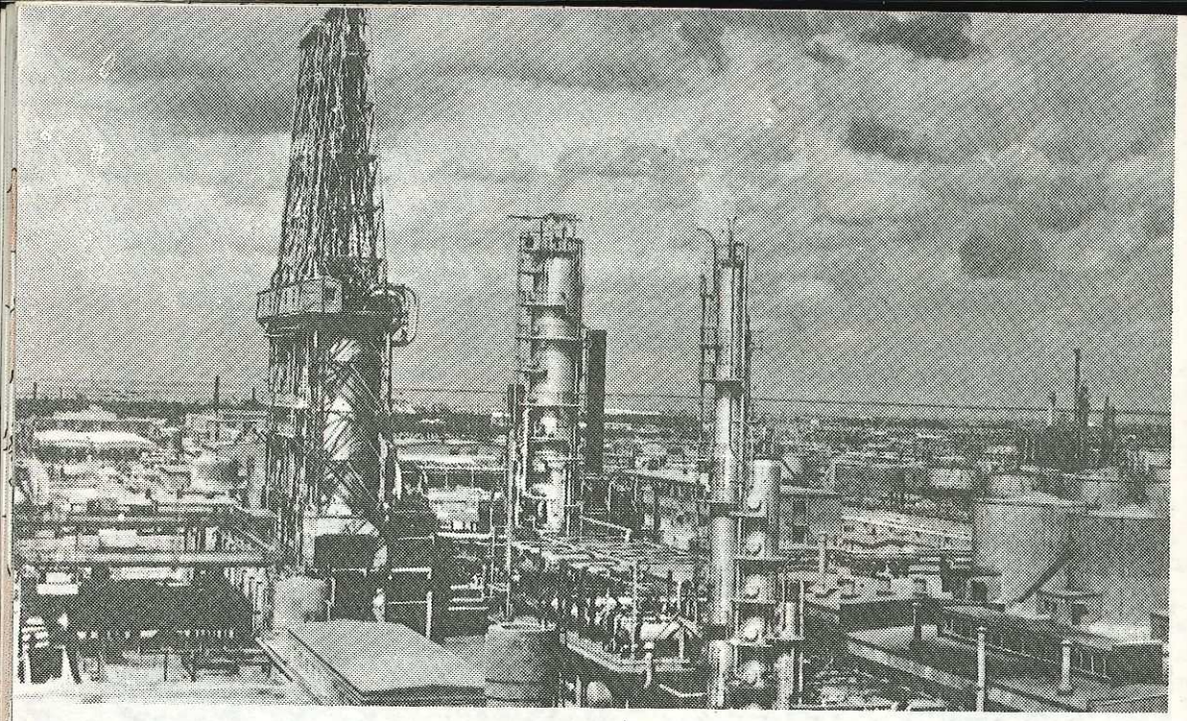

Fig. 87. **Rafinăria de petrol din Tacin — R.P. Chineză**

Fig. 88. **Modernul pod construit peste fluviul Chang Jiang**

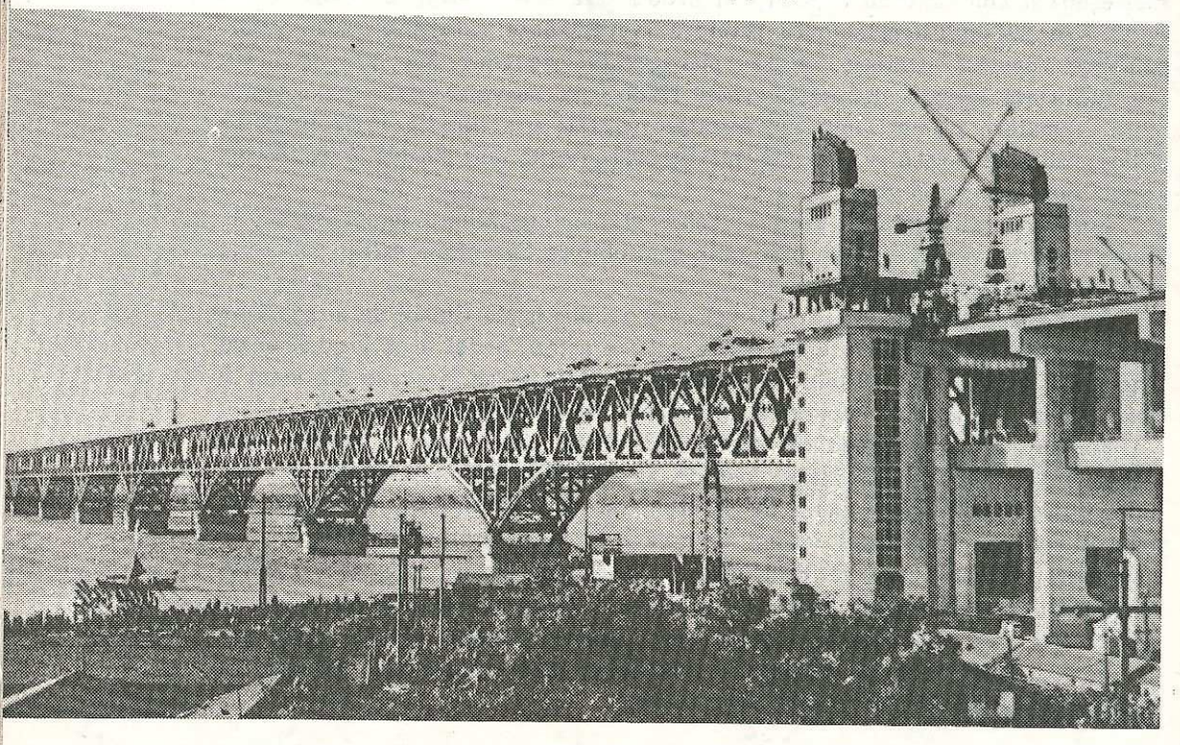

Dintre animale se cresc *porci*, cu deosebire în Cîmpia Chinei de Est, apoi *oi, capre, bovine* şi *cămile cu două cocoaşe* în zonele din vest, mai secetoase. Pe podişurile înalte se cresc *cai* şi *iaci*, animale recunoscute prin rezistenţa la cărăuşie.

Locul I pe Glob

În *privinţa pescuitului, Republica Populară Chineză se situează* printre primele *state din lume*, după Japonia şi U.R.S.S.

Locul III

În părţile estice şi sudice este răspîndită *creşterea viermilor-de-mătase*, îndeletnicire milenară.

Căile de comunicaţie şi comerţul exterior. În perioada construcţiei socialiste au fost construite căi ferate importante, care unesc capitala, Beijing, de marile oraşe din sud. Cea mai densă reţea de căi ferate se găseşte în China de Nord-Est.

După eliberarea ţării s-au construit şosele moderne, unele foarte lungi, printre care şoseaua care ajunge pînă în Tibet, la Lhasa, trecînd peste înălţimi de 6 000 m.

Transporturile fluviale se fac, în primul rînd, pe cele două mari fluvii: Chang Jiang şi Huanghe. Pe ţărmurile maritime se află mari porturi (v. fig. 85), prin care se realizează o bună parte din comerţul exterior. Aeroporturi moderne se află la Beijing, Shanghai, Harbin.

Shanghai, Guangzhou, Dairen

Republica Populară Chineză **exportă** prin aceste porturi minereuri, orez, bumbac, mătase, confecţii, articole de artizanat etc. şi **importă** petrol, utilaje şi maşini, chimicale şi altele.

Cele mai active legături comerciale le are cu ţările socialiste, cu Hong Kong, Japonia, R.F.G. şi S.U.A., cu unele state africane etc. Între Republica Populară Chineză şi Republica Socialistă România sînt statornicite relaţii economice, bazate pe un profund respect reciproc şi o sinceră prietenie internaţionalistă. Relaţiile comerciale sînt în continuă extindere.

România **exportă** în R.P. Chineză instalaţii complete, maşini şi utilaje, camioane, tractoare, utilaj petrolier, nave maritime, locomotive Diesel şi electrice şi **importă** cocs, feroaliaje, cauciuc natural, bumbac, ţesături, tricotaje etc.

Rezumat

— R.P. Chineză a făcut în anii construcţiei socialiste un salt uriaş pe drumul progresului.

— Are o economie industrial-agrară în plină dezvoltare.

— Tradiţii economice: orez, bumbac, ceai, citrice, artizanat, mătase.

— Industrie modernă: energetică, metalurgie, mijloace de transport, electronică, pielărie, textile, alimentară.

Ştiaţi că...

— R.P. Chineză deţine locul I în lume în producţia de orez, sorg, fasole, ienibahar şi în creşterea porcinelor?

— În provincia Guizhou a fost descoperit recent un important zăcămînt de antracit evaluat la 15 miliarde de tone?

Întrebări

— Ce ramuri industriale s-au dezvoltat în anii construcţiei socialiste?

— Cum sînt valorificate marile fluvii?

— Cum sînt repartizate culturile agricole în funcţie de climă şi relief?

REPUBLICA POPULARĂ MONGOLĂ

— Arătaţi pe figura 89 şi pe harta pliantă hotarele şi vecinii acestui stat.

Relieful, clima şi apele

Pod. Gobi Altai, Hangai

Principala formă de relief din Republica Populară Mongolă este un podiş întins şi înalt. Pe el se ridică în partea de nord-vest şi vest lanţurile înalte de munţi presăraţi cu numeroşi gheţari (vezi fig. 89).

În unele locuri ale podişului, ca, de exemplu, în vest şi nord-vest, se găsesc depresiuni întinse, presărate de lacuri în majoritate sărate.

În sud şi sud-est se întinde *Podişul Gobi*, o regiune de stepe uscate şi deşerturi.

Subsolul Republicii Populare Mongole conţine resurse de *cărbuni, wolfram, minereuri de fier, cupru, aur, argint, sare, petrol* şi altele.

Republica Populară Mongolă se află departe de influenţele oceanice şi de aceea are un *climat continental-excesiv*. Iernile sînt lungi, cu zăpadă puţină şi geruri mari, năprasnice, cînd temperatura scade şi la minus 50°C. În schimb, verile sînt scurte, cu temperaturi ridicate pînă la plus 38°C. Primăvara bîntuie vînturi puternice; nori de nisip, amestecaţi cu zăpadă, întunecă uneori cerul.

Precipitaţiile sînt, în general, foarte reduse. Cele mai multe cad în zona muntoasă. Ploile rare din timpul verii au un caracter torenţial, producînd uneori inundaţii.

Selenga, Kerulen

În sudul ţării, în Podişul Gobi, este o climă secetoasă, deşertică.

Reţeaua de ape este slabă. Principalele rîuri curg prin nordul ţării.

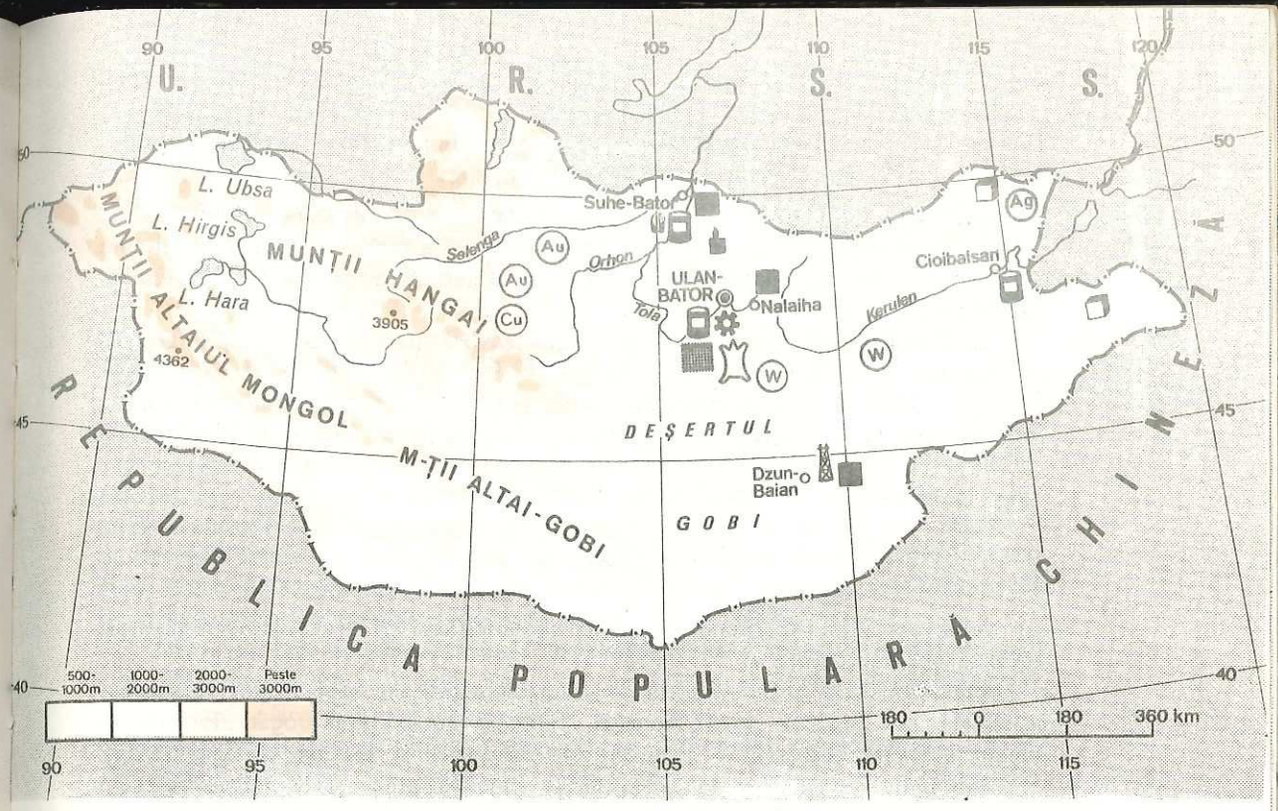

Fig. 89. **R.P. Mongolă — Harta fizică şi economică**

În afară de aceste rîuri, mai sînt cîteva lacuri însemnate, bogate în peşte. În Deşertul Gobi nu se întîlnesc rîuri importante şi nici lacuri, lipsa apei făcînd dificilă viaţa locuitorilor şi dezvoltarea economică.

— Din ce cauză Republica Populară Mongolă are o climă continental-excesivă?

— Observaţi apele curgătoare pe figura 89. Ce caracteristici prezintă?

Fig. 90. **Peisaj din sudul Munţilor Hangai**

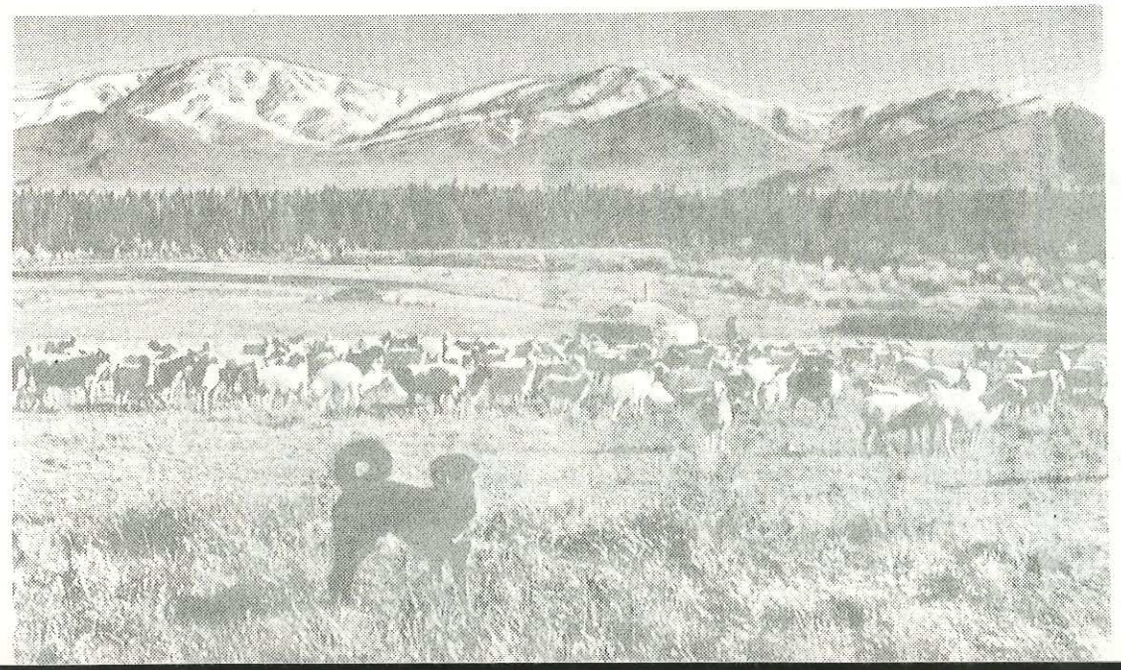

Populaţia

Republica Populară Mongolă are o populaţie de 1,5 milioane locuitori, ceea ce, raportat la suprafaţă, duce la o densitate medie foarte redusă. În regiunile centrale şi sudice populaţia este şi mai rară. O densitate mai mare se găseşte în partea de nord.

1 loc. pe kmp

Cele mai importante oraşe sînt: **Ulan-Bator** (Viteazul Roşu), capitala ţării, **Cioibalsan, Suhe Bator** şi altele.

270 000 loc.

Iurtele, locuinţele tradiţionale ale mongolilor, mai constituie încă adevărate cartiere de un pitoresc aparte, în jurul oraşelor.

Economia

Republica Populară Mongolă este o ţară socialistă cu o economie industrial-agrară în plină dezvoltare.

Mongolia a fost una dintre cele mai înapoiate ţări ale Asiei. majoritatea populaţiei trăia din păstorit şi era nomadă. Ţăranii erau în slujba bogătaşilor şi a lamilor (călugări budişti), în calitate de crescători şi paznici de vite *(araţi)*.

Sub influenţa Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, Mongolia a cunoscut o puternică mişcare de eliberare naţională, din care a ieşit victorios poporul.

În 1924 s-a proclamat Republica Populară Mongolă. Puterea populară a lichidat exploatarea şi rămînerea în urmă a ţării, trecînd de la o economie feudală la construirea bazelor economice ale socialismului.

Industria. În trecut, Mongolia nu dispunea de întreprinderi industriale moderne. În perioada construcţiei socialiste au fost construite *combinate de industrializare a produselor animale*, cum este cel de la *Ulan-Bator*. De asemenea, s-au pus bazele *industriei extractive a cărbunelui* (Sarîn Gol, Nalaiha), a *petrolului*, a *minereurilor metalifere*, a *sării* etc.

Fig. 91. **Aspect din Ulan Bator — Capitala ţării**

Au luat fiinţă *întreprinderi constructoare de maşini* (Ulan-Bator), ale *industriei materialelor de construcţii* (Darhan), *textilă* etc.

Agricultura. În economia ţării, agricultura are un rol important, mai ales prin creşterea animalelor, care asigură hrana populaţiei şi materia primă necesară industriei alimentare şi textile precum şi exportul.

Se cresc *oi, capre, cornute mari, cai* şi *cămile*. Republica Populară Mongolă ocupă un loc însemnat *după numărul de animale la un locuitor.*

Locul I în lume

Creşterea animalelor se face în condiţii noi, deosebite de cele din trecut. Au fost înfiinţate staţiuni pentru cositul şi conservarea fînului, adăposturi calde pentru animale, fîntîni şi rezervoare de apă, precum şi un serviciu veterinar pentru prevenirea şi vindecarea bolilor la animale. Toate acestea au făcut ca în acest sector să fie înlăturat tot mai mult nomadismul, populaţia stabilindu-se în aşezări permanente, care asigură condiţii mai bune de viaţă.

În nordul ţării se practică culturi de plante pe văile apelor şi pe terenuri irigate. Se folosesc tot mai mult maşinile agricole. Se cultivă *cereale* (orz, ovăz, grîu), *cartofi, plante furajere, legume* etc.

Transporturile. O dată cu dezvoltarea economiei a început construirea de şosele şi căi ferate. De mare însemnătate este calea ferată care străbate ţara de la nord la sud prin Ulan-Bator, făcînd legătura cu U.R.S.S. şi Republica Populară Chineză. De-a lungul ei au apărut oraşe noi, unele dintre ele centre industriale în plină dezvoltare.

Comerţul exterior. Republica Populară Mongolă **exportă** produse animale, ca: blănuri, piei crude şi tăbăcite, lînă, conserve de carne, şi **importă:** utilaj industrial, autocamioane, autoturisme, produse petroliere, ţesături, zahăr şi altele.

Principalele legături economice le are cu U.R.S.S. şi alte state socialiste.

Mongolia exportă în ţara noastră lînă, piei, blănuri, covoare şi importă din România mobilă, produse chimice, utilaje industriale, încălţăminte.

Rezumat

- Mongolia — ţara cu cerul albastru.
- Relieful este format din stepe aride, munţi înalţi şi un podiş deşertic.
- Clima uscată, cu mari contraste de temperatură.
- Are vechi tradiţii în creşterea bovinelor.
- Stat socialist cu economie în plină dezvoltare.

Întrebări

— Care sînt principalele oraşe ale ţării ?

— Prin ce se caracteriza economia Mongoliei în trecut ? Dar în anii construcţiei socialismului ?

— Care sînt ramurile principale ale industriei şi agriculturii ?

COREEA

Aşezare, margini

— Arătaţi pe figura 92 aşezarea geografică şi vecinii Coreei.

Condiţii naturale

Relieful este, în general, muntos, cu înălţimi mai mari în nord, unde ajung pînă la 2 500—2 700 m. Cîmpiile sînt aşezate pe marginea peninsulei, mai întinse spre sud şi vest, pe ţărmul Mării Galbene şi de-a lungul principalelor rîuri ocupînd 1/3 din suprafaţa ţării.

— Ce caracteristici prezintă ţărmurile peninsulei Coreea ?

Bogăţiile subsolului sînt destul de mari. Se găsesc **cărbuni superiori, minereuri de fier, mangan, bauxită, plumb, aur, argint, wolfram, nichel, grafit** şi altele.

Clima este *temperat-continentală* în nord şi *subtropicală* în sud, cu precipitaţii abundente. Cele mai mari precipitaţii sînt aduse de musonul de vară.

Rîurile, bogate în apă, au cursuri scurte şi repezi. Ele sînt folosite în producţia de energie electrică şi pentru irigaţii (fig. 92).

Vegetaţia. Pe munţi cresc întinse păşuni alpine, păduri de conifere şi foioase. În Coreea întîlnim *pini, cedri* şi *plante subtropicale* şi *tropicale*. **Fauna** bogată şi variată cuprinde: *căprioara roşie, tigrul, leopardul de zăpadă, moscul* etc.

Fig. 92. **R.P.D. Coreeană** şi **Coreea de Sud.** Harta fizică şi economică

După cel de-al doilea război mondial, în anul 1948, în Coreea de Sud (10 august) şi Coreea de Nord (9 septembrie) au avut loc alegeri separate, în urma cărora au luat fiinţă parlamente şi guverne distincte, proclamîndu-se **Republica Coreea** şi **Republica Populară Democrată Coreeană.**

8,4 mil. locuitori

Prima este un stat capitalist cu capitala la **Seul,** iar cea de-a doua, un stat socialist cu capitala la **Phenian.**

1,5 mil. locuitori

Economia R.P.D. Coreene. După eliberarea Coreei de sub stăpînirea Japoniei, în partea de nord s-a trecut la refacerea ţării şi la construirea bazei economice a socialismului.

Munca paşnică a poporului a fost întreruptă de războiul din anii 1950—1953, provocat de guvernul burghezo-moşieresc al Coreei de Sud şi susţinut de unele state imperialiste. Războiul a produs mari distrugeri.

Prin munca neobosită a poporului şi cu sprijinul celorlalte state socialiste, Republica Populară Democrată Coreeană şi-a refăcut şi dezvoltat economia devenind o ţară cu economie socialistă industrial-agrară.

Dezvoltarea **industriei** este favorizată şi de existenţa pe teritoriul R.P.D. Coreene a unor importante rezerve de materii prime, dintre care cele mai importante sînt: *cărbunele, minereul de fier, plumbul, zincul, sulful* etc. (v. fig. 92).

În industrie s-au dezvoltat mai ales ramurile *energetică, metalurgică, construcţii de maşini, chimică, electronică.*

Baza energetică este formată de resursele de cărbune din bazinul Phenian, precum şi de energia electrică produsă de hidrocentrale şi termocentrale.

Folosind minereuri feroase, s-a dezvoltat *industria siderurgică,* atît la Phenian cît şi în unele centre de pe litoralul Mării Japoniei.

Industria construcţiilor de maşini produce material feroviar, nave maritime, locomotive Diesel şi electrice, motoare electrice, tractoare, maşini agricole, autocamioane, strunguri universale cu comandă program etc.

Toate sînt rezultatul direct al industrializării socialiste (v. fig. 92).

Industria chimică a cunoscut o rapidă dezvoltare, dispunînd, printre altele, de o largă bază de materii prime: fosfaţi, sulf, sare, cărbune. De primă importanţă sînt îngrăşămintele chimice. A crescut producţia de fire şi fibre chimice, cauciuc sintetic etc.

De asemenea s-au dezvoltat şi alte ramuri industriale, ca *industria lemnului, textilă* şi *alimentară.*

Agricultura Republicii Populare Democrate Coreene este cooperativizată şi a obţinut succese deosebit de importante pe baza mecanizării, chimizării şi creşterii suprafeţelor irigate. Se cultivă *grîu, soia, pomi fructiferi.* în zonele nordice, şi *orez, bumbac* în zonele centrale şi sudice ale republicii. O îndeletnicire importantă este *creşterea viermilor de mătase.* În Marea Japoniei şi Marea Galbenă se practică intens *pescuitul.*

Căile de comunicaţie. Republica Populară Democrată Coreeană dispune de o reţea de căi ferate şi şosele modernizate, prin care se leagă cu R.P. Chineză U.R.S.S. şi Coreea de Sud. 60% din căile ferate sînt electrificate. Principalele porturi maritime sînt *Nampo* şi *Wonsan.*

Legăturile economice externe. Republica Populară Democrată Coreeană întreţine relaţii comerciale cu ţările socialiste, precum şi cu alte state din Europa, Asia şi Africa. Ea **exportă** maşini şi echipamente pentru diverse ramuri industriale, zinc, plumb, minereu de fier, produse chimice etc., **importă:** combustibili, maşini şi utilaje, produse agroalimentare, cauciuc natural, bumbac brut etc.

România exportă în R.P.D. Coreeană autovehicule, rulmenţi, medicamente etc. şi importă laminate, diverse aliaje.

Economia Coreei de Sud. Principala ramură a economiei este *agricultura,* specializată în culturile de orez, bumbac, soia, grîu şi în creşterea viermilor de mătase. Un loc deosebit îl ocupă pescuitul.

Dispune de o serie de resurse ale subsolului care însă sînt slab exploatate: huilă, minereu de fier, plumb, zinc, fosfaţi, sare etc.

Industria este puţin dezvoltată, predominînd ramurile industriei uşoare şi alimentare (ţesături, decorticarea orezului, conserve de peşte). În ultimul timp s-a extins industria de prelucrare a petrolului, electrotehnica, metalurgia neferoasă, construcţiile navale. Centre industriale mai însemnate sînt *Seul* şi *Pusan,* principalul port al ţării.

Coreea de Sud întreţine relaţii comerciale cu multe state, pe primele locuri situîndu-se S.U.A. şi Japonia.

Din iniţiativa R.P.D. Coreene se desfăşoară largi acţiuni pentru unificarea paşnică a celor două state coreene.

Rezumat

- Coreea «Ţara dimineţilor liniştite».
- O peninsulă muntoasă şi foarte multe insule.
- Climă influenţată de relief şi de mare.
- Populaţie densă, ce trăieşte în două state diferite.

Întrebări şi aplicaţii

1. **Republica Populară Democrată Coreeană**
   - **Care sînt cele mai importante ramuri ale industriei? Arătaţi pe hartă centrele mai importante.**
   - **Spuneţi care sînt principalele culturi agricole.**
2. **Coreea de Sud**
   - **Ce ramuri predomină în economie ?**

JAPONIA

Aşezarea geografică şi ţărmurile

Ca organizare de stat, Japonia este o monarhie constituţională (imperiu).

Japonia este aşezată în estul Asiei (Extremul Orient), ocupînd arhipelagul nipon, compus din 4 insule principale — **Honshu, Shikoku, Kyushu** şi **Hokkaido** — la care se adaugă 4000 de insule mai mici. Arhipelagul sub formă de arc se întinde pe 2 400 km de-a lungul coastei de est a Asiei, de la nord spre sud.

Ţărmurile sînt foarte dantelate, prielnice construcţiei de instalaţii portuare. Lungimea lor este egală cu jumătate din lungimea Ecuatorului.

— Arătaţi aşezarea ţării în latitudine, mările şi strîmtorile care despart insulele japoneze de alte state.

— Priviţi harta Japoniei şi arătaţi insulele principale.

Condiţiile fizico-geografice

În cadrul reliefului predomină munţii, care ocupă 85% din suprafaţa Japoniei. În partea de mijloc a insulei Honshu se află munţi înalţi de peste 3 000 m. În insulele japoneze şi mai ales în Honshu, sînt 192 vulcani dintre care 52 sînt activi. Ei aduc ţării una din cele mai mari avuţii. Izvoarele termale atrag milioane de japonezi. De-a lungul ţărmurilor se întind cîmpii înguste foarte fertile şi dens populate, care oferă condiţii favorabile agriculturii.

Fuji San 3 776 m

Japonia este ţara unde se înregistrează cele mai frecvente cutremure de pămînt de pe Glob (3—5 cutremure zilnic).

Cutremurele de pămînt sînt mişcări bruşte, violente, ale scoarţei terestre. Ele înspăimîntă pe locuitori prin apariţia lor neaşteptată şi prin efectele pe care le produc. Cutremurele puternice pot dărîma oraşe întregi, produc stricăciuni căilor de comunicaţii, barajelor de pe apele curgătoare, digurilor etc. Ele produc uneori mari crăpături în scoarţa Pămîntului sau alunecări de terenuri.

Principala cauză a cutremurelor o constituie *mişcarea stratelor* din adîncul litosferei. Ele se numesc cutremure tectonice. La un asemenea cutremur

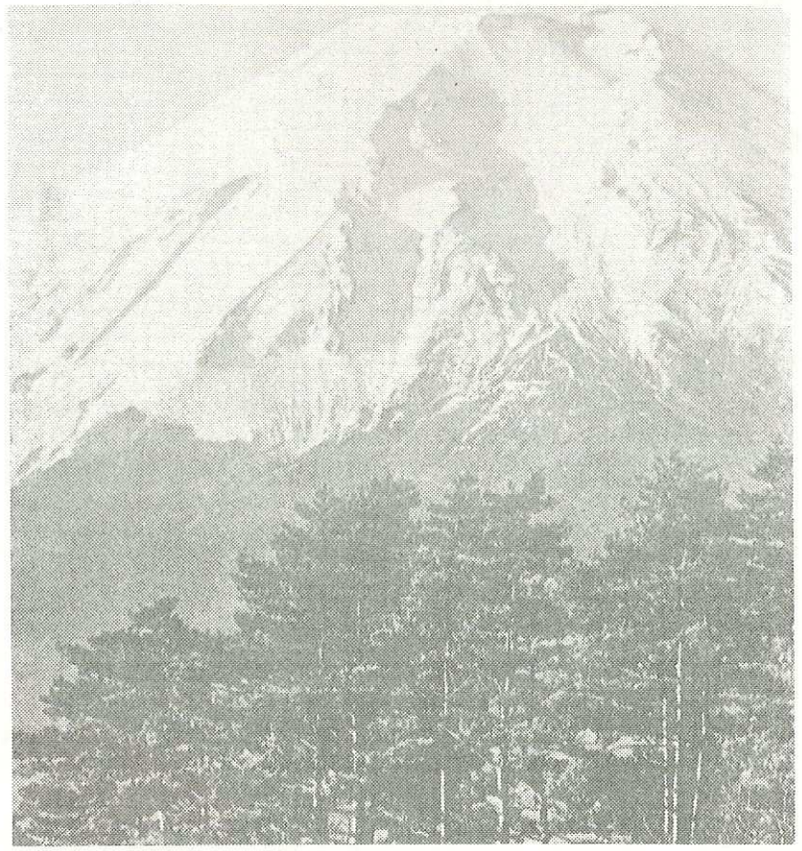

Fig. 93. **Vulcanul Fuji San** se înalţă semeţ printre numeroşii vulcani ai Japoniei.

deosebim: un *hipocentru* sau locul din adîncime, unde se produce prăbuşirea (poate fi la 100 km adîncime şi uneori chiar mai mult) şi un *epicentru*, adică locul de la suprafaţa Pămîntului, unde cutremurul se resimte mai puternic. Vibraţiile cutremurului, care se mai numesc şi *unde seismice*, se simt în cercuri concentrice în jurul epicentrului, din ce în ce mai slab.

Alte cutremure se datoresc: *vulcanilor* (erupţia vulcanilor este precedată de cutremure), *prăbuşirii tavanului peşterilor* şi *surpării munţilor* din cauza alunecărilor de teren.

Răspîndirea cutremurelor. Anual se înregistrează pe Glob aproximativ un milion de cutremure, cele mai multe fiind de mică intensitate. Există însă şi cutremure puternice, dintre care unele sînt catastrofale. În Japonia, Italia şi în alte ţări s-au produs adevărate dezastre din cauza unor cutremure puternice. În ţara noastră cutremurele sînt mai rare. Majoritatea îşi au epicentrul în zona de curbură a Carpaţilor.

În general, cutremurele de pămînt au o mai mare răspîndire în zonele vulcanice. Oamenii de ştiinţă se străduiesc să prevadă cutremurele pentru a putea preveni populaţia. În acest mod mii de vieţi omeneşti vor fi salvate.

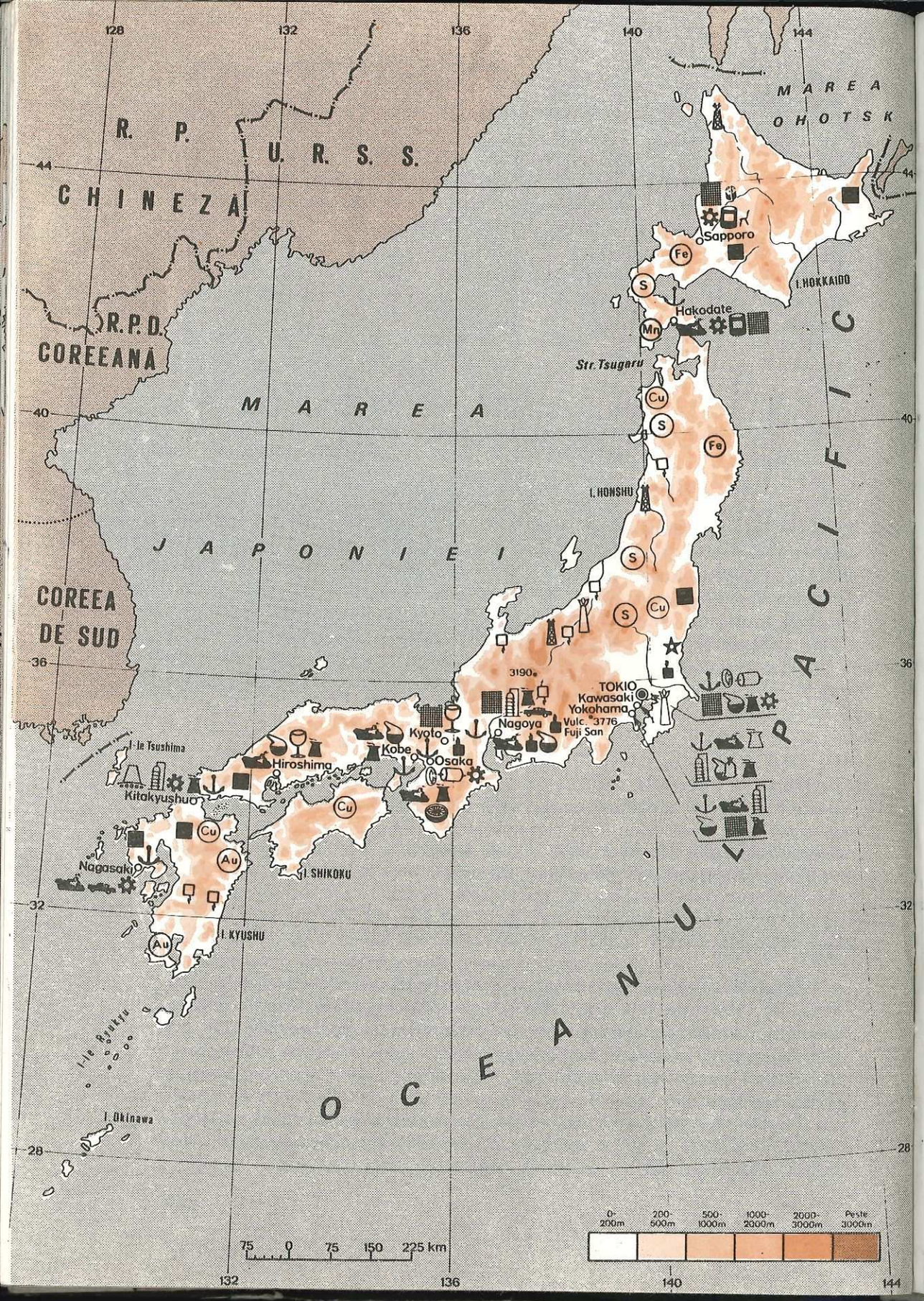

Bogăţiile subsolului. Japonia este foarte săracă în resurse minerale, fiind lipsită de majoritatea mineralelor necesare industriei sale moderne. Ea trebuie să importe masiv materii de bază ca petrol, minereu de fier, cărbuni cocsificabili şi bauxită. Principala bogăţie minerală a Japoniei este **cărbunele inferior,** nepotrivit pentru cocsificare.

Şi alte minerale se exploatează pe scară destul de mare, dar chiar şi acestea nu satisfac cererea de pe piaţa internă. Dintre acestea amintim: **plumbul, zincul, pirita, sulful, piatra de var** şi **cuprul.**

Producţia de **petrol** a Japoniei nu acoperă nevoile ţării decît pe aproximativ o săptămînă dintr-un an.

Clima şi apele. Clima Japoniei este influenţată de aşezarea în latitudine, de relieful muntos, de vînturile musonice şi curenţii oceanici (curentul cald Kuro-Shivo în sud şi curentul rece Oya-Shivo în nord). În regiunile nordice clima este mai aspră decît în regiunile centrale şi sudice. Musonul de iarnă, din nord-vest, aduce mase de aer rece, ploi şi zăpezi. În insula Hokkaido, iernile sînt mai lungi, friguroase şi cu zăpadă multă.

Musonul de vară, dinspre sud-est, aduce ploi, îndeosebi pe litoralul estic al ţării.

În sud, clima devine subtropicală, blîndă. În regiunile muntoase, la peste 1 000 de m clima este mai aspră decît în cele joase. Stratul de zăpadă ajunge uneori la o grosime de 2—3 metri.

Rîurile sînt *scurte, bogate în apă şi au cursuri repezi*. De-a lungul lor s-au construit numeroase hidrocentrale Pe unele rîuri se practică plutăritul. În munţi se găsesc numeroase *lacuri*, majoritatea formate prin prăbuşirea scoarţei pămîntului.

Vegetaţia. Mai mult de jumătate din suprafaţa ţării este acoperită de *păduri de foioase*, caracteristice zonei temperate. În partea de sud există *păduri subtropicale*. În Insula Hokkaido se întîlnesc păduri dese de conifere.

Populaţia şi oraşele

Japonia are o populaţie numeroasă. Majoritatea o formează *japonezii*. Populaţia este foarte densă, mai ales în regiunile joase, cu o industrie şi o agricultură dezvoltată. Regiunile înalte au o populaţie mai rară. Dintre insule, mai puţin populată este Insula Hokkaido.

118 mil.
306 loc./kmp

Populaţia urbană reprezintă 76% din numărul locuitorilor. Japonia are numeroase oraşe, foarte apropiate între ele, situate mai ales în cîmpiile litorale din sudul Insulei Honshu. **Tokio** este capitala ţării, considerat ca cel mai populat oraş al lumii. El se leagă direct de portul Yokohama (v. fig. 94).

11,7 mil. locuitori

Pe ţărmul sudic al insulei Honshu, pe o lungime de 700 km, se înşiră numeroase oraşe-porturi, cu o industrie dezvoltată. Ele sînt aproape legate

Fig. 94. **Japonia — Harta fizică şi economică.**

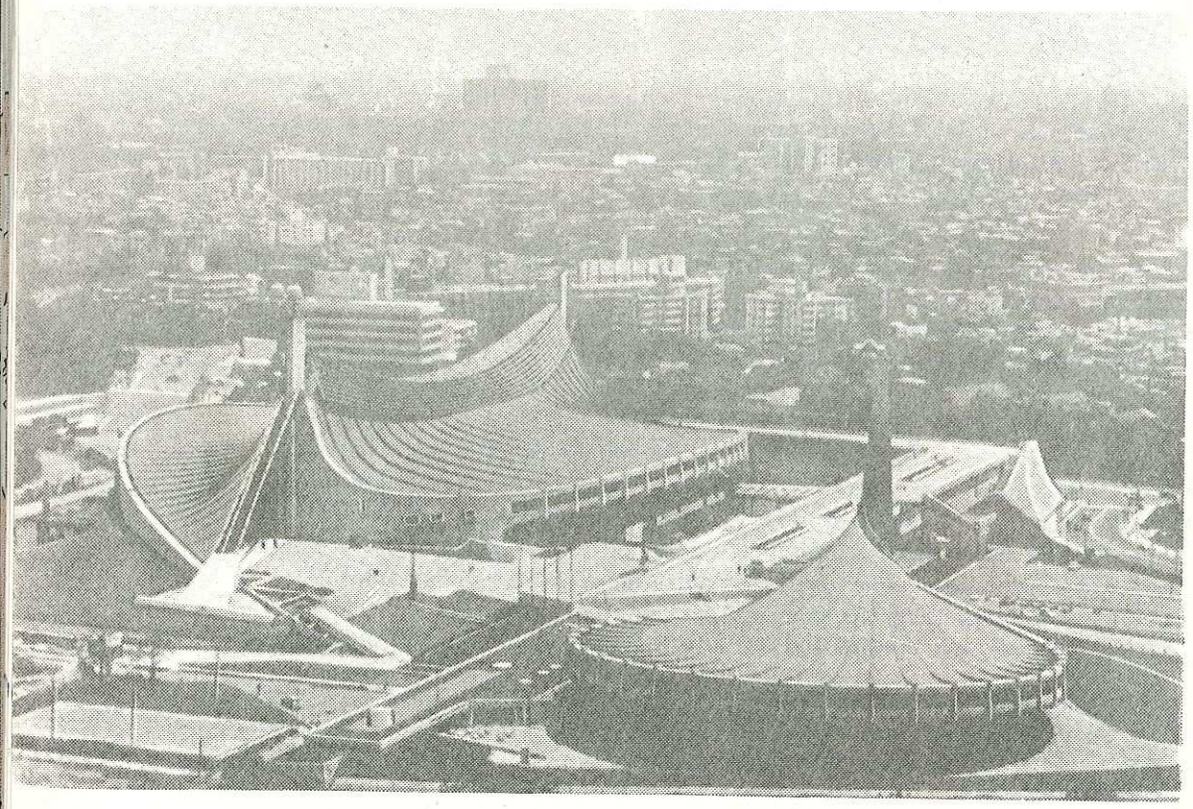

Fig. 95. **Tokio — Construcţii noi, moderne.** În prim plan sala naţională de gimnastică

unele de altele. Printre ele distingem: **Tokio, Yokohama, Nagoya, Osaka, Kobe, Kyoto,** adică toate marile oraşe japoneze. În această imensă aglomeraţie trăiesc peste 45% din populaţia ţării. Ele joacă un rol covîrşitor în viaţa economică, socială şi culturală a ţării.

Economia

Japonia are o *economie industrial-agrară foarte dezvoltată.*

După cel de-al doilea război mondial, Japonia şi-a dezvoltat industria într-un ritm rapid, devenind a treia putere economică a lumii (după S.U.A. şi U.R.S.S.). Resursele proprii de materii prime nu asigură decît în mică măsură necesarul unei industrii complexe, cu un înalt nivel tehnic. De aceea Japonia foloseşte un volum considerabil de materii prime importate, aduse pe calea mărilor, şi forţa de muncă proprie destul de ieftină şi foarte numeroasă. Economia sa este controlată de mari monopoluri. În dezvoltarea unor ramuri apar frecvent disproporţii, în sensul extinderii producţiei cu mult peste posibilităţile de absorbţie ale pieţii interne. În acelaşi timp, ramurile industriei bunurilor de consum şi agricultura manifestă unele rămîneri în urmă.

Industria. Baza energetică înregistrează ritmuri rapide de creştere a producţiei de cărbuni şi de energie electrică. Insuficienţa combustibililor este

compensată prin folosirea *potenţialului hidroenergetic al rîurilor* şi prin *importul masiv de petrol.* Marile rafinării sînt amplasate în porturi. *Japonia ocupă un loc de frunte în industria de* prelucrare a petrolului şi în *producţia de energie electrică.* Japonia ca ţară dependentă de resursele externe, şi-a dezvoltat industria energiei atomice şi geotermice şi întreprinde cercetări ample în domeniul energiei eoliene şi solare.

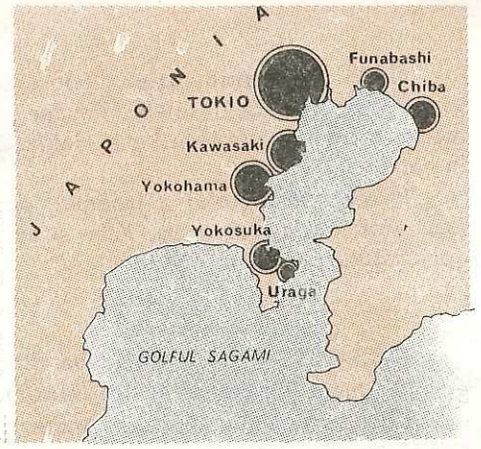

Fig. 96. În Golful Tokio se înşiruie multe oraşe care alcătuiesc aglomeraţia industrială Keihin.

Locul III pe Glob

Industria siderurgică s-a dezvoltat în mod deosebit, mai puţin prin folosirea minereurilor de fier exploatate în ţară, şi mai mult pe baza fierului vechi şi a minereului importat. Principalele centre sînt: *Osaka, Kitakyushu, Keihin* şi altele. În producţia de oţel, Japonia se situează după U.R.S.S.

Locul II în lume

În porturi sînt prelucrate şi minereurile neferoase importate (cuprul, bauxita).

Industria construcţiilor de maşini este specializată în producţia de nave oceanice de mare tonaj (supertancuri petroliere). Mari şantiere navale se află la *Yokohama, Osaka* şi altele (v. fig. 94).

Locul I în lume

Foarte bine reprezentate sînt şi industriile: **electrotehnică, electronică** (40% din exportul mondial de aparate de radio, televizoare, magnetofoane) şi **optică,** producţia de **material feroviar,** automobile, **maşini-unelte** şi **utilaje diverse.**

Locul I în lume

Industria chimică, mai ales petrochimia, dispune de mari combinate, situate în apropierea rafinăriilor de petrol (v. fig. 94).

Dintre celelalte ramuri se remarcă **industria lemnului, celulozei** şi **hîrtiei, textilă** (cu specializare în ţesături de mătase naturală şi artificială, bumbac, fire şi fibre sintetice şi lînă), şi cea **alimentară.**

În Japonia, se practică vechi tradiţii meşteşugăreşti (porţelanuri, diferite obiecte de artă din mătase, paie, jad etc.).

Agricultura dispune de terenuri arabile foarte reduse, însă lucrate cu multă grijă. În micile cîmpii litorale irigate, ca şi pe pantele munţilor, într-un sistem de terase, principala cultură este orezul. Dintre celelalte culturi, mai importante sînt: *bumbacul, citricele, trestia-de-zahăr, tutunul, ceaiul* (în sud); *grîul, orzul, cartoful sfecla-de-zahăr* şi *soia* (Insula Hokkaido). *Dudul* este mult răspîndit, frunzele lui fiind folosite la creşterea viermilor-de-mătase. Japonia, alături de R.P. Chineză, sînt principalele producătoare de mătase naturală.

În ultimii ani se manifestă un declin al sericiculturii şi o creştere substanţială în cultivarea pomilor fructiferi, ca *mandarine, meri, piersici.* O mare parte din fructe se exportă. Dintre animale se cresc mai mult *bovine* şi *porci.*

Pescuitul este o îndeletnicire vitală pentru japonezi. Aproape fiecare oraşel sau sat de pe coastă are flotila lui proprie de pescuit. Japonia este ţara cu cea mai mare flotă de pescuit şi cu un număr impresionant de porturi specializate (peste 600). *Peştele,* ca şi *orezul,* formează hrana de bază a populaţiei. Pescuitul este favorizat şi de existenţa bancurilor de peşte aflate în apropiere, şi anume la întîlnirea curenţilor Kuro-Shivo şi Oya-Shivo.

Locul I în lume

Căile de comunicaţie. Japonia dispune de o reţea densă de căi ferate şi şosele modernizate. Insulele Honshu şi Kyushu sînt legate printr-un tunel submarin. Între insulele Honshu şi Hokkaido se află cel mai lung tunel submarin din lume.

8 km lung.
54 km

În viaţa economică a Japoniei, porturile joacă un rol covîrşitor. Cele mai mari sînt: *Tokio, Yokohama, Kobe* şi altele. Aeroporturile din *Tokio* şi *Osaka* asigură legături cu toate continentele.

Comerţul exterior este seva economiei japoneze. Ea **exportă:** diverse tipuri de nave, maşini şi unelte, automobile, textile, chimicale şi **importă:** cea mai mare parte a alimentelor şi materiilor prime ca: petrol, minereuri de fier şi fier vechi, cărbuni superiori şi cocs, metale neferoase, precum şi orez etc. Cele mai active legături comerciale le are cu S.U.A., apoi cu unele state din America de Sud, Australia, Asia şi Europa.

Rezumat

— Japonia — o ghirlandă de insule muntoase.
— Relieful, frămîntat de numeroase cutremure, are numeroşi vulcani.
— Ţară cu slabe resurse naturale dar cu o industrie foarte dezvoltată.
— Populaţia este foarte numeroasă şi concentrată în zonele industriale, urbane. Oameni harnici şi inventivi.
— Are tradiţii în culturile de orez, ceai, în sericicultură, artizanat.
— Industria este modernă, la un nivel tehnic foarte ridicat. Ocupă locuri de frunte în producţia mondială la diferite ramuri: siderurgie, nave, autoturisme, electronică etc.

Ştiaţi că...

— pe linia «New Tokaydo» ce leagă oraşele Tokio-Nagoya, Kyoto, Osaka şi Hakato circulă «Hidari», cel mai rapid tren din lume? Distanţa de 552 km este străbătută în trei ore cu o viteză maximă de 280 km/h. În prezent se construieşte o a doua linie Tokyo-Sapporo din insula Hokkaido;
— «Globtic Tokio» este una dintre cele mai mari petroliere din lume, cu un deplasament de 477 000 tone? Nava are o lungime de 397 m şi o lăţime de 62 de metri;
— oraşele Hiroshima şi Nagasaki au fost distruse de americani cu bombe atomice în al doilea război mondial? În urma acestui atac dezastros au pierit 200 000 de oameni. Dintre supravieţuitori mulţi suferă şi astăzi de diferite boli cauzate de iradiaţie;
— japonezii sînt mari iubitori ai florilor? Primăvara, cînd înfloresc caişii şi toamna, cînd înfloresc crizantemele, sînt adevărate sărbători pentru japonezi;
— în oraşul Tokio, sporul anual al populaţiei este de 135 000? Densitatea este de 15 558 locuitori pe km²;
— în Tokio, zilnic sînt transportaţi 12,2 milioane persoane şi au loc 13 incendii?

Întrebări şi aplicaţii

— Ce bogăţii ale subsolului sînt în Japonia ?
— Ce materii prime importă pentru industrie ?
— Arătaţi pe hartă ramurile mai însemnate ale industriei.
— Caracterizaţi agricultura Japoniei.
— Ce caracteristici prezintă transporturile Japoniei ?

REGIUNEA ASIA DE SUD-EST

Regiunea Asia de Sud-Est cuprinde statele: *Birmania, Filipine, Indonezia, Federaţia Malayezia, R.P.D. Laos, Kampuchia Democrată, R.S. Vietnam, Singapore, Thailanda* şi *Brunei*

Această regiune, bogată în produse tropicale şi minereuri neferoase, este o punte de legătură spre Australia.

Populaţia este foarte diversă şi numeroasă. Economia statelor este în curs de dezvoltare.

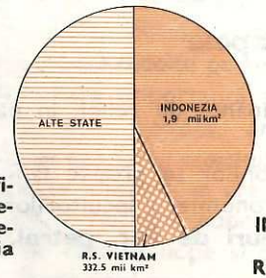

Fig. 97. **Graficul suprafeţelor statelor din Asia de Sud-East**

Fig. 98. **Graficul populaţiei statelor din Asia de Sud-East**

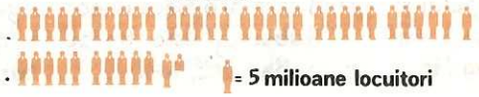

REPUBLICA SOCIALISTĂ VIETNAM

Aşezare, margini

Vietnamul ocupă latura de est a Peninsulei Indochina şi o serie de insule situate în Marea Chinei de Sud.

— Arătaţi pe harta politică a Asiei hotarele şi vecinii Vietnamului.

Vietnamul, împreună cu Laosul şi cu Kampuchia au fost colonii franceze. În ultimul război mondial au fost ocupate de către japonezi.

Poporul vietnamez a luptat eroic pentru independenţa naţională.

După alungarea japonezilor, colonialiştii francezi au încercat din nou să-şi impună dominaţia, dar după ani îndelungaţi de luptă au fost înfrînţi şi nevoiţi să se retragă definitiv.

La Conferinţa de la Geneva din 1954 s-a stabilit o linie de demarcaţie de-a lungul paralelei de 17° latitudine nordică, divizîndu-se Vietnamul în două părţi, care au devenit *Republica Democrată Vietnam* şi *Vietnamul de Sud*.

Cu tot sprijinul făţiş dat de S.U.A. Vietnamului de Sud în războiul din Vietnam, regimul militarist s-a prăbuşit în anul 1975, iar Vietnamul de Sud s-a eliberat.

În urma alegerilor din anul 1976, poporul vietnamez a hotărît unificarea ţării, vremelnic şi nefiresc divizată din cauza amestecului imperialist. Capitala ţării este la **Hanoi**.

Relieful, clima şi apele

Annam Tonkinului, Delta Mekongului şi Delta Song Hong Ha

Relieful. Munţii alcătuiesc forma predominantă de relief. În părţile nordice, în cele sudice şi pe litoral se află cîmpiile.

Clima este musonică. La schimbarea musonilor se produc taifunuri (uragane) care provoacă uneori pagube însemnate economiei şi locuitorilor.

Subsolul este bogat în **cărbuni, minereuri de fier, petrol, mangan, crom, bauxită, fosfaţi, cositor.**

Populaţia şi oraşele

Vietnamul are o populaţie numeroasă, mai densă în podişurile înalte, cîmpii şi în delta fluviului Mekong. Aproape 20% dintre vietnamezi locuiesc la oraşe.

Principalele oraşe sînt **Hanoi** şi **Ho Şi Min.**

Economia

Datorită condiţiilor istorice diferite de dezvoltare din ultimele decenii, partea de nord a Vietnamului are o dezvoltare economică superioară celei din sud.

În nord au fost puse în valoare bogăţiile minerale recent descoperite (cărbuni, minereuri de fier, mangan, cositor etc.), s-a dezvoltat industria siderurgică, a construcţiilor de maşini, instalaţii industriale, autovehicule, industriile chimică, a cimentului, textilă şi alimentară. O atenţie deosebită se acordă meşteşugurilor tradiţionale. Principalele centre sînt: Hanoi şi Haiphong (v. fig. 99).

În sud are un accentuat caracter agricol. Industria este reprezentată prin fabrici textile, alimentare, cauciuc şi de prelucrare a lemnului (v. fig. 99).

Agricultura R.S. Vietnam se dezvoltă pe baze socialiste. Principalele plante cultivate sînt: *orezul, porumbul, cafeaua, trestia de zahăr, bumbacul, maniocul, kenaful* etc.

Condiţiile climatice permit obţinerea a 2—3 recolte pe an.

De mare importanţă sînt pădurile de *teck, bambus, arborele de camfor, de cauciuc şi scorţişoară.*

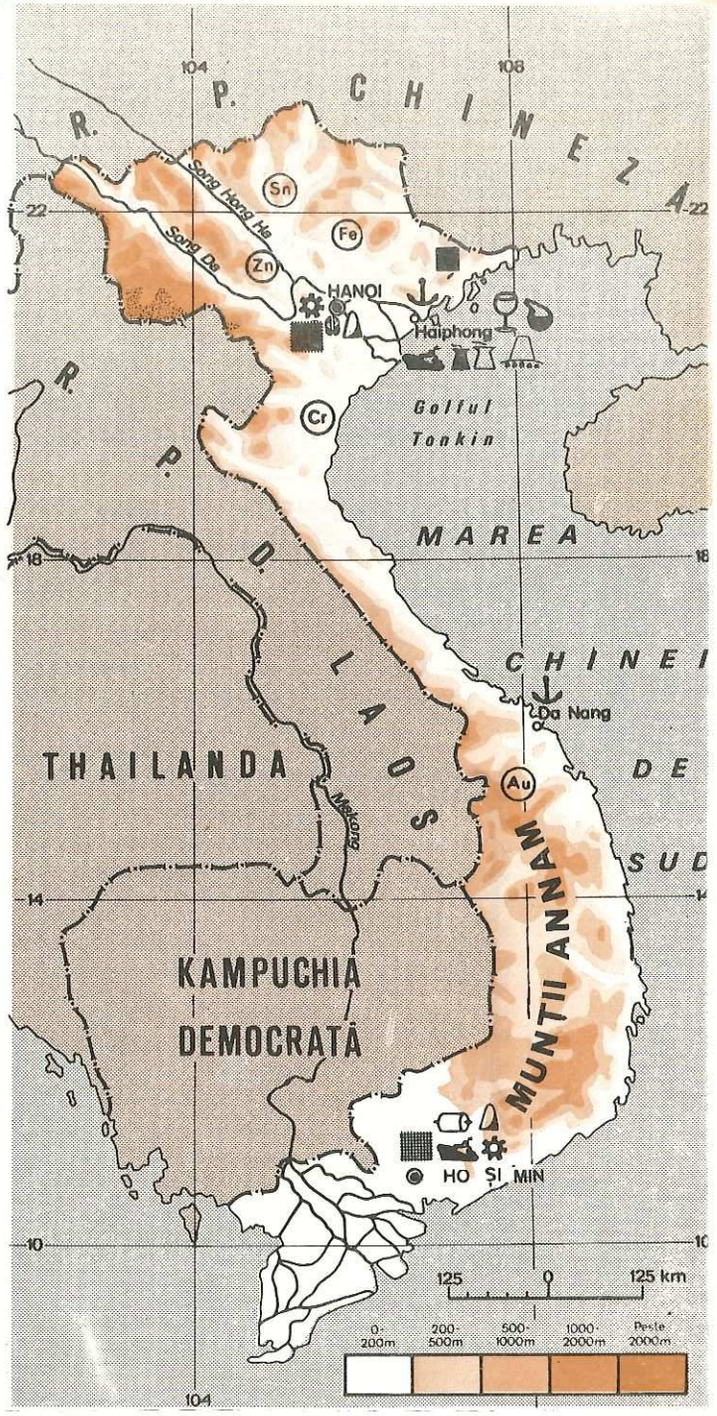

Fig. 99. **R.S. Vietnam — Harta fizică şi economică**

Dintre animale se cresc cornute mari (îndeosebi bivoli), porci, păsări etc.

În R.S. Vietnam, poporul liber, stăpîn pe soarta sa, desfăşoară o amplă activitate de reconstrucţie şi de lichidare a rănilor lungului război de eliberare şi pune bazele unei economii socialiste.

Vietnamul are legături economice cu statele socialiste şi cu alte state ale lumii. **Exportă:** produse miniere, cauciuc natural, produse textile, lemn, fructe, ciment, şi **importă:** maşini, utilaje industriale, produse chimice, autovehicule, produse petroliere, grîu şi altele.

Ţara noastră are strînse relaţii economice cu Vietnamul.

Rezumat

— Vietnamul se află la faţada pacifică a Peninsulei Indochina.
— Relieful este muntos, mărginit de cîmpii aluvionare.
— Clima musonică este perturbată de numeroase taifunuri.
— Întinse păduri tropicale şi minereuri neferoase.
— Stat socialist cu o industrie pe cale de diversificare şi dezvoltare.

Întrebări

— Cum influenţează relieful şi aşezarea geografică asupra climei din Vietnam?
— Ce aţi citit în legătură cu dezvoltarea economică a acestui stat?

INDONEZIA

13 000 Indonezia cuprinde cel mai mare arhipelag de pe Glob, format din mii de insule înşirate pe sute de km, cele mai multe fiind nelocuite.

Aşezare, margini

Cele mai importante sînt Insulele **Sondele Mari**, Insulele **Sondele Mici**, Insulele **Maluku** şi partea de vest a Insulei Noua Guinee, numită **Irianul de Vest.**

— Priviţi figura 100 şi arătaţi Insulele Indoneziei şi mările înconjurătoare.
— Ce importanţă prezintă aşezarea geografică a Indoneziei?

Relieful

Relieful este variat. Predomină munţii, care în Irianul de Vest depăşesc înălţimea de 5 000 m.

În Indonezia sînt 300 de vulcani dintre care 80 sînt activi. Uneori lava lor fierbinte se revarsă peste coaste, distrugînd recoltele. În Indonezia se înregistrează frecvente cutremure de pămînt. Cei mai mulţi vulcani se găsesc în Insula Jawa (Vulc. Semeru). Semeru, Krakatau

Bogăţiile subsolului sînt mari şi variate (v. fig. 100). Cele mai importante sînt: **petrolul** (Sumatera, Kalimantan), **cositor, bauxită, plumb, aur, argint, cupru, zinc** etc. 66 mil. t

Clima este ecuatorială, caldă şi cu ploi abundente. Din cauza aceasta, în Indonezia cresc păduri întinse şi dese (Sumatera, Kalimantan, Irianul de Vest), lemnul preţios fiind o importantă sursă naturală.

— Priviţi harta Indoneziei şi spuneţi care sînt caracteristicile rîurilor.

Populaţia şi oraşele

Indonezia ocupă locul 5 în lume după numărul populaţiei.

Majoritatea locuitorilor aparţin *grupei de popoare malayeze* şi vorbesc aproape 300 de dialecte. Limba oficială este *bahasa indonesia* şi foloseşte o scriere bazată pe alfabetul latin.

Repartiţia geografică a populaţiei este însă inegală.

Unele insule, acoperite de păduri seculare foarte întinse, au o populaţie rară, răspîndită mai mult în zonele litorale.

Alte insule au o populaţie densă. În Insulele Jawa şi Madura trăiesc 2/3 din locuitorii ţării.

Principalul oraş **Jakarta,** capitala ţării, este cel mai important centru economic, comercial, financiar şi cultural al ţării şi unul dintre cele mai mari din sud-estul Asiei. **Surabaja, Palembang, Medan, Ujung Pandang** sînt alte oraşe mari ale Indoneziei. 6,5 mil. loc.

Poporul indonezian manifestă înclinaţii artistice care se reflectă în creaţiile şi producţiile sale folclorice.

Economia

Indonezia este o *ţară cu economie agrar-industrială în curs de dezvoltare.*

Agricultura, principala ramură a economiei, beneficiază de condiţii favorabile, mai cu seamă în insulele Jawa şi Sumatera, unde se întîlnesc mari plantaţii de cauciuc. Pe terenuri irigate se cultivă *orez.* Alte culturi sînt: *arborele de cafea, trestia de zahăr, sisalul* (plantă textilă din care se fac ţesături rezistente), *ceaiul, arborele de cacao, palmierul de ulei* (locul III pe Glob) etc. Locul I pe Glob

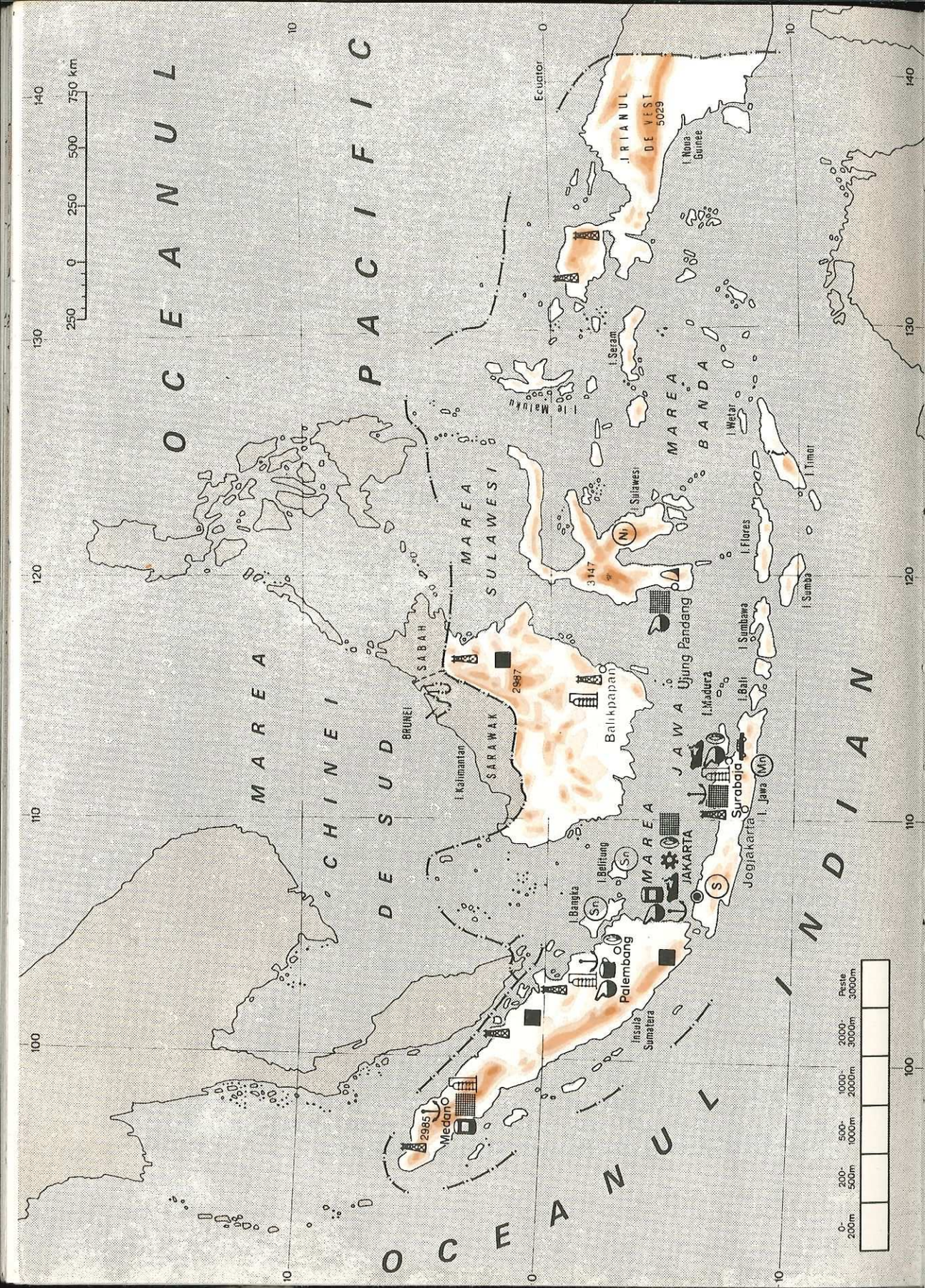

Cultura bananierilor ocupă un loc important în economie. Producţia de banane situînd Indonezia pe locul III în lume după Brazilia şi India.

Industria este legată de exploatarea marilor resurse de cositor (Sumatera, Bangka, Belitung) şi petrol (Jawa, Sumatera).

În ultimii ani s-au construit mai multe rafinării de petrol şi topitorii de cositor.

Industria prelucrătoare este reprezentată prin mari întreprinderi de *prelucrare a cauciucului şi tutunului*, fabrici de *vitamine* şi *antibiotice* care satisfac necesităţile Asiei de sud-est, cea mai mare fabrică de *chinină* din lume (Bandung), fabrici de *textile*, fabrici de *decorticare a orezului*, *fabrici de zahăr* etc. (v. harta).

Turismul. Principalele zone sau obiective turistice: Insula Jawa cu vulcanul Merapi şi cu renumitul monument de la Borobudur, complexul arhitectonic de la Parambanam şi un folclor renumit.

Căile de comunicaţie şi comerţul exterior. Căile ferate şi şoselele sînt mai numeroase în Insula Jawa. Transportul maritim este principalul mijloc de legătură între insule, precum şi în comerţul exterior. Indonezia **exportă:** cauciuc, cositor, petrol, ceai, cacao, ulei de palmier etc. şi **importă:** maşini-unelte, alimente, textile, produse chimice etc.

Rezumat

— Indonezia alcătuieşte cel mai mare arhipelag de pe Glob.

— Relieful este predominant muntos, cu numeroşi vulcani dintre care unii sînt activi.

— Populaţia foarte diferenţiată şi inegal răspîndită.

— Ţara cauciucului şi a culturilor exotice. Industria în continuă diversificare şi dezvoltare.

Întrebări şi exerciţii

— Ce influenţă are clima asupra agriculturii Indoneziei?

— Care sînt culturile agricole specifice Indoneziei?

— Arătaţi pe hartă repartiţia industriei.

— Ce aţi citit în legătură cu Indonezia? Vă recomandăm lucrarea «Cinci luni în Oceanul Indian» de Eugen Pora, capitolul despre Indonezia.

Fig. 100. **Indonezia — Harta fizică şi economică.** Localizaţi pe harta resursele minerale şi ramurile industriale mai frecvente

ASIA DE SUD

În Asia de Sud se află statele: *R.P. Bangladesh, Bhutan, India, Nepal, Pakistan, Afganistan* şi *Sri Lanka*.

Majoritatea au fost în trecut colonii britanice, astăzi sînt state independente, în curs de dezvoltare.

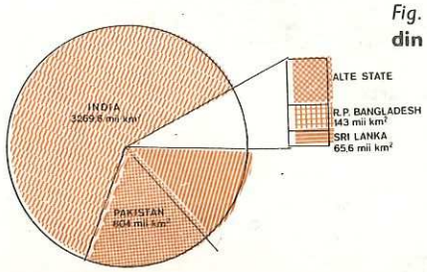

Fig. 101. **Graficul suprafeţelor statelor din Asia de Sud**

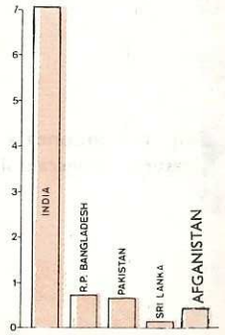

Fig. 102. **Graficul populaţiei statelor din Asia de Sud**

INDIA

India — cu unele excepţii — ocupă teritoriul dintre Munţii Himalaya şi partea sudică a Peninsulei India.

— Arătaţi pe hartă (fig. 103) vecinii Indiei. Spuneţi ce caracteristici prezintă ţărmurile.

Relieful, clima şi apele

Relieful este alcătuit din unităţi mari şi variate ce se succed de la nord spre sud.

Astfel, în nord se înalţă un zid muntos, din culmi paralele, ce stăvilesc influenţele continentale din centrul Asiei şi pe cele dinspre ocean. — M-ţii Himalaya

Clima, urmărită pe versanţii sudici ai Himalayei, determină mai multe etaje de vegetaţie: păduri tropicale şi subtropicale cu arbori veşnic verzi, păduri de foioase cu frunze căzătoare, păduri de conifere şi păşuni alpine.

De la 4 500—5 000 m în sus încep zăpezile veşnice.

În sudul Himalayei, pe locul unui fost braţ de mare, se desfăşoară o mare cîmpie aluvionară, foarte netedă, opera marilor ape ce o străbat. — C. Gangelui, Fl. Gange şi Brahmaputra

Tot aici întîlnim o climă tropicală musonică cu precipitaţii bogate..

În nord-vest se află un deşert arid, cu dune de nisip, cu soluri sărate şi cu vegetaţie sărăcăcioasă. — Thar

Cea mai mare parte a Indiei este ocupată de un podiş înalt, rămăşiţă a unui continent străvechi, străjuit de lanţuri muntoase (v. fig. 104). — P. Deccan, Gaţii de Est şi de Vest

Clima musonică de pe podiş determină o vegetaţie de savană şi influenţează reţeaua hidrografică ce prezintă oscilaţii de debit. Sînt două anotimpuri, unul ploios şi altul secetos.

Între marginile muntoase ale podişului şi ţărmuri se întind înguste cîmpii litorale, iar ploile abundente favorizează creşterea pădurilor tropicale. — C. Coromandel şi Malabar

Bogăţiile subsolului sînt deosebit de variate. India este una dintre cele mai bogate ţări din lume în resurse de **cărbuni, minereuri de fier, mangan, grafit** şi **mică**. Se mai găsesc **diamante, petrol, bauxită, crom şi cupru**, majoritatea în Podişul Deccan.

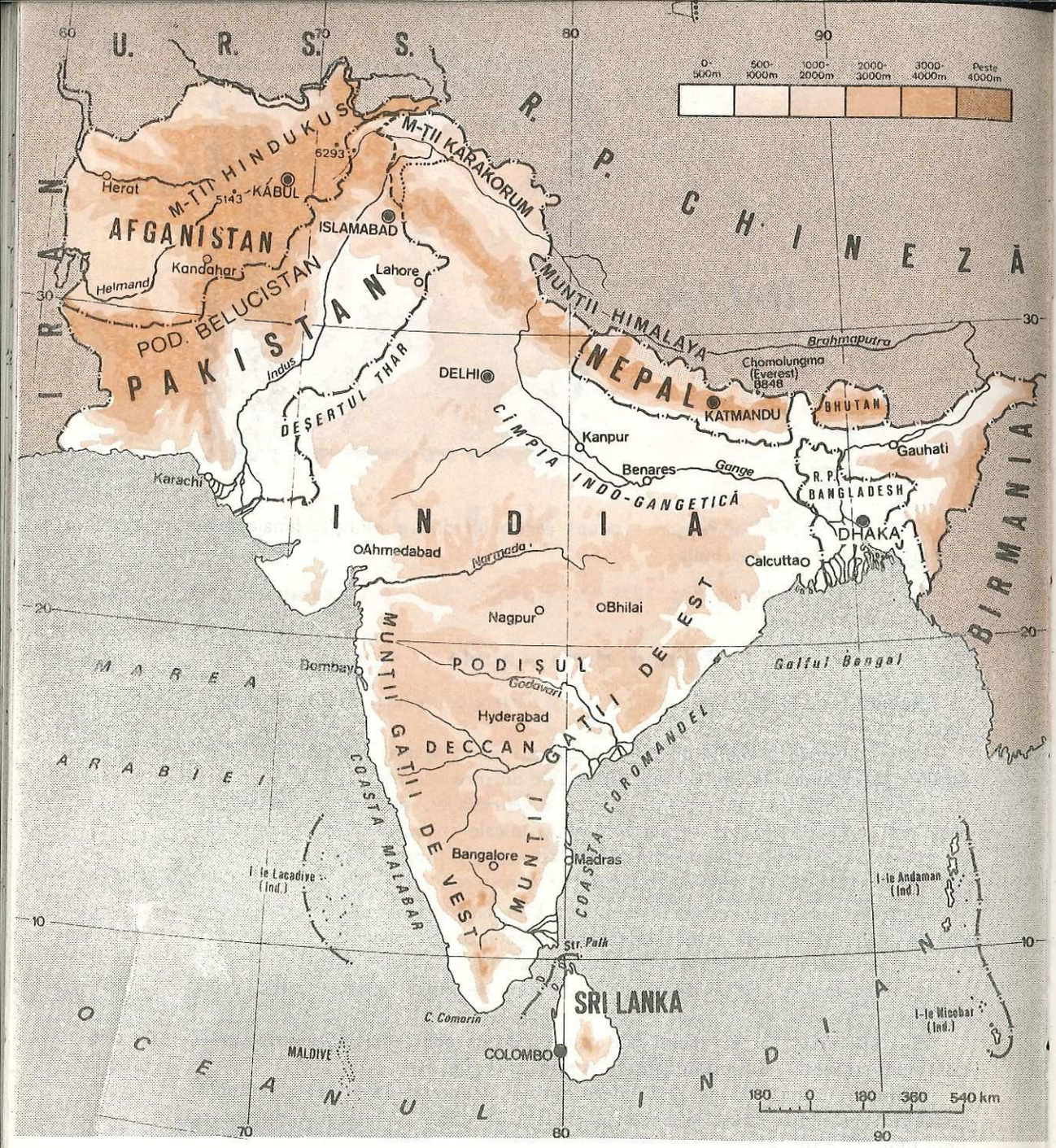

Fig. 103. **Harta fizică a statelor din Asia de Sud**

Populația și orașele

800 loc./kmp

India dispune de o populație numeroasă, cu o mare densitate în Cîmpia Gangelui și pe litoralul estic (v. tabelul).

Densități mai reduse se înregistrează în Podișul Deccan și foarte mici în Deșertul Thar.

70 loc./kmp

Populația urbană cuprinde 21% din numărul locuitorilor. Limba oficială este *hindi*.

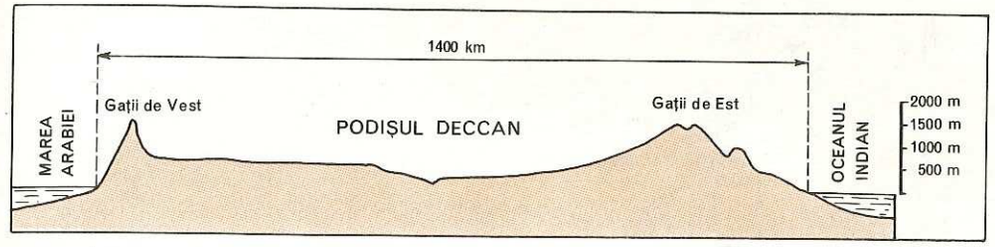

Fig. 104. **Profil transversal prin Podișul Deccan**

În India sînt mai multe orașe ce depășesc un milion de locuitori. **Calcutta**, 9 mil.
important centru pentru exportul iutei și ceaiului; **Bombay**, mare centru in- 8 mil.
dustrial și port la Marea Arabiei, **Delhi**, capitala țării, **Madras** și altele. 5,7 mil.

India, de-a lungul istoriei sale milenare, a adus o valoroasă contribuție la tezaurul civilizației și culturii universale.

Economia

India, patria mirodeniilor, este o țară cu economie agrar-industrială în curs de dezvoltare. *Agricultura* predomină în cadrul economiei. Fărîmițarea pămîntului în proprietăți mici limitează posibilitățile de aplicare a metodelor agrotehnice moderne.

Se cultivă orez și grîu pe văile Gangelui și ale rîurilor din Podișul Deccan. Totuși, India importă orez pentru acoperirea nevoilor de consum.

Ceaiul se cultivă în zonele umede din nord-est, iuta și bumbacul în Podișul Deccan și trestia de zahăr în Cîmpia Gangelui.

Se mai cultivă piperul, tutunul, cafeaua, arahidele, bananierii ș.a.

Locuitorii se ocupă și cu creșterea cornutelor mari (bovine, bubaline), a oilor, caprelor și cămilelor. Locul I în lume

Industria este legată de valorificarea resurselor de cărbuni, de petrol, minereuri de fier, mangan, crom, de produsele vegetale și animale.

Rafinării de petrol se întîlnesc la Madras, Bombay și Gauhati (construită cu ajutorul R.S. România). Se valorifică, de asemenea, resursele hidroenergetice ale Gangelui și afluenților săi.

Industria siderurgică produce oțel și mai ales cupru, pe baza resurselor interne (combinatul de la Bhilai).

Industria constructoare de mașini este în plină dezvoltare. Produce material feroviar, nave fluviale, material electronic, mașini textile și pentru industria cimentului, hîrtiei și zahărului, mașini-unelte, autovehicule, avioane etc. (fig. 105).

S-a mai dezvoltat industria chimică, energetică, a bumbacului (Bombay), a iutei (Calcutta) etc.

Industria meșteșugărească (obiecte din aur, bronz, bambus) se bazează pe frumoase tradiții.

Căile de comunicație, reprezentate prin căi ferate și șosele, sînt mai dense în partea nordică.

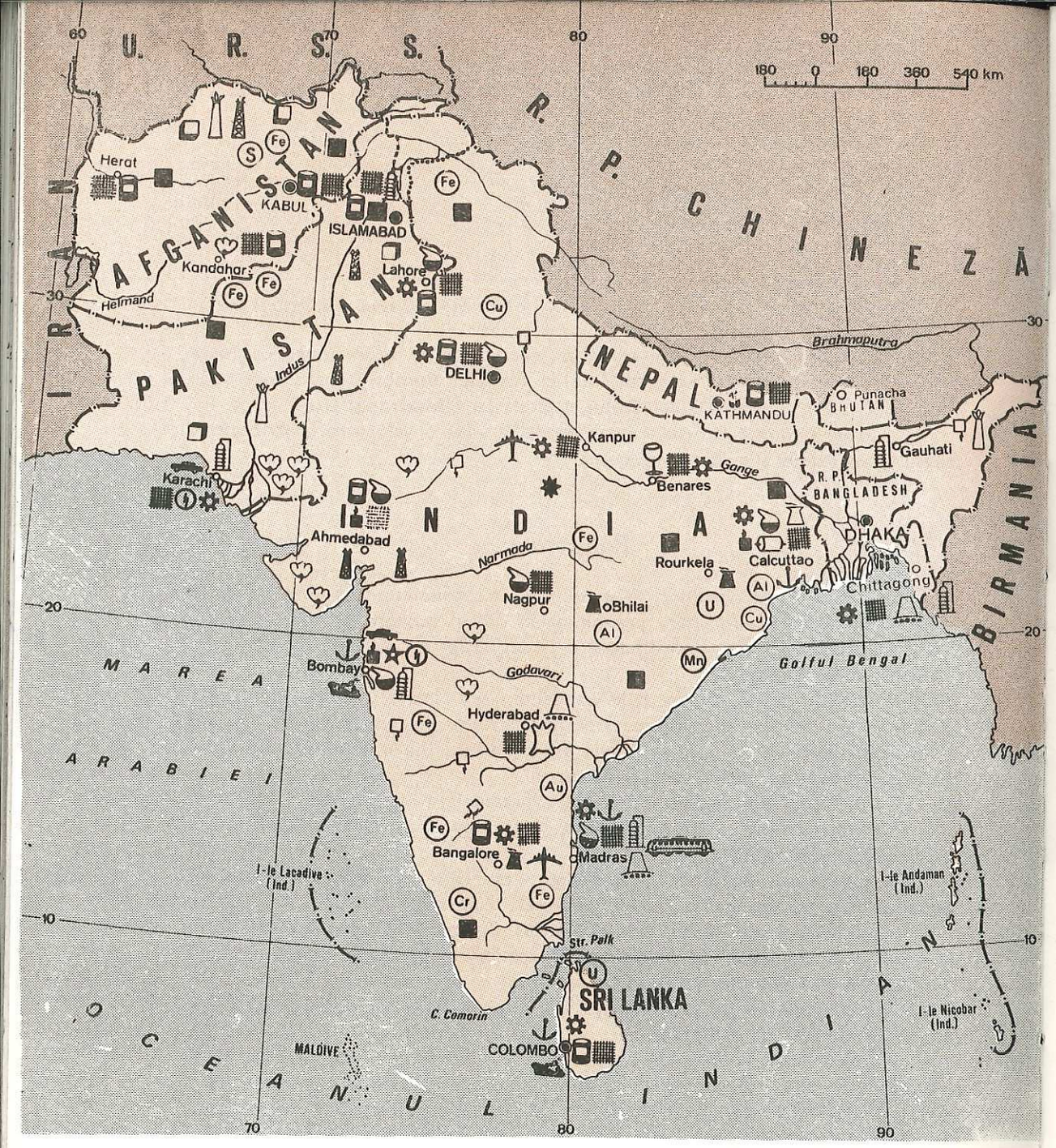

Fig. 105. **Harta economică a statelor din Asia de Sud**

Pe Gange şi Brahmaputra se practică navigaţia. Porturile maritime joacă un rol însemnat în comerţul ţării.

India **exportă:** minereuri feroase şi neferoase, ţesături de bumbac şi iută, ceai etc. şi **importă:** petrol, maşini şi utilaje, produse agroalimentare şi altele.

Cele mai intense legături comerciale le are cu S.U.A., Japonia, Marea Britanie, U.R.S.S.

Între India şi ţara noastră există strînse legături comerciale de cooperare ştiinţifică şi tehnică, culturale.

Rezumat

— Relief: Munţii Himalaya, Podişul Deccan, Deşertul Thar, Munţii Gaţii de Est şi Vest, Cîmpia Gangelui.
— Clima: tropicală musonică, uscată (Deşertul Thar).
— Ape: Gange, Brahmaputra, Godavari.
— Vegetaţie: etajată (Himalaya), savane (Podişul Deccan).
— Bogăţiile subsolului: cărbuni superiori, minereuri de fier, mangan, neferoase (cupru, crom), petrol etc.
— Oraşe: Delhi, Calcutta, Bombay, Madras.
— Economia: cereale, bumbac, iută, cornute mari, industrie textilă, extractivă, maşini.

Ştiaţi că...

— India ocupă locul I pe Glob în producţia de iută, trestie de zahăr, piper şi ceai?
— În India sînt recunoscute 14 limbi oficiale şi se vorbesc 1 652 dialecte? Cea mai răspîndită limbă este hindu.

Întrebări

— Care sînt principalele bogăţii ale Indiei?
— Ce caracteristici prezintă economia Indiei?

ALTE STATE DIN ASIA DE SUD

AFGANISTAN, PAKISTAN, BANGLADESH, SRI LANKA, NEPAL, BHUTAN

— Analizaţi figura nr. 103 şi precizaţi aşezarea geografică a acestor state faţă de India.

Trăsături geografice specifice

M-ţii Hindukuş
M-ţii Himalaya
Vf. Chomolungma

Relieful este în general muntos. *Munţii* sînt înalţi, aici înregistrîndu-se cea mai mare altitudine de pe Glob, *8 848 m* pe teritoriul Nepalului. Zonele muntoase sînt străbătute de văi adînci cu ape repezi, reprezentînd un deosebit potenţial hidroenergetic. *Podişurile* (Belucistan) ocupă suprafeţe mai mari în Afganistan şi Pakistan. Tot aici sînt prezente şi întinse zone deşertice (deşerturile Registan şi Thar).

Cîmpia este reprezentată de părţile vestice şi estice ale uriaşului şes Indo-gangetic, de origine aluvionară. Cîmpia Indo-gangetică este străbătută pe teritoriul Pakistanului de fluviul Indus, ale cărui izvoare se află în Podişul Tibet şi se varsă printr-o deltă în Marea Arabiei, străbătînd de la nord spre sud Pakistanul. În est, pe teritoriul R.P. Bangladesh cîmpia se continuă cu întinsa deltă a Gangelui.

Clima prezintă diferenţieri în raport de aşezarea geografică şi de altitudine.

Astfel în Sri Lanka, situată în sud-estul Peninsulei India şi în Bangladesh, predomină climatul tropical-musonic, deosebit de umed, cu precipitaţii abundente, care cad mai ales în perioada iunie-septembrie, şi cicloane ce bîntuie zonele litorale, avînd de multe ori efecte catastrofale.

Pakistanul şi Afganistanul prezintă în general o climă tropicală, caldă şi aridă, cu precipitaţii foarte reduse mai ales în deşerturile Thar şi Registan. În regiunea muntoasă Hindukuş şi Himalaya clima este mai umedă şi mai aspră, caracteristică zonelor foarte înalte.

În Nepal şi Bhutan clima se diferenţiază în raport cu altitudinea, de la tropicală în sud, la subtropicală în regiunile centrale şi pînă la foarte aspră în zona înaltă himalaiană.

Apele sînt influenţate direct de climă şi relief, mai importante fiind fluviile *Indus, Gange, Brahmaputra* şi *Amudaria* (vezi figura 103).

Vegetaţia marchează schimbările climatice prin formaţiuni variate dinspre sud spre nord: *junglă*, cu vegetaţie luxuriantă, sălbatică, cu mangrove şi cocotieri; *mlaştini tropicale; păduri de pin şi de stejar în amestec cu magnolii, vişini sălbatici şi orhidee; păduri de conifere* (brad argintiu, pin albastru) şi *pajişti alpine*. În Cîmpia Indusului este caracteristică *stepa*, excepţie făcînd zonele care însoţesc văile rîurilor, unde vegetaţia este mai bogată.

Fauna este variată şi reprezentată prin elefanţi, leoparzi, tigri, rinoceri, căprioare, lupi, şacali, reptile, capre sălbatice, leoparzi de zăpadă, ursul negru himalaian ş.a.

Bogăţiile subsolului sînt valorificate din ce în ce mai mult, mai importante fiind: *petrolul* (Afganistan, Pakistan) *cărbunele, gazele naturale* (Afganistan, Pakistan, Bangladesh) *sarea, grafitul* şi *pietrele preţioase* (Sri Lanka) etc (vezi figura 105).

Populaţia şi oraşele

Statele Asiei de Sud au fost mult timp sub dominaţia engleză. Astăzi ele sînt state independente.

Populaţia este formată din afgani, pakistanezi, bengalezi (Bangladesh), singalezi (Sri Lanka), nepalezi şi tibetani — bothia (Bhutan), în majoritate locuind la sate.

Densitatea populaţiei este deosebit de mare în *Bangladesh*. De asemenea, concentrări ale populaţiei se întîlnesc de-a lungul văilor fertile (în Cîmpia Indusului) sau în zonele marilor oraşe. 643 loc/km²

Cele mai mari oraşe sînt *Karachi* (Caraci) în Pakistan şi *Dhaka* — capitala R.P. Bangladesh. Celelalte oraşe mai importante sînt capitalele: *Kabul, Islamabad, Colombo, Kathmandu* şi *Punakha* (vezi figura 105). 3,5 mil. loc.

Economia

Statele Asiei de Sud au o economie în curs de dezvoltare.

Ramura principală a economiei este agricultura. În unele dintre aceste ţări (Pakistan, Afganistan) au fost elaborate programe de irigaţii pentru fertilizarea regiunilor aride şi sporirea suprafeţelor agricole.

Dintre culturi, un loc însemnat îl ocupă bumbacul (Pakistan), iuta (Bangladesh), orezul (în Cîmpia Indo-gangetică), ceaiul (Sri Lanka), arborele de cauciuc, trestia de zahăr, cerealele (grîu, orz, porumb), tutunul, unele fiind folosite şi ca materie primă pentru industria uşoară. În privinţa producţiei la aceste culturi ţările Asiei de Sud ocupă locuri importante pe plan mondial. Astfel R.P. Bangladesh ocupă locul III la iută şi locul IV la orez, Sri Lanka locul III la ceai şi locul V la arborele de cauciuc, iar Pakistanul ocupă locul V la bumbac.

O ramură importantă a agriculturii este creşterea animalelor, mai ales bovine, caprine, ovine, bubaline (Pakistan) şi cămile.

Industria este bazată, în special, pe prelucrarea materiilor prime locale. Industria energiei electrice (hidroenergia), prelucrarea lemnului (cherestea, hîrtie, celuloză), industria textilă (ţesături din bumbac, lînă, iută), industria îngrăşămintelor chimice, industria pielăriei şi marochinăriei, industria alimentară (zahăr) sînt principalele ramuri în care se obţin producţii însemnate (vezi figura 105).

În ultimul timp, în unele ţări din Asia de Sud a început dezvoltarea unor ramuri industriale ca: rafinarea petrolului, construcţiile de maşini, prelucrarea cauciucului, materialele de construcţii şi industria medicamentelor (vezi figura 105).

Transporturile. Datorită reliefului în general muntos, căile de comunicaţie rutiere şi feroviare sînt slab dezvoltate în Nepal, Bhutan şi Afganistan. În statele din Asia de Sud se depun eforturi pentru extinderea, consolidarea şi modernizarea căilor de comunicaţie.

Comerţul exterior. Ţările Asiei de Sud *exportă* iută, ceai, orez, bumbac, cauciuc natural, covoare, produse de artizanat etc. *Importă* combustibili, maşini, utilaje, produse agro-alimentare etc.

Între ţările Asiei de Sud şi R.S. România există relaţii comerciale, culturale şi ştiinţifice, bazate pe principiul avantajului reciproc.

Întrebări şi aplicaţii

— Care sînt regiunile dens populate din Asia de Sud? De ce?

— Arătaţi pe figura 105 centrele industriale şi notaţi în caiete ramurile industriale, într-un tabel ca acesta:

Ţara	Centre industriale	Ramurile industriale

ASIA DE SUD-VEST

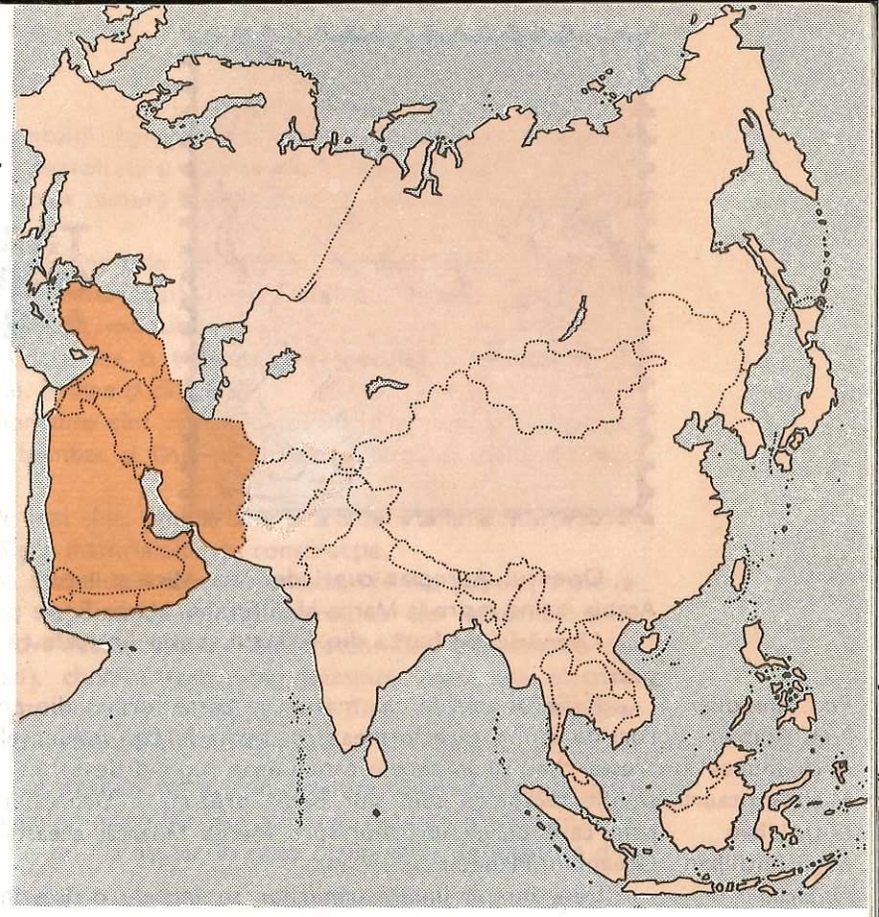

Harta politică a Asiei de Sud-Vest cuprinde:

— Ţările Orientului Apropiat: *Turcia, Siria, Liban, Israel* şi *Iordania;*

— Ţările Orientului Mijlociu: *Iran, Irak, Arabia Saudită, Republica Arabă Yemen, Republica Democrată Populară Yemen, Oman, Emiratele Arabe Unite, Kuwait, Quatar* şi *Bahrain.*

Asia de Sud-Vest este o regiune geografică de mare importanţă, situată la contactul cu Europa şi Africa, avînd uriaşe cîmpuri petrolifere care stimulează dezvoltarea economică a celor mai multe state din această zonă.

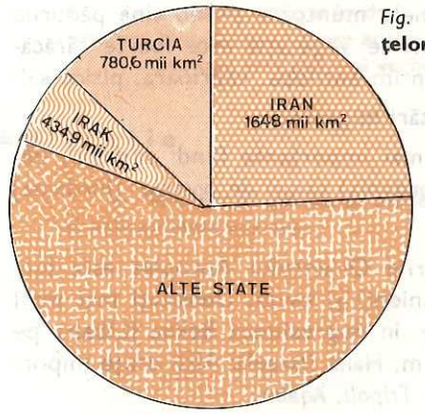

Fig. 106. **Graficul suprafeţelor statelor din Asia de Sud-Vest**

Fig. 107. **Graficul populaţiei statelor din Asia de Sud-Vest**

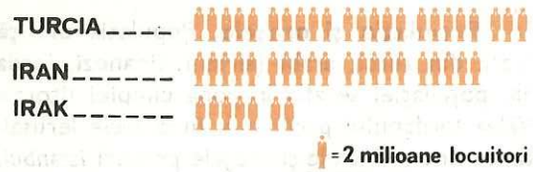

ŢĂRILE ORIENTULUI APROPIAT

Orientul Apropiat cuprinde Asia Mică şi latura de nord-vest a Peninsulei Arabia, avînd ieşire la Marea Mediterană, Marea Roşie şi Marea Neagră.

Urmăriţi pe harta din Atlasul şcolar limitele ţărilor Orientului Apropiat.

Pod. Anatoliei
Pod. Arabiei
M-ţii Taurus
M-ţii Antitaurus
M-ţii Liban
M-ţii Antiliban
D. Siriei

Relieful este în cea mai mare parte format din podişuri fragmentate de şiruri de munţi care formează o stavilă în faţa influenţelor mărilor învecinate. În aceste condiţii în zonele estice apar regiuni deşertice. Sînt prezentate şi depresiunile tectonice cum sînt *Bekaa* precum şi Depresiunea *El Ghor* din Iordania, prin care curge Iordanul spre Marea Moartă; aceasta este situată sub nivelul Oceanului Planetar cu 396 m.

De-a lungul liniei ţărmurilor se întinde o fîşie îngustă de cîmpie litorală.

Clima este în general subtropicală (mediteraneană) cu veri secetoase, excepţie făcînd părţile centrale ale celor două peninsule unde devine temperat-continentală şi unele zone estice, în care apare o climă de deşert, cu ariditate pronunţată.

Apele. Principalele ape curgătoare sînt *Tigrul* şi *Eufratul* ale căror izvoare se află pe teritoriul Turciei. Lacurile sînt puţine, ele întîlnindu-se mai ales în Podişul Anatoliei.

Vegetaţia este specific mediteraneană, fiind reprezentată prin păduri de pin şi cedru, maquis şi plante citrice. În zonele muntoase predomină pădurile de foioase şi de conifere. În regiunile deşertice vegetaţia este foarte sărăcăcioasă. Dintre animalele care trăiesc aici amintim antilopa, căprioara, pisica sălbatică, jderul, vidra, şacalul şi foarte multe păsări migratoare.

Bogăţiile subsolului sînt variate, cele mai importante fiind: *cărbunii, minereul de fier* şi *cupru, fosfaţi,* (Siria, Israel, Iordania) *saruri de potasiu,* (Iordania) *petrolul, marmura, sarea* etc.

Amman
Damasc
Beirut
Tel Aviv
Ankara

Populaţia şi oraşele. Populaţia din ţările Orientului Apropiat este formată din turci, arabi (sirieni, libanezi, iordanieni) şi evrei. Densităţi mai mari ale populaţiei se află în zona cîmpiei litorale, în depresiunea Bekaa (Liban), pe Valea Iordanului precum şi în oraşele Ierusalim, Haifa (Israel). Alte oraşe importante sînt capitalele şi oraşele porturi *Istanbul, Tripoli, Aqaba.*

Economia. Ţările Orientului Apropiat au o economie în curs de dezvoltare. Israelul are o industrie dezvoltată şi o agricultură modernă.

Agricultura este principala ramură a economiei, în cele mai multe ţări din Orientul Apropiat.

Culturile mai importante sînt cele de cereale, bumbac, cartofi, sfeclă de zahăr, citrice (pe ţărmul Mediteranei) tutun, arahide, legume, viţa de vie (Turcia, Israel), măslini, bananieri, smochini.

Creşterea animalelor constituie o îndeletnicire specifică a locuitorilor; se cresc mai ales ovine, caprine, bovine şi cămile.

În **industrie** mai importante sînt ramurile textilă şi alimentară, ale căror produse sînt ţesăturile de bumbac şi lînă, produsele zaharoase, uleiul de măsline ş.a.

Alte ramuri industriale mai sînt: prelucrarea petrolului, a lemnului şi a diamantelor, industria chimică şi a materialelor de construcţie.

Israelul are o industrie dezvoltată care antrenează 1/4 din populaţia activă. În centrele industriale mai importante se obţin produse ale ramurilor: constructoare de maşini (autovehicule, aparate electrotehnice), prelucrarea petrolului (benzine şi uleiuri), chimică (acizi, îngrăşăminte, materiale plastice, cauciuc), materialelor de construcţie (ciment), textilă (fire, ţesături de bumbac şi lînă), alimentară (brînzeturi, zahăr, ulei de măsline).

Transporturile sînt bine dezvoltate, atît în privinţa căilor de comunicaţie rutiere, feroviare, cît şi a celor maritime sau aeriene. Aceasta se datoreşte şi faptului că Orientul Apropiat se află aşezat în calea drumurilor de legătură dintre Europa, Asia şi Africa.

Turismul participă cu o pondere importantă la realizarea venitului naţional. Atît condiţiile naturale (parcuri şi rezervaţii de floră şi faună) cît şi obiectivele istorice vechi atrag un mare număr de turişti.

Între R.S. România şi ţările Orientului Apropiat sînt statornicite relaţii de cooperare economică şi tehnico-ştiinţifică, culturale şi turistice în condiţiile avantajului reciproc.

Ştiaţi că:

— pe malul estic al Iordanului se află oraşul Jerash (vechea Gesara) — unul din cele mai bine păstrate oraşe antice din lume?

— Damasc este cea mai veche capitală din lume?

Aplicaţie

— Identificaţi pe hartă oraşele porturi din ţările Orientului Apropiat şi notaţi-le în caietele voastre.

TURCIA

Aşezare şi vecini

Republica Turcia este situată în Orientul Apropiat, înglobînd Asia Mică şi un mic teritoriu din sud-estul Peninsulei Balcanice.

Priviţi harta Turciei şi arătaţi :
— aşezarea geografică şi importanţa ei ;
— hotarele şi vecinii ;
— comparaţi ţărmurile din vest, nord şi sud, arătînd golfurile şi insulele principale.

Relieful, clima şi apele

M-ţii Pontici, Taurus şi Antitaurus

Relieful Turciei este dominat de podişuri şi de munţi.

În partea europeană două lanţuri muntoase închid o cîmpie vălurită drenată de rîul Ergene.

Podişul Asiei Mici (Anatoliei) are înălţimi variabile între 800—1 500 m fiind încadrat la nord şi la sud de lanţuri muntoase, adevărate bariere în calea influenţei mărilor învecinate (vezi fig. 108).

Fig. 108. **Secţiune transversală** (nord-sud) prin Podişul Anatoliei

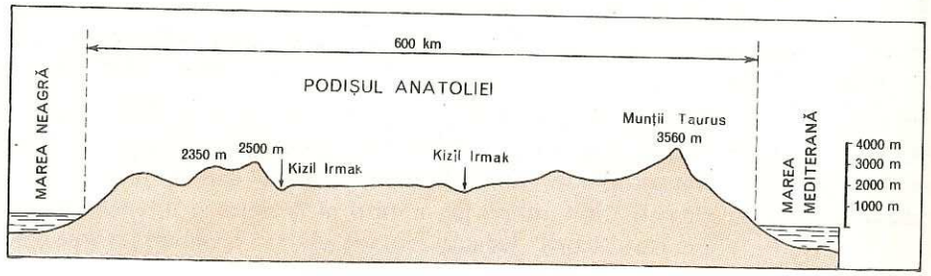

Spre est se întinde un alt podiş brăzdat de munţi înalţi, cu numeroşi vulcani stinşi şi cu zăpezi permanente. Ararat

Clima este predominant *temperat-continentală,* exceptînd zonele litorale şi partea europeană, unde clima este *subtropicală,* cu veri secetoase.

Din această cauză reţeaua hidrografică este slab reprezentată în Podişul Anatoliei şi mai densă spre est. Kizil Irmak, Tigru şi Eufrat

— Cărei cauze i se datoreşte clima aşa de felurită ? Cum se reflectă asupra apelor ? Arătaţi-le pe hartă.

Turcia are importante minereuri de **crom** în vest şi sud-vest, de asemenea, de **fier, cupru, plumb** şi **zinc.** În nord-vest sînt zăcăminte de **cărbuni,** iar în bazinul superior al Tigrului, **petrol.**

Populaţia

Cea mai mare parte a populaţiei este formată din *turci.* Alături de ei trăiesc *kurzi,* iar în număr mai mic, greci şi armeni. Densitatea medie este de 55 locuitori pe km². Cea mai densă populaţie este în jurul Mării Marmara şi pe litoralul Mării Egee. Peste 3,5 milioane de turci trăiesc în partea europeană a Turciei.

Oraşele mai însemnate sînt : **Istanbul,** fosta capitală a Imperiului otoman, 2,9 mil. loc. aşezat pe ambele maluri ale Bosforului ; **Ankara,** actuala capitală a ţării, situată 2,2 mil. loc. în centrul Podişului Anatoliei, pe un vechi drum de caravane ; **Izmir,** port la Marea Egee, apoi **Adana** şi **Bursa.**

Fig. 109. **Istanbul.** Podul suspendat peste Bosfor, ce leagă Europa de Asia

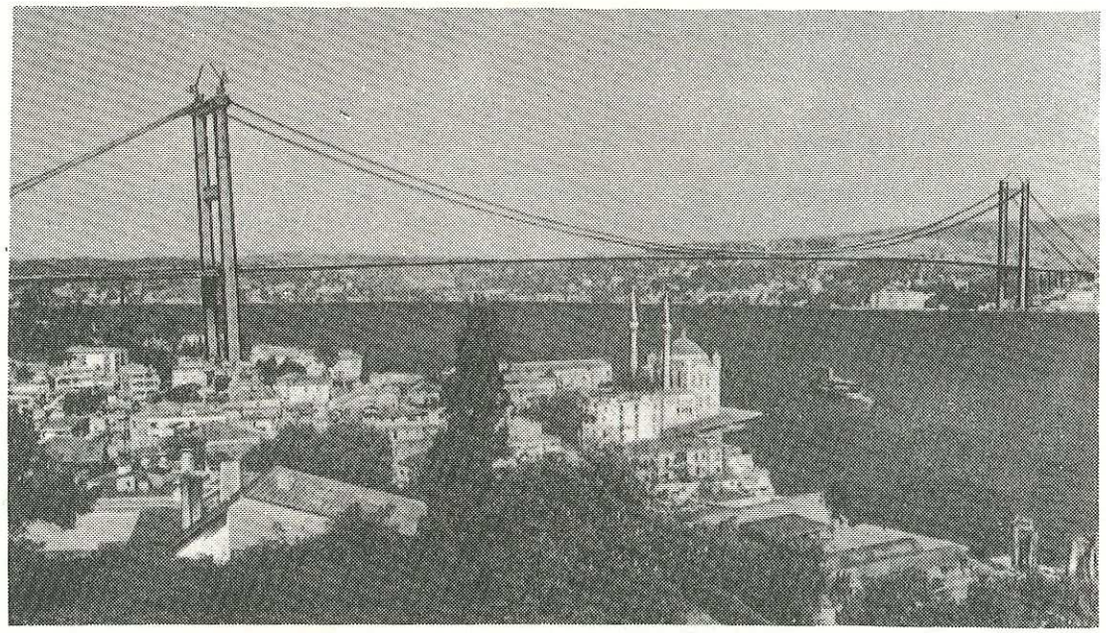

Aşezat la punctul unde Bosforul se îngemănează cu Marea Marmara, la contactul dintre Europa şi Asia, **Istanbul** este nu numai unul dintre cele mai frumoase oraşe ale lumii, dar şi unul dintre cele mai originale. El păstrează numeroase mărturii a trei civilizaţii : romană, bizantină şi otomană. Cea mai mare parte a oraşului se află pe ţărmul european al Bosforului, fiind împărţit de Golful Cornul de Aur în două părţi : la sud de acesta se află oraşul vechi, cu celebrele monumente : *biserica Sf. Sofia*, transformată în muzeu, *Moscheea Albastră*, *Palatul Topkapi* etc.

O vie activitate comercială, industrială şi de transport, o intensă viaţă culturală şi turistică fac din Istanbul un oraş veşnic în agitaţie, un furnicar de maşini, oameni şi tot felul de vapoare şi şalupe, care circulă în toate direcţiile.

Economia

Turcia are o economie în curs de dezvoltare în care valorificarea unor resurse de subsol, precum şi agricultura se află la un nivel de dezvoltare superior altor state din Asia de Sud-Vest.

Agricultura are trăsături deosebite. Astfel, în Podişul Anatoliei se cultivă *grîu, secară, orz, sfeclă-de-zahăr* şi se cresc *cornute mici*. În cîmpiile de la ţărmul Mării Egee se practică *cultura viţei de vie*, a *citricelor* , a *smochinului* şi a *măslinului*. Pe litoralul Mării Negre se cultivă *tutun*, iar pe cel al Mării Mediterane, *bumbac* şi *orez*.

În agricultură lucrează 57% din populaţia activă.

49 mil. oi
18 mil. capre

Turcia deţine un loc important în creşterea animalelor, mai ales în ovine şi caprine.

Producţia industrială este al doilea element important al economiei Turciei, urmînd după agricultură.

— Priviţi figura 110 şi arătaţi principalele centre industriale. În care parte a ţării este mai bine reprezentată industria ? De ce ?

Rămîn pe primul plan tradiţionalele ramuri ale *industriei uşoare* şi de *prelucrare a produselor agricole*, însă multe alte ramuri se dezvoltă rapid. Este vorba de *siderurgie, industria cauciucului, cimentului, asamblarea de autovehicule, avioane, maşini-unelte uşoare, produse chimice industriale* şi *sticlă*.

Deşi bogată în resurse minerale, industria sa minieră este puţin dezvoltată. Dintre minereuri, Turcia extrage în cantităţi mai mari *minereuri de fier, minereuri de crom* şi *cupru*. Produce jumătate din necesarul său de *petrol* brut, restul fiind importat.

Industriei de prelucrare a petrolului i se acordă o foarte mare importanţă în Turcia. Rafinăriile existente produc o gamă variată de sortimente (uleiuri, petrol lampant, benzină, motorină etc.).

Căile de comunicaţie. Căile ferate şi şoselele sînt mai dense în partea vestică a Anatoliei. Prin Turcia trece «Orient-expresul» pe principala magistrală feroviară ce leagă Europa de Asia.

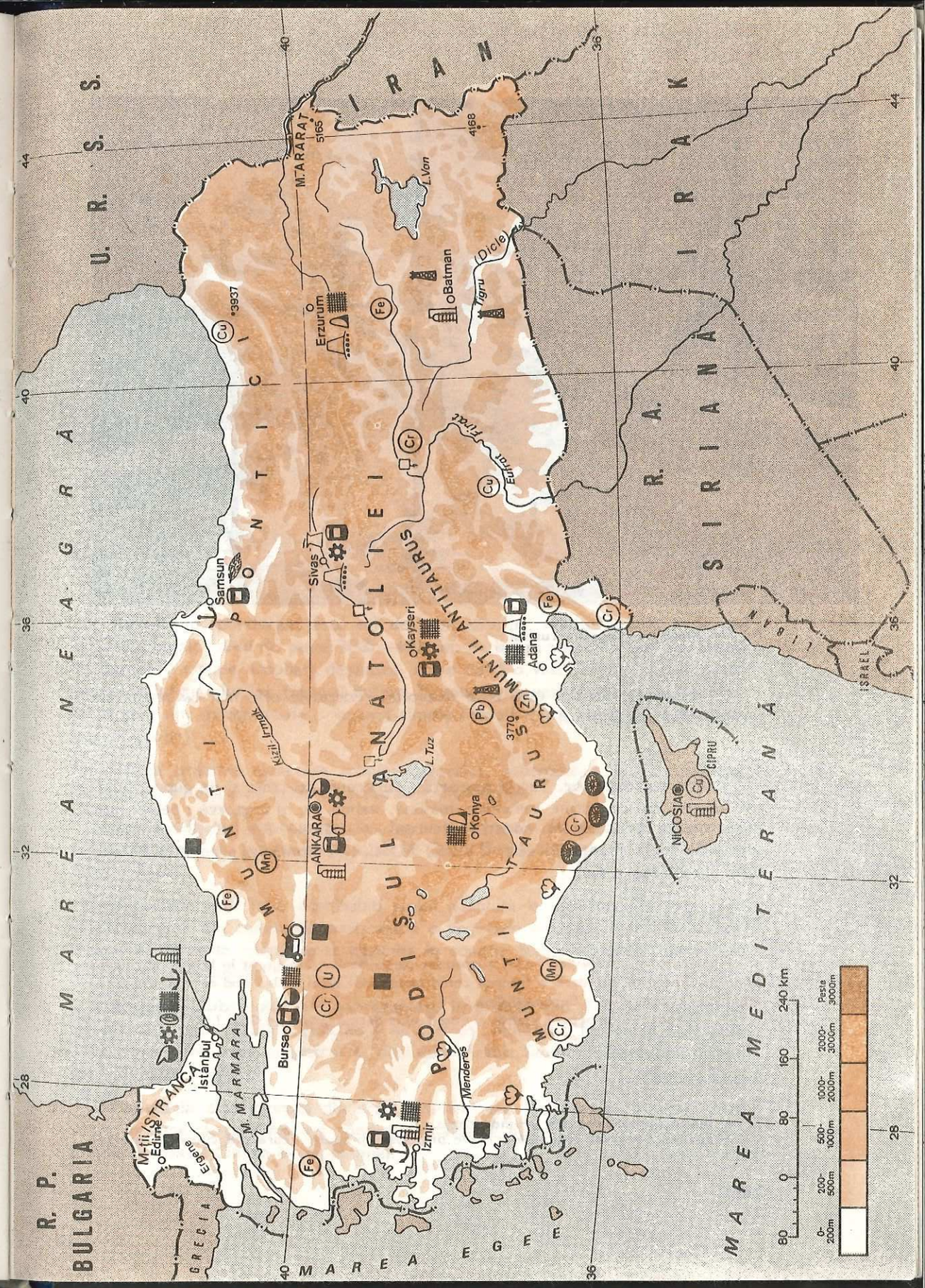

Fig. 110. **Turcia — Harta fizică şi economică**

Fig. 111. **Ankara — Capitala Turciei**

Transportul maritim este bine dezvoltat. Porturile cele mai de seamă ale țării sînt *Istanbul* și *Izmir*.

Comerțul exterior. Turcia **exportă** : minereuri de crom și de cupru, bumbac, textile, citrice, tutun, smochine, măsline, stafide etc. și **importă** : petrol, utilaje și mașini, produse ale industriei de consum și altele. Are relații comerciale cu R.F.G., Italia, Franța, Elveția, U.R.S.S., S.U.A., R.S. România, precum și cu alte state din Europa și Asia.

Ș t i a ț i c ă...

— alături de marele pod rutier suspendat peste Bosfor, inaugurat în 1973 ca al cincilea pod din lume prin întindere, a început construirea celui de-al doilea pod care va asigura și legăturile feroviare între Europa și Asia ?

— în producția de pepeni, stafide și nuci Turcia deține locul I pe Glob ?

A p l i c a ț i i

— Indicați principalele ramuri industriale.

— Arătați pe hartă regiunile agricole principale și spuneți care sînt culturile caracteristice.

ȚĂRILE ORIENTULUI MIJLOCIU

Orientul Mijlociu cuprinde cea mai mare parte a Peninsulei Arabia și Zona Golfului Persic.

Arătați pe harta din Atlasul școlar țările Orientului Mijlociu.

Relieful preponderent este cel de *podiș deșertic*. Podișurile sînt încadrate de *munți* cu altitudini de peste 3000—4000 m. Pe latura vestică a Golfului Persic se întinde o cîmpie nisipoasă deșertică, iar la nord o vastă *cîmpie fluvială* desfășurată în lungul rîurilor Tigru și Eufrat. Țărmurile de vest și de sud ale Peninsulei Arabia sînt mărginite de o îngustă cîmpie litorală (vezi harta din Atlasul geografic școlar).

Pod. Arabiei, Pod. Iran D. Lut, D. Rub al Khali M-ții Yemenului M-ții Hajar C. Mesopotamiei

Clima prezintă caractere tropical-deșertice, subtropicale sau continental-secetoase, în funcție de așezarea geografică și de relief.

Apele cele mai importante sînt *Tigrul* și *Eufratul*. Ele străbat fertila cîmpie a Mesopotamiei și, înainte de vărsare în Golful Persic, se unesc sub numele de *Shatt el Arab*.

Vegetația este rară, cuprinzînd specii adaptate la uscăciune. În oaze și în unele porțiuni din zonele de podiș apare o vegetație ierboasă, destul de sărăcăcioasă. În regiunile muntoase se dezvoltă în condiții favorabile păduri de foioase și specii mediteraneene.

Bogățiile subsolului sînt reprezentate în primul rînd prin mari zăcăminte de petrol și gaze naturale, precum și de cărbuni, minereuri feroase și neferoase. În privința rezervelor de petrol se detașează Arabia Saudită, care ocupă primul loc în lume și Kuwaitul.

Populația este formată din arabi, iranieni etc. Densitatea populației este mică, în general, ca urmare a condițiilor naturale nefavorabile, excepție făcînd zonele litorale și Cîmpia Mesopotamiei.

Principalele oraşe sînt capitalele ţărilor din Orientul Mijlociu.

— Arătaţi pe harta pliantă capitalele ţărilor din Orientul Mijlociu şi notaţi-le în caiete.

Economia. Ţările Orientului Mijlociu sînt ţări cu economie agrar-industrială, în curs de dezvoltare.

Majoritatea locuitorilor se ocupă cu agricultura, exploatarea şi prelucrarea petrolului, meşteşugurile şi pescuitul.

Irak loc I pe Glob
Arabia Saudită loc III pe Glob

Agricultura se bazează pe cultura curmalului, bumbacului, cerealelor şi cafelei. O îndeletnicire frecventă a locuitorilor este şi creşterea animalelor: ovine, caprine, cabaline şi cămile.

Industria are la bază marile zăcăminte de petrol a căror exploatare situează ţările Orientului Mijlociu printre primele în lume în privinţa producţiei de petrol: Arabia Saudită locul III, Iran locul VIII etc. (vezi figura 80).

Marile venituri realizate din vînzarea petrolului pe piaţa mondială au stimulat puternic dezvoltarea economică şi în special industria. Astfel, în ultimii ani s-au dezvoltat ramurile industriei constructoare de maşini, industria îngrăşămintelor chimice, a materialelor de construcţie, industria textilă ş.a.

Prelucrarea artizanală a produselor animaliere (pielărie, marochinărie) şi producţia meşteşugărească a covoarelor sînt îndeletniciri tradiţionale, produsele lor fiind apreciate în toată lumea.

Transporturile sînt în general mai puţin dezvoltate. Numai două căi ferate importante asigură legătura între zona Golfului Persic şi Europa. Se remarcă unele porturi specializate pentru exportul petrolului, precum şi lungimea mare a conductelor de petrol care leagă centrele de extracţie de porturile de la Marea Mediterană şi Golful Persic.

Transportul aerian de mărfuri şi persoane este mult utilizat realizîndu-se şi legături cu toate colţurile lumii.

Între România şi ţările Orientului Mijlociu există relaţii de colaborare ştiinţifică şi tehnică, comerciale, culturale etc.

Întrebări

— Care este specificul reliefului în ţările Orientului Mijlociu ?
— Ce predomină în economie ?

IRAN

Iranul este o republică islamică — aşezată în sud-vestul Asiei.

— Arătaţi pe hartă (fig. 113) vecinii Republicii Islamice Iran.

Pod. Iran
M-ţii Elburs
M-ţii Zagros

Relieful Iranului este un *vast podiş încadrat de munţi;* pe litoralul Golfului Persic este mărginit de o cîmpie litorală.

Bogăţiile subsolului sînt reprezentate prin mari zăcăminte de **petrol** şi **gaze,** ca şi prin **cărbuni, minereuri feroase** şi **neferoase** (cupru, plumb, nichel şi crom).

Clima Iranului este continental-secetoasă ca urmare a paravanului de munţi marginali şi a aşezării sale geografice. Numai pe ţărmul Mării Caspice se înregistrează o climă caldă şi umedă.

— Priviţi harta Iranului şi spuneţi în ce zonă de climă se află.

L. Urmia

Reţeaua hidrografică este slab reprezentată. Se întîlnesc unele lacuri sărate, dintre care unul singur este navigabil.

Populaţia şi oraşele

Locuitorii Iranului sînt urmaşii vechilor perşi. Alături de ei trăiesc kurzi, turkmeni, azerbaidjeni şi alţii.

4,6 mil. locuitori

Populaţia este rară. Principalele oraşe sînt **Teheran,** situat în nordul ţării, aproape de munţii Elburs, **Abadan,** important centru petrolier, aşezat pe Shat-el-Arab, **Tabriz** şi **Shiraz.**

Economia

Dezvoltarea economică a Iranului se datoreşte în principal exploatării şi prelucrării petrolului, acest stat fiind şi unul dintre cei mai mari exportatori mondiali. S-a dezvoltat industria de rafinare (Abadan — cea mai mare rafinărie din lume) şi petrochimia. Alte ramuri industriale sînt siderurgia, metalurgia neferoasă, construcţiile de maşini, montaj de automobile, textile, pielărie, electrotehnică, alimentară etc.

Producţia meşteşugărească a covoarelor persane, veche îndeletnicire a locuitorilor, este vestită în toată lumea.

Agricultura cunoaşte o creştere puternică, ca urmare a extinderii irigaţiilor. Principalele culturi sînt: **grîul, orezul, sfecla de zahăr, bumbacul, curmalii, citricele.** Dintre animale se cresc îndeosebi **ovine** şi **caprine.**

Fig. 112. **Teheran — Capitala Iranului**

În cadrul **transporturilor** încă rare şi greoaie, se distinge calea ferată transiraniană, Teheran-Abadan.

Pe ţărmul Golfului Persic şi la Marea Caspică s-au dezvoltat cîteva porturi pentru exportul petrolului (Khark Terminal).

Exportă petrol şi produse petroliere; **importă** maşini, utilaje şi echipament industrial, bunuri de consum, produse alimentare, produse chimice. Principalii parteneri la export sînt Japonia, R.F.G., Marea Britanie, Olanda etc., iar la import R.F.G., S.U.A., Japonia.

Între ţara noastră şi Iran există bune relaţii de colaborare. Exportăm maşini şi instalaţii industriale şi importăm petrol şi alte produse.

Întrebări

— Ce ştiţi despre relieful Iranului ?
— Ce climă are Iranul ? Din ce cauză ?
— Ce predomină în economia Iranului ?

Fig. 113. **Iran, Irak — Harta fizică şi economică.** Ce bogăţii predomina în aceste state?

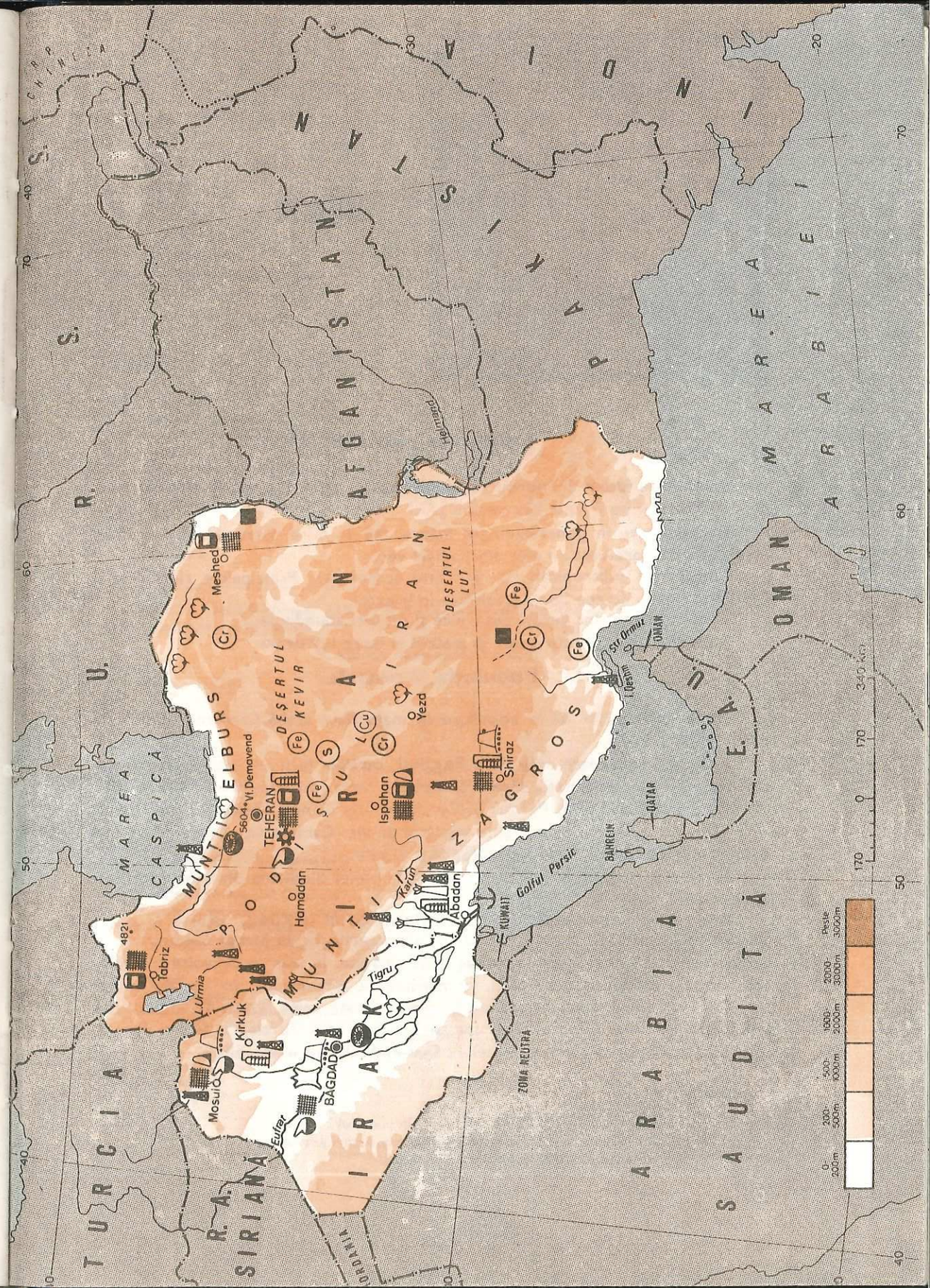

IRAK

Condiţiile naturale

Irakul este situat în nordul Golfului Persic, pe locul vechii Mesopotamii.
— **Arătaţi pe figura 113 vecinii ţării.**

C. Mesopotamiei
M-ţii Kurdistan
Pod. Siriei

Relieful este în general un şes mănos, dar în nord pătrunde un fragment muntos iar în nord-vest un colţ din podişul vecin.

Clima este subtropicală, cu aridităţe accentuată. Principalele rîuri (Tigru şi Eufrat) dispun de ape bogate, folosite în irigaţii.

În munţi iarna sînt geruri puternice şi ninsori abundente.

Subsolul Irakului este bogat în **petrol** şi **gaze naturale.**

Populaţia şi oraşele

Irakul este locuit de o populaţie în majoritate arabă (irakieni) alături de care trăiesc şi kurzi.

Cele mai însemnate oraşe sînt **Bagdad,** capitala ţării — vechi oraş comercial cunoscut din antichitate, **Mosul** şi **Kirkuk,** centre ale industriei petroliere.

Economia Irakului. Pe teritoriile irigate din Cîmpia Mesopotamiei se cultivă grîu, orz, ovăz, bumbac, tutun şi viţa de vie. Caracteristică este şi cultura palmierului de curmal. Se cresc oi, capre şi cămile.

Principala bogăţie o constituie petrolul, Irakul fiind una din marile producătoare ale lumii.

Petrolul se exploatează în două regiuni: Mosul şi Kirkuk situate în nord. De aici este transportat prin conducte în porturile de la Marea Mediterană şi Golful Persic, de unde este **exportat** în străinătate. În Irak se dezvoltă şi industria textilă, rafinarea petrolului, alimentară, a cimentului, în oraşele mari.

Cea mai importantă arteră de *comunicaţii* este calea ferată de importanţă internaţională Mosul-Basra, care uneşte Europa, prin Turcia, cu Golful Persic.

Tigrul şi Eufratul, care se unesc în Shat-el-Arab, sînt navigabile.

Întrebări

— **Ce rol joacă apele curgătoare în economia Irakului ?**
— **Unde sînt localizate cele mai importante exploatări petroliere ?**
— **Ce importanţă prezintă calea ferată irakiană ?**

Tabel recapitulativ

EUROPA

Anexa 1

I. Europa Sudică[1]

Nr. crt.	Ţara	Suprafaţa în mii km²	Populaţia în milioane locuitori	Densitatea loc./km²	Capitala
1	2	3	4	5	6
1	Republica Populara Bulgaria	110,9	8,9	80	Sofia
2	Republica Socialista Federativă Iugoslavia	255,8	22,6	89	Belgrad
3	Republica Populară Socialistă Albania	28,7	2,8	99	Tirana
4	Republica Elenă (Grecia)	131,9	9,8	74	Atena
5	Italia	301,2	56,7	188	Roma
6	Spania	505,0	38	75	Madrid
7	Portugalia	92	10	109	Lisabona
8	Malta	0,316	0,36	1 139	Valletta

[1] Inclusiv: Turcia Europeană 23,6 mii km² şi 3,5 mil. locuitori, Andorra, San Marino, Vatican şi Cipru: 9,2 mii km² şi 6,22 mil. loc.

II. Europa Apuseană (Oceanică)

9	Marea Britanie	244,0	56	231	Londra
10	Franţa	547,0	54	99	Paris
11	Belgia	30,5	9,8	323	Bruxelles
12	Olanda	41,2	14,3	350	Amsterdam
13	Luxemburg	2,6	0,36	138	Luxembourg
14	Irlanda (Eire)	70,3	3,5	50	Dublin
15	Monaco	0,0015	0,03	17 450	Monaco

III. Europa Centrală

16	**Republica Socialistă România**	**237,5**	**22,4**	**95**	**Bucureşti**
17	Republica Populară Polonă	312,7	36,2	116	Varşovia
18	Republica Democrată Germană	108,2	16,7	154	Berlin
19	Republica Socialistă Cehoslovacă	127,9	15,4	120	Praga
20	Republica Populară Ungară	93,0	10,7	115	Budapesta
21	Republica Federală Germania	248,0	59,8	241	Bonn
22	Elveţia	41,3	6,3	154	Berna
23	Austria	83,8	7,6	90	Viena
24	Liechtenstein	0,157	0,03	166	Vaduz

IV. Europa Nordică

25	Islanda	103,0	0,24	2	Reykjavik
26	Danemarca	43,0	5,1	119	Copenhaga
27	Norvegia	324,2	4,1	13	Oslo
28	Suedia	449,8	8,33	19	Stockholm
29	Finlanda	337,0	4,8	14	Helsinki

Tabel recapitulativ

EUROPA

Anexa 1

I. Europa Sudică[1]

Nr. crt.	Ţara	Suprafaţa în mii km²	Populaţia în milioane locuitori	Densitatea loc./km²	Capitala
1	2	3	4	5	6
1	Republica Populară Bulgaria	110,9	9,9	81	Sofia
2	Republica Socialistă Federativă Iugoslavia	255,8	23,1	90	Belgrad
3	Republica Populară Socialistă Albania	28,7	3	103	Tirana
4	Republica Elenă (Grecia)	131,9	9,9	75	Atena
5	Italia	301,2	57	190	Roma
6	Spania	505,0	38,6	76	Madrid
7	Portugalia	92	10,2	111	Lisabona
8	Malta	0,316	0,38	1 203	Valletta

[1] Inclusiv: Turcia Europeană 23,6 mii km² şi peste 3,5 mil. locuitori, Andorra, San Marino, Vatican şi Cipru.

II. Europa Apuseană (Oceanică)

9	Marea Britanie	244,0	56	231	Londra
10	Franţa	547,0	55	101	Paris
11	Belgia	30,5	9,8	323	Bruxelles
12	Olanda	41,2	14,5	355	Amsterdam
13	Luxemburg	2,6	0,37	143	Luxembourg
14	Irlanda (Eire)	70,3	3,5	51	Dublin
15	Monaco	0,0015	0,03	18 121	Monaco

III. Europa Centrală

16	**Republica Socialistă România**	**237,5**	**23,0**	**97**	**Bucureşti**
17	Republica Populară Polonă	312,7	37,2	116	Varşovia
18	Republica Democrată Germană	108,2	16,7	154	Berlin
19	Republica Socialistă Cehoslovacă	127,9	15,5	121	Praga
20	Republica Populară Ungară	93,0	10,7	114	Budapesta
21	Republica Federală Germania	248,0	59,3	239	Bonn
22	Elveţia	41,3	6,4	156	Berna
23	Austria	83,8	7,6	90	Viena
24	Liechtenstein	0,157	0,03	191	Vaduz

IV. Europa Nordică

25	Islanda	103,0	0,24	2	Reykjavik
26	Danemarca	43,0	5,1	119	Copenhaga
27	Norvegia	324,2	4,1	13	Oslo
28	Suedia	449,8	8,35	19	Stockholm
29	Finlanda	337,0	4,9	14	Helsinki

V. Europa Răsăriteană şi partea asiatică a U.R.S.S.

30	U.R.S.S.	22 400,0	287	12	Moscova

Anexa 2

ASIA

I. ASIA de Est[1]

1	Republica Populară Chineză	9 597	1072	112	Beijing
2	Republica Populară Mongolă	1 565,0	2,0	1	Ulan Bator
3	R.P.D. Coreeană	120,5	19,9	165	Phenian
4	Coreea de Sud	98,5	41,2	418	Seul
5	Japonia	370,0	120,7	320	Tokio

[1] Inclusiv: Macao (port) 16 km², circa 390 000 locuitori, cu aproximativ 24 375 loc./km² şi Hongkong 1 045 km², 5,42 mil. loc. cu dens. 5 187 loc./km²

II. Asia de Sud-Est

6	Republica Socialistă Vietnam	332,5	58,6	177	Hanoi
7	Republica Democratică Populară Laos	236,8	4	17	Vientiane
8	Kampuchia Democratică	181,0	7	39	Pnom Penh
9	Thailanda	514,0	51,3	100	Bangkok
10	Birmania	678,0	58	56	Rangoon
11	Federaţia Malayezia	333	15,1	46	Kuala Lumpur
12	Singapore	0,581	2,6	4 406	Singapore
13	Indonezia	1 900,0	163	86	Jakarta
14	Filipine	300,0	54,4	180	Manila
15	Brunei	5,765	0,2	38	Bandar Seri Begawan

III. Asia de Sud

16	India	3 280,4	751	228	New Delhi
17	Pakistan	804,0	96,1	121	Islamabad
18	Afganistan	647,5	18,1	28	Kabul
19	R.P. Bangladesh	143,0	98,6	685	Dhaka
20	Sri Lanka	65,6	15,8	241	Colombo
21	Nepal	140,8	15,6	118	Kathmandu
22	Bhutan	47,0	1,4	30	Punakha
23	Maldive	0,3	0,17	570	Malé

IV. Asia de Sud-Vest

24	Turcia	780,6	49	63	Ankara
25	R.A. Siriană	185,2	10,2	55	Damasc
26	Liban	10,4	2,6	254	Beirut
27	Iordania	97,8	3,4	35	Amman
28	Israel	20,7	4,2	204	Tel Aviv
29	Irak	434,9	15,4	35	Bagdad
30	Arabia Saudită	2 149,7	11	5	Ar Riyadh
31	Iran	1 648,0	44,2	27	Teheran
32	R.A. Yemen	195,0	6,7	34	Sanaa
33	R.D.P. Yemen	287,7	2,3	7	Aden
34	Kuwait	17,8	1,7	96	El Kuwait
35	Oman	215,5	1,2	6	Mascat
36	Emiratele Arabe Unite	83,6	1,3	15	Abu Dhabi
37	Qatar	22,0	0,29	26	Doha
38	Bahrain	0,6	0,42	675	Manama

V. Europa Răsăriteană şi partea asiatică a U.R.S.S.

30	U.R.S.S.	22 400,0	270	12	Moscova

ASIA

Anexa 2

I. Asia de Est[1]

1	Republica Populară Chineză	9 597	1031	108	Beijing
2	Republica Populară Mongolă	1 565,0	1,7	1	Ulan Bator
3	R.P.D. Coreeană	120,5	18,7	156	Phenian
4	Coreea de Sud	98,5	39,3	399	Seul
5	Japonia	370,0	118,4	314	Tokio

[1] Inclusiv: Macao (port) 16 km², circa 350 000 locuitori, cu aproximativ 21 859 loc./km² şi Hong Kong 1 045 km², 5,23 mil. loc. cu dens. 5 008 loc./km²

II. Asia de Sud-Est

6	Republica Socialistă Vietnam	332,5	56	170	Hanoi
7	Republica Populară Democrată Laos	236,8	4,1	17	Vientiane
8	Kampuchia Democrată	181,0	6,6	37	Pnom Penh
9	Thailanda	514,0	48,5	94	Bangkok
10	Birmania	678,0	56	53	Rangoon
11	Federaţia Malayezia	333	14,5	44	Kuala Lumpur
12	Singapore	0,581	2,5	4254	Singapore
13	Indonezia	1 900,0	156,6	82	Jakarta
14	Filipine	300,0	50,7	169	Manila
15	Brunei	5,765	0,2	35	Bandar Seri Begawan

III. Asia de Sud

16	India	3 280,4	717,8	218	New Delhi
17	Pakistan	804,0	87,1	109	Islamabad
18	Afganistan	647,5	16,8	26	Kabul
19	R.P. Bangladesh	143,0	92,6	643	Dhaka
20	Sri Lanka	65,6	15,2	232	Colombo
21	Nepal	140,8	15,4	109	Kathmandu
22	Bhutan	47,0	1,3	28	Punakha
23	Maldive	0,3	0,16	531	Malé

IV. Asia de Sud-Vest

24	Turcia	780,6	46,3	59	Ankara
25	R.A. Siriană	185,2	9,6	52	Damasc
26	Liban	10,4	2,6	254	Beirut
27	Iordania	97,8	3,1	32	Amman
28	Israel	20,7	4,02	194	Tel Aviv
29	Irak	434,9	14,1	33	Bagdad
30	Arabia Saudită	2 149,7	10	5	Ar Riyadh
31	Iran	1 648,0	40,2	24	Teheran
32	R.A. Yemen	195,0	6,09	31	Sanaa
33	R.D.P. Yemen	287,7	2,09	6	Aden
34	Kuwait	17,8	1,56	88	El Kuwait
35	Oman	215,5	1,08	5	Mascat
36	Emiratele Arabe Unite	83,6	1,1	14	Abu Dhabi
37	Qatar	22,0	0,27	25	Doha
38	Bahrein	0,6	0,37	595	Manama

CUPRINS

EUROPA

Privire generală 6
Aşezare, margini şi ţărmuri 6
Relieful 8
Clima Europei 11
Apele 12
Flora şi fauna 12
Populaţia, statele şi regiunile geografice ale Europei 14
Harta politică a Europei 16

Europa Sudică sau Mediteraneană

Republica Populară Bulgaria 20
Republica Socialistă Federativă Iugoslavia 24
Republica Populară Socialistă Albania 29
Republica Elenă (Grecia) 31
Italia 35
Spania 42
Portugalia 47

Europa Apuseană sau Oceanică

Marea Britanie 51
Irlanda 59
Franţa 60
Belgia, Luxemburg 70
Olanda 74

Europa Centrală

Republica Democrată Germană 78
Republica Federală Germania 83
Elveţia 90
Austria 95
Republica Populară Ungară 99
Republica Socialistă Cehoslovacă 104
Republica Populară Polonă 110

Europa Nordică

Danemarca 116
Islanda 119
Finlanda 121
Norvegia 123
Suedia 127

Europa Răsăriteană şi partea asiatică a U.R.S.S.

Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste 130

ASIA

Întindere, aşezare, margini 141
Ţărmurile 141
Relieful Asiei 143
Clima Asiei 144
Apele Asiei 145
Vegetaţia şi animalele Asiei 146
Populaţia şi harta politică a Asiei 149

Asia de Est

Republica Populară Chineză 153
Republica Populară Mongolă 162
Coreea 166
Japonia 170

Regiunea Asia de Sud-Est

Republica Socialistă Vietnam 178
Indonezia 180

Asia de Sud

India 185
Alte state din Asia de Sud 190

Asia de Sud-Vest

Ţările Orientului Apropiat 194
Turcia 196
Ţările Orientului Mijlociu 201
Iran 203
Irak 206
Anexa 1 207
Anexa 2 208

Nr. colilor de tipar: 13
Bun de tipar: 15.X.1985

Com. nr. 50441/32060
Combinatul poligrafic
„CASA SCÎNTEII"
București — R.S.R.